

**STAN SEKTORA MSP W 2002 ROKU
TENDENCJE ROZWOJOWE
W LATACH 1994–2002**

**Praca zbiorowa pod redakcją naukową
prof. dr. hab. Józefa Chmiela**

**Konsultacja naukowa:
prof. dr hab. Leszek Zienkowski**

Warszawa 2004

Pod redakcją naukową:
Prof. dr. hab. Józefa Chmiela

Redakcja merytoryczna i korekta:
Prof. dr hab. Józef Chmiel

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2004

ISBN 83-88802-94-1

Wydanie I
Nakład 500 egzemplarzy

Druk i oprawa
Instytutu Technologii Eksploatacji
26-600 Radom, ul. K. Pułaskiego 6/10, tel. centr. (048) 36-442-41, fax 3644765
<http://www.itee.radom.pl> e-mail: instytut@itee.radom.pl

Spis treści

Przedmowa	5
1. Zarejestrowane i aktywne MSP w 2002 roku	9
1.1. Uwagi metodologiczne	9
1.2. Przedsiębiorstwa zarejestrowane	10
1.3. Przedsiębiorstwa aktywne	12
1.4. Aktywne MSP według sekcji gospodarki	13
1.5. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych	13
1.6. Przeżywalność przedsiębiorstw zarejestrowanych w latach 1995–2001	19
2. Pracujący w sektorze MSP	25
2.1. Liczba i udział pracujących w MSP na koniec 2002 roku	25
2.2. Struktura pracujących w sektorze MSP	29
2.3. Tempo zmian liczby pracujących w 2002 roku	30
2.4. Przeciętna liczba pracujących w 2002 r. Pracujący w szarej strefie gospodarki	37
3. Wartość dodana brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości	43
3.1. Udział MSP w tworzeniu PKB	43
3.2. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto	44
3.3. Wartość dodana brutto na pracującego w sektorze prywatnym	48
4. Sytuacja finansowa MSP	51
4.1. Przychody przedsiębiorstw różnej wielkości ze sprzedaży produktów, towarów i usług	51
4.2. Grupy przedsiębiorstw według wielkości oraz rodzaju prowadzonej księgowości	59
4.3. Dochody przedsiębiorstw będących własnością osób fizycznych i zatrudniających do 9 osób	60
4.4. Dochody przedsiębiorstw prowadzących uproszczoną księgowość o zatrudnieniu 10–49 osób	62
4.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób	64
5. Inwestycje MSP	79
5.1. Tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw różnej wielkości w cenach stałych	79
5.2. Udział nakładów inwestycyjnych MSP w nakładach ogółem	84
5.3. Struktura nakładów inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw według grup środków trwałych	86
5.4. Nakłady inwestycyjne na pracującego w prywatnych MSP	92
5.5. Źródła finansowania inwestycji przedsiębiorstw	93

6. Innowacje przedsiębiorstw przemysłowych	97
6.1. Przedsiębiorstwa ponoszące nakłady na innowacje	97
6.2. Nakłady na innowacje	101
6.3. Nakłady inwestycyjne a nakłady na innowacje	104
6.4. Nakłady na innowacje według źródeł finansowania	104
6.5. Zakup nowych technologii w latach 2001–2002	107
7. Małe i średnie przedsiębiorstwa w układzie regionalnym (wojewódzkim)	110
7.1. Metody badań przedsiębiorstw w układzie regionalnym	110
7.2. Przedsiębiorstwa zarejestrowane	112
7.3. Przedsiębiorstwa aktywne – zmiany w przestrzennej lokalizacji MSP	113
7.4. Pracujący w MSP – tempo zmian liczby pracujących	115
7.5. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	118
7.6. Nakłady inwestycyjne	121
7.7. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych	123
8. Handel zagraniczny	125
8.1. Handel zagraniczny MSP na tle eksportu i importu ogółem	125
8.2. Obroty handlowe według wielkości firm i tendencje zmian	127
8.3. Eksport i import według sekcji gospodarki	130
8.4. Eksport i import według grup towarów	132
8.5. Struktura geograficzna handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw	134
8.6. Zróżnicowanie regionalne handlu zagranicznego (wg województw) ...	137
9. Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1999–2002	141
9.1. Wprowadzenie	141
9.2. Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego	142
9.3. Liczba pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym	147
9.4. Rentowność obrotu brutto spółek z udziałem kapitału zagranicznego .	152
9.5. Inwestycje spółek z udziałem kapitału zagranicznego	154
Podsumowanie	159
Załącznik 1	163
Załącznik 2	235

Przedmowa

Obecna publikacja przedstawiająca sytuację małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w roku 2002 na tle lat wcześniejszych jest już ósmym opracowaniem Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN na temat wspomnianego sektora gospodarki. Poprzednie prace z tego cyklu, pt.: *Wkład małych i średnich przedsiębiorstw w rozwój gospodarki polskiej, Stan i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w latach 1994–1996, Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w 1997 roku, Stan sektora MSP w 1998 roku, trendy rozwojowe w latach 1994–1998* oraz *Stan sektora MSP w 1999 roku, tendencje rozwojowe w latach 1994–1999* ukazały się odpowiednio w latach: 1997, 1998, 2000 (dwie publikacje) i 2001. Szóste i siódme opracowanie z tego cyklu, pt.: *Stan sektora MSP w 2000 roku, trendy rozwojowe w latach 1994–2000* oraz *Stan sektora MSP w 2001 roku, trendy rozwojowe w latach 1994–2001* ukazały się drukiem w 2003 r.

Zakres obecnej publikacji jest taki sam, jak poprzedniej, wydanej w 2003 r. Jedyna bardziej istotna różnica to przeniesienie informacji na temat spółek z udziałem kapitału zagranicznego z osobnego Dodatku, zamieszczonego na końcu poprzedniej publikacji, do rozdziału w tekście niniejszego opracowania.

Przeważająca większość danych statystycznych przytaczanych i komentowanych w tej publikacji przygotowana została przez GUS, podobnie jak w latach poprzednich, bez uwzględnienia szarej strefy gospodarczej. Jedyne dane GUS na temat PKB i wartości dodanej wytwarzanej w przedsiębiorstwach różnej wielkości, które są omawiane w rozdziale trzecim, uwzględniają istnienie szarej strefy. Na temat rozmiarów szarej strefy będzie mowa również w rozdziale drugim, przy okazji prezentacji danych na temat przeciętnej liczby pracujących w przedsiębiorstwach różnej wielkości w latach 1995–2002, oszacowanych przez autorów niniejszego opracowania na podstawie informacji opublikowanej przez GUS w kolejnych *Rocznikach Statystycznych*.

Pod zbiorową nazwą przedsiębiorstw rozumiemy w niniejszym opracowaniu takie podmioty gospodarcze, jak:

- przedsiębiorstwa państwowe,
- spółki handlowe kapitałowe (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością) z udziałem kapitału odpowiednio: Skarbu Państwa (w tym jednoosobowe), państwowych osób prawnych, samorządu terytorialnego, kapitału krajowego osób fizycznych lub prywatnych osób prawnych, kapitału zagranicznego osób prawnych lub fizycznych,
- spółki handlowe osobowe (partnerskie, jawne, komandytowe, komandytowo-akcyjne),
- spółki cywilne,
- spółdzielnie,
- zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Badanie obejmuje przedsiębiorstwa prowadzące wszystkie rodzaje działalności poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem* (sekcje A i B według Polskiej Klasyfikacji Działalności – w skrócie PKD). Oczywiście w takich sekcjach, jak:

Administracja publiczna, Edukacja czy Ochrona zdrowia, liczba podmiotów mających jedną z wymienionych powyżej form prawnych jest relatywnie niewielka. Przeważają tam jednostki i zakłady budżetowe oraz tzw. państwowe, wojewódzkie, powiatowe lub gminne jednostki organizacyjne¹ pokrywające, z niewielkimi wyjątkami, swoje wydatki dzięki otrzymanym dotacjom.

W obecnym opracowaniu pod nazwą „małe przedsiębiorstwo” rozumiemy podmiot o statusie prawnym określonym w poprzednim akapicie, zatrudniający od 0 do 49 osób na podstawie stosunku pracy, a pod nazwą „średnie przedsiębiorstwo” – zatrudniający od 50 do 249 osób. Firmę, której załoga liczy powyżej 249 osób, nazywać zaś będziemy dużym przedsiębiorstwem. W skład liczby zatrudnionych, na podstawie której określana jest wielkość przedsiębiorstwa, nie wchodzi właściciele i członkowie ich rodzin pracujący w przedsiębiorstwach (współwłaściciele), a jedynie pracownicy najemni. Trzeba tu jednak dodać, że w kilku fragmentach opracowania będziemy używać nazwy „najmniejsze przedsiębiorstwo” na oznaczenie firmy o liczbie pracujących od 0 do 9 osób, ponieważ w badaniach tych podmiotów, dokonywanych metodą reprezentacyjną, GUS dzieli je na grupy właśnie na podstawie liczby pracujących, a nie liczby zatrudnionych. W badaniach tych występuje taka kategoria, jak przedsiębiorstwa o zerowej liczbie pracujących, co oznacza, że wspomnianych jednostek żadna osoba, nawet właściciel, nie traktuje jako głównego miejsca pracy (właściciel pracuje na pełnym lub części etatu w innym przedsiębiorstwie i stąd, a nie z własnego przedsiębiorstwa, uzyskuje podstawową wielkość dochodów).

Niniejsza praca składa się z dziewięciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym podane zostaną informacje na temat liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz liczby tzw. przedsiębiorstw aktywnych, czyli rzeczywiście funkcjonujących w gospodarce, w podziale na przedsiębiorstwa małe, średnie i duże oraz według sekcji gospodarki i form prawnych. W ostatnim paragrafie rozdziału pierwszego omówione będą dodatkowo wyniki badań przeprowadzonych przez GUS, dotyczących szans przetrwania oraz wyników przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON w latach 1995–2001. Drugi rozdział poświęcony będzie zmianom liczby pracujących w MSP według stanu na koniec poszczególnych lat oraz przeciętnej liczby pracujących w kolejnych latach z uwzględnieniem tzw. szarej strefy. W trzecim rozdziale będzie mowa na temat wartości dodanej brutto wytworzonej przez MSP w poszczególnych sekcjach gospodarki oraz na temat wartości dodanej przypadającej na jednego pracującego w prywatnych przedsiębiorstwach różnej wielkości. W rozdziale czwartym omówiona będzie struktura przychodów według wielkości przedsiębiorstw i sekcji gospodarki, a także sytuacja finansowa przedsiębiorstw w 2002 r. na tle wyników uzyskiwanych wcześniej. Ze względu na odmienny status prawny przedsiębiorstw, a co za tym idzie różny sposób prowadzenia księgowości i zakres informacji finansowych przesyłanych do GUS, sytuacja finansowa przedstawiona będzie osobno dla trzech wydzielonych grup firm, czyli: przedsiębiorstw osób fizycznych zatrudniających do 9 pracowników oraz przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób, prowadzących uproszczoną

¹ Niektóre państwowe jednostki organizacyjne, nie dotowane lub dotowane częściowo i posiadające osobowość prawną, zaliczone zostały przez GUS do grupy przedsiębiorstw w trakcie opracowania danych statystycznych do badania sektora MSP.

i pełną księgowość. W rozdziale piątym podane będą informacje na temat wielkości i dynamiki nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w 2002 r. W szóstym rozdziale przedstawione zostaną podstawowe dane na temat średnich i dużych przedsiębiorstw przemysłowych wdrażających innowacje. W siódmym rozdziale omówiona będzie obszernie sytuacja MSP w układzie regionalnym, czyli liczba przedsiębiorstw oraz wielkość i dynamika zatrudnienia, przychodów oraz nakładów inwestycyjnych i nakładów związanych z wdrażaniem innowacji według województw w podziale na grupy przedsiębiorstw różnej wielkości. W rozdziale ósmym podane będą podstawowe informacje na temat wielkości i struktury eksportu i importu sektora MSP według: sekcji gospodarki, kierunków geograficznych, grup towarów i województw. W rozdziale dziewiątym omówione będą wyniki spółek z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1999–2002. Wreszcie w osobnym Podsumowaniu przedstawione zostaną końcowe wnioski na temat sytuacji MSP w 2002 r.

Większość analiz, których wyniki przedstawione są w niniejszej publikacji, oparta była na danych przygotowanych specjalnie przez GUS. Informacje te prezentujemy pod koniec opracowania w obszernym załączniku 1. Z kolei w załączniku 2 przedstawiamy własne szacunki dotyczące niektórych kategorii, takich jak np. liczba przedsiębiorstw aktywnych czy wielkość przychodów przedsiębiorstw. Do oszacowania wielkości z załącznika 2 wykorzystywane były nie tylko informacje przygotowane specjalnie przez GUS dla potrzeb analizy sektora MSP (por. załącznik 1), lecz także informacje prezentowane wcześniej przez GUS w innych publikacjach. Tablice zebrane w załącznikach 1 i 2 pokazują z reguły bezwzględne wielkości dotyczące poszczególnych kategorii, podane w złotych lub jednostkach naturalnych. Natomiast liczne tablice zamieszczone w tekście prezentują z niewielkimi wyjątkami wskaźniki, głównie dynamiki i struktury, obliczone na podstawie danych z załączników 1 i 2.

Niniejsza publikacja opracowana została pod kierunkiem naukowym doc. dr. hab. Józefa Chmiela, który był również autorem rozdziałów 1–6 tego opracowania, a także autorem Podsumowania, gdzie przedstawiono końcowe wnioski dotyczące rozwoju sektora MSP do roku 2002 włącznie. Autorami rozdziału 7 poświęconego problemom rozwoju MSP w układzie regionalnym byli mgr Krzysztof Berger i mgr Bogna Urbańska-Jobda. Rozdział 8 opracowany został przez mgr Urszulę Kopeć z Instytutu Konunktury i Cen Handlu Zagranicznego. Wreszcie rozdział 9 dotyczący spółek z udziałem kapitału zagranicznego opracowała mgr Małgorzata Skrzek-Lubasińska z Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, która jest również autorką ostatniego paragrafu rozdziału 1 na temat szans rozwoju przedsiębiorstw utworzonych w latach 1995–2001, do czego wykorzystane zostały wyniki niepublikowanej analizy „*Charakterystyka i przeżywalność przedsiębiorstw powstających w latach 1996–2001*” przeprowadzonej przez pracowników GUS na zlecenie PARP. Konsultantem naukowym całości opracowania był prof. dr hab. Leszek Zienkowski, za co autorzy składają mu osobne podziękowanie. Natomiast pracami związanymi ze sprawdzeniem poprawności danych oraz przygotowaniem załączników 1 i 2, zawierających tablice z danymi statystycznymi, kierowała dr Zofia Pawłowska.

1. Zarejestrowane i aktywne MSP w 2002 roku

1.1. Uwagi metodologiczne

Jak już było sygnalizowane we Wstępie, pierwszym etapem analizy sytuacji MSP w 2002 r. będzie porównanie liczby tzw. przedsiębiorstw aktywnych w okresie 1994–2002, a zwłaszcza między końcem lat 2001 i 2002. Przedsiębiorstwa aktywne (czynne) to jednostki prowadzące faktycznie działalność gospodarczą w odróżnieniu od nieaktywnych, które zarejestrowane są w systemie REGON, lecz zaprzestały lub zawiesiły działalność, względnie nie rozpoczęły działalności po zarejestrowaniu i nie zgłosiły tego faktu do GUS. Z tego powodu liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych przekracza znacznie liczbę firm prowadzących działalność, a wnioski opracowane na podstawie analizy zbiorczych zestawień z systemu REGON mogą całkowicie odbiegać od rzeczywistości.

Mówiąc najbardziej ogólnie, oszacowanie liczby przedsiębiorstw aktywnych polega na dodaniu do siebie liczby przedsiębiorstw przysyłających do GUS określone sprawozdania statystyczne, a w przypadku jednostek zwolnionych z tego obowiązku – dodanie liczby przedsiębiorstw ustalonej na podstawie badań reprezentacyjnych przeprowadzanych corocznie przez GUS. Tak np. oszacowanie liczby przedsiębiorstw aktywnych dla 1997 i 1998 roku polegało na dodaniu do siebie liczby przedsiębiorstw przysyłających do GUS ankietę SP, sprawozdanie F-02 (spółki poniżej 6 zatrudnionych oprócz spółek cywilnych) oraz liczby aktywnych zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych zatrudniających do 5 osób ustalonej na podstawie badania reprezentacyjnego za pomocą ankiety SP-3. W 1999 r. GUS objął badaniami reprezentacyjnymi wszystkie przedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób bez względu na ich formę prawną. Z tego względu, oszacowanie liczby przedsiębiorstw aktywnych w przypadku lat 1999–2002 polegało na dodaniu do siebie liczby firm przysyłających do GUS ankietę SP oraz liczby najmniejszych jednostek ustalonej na podstawie badania reprezentacyjnego za pomocą ankiety SP-3. Przy szacowaniu liczby przedsiębiorstw aktywnych nie były brane pod uwagę przedsiębiorstwa zaliczane do takich sekcji PKD, jak A (*Rolnictwo i leśnictwo*) oraz B (*Rybolówstwo i rybactwo*), ponieważ obie te sekcje nie są w ogóle uwzględniane w badaniach sektora MSP. Co się natomiast tyczy sekcji J (*Pośrednictwo finansowe*), to małe jednostki zaliczone do tej dziedziny gospodarki objęte zostały badaniami reprezentacyjnymi przez GUS po raz pierwszy w 1999 r. Dlatego liczba przedsiębiorstw aktywnych w sekcji J mogła być ustalona również dopiero począwszy od 1999 r. (do 1998 r. włącznie sekcja J nie była w ogóle brana pod uwagę przy szacowaniu liczby przedsiębiorstw aktywnych).

1.2. Przedsiębiorstwa zarejestrowane

Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (z pominięciem *Rolnictwa i leśnictwa, Rybołówstwa i rybactwa oraz Administracji publicznej*) wynosiła na koniec 2002 r. 3 495 314 (por. tablica 1 w załączniku 1). Z tej liczby 1 172 177 podmiotów zaliczanych było do sektora publicznego a 3 378 097 do prywatnego. Liczba podmiotów zarejestrowanych według stanu na dzień 31 grudnia 2002 r. była wyższa niż na koniec 2001 r. o 4,4%, z tego w sektorze publicznym o 11,6%, a w prywatnym o 4,2%.

W 2002 r. zarejestrowano 285 270 nowych podmiotów, z czego 13 864 zaliczało się do sektora publicznego, a 271 406 do prywatnego (por. tablica 2 w załączniku 1). Liczba nowych podmiotów zarejestrowanych w 2002 r. była niższa niż rok wcześniej aż o 20,6% (w sektorze publicznym niższa o 24,2%, a w prywatnym o 20,4%).

Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON według stanu na koniec roku rosła systematycznie począwszy od 1996 r. Tempo wzrostu wspomnianej liczby podmiotów zarejestrowanych ogółem było szczególnie wysokie w 1996 r. (13,8%), kiedy to liczba nowych zarejestrowanych podmiotów miała rekordową wielkość² przekraczającą 620 tys. (o około 2/3 wyższą niż w 1995 r.). W latach 1997–1998 liczba nowych rejestrowanych podmiotów spadła do około 480 tys. (o 23%), a stąd tempo wzrostu liczby zarejestrowanych podmiotów ogółem według stanu na koniec lat 1997 i 1998 obniżyło się w porównaniu z rokiem 1996 (odpowiednio do 7,4% i 9,2%). W 1999 r. liczba nowych zarejestrowanych podmiotów spadła w porównaniu z rokiem 1998 aż o 18,6%, do wielkości około 391 tys. Kolejny spadek liczby nowych zarejestrowanych podmiotów o około 10% obserwowany był w 2000 r., natomiast w 2001 r. liczba nowych zarejestrowanych podmiotów kształtowała się na poziomie zbliżonym do obserwowanego w roku poprzednim (około 359 tys. wobec około 351 tys. w roku 2000). W wyniku tej spadkowej tendencji liczby zarejestrowanych podmiotów nowych, tempo wzrostu liczby podmiotów zarejestrowanych według stanu na koniec roku spadło z 9,2% w roku 1998 do 7,6% rok później, a następnie do wielkości odpowiednio 5,5% oraz 5,9% w latach 2000–2001. W 2002 r. liczba nowych zarejestrowanych podmiotów spadła ponownie do bezprecedensowo niskiej wielkości około 285 tys., czyli aż o 20,6% w porównaniu z odpowiednią liczbą z roku poprzedniego. Stąd liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według stanu na koniec 2002 r. powiększyła się stosunkowo niewiele, bo tylko o 4,4% w porównaniu z końcem roku poprzedniego.

Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się często jako swojego rodzaju „barometr” charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej. Dlatego z pewnym niepokojem należy odnotować fakt, że liczba nowych zarejestrowanych podmiotów spada systematycznie, począwszy od roku 1999 (minimalny wzrost w 2001 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie oznaczał przeła-

² W związku z wejściem w życie Ustawy o statystyce publicznej pod koniec 1995 r., w rejestrze REGON rejestrowane były podmioty gospodarcze funkcjonujące nieraz już od dłuższego czasu, które nie dopełniły wcześniej tego obowiązku. Dlatego podawana tu liczba nowych podmiotów zarejestrowanych w 1996 r. jest sztucznie zawyżona w tym sensie, że obejmuje nie tylko podmioty, które rzeczywiście próbowały rozpocząć działalność gospodarczą we wspomnianym roku.

mania tej niekorzystnej tendencji). Liczba nowych podmiotów zarejestrowanych w 2002 r. stanowiła już tylko około 60% odpowiedniej liczby obserwowanej w poprzednich pod tym względem latach 1997–1998.

Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru REGON wzrosła z około 172 tys. w roku 1999 do prawie 195 tys. rok później i niemal 233 tys. w roku 2001. Zmalała ona dość radykalnie do około 141 tys. w 2002 r. (por. tablica 3 w załączniku 1). Fakt ten nie świadczy jednak o stopniowym zwiększaniu szans przeżycia polskich przedsiębiorstw, ponieważ liczba podmiotów wykreślonych z rejestru nie jest tożsama z liczbą podmiotów, które rzeczywiście zakończyły działalność gospodarczą we wspomnianych latach³.

Zdecydowana większość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych to jednostki zaliczane do grupy przedsiębiorstw⁴ (w 2002 r. przedsiębiorstwa stanowiły 92,9% ogólnej liczby zarejestrowanych podmiotów). Ogólna liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw wynosiła w 2002 r. 3 246 117 jednostek (por. tablica 1 w załączniku 2) w tym 9 256 zaliczanych do sektora publicznego oraz 3 236 861 do prywatnego. Wśród przedsiębiorstw sektora publicznego dominowały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (4 391, czyli 47,4% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw sektora publicznego), a następnie spółki akcyjne (2 474 – 26,7%) i przedsiębiorstwa państwowe (2 367, czyli 25,6% zarejestrowanych firm sektora publicznego). W grupie zarejestrowanych przedsiębiorstw prywatnych najliczniejsze były natomiast w 2002 r. tzw. podmioty bez szczególnej formy prawnej, tj. głównie zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (2 732 663, czyli 84,4% wszystkich zarejestrowanych firm prywatnych), następnie spółki cywilne (286 793, tj. 8,8% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw prywatnych), spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (168 173, czyli 5,2% ogółu), spółki jawne (20 567 – 6,4%), spółdzielnie (16 627, tj. 0,5% ogółu) oraz spółki akcyjne (10 885).

Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw ogółem według stanu na koniec lat 2001–2002 zwiększyła się nieco wolniej niż liczba wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (odpowiednio 4% oraz 4,4%). Wzrost liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw w ramach niektórych form prawnych był o wiele poważniejszy niż liczby przedsiębiorstw ogółem, jednak był on głównie spowodowany wprowadzonymi wcześniej zmianami w krajowym ustawodawstwie dotyczącym zasad funkcjonowania podmiotów mających status spółek. I tak np. zmiany dotyczące funkcjonowania spółek

³ Relacja liczby prywatnych przedsiębiorstw aktywnych do zarejestrowanych, wyrażająca stopień aktualności rejestru REGON, wyniosła na koniec 2002 r. tylko 53,5% (przy obliczaniu tej relacji nie brano pod uwagę prywatnych podmiotów zarejestrowanych w REGON nie będących przedsiębiorstwami zgodnie z definicją podaną na początku tego rozdziału, np.: organizacji społecznych, zawodowych i wyznaniowych czy fundacji). Tak więc podobnie jak rok wcześniej, niemal połowa przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON na koniec 2002 r. (dotyczy to głównie małych zakładów osób fizycznych) nie prowadziła faktycznie działalności gospodarczej.

⁴ Podmioty inne niż przedsiębiorstwa to np. zaliczane do sektora publicznego tzw. państwowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne jednostki organizacyjne nie posiadające z reguły osobowości prawnej i dotowane w całości lub częściowo, a w sektorze prywatnym – różnego rodzaju fundacje i fundusze nie nastawione na zysk oraz organizacje zawodowe, społeczne czy wyznaniowe. Dużą grupę podmiotów i to zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego stanowią również tzw. wspólnoty mieszkaniowe (w 2002 r. ich łączna liczba wynosiła ponad 80,6 tys.).

cywilnych uruchomiły proces przekształcania się tych spółek w spółki handlowe lub osobowe. Właśnie chyba z tego powodu liczba spółek jawnych niemal potroiła się w roku 2002 (wzrost o 170,7% z 7 594 na koniec roku 2001 do 20 567 rok później).

Liczba zarejestrowanych podmiotów (przedsiębiorstw) bez szczególnej formy prawnej (zakładów osób fizycznych) zwiększyła się w 2002 r. o 4%. Do wiarygodności tych wskaźników należy odnosić się jednak ze szczególnie dużą rezerwą. Znaczna część zakładów osób fizycznych (także spółek cywilnych) po zakończeniu lub zawieszeniu działalności nie zgłosiła tego faktu do GUS, a jeszcze inne nie rozpoczęły działalności po zarejestrowaniu. Figurują one w rejestrze REGON jako jednostki nadal funkcjonujące, co całkowicie wypacza faktyczny obraz tendencji występujących w polskiej gospodarce, biorąc dodatkowo pod uwagę fakt, że podmioty bez szczególnej formy prawnej stanowiły w 2002 r. aż nieco ponad 84% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON (spółki cywilne, w znacznej części także już nieistniejące, dalsze 8,8%). Obiektywne wnioski można sformułować rozpatrując zmiany liczby tzw. przedsiębiorstw aktywnych, czyli jednostek faktycznie funkcjonujących w gospodarce (a więc z pominięciem zlikwidowanych oraz tych, które zawiesiły działalność lub jej nie rozpoczęły po zarejestrowaniu w systemie REGON).

1.3. Przedsiębiorstwa aktywne

Na koniec 2002 r. liczba przedsiębiorstw aktywnych (oprócz *Rolnictwa i leśnictwa, Rybołówstwa i rybactwa oraz Administracji publicznej*) wynosiła 1 735 424 (por. tabela 2 w załączniku 2). Oznacza to wzrost w stosunku do końca grudnia 2001 r. o 77 794 jednostki. Jednakże mimo tego wzrostu, liczba przedsiębiorstw aktywnych była ciągle niższa niż w roku 2000 (o 30 649) oraz w 1999 r. (o 83 777).

Z wymienionej powyżej ogólnej liczby przedsiębiorstw aktywnych tylko 3 679 zaliczało się do sektora publicznego, z tego 1 317 przedsiębiorstw było jednostkami małymi, 1 678 średnimi i 684 dużymi. Liczba przedsiębiorstw sektora publicznego zmalała w 2002 r. o 286 (w 2001 r. o 282), z tego liczba małych o 87, średnich o 117, a dużych o 82.

Liczba aktywnych przedsiębiorstw prywatnych wyniosła na koniec 2002 r. 1 731 745, z czego 1 718 298 małych, 11 408 średnich i 2 039 dużych. W porównaniu z końcem 2001 r. liczba firm małych zwiększyła się o 78 299, liczba średnich spadła o 216, a dużych również spadła lecz tylko o 3 jednostki.

W 2002 r. liczba małych firm w sektorze publicznym i prywatnym łącznie zwiększyła się o 78 212, z tego liczba przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób wzrosła o 80 509, a firm zatrudniających od 10 do 49 osób zmalała o 2 297.

W grupie przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób najbardziej, bo aż o 59 842 jednostki zwiększyła się grupa badanych metodą reprezentacyjną firm jednoosobowych, najsilniej w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (o 17 758), a następnie w sekcjach: *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* (o 9 257), *Pozostała działalność usługowa* (o 7 954), *Handel i naprawy* (o 7 675), *Ochrona zdrowia* (o 5 711), *Przetwórstwo przemysłowe* (o 4 301) i *Budownictwo* (o 3 311). Te jednoosobowe fir-

my nie zatrudniają pracowników najemnych, a ich właściciele bardzo często świadczą usługi innym przedsiębiorstwom wykonując prace, które wcześniej wykonywali zatrudniani tam pracownicy najemni (niekiedy pracownicy przedsiębiorstwa zakładają dobrowolnie lub pod przymusem jednoosobowe firmy, a następnie wykonują prace na rzecz swojego dotychczasowego pracodawcy). Wzrost liczby przedsiębiorstw jednoosobowych nie pociąga więc raczej za sobą przyrostu nowych miejsc pracy. Nie zwiększa liczby miejsc pracy także przyrost liczby małych przedsiębiorstw o zatrudnieniu zerowym, czyli takich, które nie są głównym miejscem pracy nawet dla ich właściciela. W 2002 r. liczba firm o zatrudnieniu zerowym badanych metodą reprezentacyjną wzrosła o 7 407 jednostek. Oprócz wzrostu liczby firm o zatrudnieniu zerowym i jednoosobowych, w grupie przedsiębiorstw badanych metodą reprezentacyjną zwiększyła się o 3 938 jednostek liczba przedsiębiorstw zatrudniających od 2 do 4 osób, o 6 000 liczba firm zatrudniających 5 osób i o 8 393 liczba przedsiębiorstw zatrudniających od 6 do 9 osób. Część tych firm weszła w 2002 r. do grupy firm najmniejszych najprawdopodobniej po zredukowaniu liczby zatrudnionych do poziomu poniżej 10 osób.

Ze względu na wzrost liczby małych, aktywnych przedsiębiorstw, ich udział w ogólnej liczbie firm aktywnych zwiększył się w 2002 r. do 99,09% (rok wcześniej wynosił on 99,02%). Udział firm średniej wielkości spadł do 0,75% (0,81% w 2001 r.), a dużych do 0,16% (odpowiednio 0,17%).

1.4. Aktywne MSP według sekcji gospodarki

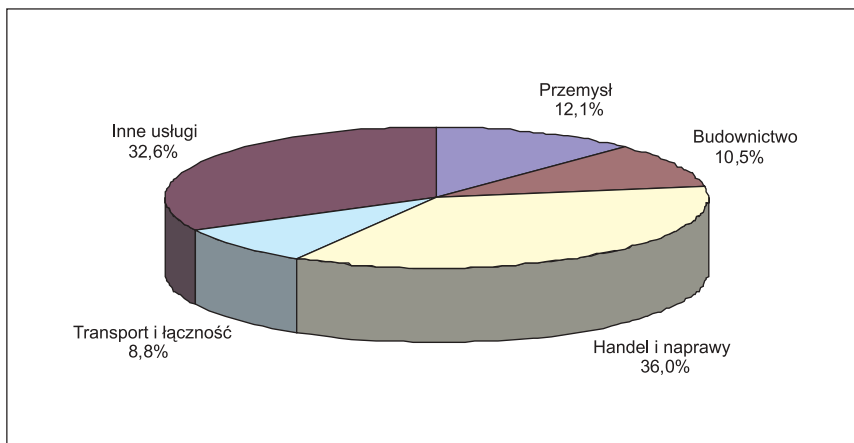
W 2002 r. udział przedsiębiorstw przemysłowych w ogólnej liczbie MSP wyniósł 12,1% i utrzymał się praktycznie na poziomie roku poprzedniego (por. tablica 1 w tekście opracowania oraz wykres 1), podobnie jak odpowiednie udziały MSP działających: w *Budownictwie* (10,5% w obu porównywanych latach), sekcji *Hotele i restauracje* (3,2%), *Pośrednictwie finansowym* (3,2%) i *Edukacji* (1,4%). Z 37,1% w roku 2001 do 36% w 2002 r. zmniejszył się udział przedsiębiorstw z sekcji *Handel i naprawy*. Drugą sekcją, która odnotowała spadek wspomnianego udziału (z 5,5% do 5,3%) była *Ochrona zdrowia*. Udział w ogólnej liczbie MSP zwiększyły natomiast trzy sekcje: *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* z 8,4% w 2001 r. do 8,8% w 2002 r., *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* z 14,9% do 15,4% i *Pozostała działalność usługowa* z 3,5% do 4,1%.

1.5. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych

Począwszy od 1996 r., liczba przedsiębiorstw aktywnych ogółem i przedsiębiorstw małych⁵ rosła nieprzerwanie aż do roku 1999. W latach 1996–1997 tempo tego wzrostu było bardzo wysokie i wynosiło około 18% (por. tablica 2 w tekście oraz wykres 2). W roku 1998 wspomniane tempo obniżyło się o połowę do 9%, by w roku następnym spaść do 2%. W roku 2000 liczba firm aktywnych ogółem i małych zmniejszyła

⁵ Udział przedsiębiorstw małych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw aktywnych wynosi ponad 99% i dlatego tempo zmian liczby firm małych i liczby firm ogółem są w praktyce jednakowe.

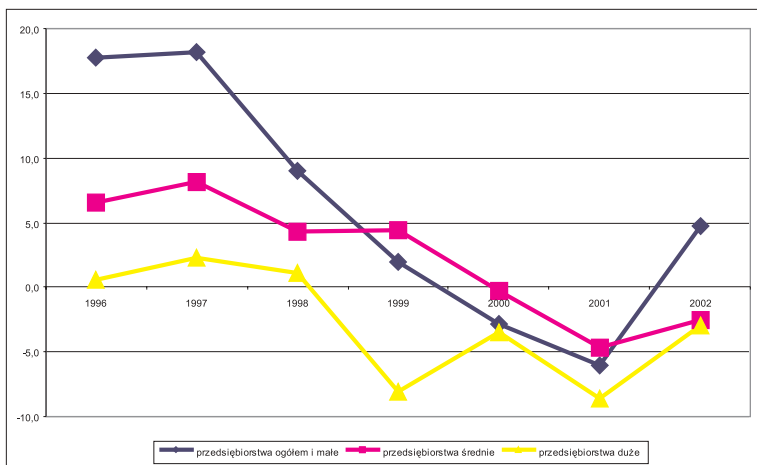
Wykres 1. MSP w podstawowych sekcjach gospodarki poza rolnictwem w 2002 roku (w %)

się po raz pierwszy od początku okresu transformacji. Tempo tego spadku wyniosło 2,9%, a w 2001 r. zwiększyło się ponad dwukrotnie do wielkości 6,1%. W 2002 r. liczba firm aktywnych wzrosła ponownie po okresie dwuletniego spadku. Zwiększyła się ona o 4,7% dzięki wzrostowi liczby przedsiębiorstw najmniejszych, zatrudniających do 9 osób.

W 1996 r. liczba aktywnych przedsiębiorstw średniej wielkości wzrosła o 6,6%, a rok później nawet o 8,1%, po czym w latach 1998–1999 zwiększała się już w nieco niższym tempie wynoszącym ponad 4%. W 2000 r. liczba średnich firm utrzymała się praktycznie na poziomie z roku poprzedniego. W 2001 r. zmniejszyła się ona o 5,7% i ponownie, lecz nieco wolniej, bo o 2,5% w roku 2002.

Wykres 2. Dynamika liczby przedsiębiorstw aktywnych w latach 1996–2002 (rok poprzedni = 100%)

Tablica 1. Struktura zbiorów przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji gospodarki w latach 2001–2002 (liczba przedsiębiorstw ogółem oraz małych, średnich i dużych w całej gospodarce lub w sektorze własności = 100%)

Wyszczególnienie	Ogółem		l. zatrud. 0–49		l. zatrud. 50–249		l. zatrud. 0–249		l. zatrud. pow. 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor publiczny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor prywatny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
C – Górnictwo i kopalnictwo	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	0,8	0,1	0,1	1,6	1,5
sektor publiczny	1,9	1,7	1,1	0,9	1,7	1,4	1,4	1,2	4,0	3,8
sektor prywatny	0,1	0,1	0,1	0,1	0,6	0,7	0,1	0,1	0,7	0,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	12,0	12,0	11,7	11,7	44,8	45,5	12,0	11,9	53,5	54,3
sektor publiczny	26,4	24,7	18,5	17,1	28,2	27,1	24,0	22,7	36,0	33,8
sektor prywatny	12,0	12,0	11,7	11,7	47,6	48,2	12,0	11,9	60,1	61,2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,1	0,1	0,1	0,1	3,0	3,1	0,1	0,1	5,2	5,5
sektor publiczny	17,3	18,6	15,9	16,9	18,1	19,5	17,1	18,3	17,9	20,0
sektor prywatny	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	0,7	0,1	0,1	0,5	0,6
F – Budownictwo	10,5	10,5	10,5	10,5	12,3	11,1	10,5	10,5	7,6	6,2
sektor publiczny	7,8	7,3	8,5	8,0	9,5	8,5	9,1	8,3	2,7	2,8
sektor prywatny	10,5	10,5	10,5	10,5	12,7	11,5	10,5	10,5	9,4	7,4
G – Handel i naprawy	37,1	36,0	37,2	36,1	19,4	19,5	37,1	36,0	10,1	10,4
sektor publiczny	6,3	5,5	9,9	8,5	5,0	4,2	7,1	6,1	3,0	3,1
sektor prywatny	37,1	36,0	37,3	36,2	21,6	21,8	37,1	36,1	12,8	12,8
H – Hotele i restauracje	3,2	3,2	3,2	3,2	1,2	1,3	3,2	3,2	1,0	1,0
sektor publiczny	2,2	1,8	3,8	3,1	1,4	1,2	2,5	2,0	0,8	0,7
sektor prywatny	3,2	3,2	3,2	3,2	1,1	1,3	3,2	3,2	1,1	1,1
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	8,4	8,8	8,5	8,8	3,8	4,1	8,4	8,8	7,9	7,7
sektor publiczny	11,0	11,3	7,7	6,8	10,1	11,7	9,0	9,5	19,2	19,0
sektor prywatny	8,4	8,7	8,5	8,8	2,8	3,0	8,4	8,8	3,6	3,9
J – Pośrednictwo finansowe	3,3	3,2	3,3	3,2	0,4	0,4	3,3	3,2	0,5	0,3
sektor publiczny	0,5	0,5	1,3	1,1	0,1	0,1	0,6	0,6	0,1	0,3
sektor prywatny	3,3	3,2	3,3	3,2	0,4	0,4	3,3	3,2	0,6	0,2
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	14,9	15,4	15,0	15,4	10,9	10,7	14,9	15,4	10,5	10,8
sektor publiczny	17,6	17,0	21,8	21,5	16,4	15,4	18,8	18,1	12,5	12,1
sektor prywatny	14,9	15,3	14,9	15,4	10,0	10,0	14,9	15,4	9,7	10,3
M – Edukacja	1,4	1,4	1,4	1,4	0,3	0,2	1,4	1,4	0,1	0,2
sektor publiczny	0,2	1,4	0,4	3,0	0,2	0,7	0,3	1,7	0,0	0,0
sektor prywatny	1,4	1,4	1,4	1,4	0,3	0,1	1,4	1,4	0,2	0,3
N – Ochrona zdrowia	5,5	5,3	5,5	5,3	1,1	1,2	5,5	5,3	0,9	1,0
sektor publiczny	1,6	1,8	1,5	1,9	1,5	1,5	1,5	1,7	2,2	2,5
sektor prywatny	5,5	5,3	5,5	5,3	1,0	1,1	5,5	5,3	0,3	0,5
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	3,5	4,1	3,5	4,1	2,1	2,2	3,5	4,1	1,1	1,2
sektor publiczny	7,2	8,4	9,6	11,2	7,8	8,8	8,6	9,8	1,6	1,9
sektor prywatny	3,5	4,1	3,5	4,1	1,2	1,3	3,5	4,1	1,0	1,0

Tablica 2. Tempo zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych w latach 1997–2002 (rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie	Ogółem						I. zatr. 0–49*						I. zatr. 50–249**						I. zatr. pow. 249***						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	
Ogółem*	118,2	109,0	102,0	97,1	93,9	104,7	118,3	109,1	102,0	97,1	93,9	104,8	108,1	104,3	104,4	99,7	94,3	97,5	102,3	101,1	101,1	91,9	96,5	91,4	97,0
sektor publiczny	90,9	99,7	77,6	94,2	93,4	92,8	100,0	104,5	63,4	99,4	100,4	93,8	95,3	96,7	91,9	92,3	91,4	93,5	73,9	97,2	76,0	90,9	86,7	89,3	89,3
sektor prywatny	118,3	109,0	102,1	97,1	93,9	104,7	118,4	109,1	102,1	97,1	93,9	104,8	111,4	106,0	106,9	101,0	94,8	98,1	134,6	103,6	101,2	98,9	93,4	99,9	99,9
C – Górnictwo i kopalnictwo	127,7	102,5	108,4	120,2	106,8	108,8	134,1	102,4	108,3	125,8	108,5	109,9	109,3	111,0	113,0	93,3	100,0	102,1	92,9	93,8	103,3	85,7	83,3	83,3	91,1
sektor publiczny	90,2	98,2	97,2	84,0	85,4	80,3	86,4	121,1	73,9	100,0	88,2	80,0	102,6	97,5	110,3	72,1	96,8	76,7	83,9	90,4	97,9	89,1	75,6	83,9	83,9
sektor prywatny	135,2	103,1	109,8	124,2	108,4	110,4	135,9	101,9	109,2	126,3	108,8	110,3	116,7	123,8	115,1	108,2	101,5	113,4	162,5	107,7	121,4	76,5	107,7	107,1	107,1
D – Przetwórstwo przemysłowe	109,4	110,4	103,9	90,1	91,4	104,0	109,5	110,7	103,9	89,8	91,3	104,2	110,2	104,3	105,8	100,5	95,6	98,8	99,2	95,8	94,4	94,4	88,9	98,4	98,4
sektor publiczny	76,8	88,9	80,9	90,6	87,4	87,2	92,6	99,4	56,5	103,6	90,6	86,5	88,6	87,6	99,2	90,9	90,7	89,4	59,9	82,1	82,0	81,6	79,5	84,0	84,0
sektor prywatny	109,8	110,6	104,1	90,1	91,4	104,1	109,6	110,8	104,0	89,8	91,3	104,2	114,2	106,7	106,5	101,5	96,0	99,7	142,8	102,1	99,1	98,3	91,3	101,6	101,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	132,8	109,2	108,3	107,7	95,5	111,8	153,6	110,7	111,2	110,7	94,7	117,1	106,8	108,4	105,0	103,0	99,5	98,5	101,2	102,4	96,5	97,0	92,5	102,0	102,0
sektor publiczny	106,6	109,9	98,6	104,8	100,9	100,3	116,9	121,1	93,9	111,9	118,6	99,6	104,8	108,7	102,2	104,6	95,9	100,9	101,3	101,3	96,9	97,4	90,1	100,0	100,0
sektor prywatny	158,1	108,8	114,6	109,4	92,6	118,6	162,7	108,8	114,6	110,5	90,9	120,8	118,0	106,8	119,0	96,0	116,7	89,3	100,0	128,6	88,9	87,5	142,9	130,0	130,0
F – Budownictwo	137,5	110,1	104,9	95,7	85,1	104,6	138,0	110,2	104,9	95,7	85,1	104,8	104,5	101,5	105,9	95,3	85,5	88,2	104,4	95,8	92,8	87,6	81,6	79,3	79,3
sektor publiczny	84,0	92,6	68,1	87,0	87,4	85,9	92,6	95,4	42,6	105,7	107,1	88,3	90,3	91,0	87,4	80,5	76,2	83,5	37,7	87,5	74,3	80,8	100,0	90,5	90,5
sektor prywatny	137,8	110,1	105,0	95,7	85,1	104,7	138,1	110,2	105,0	95,7	85,1	104,8	108,9	103,9	109,5	97,7	86,7	88,7	137,2	96,9	95,1	88,2	80,0	78,1	78,1
G – Handel i naprawy	114,2	104,9	99,6	96,5	94,0	101,7	114,3	104,9	99,5	96,5	94,0	101,7	105,6	102,4	104,8	97,8	92,2	98,4	101,1	104,1	109,0	100,7	93,8	99,3	99,3
sektor publiczny	88,6	90,1	66,7	90,7	86,0	80,9	91,9	93,7	56,6	94,9	83,7	80,6	88,4	84,5	83,2	81,5	91,8	78,7	67,3	83,8	90,3	103,6	79,3	91,3	91,3
sektor prywatny	114,3	104,9	99,6	96,5	94,0	101,7	114,3	104,9	99,6	96,5	94,0	101,7	107,1	103,7	106,0	98,6	92,2	99,1	110,1	107,4	111,4	100,4	95,3	100,0	100,0
H – Hotele i restauracje	128,4	102,3	114,3	98,6	91,8	104,8	128,5	102,3	114,3	98,6	91,8	104,9	118,2	113,8	102,6	107,6	93,5	x	110,0	122,7	107,4	110,3	87,5	x	x
sektor publiczny	115,8	114,8	82,2	96,4	107,5	76,7	126,1	110,3	71,4	102,2	117,4	75,9	104,3	125,0	106,5	81,8	96,3	x	85,7	116,7	71,4	140,0	85,7	x	x
sektor prywatny	128,5	102,3	114,3	98,6	91,8	104,9	128,5	102,3	114,3	98,6	91,8	104,9	121,8	111,3	101,6	114,4	93,0	x	123,1	125,0	120,0	104,2	86,0	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	116,0	114,6	95,6	93,2	88,3	108,6	116,0	114,7	95,5	93,2	88,3	108,7	107,3	104,3	100,9	100,4	91,6	105,3	97,8	100,9	94,6	99,5	105,7	94,6	94,6
sektor publiczny	97,9	98,7	88,7	95,8	94,6	95,2	103,6	96,0	70,3	85,3	109,1	82,4	96,7	102,0	100,0	101,9	85,4	108,3	94,0	97,7	92,9	95,5	98,0	88,4	88,4
sektor prywatny	116,0	114,7	95,6	93,2	88,3	108,7	116,0	114,7	95,6	93,2	88,3	108,7	115,5	105,8	101,5	99,4	95,4	103,6	114,6	112,8	100,0	111,3	125,4	106,8	106,8

cd. tabl. 2.

Wyszczególnienie	Ogółem												I. zatr. 0-49**						I. zatr. 50-249***						I. zatr. pow. 249****					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002						
	.	.	.	90,1	103,4	101,9	.	.	.	90,1	103,4	101,9	.	.	.	92,9	92,3	x	.	.	.	175,0	92,9	x						
J – Pośrednictwo finansowe	.	.	.	100,0	91,3	90,5	.	.	.	100,0	105,9	83,3	.	.	.	60,0	66,7	x	.	.	.	300,0	33,3	x						
sektor publiczny	.	.	.	90,1	103,4	101,9	.	.	.	90,1	103,4	101,9	.	.	.	96,1	93,9	x	.	.	.	157,1	109,1	x						
sektor prywatny	119,4	111,3	105,8	110,8	104,4	107,8	119,5	111,4	105,8	110,8	104,4	107,9	108,2	107,0	105,0	105,4	100,1	96,2	110,1	119,7	100,0	114,5	103,2	99,7						
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	102,5	101,7	82,5	98,7	100,7	89,8	106,0	103,8	70,1	93,4	107,4	92,5	98,5	95,6	98,1	99,3	95,4	88,1	101,1	109,9	88,0	114,8	95,0	86,5						
sektor publiczny	119,5	111,4	105,9	110,8	104,4	107,8	119,5	111,4	105,9	110,9	104,4	107,9	112,2	110,8	107,2	107,1	101,1	98,3	118,2	127,4	108,1	114,3	107,6	106,1						
sektor prywatny	152,9	138,5	102,6	101,7	92,5	109,2	153,0	138,5	102,6	101,7	92,5	109,2	91,7	145,5	168,8	125,9	114,7	x	—	—	—	100,0	400,0	x						
M – Edukacja	112,5	622,2	75,0	73,8	29,0	566,7	114,3	662,5	69,8	67,6	20,0	780,0	100,0	300,0	166,7	120,0	66,7	x	—	—	—	—	—	x						
sektor publiczny	152,9	138,2	102,7	101,8	92,6	109,0	153,0	138,2	102,6	101,8	92,5	109,1	90,9	130,0	169,2	127,3	125,0	x	—	—	—	100,0	400,0	x						
sektor prywatny	124,7	114,8	107,6	102,4	106,8	101,6	124,6	114,7	107,9	102,4	106,7	101,6	173,1	132,2	57,0	139,1	154,2	102,7	239,5	177,7	11,5	109,5	104,3	112,5						
N – Ochrona zdrowia	237,3	180,3	15,6	118,0	110,2	104,6	221,4	177,4	26,4	142,9	105,0	119,0	242,1	180,4	20,0	111,8	142,1	96,3	240,5	181,2	10,4	105,3	85,0	100,0						
sektor publiczny	124,5	114,6	108,0	102,4	106,8	101,6	124,5	114,6	108,0	102,4	106,7	101,5	133,3	81,8	144,4	148,1	157,1	104,1	200,0	—	—	150,0	233,3	142,9						
sektor prywatny	124,2	114,3	101,8	95,0	82,4	122,1	124,4	114,4	101,9	95,0	82,3	122,2	101,4	105,1	85,8	88,9	92,1	103,6	106,0	94,3	96,0	81,3	82,1	103,1						
O – Pozostała działalność usługowa	104,0	104,3	75,0	89,9	97,6	107,3	107,1	107,2	74,3	105,4	98,5	109,6	101,8	101,8	75,1	81,7	97,9	105,0	104,0	107,7	78,6	63,6	85,7	108,3						
sektor publiczny	124,4	114,4	102,0	95,0	82,3	122,2	124,5	114,4	102,0	95,0	82,3	122,2	100,7	110,3	100,6	96,4	87,0	102,1	108,0	81,5	118,2	96,2	80,0	100,0						
sektor prywatny																														

* W latach 1996–1999 bez sekcji J.

** W latach 1996–1998 przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych 0–50.

*** W latach 1996–1998 przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych 50–250.

**** W latach 1996–1998 przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych powyżej 250.

Natomiast liczba firm dużych wzrastała stosunkowo nieznacznie jedynie w latach 1997–1998 (odpowiednio o 2,3% i 1,1%). W 1999 r. zmniejszyła się ona bardzo istotnie, bo o ponad 8%. W 2000 r. liczba aktywnych firm dużych zmniejszyła się stosunkowo niewiele, bo tylko o 3,5%, po czym w roku 2001 spadła znów bardzo wyraźnie, bo aż o 8,6%. Ta prawidłowość (po roku szybkiego spadku umiarkowany spadek w roku następnym) obserwowana była także w roku 2002, kiedy to liczba dużych, aktywnych przedsiębiorstw zmniejszyła się o 3%, a więc podobnie jak w roku 2000, natomiast znacznie wolniej niż w latach 1999 i 2001.

W 2002 r. w żadnej z badanych sekcji gospodarki nie wystąpił spadek liczby przedsiębiorstw aktywnych ogółem ani liczby przedsiębiorstw małych. Tempo wzrostu liczby przedsiębiorstw ogółem było jednak bardzo zróżnicowane od 1,6% w przypadku *Ochrony zdrowia* do 22,1% w *Pozostalej działalności usługowej*. Niskie tempo wzrostu liczby firm aktywnych ogółem obserwowano również w sekcjach: *Handel i naprawy* (1,7%) oraz *Pośrednictwo finansowe* (1,9%). Natomiast do grupy sekcji o relatywnie wysokim tempie przyrostu liczby firm ogółem zaliczały się: *Górnictwo i kopalnictwo* (8,8%), *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (11,6%), *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (8,6%) oraz *Edukacja* (9,2%). W trzech sekcjach: *Przetwórstwo przemysłowe*, *Budownictwo* oraz *Hotele i restauracje* liczba firm aktywnych zwiększyła się w umiarkowanym tempie 4–5%.

Wzrost liczby przedsiębiorstw ogółem dokonał się w 2002 r. dzięki zwiększeniu o 5% liczby przedsiębiorstw najmniejszych zatrudniających do 9 osób, podczas gdy liczba małych firm zatrudniających 10–49 osób spadła o 5,8%, średnich o 2,5% i dużych o 3%. Fakt, że liczba małych firm o zatrudnieniu od 10 do 49 osób spadła szybciej niż liczba średnich i dużych, jest dla roku 2002 bardzo charakterystyczny. Świadczy to o umiejętności przystosowania się do aktualnych warunków i o pewnym ustabilizowaniu się sytuacji przedsiębiorstw większych, co wyrażało się m.in. stosunkowo niewielkimi rozmiarami zjawiska przechodzenia firm średnich do grupy małych lub dużych do grupy średnich po zmniejszeniu zatrudnienia. W grupie przedsiębiorstw średniej wielkości poważniejszy spadek liczby firm aktywnych obserwowany był jedynie⁶ w *Budownictwie* (o 11,8%) oraz *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (o 4,8%), w tym drugim przypadku głównie ze względu na spadek liczby przedsiębiorstw zaliczanych do sektora publicznego. Natomiast w grupie dużych przedsiębiorstw poważniejszy spadek liczby firm aktywnych obserwowany był jedynie w *Górnictwie i kopalnictwie* (o 8,9%) i *Budownictwie* (o 20,7%). W takich sekcjach jak: *Przetwórstwo przemysłowe*, *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę*, *Handel i naprawy*, *Ochrona zdrowia* i *Pozostała działalność usługowa* liczba średnich i dużych przedsiębiorstw albo zmniejszyła się w tempie bardzo umiarkowanym nie przekraczającym z reguły 1,5 punktu procentowego lub też umiarkowanie wzrosła (z wyjątkiem *Ochrony zdrowia*, gdzie liczba dużych firm wzrosła aż o 12,5%). W *Przetwórstwie przemysłowym* ta stosunkowo pomyślna sytuacja związana była niewątpliwie ze wzrostem eksportu, który zwiększyły najsilniej przedsiębiorstwa duże i średnie.

⁶ W przypadku trzech sekcji: *Hotele i restauracje*, *Pośrednictwo finansowe* i *Edukacja*, GUS nie podał liczby przedsiębiorstw aktywnych dla niektórych klas według wielkości ze względu na tajemnicę statystyczną.

1.6. Przeżywalność przedsiębiorstw zarejestrowanych w latach 1995–2001⁷

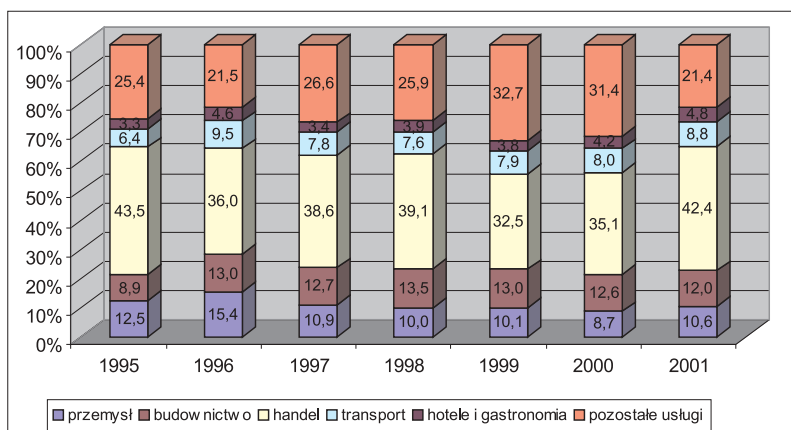
Nowe przedsiębiorstwa powstałe w latach 1995–2001

Aktywność ekonomiczna ludności i wyniki gospodarcze osiągnięte przez polską gospodarkę są ze sobą ściśle powiązane. Do roku 1997, kiedy to produkt krajowy brutto szybko wzrastał, zwiększała się również liczba nowo utworzonych przedsiębiorstw. Począwszy od roku 1998 dynamika wzrostu PKB zmniejszyła się i od tego momentu odnotowuje się również spadek bezwzględnej liczby nowo powstałych firm. Tendencji tej do roku 2002 nie udało się odwrócić.

Dominującą grupą firm utworzonych w latach 1995–2001 były podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W każdym roku ich udział w całej zbiorowości przekraczał 80%. W zdecydowanej części powstały one od podstaw, nie zaś na bazie istniejących już przedsiębiorstw, przy czym częściej w drodze przekształceń przedsiębiorstw już istniejących powstawały podmioty posiadające osobowość prawną.

Struktura branżowa nowo powstałych przedsiębiorstw była względnie stabilna. Wśród nowo utworzonych przedsiębiorstw każdego roku zdecydowanie przeważały jednostki podejmujące działalność handlową (por. wykres 3). Na drugim miejscu plasowały się przedsiębiorstwa podejmujące działalność usługową, do której GUS zalicza: obsługę nieruchomości i firm, usługi z zakresu pośrednictwa finansowego, ochrony zdrowia, edukacji, usługi z zakresu kultury i usługi dla ludności (np. pogrzebowe czy kosmetyczne). Ich udział w strukturze nowo powstałych przedsiębiorstw systematycznie rósł. Należy spodziewać się utrzymania tej tendencji w przyszłości, jako że jest ona

Wykres 3. Struktura branżowa firm powstałych w latach 1995–2001 (w %)

Źródło: dane GUS, opracowanie własne.

⁷ Fragment pisany na podstawie niepublikowanej analizy pt.: *Charakterystyka i przeżywalność przedsiębiorstw powstających w latach 1996–2001*, przygotowanej przez pracowników GUS na zlecenie PARP.

charakterystyczna dla krajów rozwiniętych. Jedynie liczba przedsiębiorstw przemysłowych zmniejszała się w stopniu większym niż spadek wszystkich nowo utworzonych przedsiębiorstw, w wyniku czego w strukturze branżowej przedsiębiorstwa te zmniejszały swój udział. Pozostałe sekcje wykazywały bardzo stabilne udziały. Co roku w grupie nowo powstałych przedsiębiorstw około 13% firm stanowiły przedsiębiorstwa budowlane, 8% – firmy transportowe i 4% – jednostki z sekcji *Hotele i restauracje*.

Nowe firmy nie były tworzone równomiernie na terenie całego kraju. Aż 25% przedsiębiorstw co roku powstawało jedynie w dwóch województwach: mazowieckim i śląskim. Na drugim biegunie znalazły się województwa „ściany wschodniej”. W sumie w pięciu województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubelskim, świętokrzyskim i podkarpackim powstawała jedynie co szósta nowo utworzona firma. Co więcej, z roku na rok odnotowuje się pogłębienie tej tendencji. Biorąc pod uwagę liczbę ludności w poszczególnych województwach, najbardziej aktywny był region północny. W zachodniopomorskim utworzono 10 firm na 1000 mieszkańców, a w pomorskim 9 i jest to rezultat lepszy niż w województwie mazowieckim.

Charakterystyka przedsiębiorstw powstałych w latach 1995–2000, które przeżyły do 2001 r.

Badania zdecydowanie potwierdzają, że przedsiębiorstwu najtrudniej jest przetrwać pierwszy rok swojej działalności. W tym okresie kończyło działalność średnio około 40% firm (por. tablica 3 w tekście opracowania). Spośród nich średnio około 5% w ogóle nie podjęło działalności gospodarczej, 75% definitywnie ją zakończyło, a pozostałe 20% dopuszczało możliwość ponownego podjęcia działalności (działalność w takich podmiotach została czasowo zawieszona).

W dłuższym okresie większe szanse przeżycia miały przedsiębiorstwa zarejestrowane jako osoby prawne. Były to przeważnie już na starcie firmy większe i silniejsze. W kilka lat po rejestracji ich współczynnik przeżywalności przewyższał o kilka punktów procentowych analogiczny współczynnik dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tablica 3. Stopień przeżycia przedsiębiorstw utworzonych w latach 1995–2001

Rok utworzenia	Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych	Współczynnik przeżycia pierwszego roku (w %)	Współczynnik przeżycia do roku 2001 (w %)
1995	374 092	60,0	32,3
1996	607 692	63,3	38,9
1997	485 614	67,9	41,9
1998	453 044	61,7	44,3
1999	337 897	60,2	52,0
2000	293 435	59,0	59,0
2001	209 384	64,5	x

W latach 1995–2001, w ciągu pierwszego roku od momentu zarejestrowania zdecydowanie najczęściej upadały lub były zawieszane firmy handlowe oraz hotele i restauracje. Natomiast najbardziej stabilne okazały się firmy: przemysłowe, budowlane i transportowe. W dłuższym okresie tendencja ta potwierdziła się. Przedsiębiorstwa, które przeżyły pierwszy rok działalności, miały zdecydowanie większe szanse na sukces w kolejnych latach, z jednym tylko wyjątkiem. W strukturze firm, które dotrwały do roku 2001 spadł udział firm budowlanych. Od roku 2000 budownictwo zaczęło przeżywać ostry kryzys związany ze spadkiem inwestycji. Szczególnie silnie zmniejszyły się inwestycje firm z sekcji *Budownictwo i Obsługa nieruchomości i firm; nauka*. W tej ostatniej sekcji zgrupowane są m.in. spółdzielnie mieszkaniowe i firmy deweloperskie budujące mieszkania na sprzedaż i na wynajem. Ograniczenie przez nie nakładów inwestycyjnych w sposób naturalny spowodowało zmniejszenie zleceń dla firm budowlanych, co pogorszyło ich sytuację finansową i w rezultacie spowodowało spadek liczby przedsiębiorstw z tej sekcji.

Przedsiębiorstwa zostały poproszone o ocenę trudności, na jakie napotykały w prowadzeniu działalności gospodarczej. I tak, w rok po rozpoczęciu działalności średnio 40% firm nie natknęło się na żadne bariery. Wydawałoby się, że firmy takie mają największe szanse przetrwania w dłuższym okresie. Rzeczywiście, ich współczynnik przeżycia był wyższy niż w pozostałej grupie, lecz jedynie o średnio 3 punkty procentowe, a więc mniej niż można by się tego spodziewać. Co więcej, w ostatnich dwóch badanych latach liczba przedsiębiorstw nie napotykająca trudności wyraźnie spadła (2000 r. – 36,4%, 2001 r. już tylko 31,1%).

Spośród różnego rodzaju trudności ze strony popytu, przedsiębiorstwa, w rok po rozpoczęciu działalności, najczęściej wymieniały dużą konkurencję na rynku oraz niewystarczające środki finansowe klientów. Te dwie bariery były najbardziej odczuwane przez firmy bez względu na branżę, lokalizację przedsiębiorstwa czy cechy właściciela firmy. Dużo rzadziej za znaczące wymieniano bariery podażowe. Najczęściej wskazywano na niedostateczne własne środki finansowe, trudności w ściąganiu należności i trudności w uzyskaniu kredytu bankowego.

Co charakterystyczne, z czasem przedsiębiorstwa wyraźnie rzadziej wskazywały na bariery popytowe jako te, które ograniczają ich rozwój. Oznacza to, że w miarę prowadzonej działalności gospodarczej firmy nabierają doświadczenia i umiejętności, które sprawiają, iż coraz lepiej radzą sobie one na rynku w warunkach ostrej konkurencji. Jednak w tym samym czasie wzrasta odsetek firm, które wskazują, że istotnym ograniczeniem ich rozwoju są niedostateczne środki finansowe i ograniczony dostęp do finansowania zewnętrznego (kredytów bankowych). Znacząco (średnio o ok. 15 punktów procentowych) wzrastał także odsetek firm, które miały trudności w ściąganiu należności. Przedsiębiorstwa, działające na rynku od kilku lat, odczuwały o wiele silniej brak dostępu do kredytu bankowego i szczupłość własnych środków finansowych niż firma dopiero zarejestrowana. Widać wyraźnie, że brak środków finansowych w formie kredytu stanowi główną barierę rozwoju firm. Potwierdzają to badania firm zarejestrowanych w roku 2001. Aż 94% z nich powstało wyłącznie ze środków własnych właścicieli i ich rodzin.

Ten ostatni wniosek jest bardzo istotny, szczególnie jeśli rozpatrujemy go w kontekście nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez przedsiębiorstwa. Inwestycje, z jed-

nej strony, świadczą o kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Z drugiej strony, inwestycje świadczą o rozwoju firmy i jej potencjale w przyszłości. Badania potwierdzają, że przedsiębiorstwo ponoszące nakłady inwestycyjne ma większe szanse przetrwania na konkurencyjnym rynku. Firmy, które poniosły jakiegokolwiek nakłady inwestycyjne w pierwszym roku swojej działalności, miały zdecydowanie większe szanse przetrwania do roku 2001. Tak np. spośród przedsiębiorstw utworzonych w 1995 r. tylko 35,9% inwestowało w pierwszym roku działalności (por. tablica 4 w tekście). Jednakże w grupie jednostek aktywnych utworzonych w 1995 r., które przetrwały do 2001 r., przedsiębiorstwa inwestujące w pierwszym roku działalności stanowiły już 54,1%. Charakterystyczne, że spośród firm utworzonych w 1995 r., działalność inwestycyjną w 2001 r. prowadziło jedynie 23,2% tych, które przetrwały. Wynikałoby więc z tego, że największe wysiłki inwestycyjne przedsiębiorstwa podejmują w początkowej fazie swojej działalności, a później niestety ich strategia staje się coraz bardziej defensywna, prawdopodobnie jednak z braku środków na dalszy rozwój.

Tablica 4. Odsetek jednostek aktywnych, inwestujących według roku utworzenia podmiotu

Rok utworzenia	Jednostki aktywne w rok po utworzeniu	Jednostki aktywne w 2001	
		Stan w rok po utworzeniu	Stan w 2001 roku
1995	35,9	54,1	23,2
1996	33,5	44,1	19,8
1997	31,6	45,8	26,1
1998	27,3	40,3	20,5
1999	29,7	46,3	32,8
2000	22,1	x	x
2001	24,7	x	x

Źródło: opracowanie GUS na podstawie danych Eurostatu i GUS.

Oprócz sytuacji przedsiębiorstw zbadano także cechy właścicieli firm, starając się znaleźć takie, które determinują sukces firmy. Wzięto pod uwagę takie cechy, jak: płeć, wiek, wykształcenie i dotychczasowe doświadczenie zawodowe.

W badanym okresie mężczyźni dwukrotnie częściej zakładali firmy niż kobiety (średnio kobieta była właścicielem co trzeciej firmy). Zaobserwowano przy tym powolny, ale systematyczny wzrost udziału kobiet wśród wszystkich przedsiębiorców w kolejnych latach. Co więcej, w badanych grupach przedsiębiorców udział kobiet wzrastał po upływie kolejnych lat od momentu rozpoczęcia działalności (średnio we wszystkich rocznikach firm o około 2 punkty procentowe). Oznacza to, że firma prowadzona przez kobietę ma nieznacznie większe szanse na sukces.

Najczęściej firmy tworzyły osoby w wieku średnim: 1/3 wszystkich firm co roku tworzyły osoby pomiędzy 30 a 39 rokiem życia, nieznacznie mniej z przedziału 40–49 lat. Odsetek właścicieli z tych dwóch grup wiekowych jest względnie stabilny w czasie. Wzrósł za to udział osób najmłodszych, nie przekraczających 30 roku życia, kosztem osób w wieku powyżej 49 lat. Jednym z powodów takiego wzrostu była z pewnością

pogarszająca się sytuacja na rynku pracy. Badając wpływ wieku właściciela na przeżywalność firmy zauważono, że w badanym okresie częściej kończyły działalność firmy osób najmłodszych i najstarszych. Osoby najmłodsze stosunkowo częściej zakładały firmy, ale częściej też nie wytrzymywały konkurencji ze strony bardziej doświadczonych przedsiębiorców. Osoby najstarsze najprawdopodobniej osiągały wiek emerytalny i z tego powodu zamykały swoje przedsiębiorstwa.

Jeśli chodzi o wykształcenie przedsiębiorców, to najwięcej firm zostało utworzonych przez osoby z wykształceniem średnim (ponad 40% w każdej populacji), następnie z zasadniczym zawodowym oraz wyższym i pomaturalnym (obie grupy po ok. 25%). Najmniej przedsiębiorców legitymowało się wykształceniem podstawowym (poniżej 10%). Co zaskakujące, nie wykazano przy tym znaczących zależności pomiędzy wykształceniem a stopniem przeżywalności firmy. Nie wykazano także, aby sukces firmy zależał w jakimkolwiek stopniu od poprzedniego doświadczenia zawodowego właściciela.

2. Pracujący w sektorze MSP

2.1. Liczba i udział pracujących w MSP na koniec 2002 roku

Według stanu na 31 grudnia 2002 r. w gospodarce narodowej (oprócz *Rolnictwa i leśnictwa* oraz *Rybołówstwa i rybactwa*) pracowało około 10 290,2 tys. osób¹ (por. tablica 4 w załączniku 1), w tym prawie 7 006,2 tys. (68,1%) w podmiotach zatrudniających do 249 osób. Część tych podmiotów to tzw. jednostki budżetowe zgrupowane najliczniej w trzech sekcjach gospodarki: *Administracji publicznej, Edukacji* oraz *Ochronie zdrowia*, czyli w tzw. sektorze z przewagą usług nierynkowych. We wspomnianych trzech sekcjach pracowało w 2002 r. prawie 2 268,5 tys. osób, co stanowiło 22,3% wszystkich pracujących w gospodarce, lecz w tym tylko około 193,9 tys. w przedsiębiorstwach prywatnych i 185,2 tys. w prywatnych MSP. Pracujący w prywatnych firmach sektora z przewagą usług nierynkowych stanowili jedynie 2,7% ogółu pracowników przedsiębiorstw prywatnych w gospodarce i 3,5% pracujących w prywatnych MSP.

W sektorze rynkowym², czyli w dziesięciu sekcjach gospodarki poza *Rolnictwem i leśnictwem, Rybołówstwem i rybactwem, Administracją publiczną, Edukacją* i *Ochroną zdrowia*, pracowało na koniec 2002 r. około 8 021,7 tys. osób, z tego 4 022,4 tys. (50,1% – por. wykres 4) w przedsiębiorstwach małych, około 1 537,5 tys. (19,2%) w przedsiębiorstwach średniej wielkości i 2 461,8 tys. (30,7%) w firmach dużych. Rok 2002 był już piątym z kolei rokiem spadku liczby pracujących w sektorze rynkowym. Między końcem lat 2000 i 2001 wspomniana liczba zmniejszyła się o ponad 431 tys. osób, a więc silniej niż między końcem lat 1999 a 2000, kiedy to spadła o ok. 346 tys. W 2002 r. liczba pracujących w sektorze rynkowym zmniejszyła się tylko o 20,4 tys. osób.

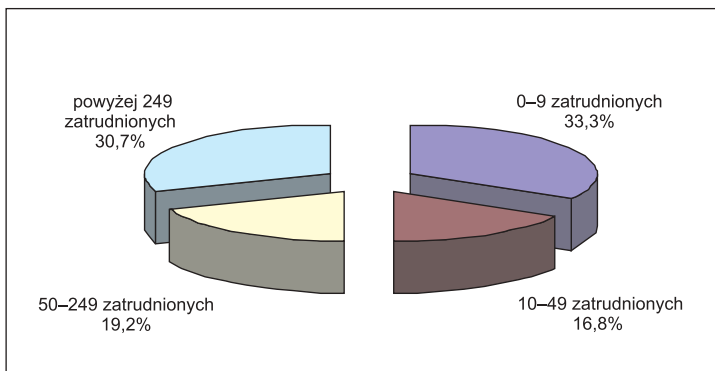
Liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach zmniejszyła się między rokiem 2000 i 2001 o nieco poniżej 83 tys. osób, czyli mniej niż między końcem lat 1999 i 2000 (spadek o ok. 120 tys.). W 2002 r. liczba pracujących w małych firmach zaliczanych do sektora rynkowego wzrosła o około 122,4 tys. osób i był to pierwszy wzrost od trzech lat.

W przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób liczba pracujących spadła o przeszło 63,2 tys. (z około 1 414,1 tys. osób do 1 350,9 tys.), natomiast wzrosła o ponad 185,6 tys. (z 2 485,9 tys. do 2 671,5 tys.) w przedsiębiorstwach zatrudniających poniżej 10 osób, co miało niewątpliwie związek z umiarkowanym związk-

¹ Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, bez względu na miejsce i czas trwania pracy. Do pracujących zalicza się osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek oraz osoby wykonujące pracę nakładczą.

² Sektor rynkowy tworzą sekcje: *Górnictwo i kopalnictwo, Przetwórstwo przemysłowe, Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, Budownictwo, Handel i naprawy, Hotele i restauracje, Transport, gospodarka magazynowa i łączność, Pośrednictwo finansowe, Obsługa nieruchomości i firm; nauka oraz Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna.*

Wykres 4. Struktura pracujących w sektorze rynkowym według stanu na koniec 2002 roku (w %)

szeniem się liczby najmniejszych przedsiębiorstw. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach średnich zmniejszyła się o około 43,6 tys. osób, czyli o przeszło połowę mniej niż między końcem lat 2000 i 2001, kiedy to spadła aż o ponad 101 tys. osób. Liczba pracujących w dużych przedsiębiorstwach zmniejszyła się w 2002 r. o około 99,1 tys. osób, a więc również o wiele łagodniej niż między końcem lat 1999 i 2000 oraz 2000 i 2001 (spadek o 219 tys. między końcem lat 1999 i 2000 oraz 247 tys. osób w okresie 2000–2001).

W przedsiębiorstwach prywatnych znalazło w 2002 r. zatrudnienie 81,7% pracowników sektora rynkowego (w 1999 r. 77%, rok później 79%, a w 2001 r. 81%), a 63,5% pracowało w prywatnych MSP (w latach 1999–2001 odpowiednio: 59,8%, 61,3% oraz 62,6%).

Spśród dziesięciu sekcji gospodarki wchodzących w skład sektora rynkowego, minimalny spadek udziału pracujących w MSP między końcem roku 2001 i 2002 obserwowany był tylko w sekcjach *Handel i naprawy* (z 88,8% do 88,7% – por. tablica 5 w tekście i wykres 5) oraz *Hotele i restauracje* (z 86,3% do 86%). Jednak nawet w tych dwóch sekcjach, gdzie udział pracujących w MSP spadł, zwiększył się udział pracujących w najmniejszych przedsiębiorstwach. W sektorze rynkowym ogółem udział pracujących w najmniejszych firmach wzrósł między końcem roku 2001 i 2002 z 30,9% do 33,3%, czyli o 2,4 punktu procentowego, podczas gdy udział pracujących w całym sektorze MSP zwiększył się tylko o 0,9 punktu (z 68,2% do 69,3%). Zmniejszył się zaś udział pracujących zarówno w firmach małych o zatrudnieniu powyżej 10 osób (z 17,6% do 16,8%), jak i w firmach średnich (z 19,7% do 19,2%). Największy wzrost udziału pracujących w firmach o zatrudnieniu poniżej 10 osób obserwowany był w sekcjach: *Pozostała działalność usługowa* (z 31,4% do 36,4%), *Budownictwo* (z 35,7% do 40,5%), *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (z 23% do 27,2%) oraz *Pośrednictwo finansowe* (z 14% do 17,4%). Lecz w dwóch sekcjach wymienionych w pierwszej kolejności oraz w *Pośrednictwie finansowym* wzrostowi udziału pracujących w najmniejszych przedsiębiorstwach towarzyszył spadek udziału w firmach małych, powyżej 10 zatrudnionych osób i w średnich. Z tego powodu łączny przyrost udziału pracujących w MSP był tam dużo niższy niż w samych firmach najmniejszych

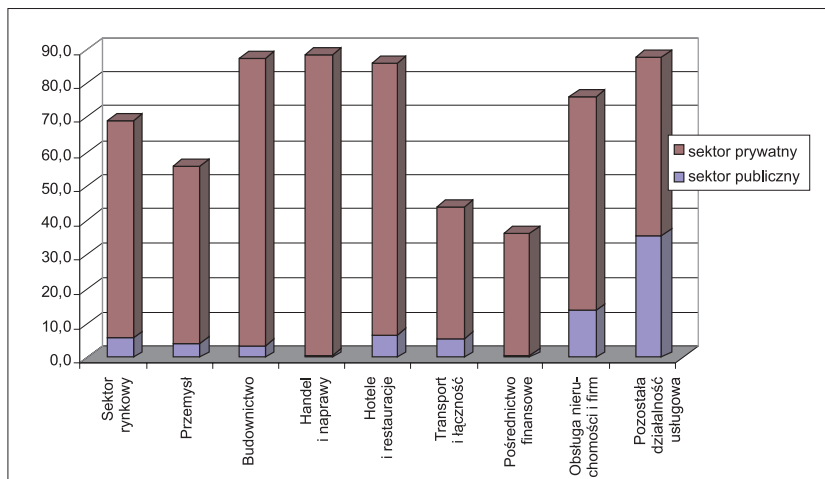
Tablica 5. Udziały pracujących w przedsiębiorstwach różnej wielkości według sekcji gospodarki w latach 2001–2002 (liczba pracujących w sekcji ogółem = 100%)

Wyszczególnienie	2001			2002						
	Ogółem	i. zatrud. do 9	i. zatrud. 10–49	i. zatrud. 50–249	i. zatrud. >249	Ogółem	i. zatrud. do 9	i. zatrud. 10–49	i. zatrud. 50–249	i. zatrud. >249
Ogółem	100,0	25,4	19,0	22,7	32,9	100,0	27,4	18,5	22,2	31,9
sektor publiczny	35,3	0,6	6,1	10,1	18,5	34,4	0,7	6,3	9,8	17,6
sektor prywatny	64,7	24,8	12,9	12,6	14,4	65,6	26,7	12,2	12,4	14,3
C – Górnictwo i kopalnictwo	100,0	1,1	1,7	5,3	91,9	100,0	1,2	1,7	5,6	91,5
sektor publiczny	82,8	0,0	0,2	1,8	80,8	81,6	0,0	0,2	1,6	79,8
sektor prywatny	17,2	1,1	1,5	3,5	11,1	18,4	1,2	1,5	4,0	11,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	100,0	15,7	18,8	27,5	38,0	100,0	16,9	18,0	27,6	37,5
sektor publiczny	11,6	0,0	0,3	2,8	8,5	10,2	0,0	0,3	2,6	7,3
sektor prywatny	88,4	15,7	18,5	24,7	29,5	89,8	16,9	17,7	25,0	30,2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	1,0	6,4	21,1	71,5	100,0	1,4	6,5	20,9	71,2
sektor publiczny	90,6	0,3	5,3	17,0	68,0	90,1	0,3	5,3	17,4	67,1
sektor prywatny	9,4	0,7	1,1	4,1	3,5	9,9	1,1	1,2	3,5	4,1
F – Budownictwo	100,0	35,7	24,9	24,3	15,1	100,0	40,5	23,7	23,0	12,8
sektor publiczny	6,4	0,0	0,9	2,9	2,6	6,1	0,0	0,9	2,6	2,6
sektor prywatny	93,6	35,7	24,0	21,4	12,5	93,9	40,5	22,8	20,4	10,2
G – Handel i naprawy	100,0	56,0	19,6	13,2	11,2	100,0	57,9	18,2	12,6	11,3
sektor publiczny	1,6	0,0	0,2	0,5	0,9	1,4	0,0	0,2	0,4	0,8
sektor prywatny	98,4	56,0	19,4	12,7	10,3	98,6	57,9	18,0	12,2	10,5
H – Hotele i restauracje	100,0	52,9	25,0	8,4	13,7	100,0	54,0	23,9	8,1	14,0
sektor publiczny	9,3	0,8	4,9	2,0	1,6	8,2	0,8	4,5	1,5	1,4
sektor prywatny	90,7	52,1	20,1	6,4	12,1	91,8	53,2	19,4	6,6	12,6
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	23,0	7,0	9,5	60,5	100,0	27,2	6,7	10,1	56,0
sektor publiczny	51,8	0,1	1,0	4,5	46,2	49,3	0,1	0,9	4,7	43,6
sektor prywatny	48,2	22,9	6,0	5,0	14,3	50,7	27,1	5,8	5,4	12,4
J – Pośrednictwo finansowe	100,0	14,0	9,0	11,3	65,7	100,0	17,4	8,5	10,8	63,3
sektor publiczny	27,1	0,0	0,4	0,7	26,0	26,3	0,0	0,3	0,4	25,6
sektor prywatny	72,9	14,0	8,6	10,6	39,7	73,7	17,4	8,2	10,4	37,7

cd. tabl. 5

Wyszczególnienie	2001					2002				
	Ogółem	I. zatr. do 9	I. zatr. 10-49	I. zatr. 50-249	I. zatr. >249	Ogółem	I. zatr. do 9	I. zatr. 10-49	I. zatr. 50-249	I. zatr. >249
	K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	100,0	36,2	16,5	22,0	25,3	100,0	37,6	17,9	20,8
sektor publiczny	17,7	1,1	3,0	6,9	6,7	19,4	1,4	5,7	6,6	5,7
sektor prywatny	82,3	35,1	13,5	15,1	18,6	80,6	36,2	12,2	14,2	18,0
L – Administracja publiczna	100,0	1,6	20,5	41,2	36,7	100,0	1,1	17,9	42,2	38,8
sektor publiczny	99,8	1,5	20,4	41,2	36,7	99,8	1,0	17,8	42,2	38,8
sektor prywatny	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
M – Edukacja	100,0	3,3	29,0	43,9	23,8	100,0	3,9	31,1	41,4	23,6
sektor publiczny	95,0	1,3	27,6	42,7	23,4	94,7	1,6	29,7	40,3	23,1
sektor prywatny	5,0	2,0	1,4	1,2	0,4	5,3	2,3	1,4	1,1	0,5
N – Ochrona zdrowia	100,0	11,4	21,3	17,7	49,6	100,0	12,3	21,9	17,9	47,9
sektor publiczny	84,6	2,3	17,1	15,9	49,3	82,9	2,4	17,2	15,9	47,4
sektor prywatny	15,4	9,1	4,2	1,8	0,3	17,1	9,9	4,7	2,0	0,5
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	100,0	31,4	27,2	27,6	13,8	100,0	36,4	25,4	25,8	12,4
sektor publiczny	43,5	2,9	15,0	18,5	7,1	41,7	3,9	14,2	17,5	6,1
sektor prywatny	56,5	28,5	12,2	9,1	6,7	58,3	32,5	11,2	8,3	6,3
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	100,0	30,9	17,6	19,7	31,8	100,0	33,3	16,8	19,2	30,7
sektor publiczny	19,0	0,3	1,5	3,8	13,4	18,3	0,4	1,8	3,6	12,5
sektor prywatny	81,0	30,6	16,1	15,9	18,4	81,7	32,9	15,0	15,6	18,2
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L, M, N)	100,0	6,0	24,1	33,4	36,5	100,0	6,4	24,6	32,7	36,3
sektor publiczny	92,2	1,7	22,0	32,3	36,2	91,5	1,8	22,3	31,5	35,9
sektor prywatny	7,8	4,3	2,1	1,1	0,3	8,5	4,6	2,3	1,2	0,4

Wykres 5. Udział pracujących w MSP w podstawowych sekcjach gospodarki według stanu na koniec 2002 roku (w %)

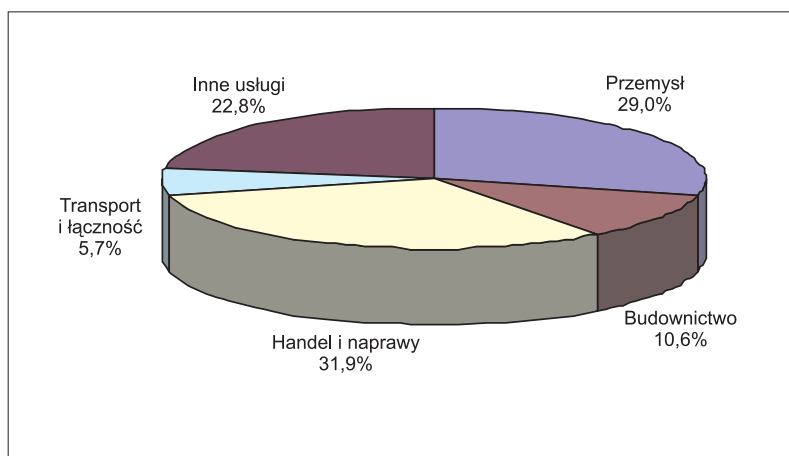

(w Pozostalej działalności usługowej z 86,2% do 87,6%, w Budownictwie z 84,9% do 87,2%, a w Pośrednictwie finansowym z 34,3% do 36,7%). Natomiast w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności*, oprócz firm najmniejszych, wzrost udziału pracujących wystąpił także w przedsiębiorstwach średnich. Dlatego łączny udział pracujących w MSP zwiększył się tam aż o 4,5 punktu procentowego (z 39,5% do 44%), czyli o wiele poważniej niż w znajdującym się na drugim miejscu pod tym względem *Pośrednictwie finansowym* (wzrost o 2,4 punktu) i *Budownictwie* (2,3 punktu procentowego).

2.2. Struktura pracujących w sektorze MSP

Przyjąwszy za 100% ogólną liczbę pracujących w MSP zaliczanych do sektora rynkowego, trzy sekcje zwiększyły swój udział w tej liczbie, dwie zmniejszyły, a pięć utrzymało wielkość swoich udziałów z roku poprzedniego z dokładnością do 0,1 punktu procentowego. Najbardziej zwiększył się udział sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* z 11,5% na koniec roku 2001 do 12,3% na koniec 2002 r. (por. tablica 6 w tekście opracowania i wykres 6), lecz stało się to głównie dzięki wzrostowi zatrudnienia w małych firmach, zaliczanych do sektora publicznego. Z 5,1% do 5,7% zwiększył się udział pracujących w MSP z sekcji *Pośrednictwo finansowe*, a z 4,9% do 5,3% udział pracujących w małych i średnich firmach z sekcji *Pozostała działalność usługowa*. Zmniejszył się natomiast z 28,3% do 27,5% udział sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*, głównie w wyniku redukcji zatrudnienia w sektorze publicznym, a także z 11,4% do 10,6% udział *Budownictwa*. Na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego utrzymały się udziały sekcji: *Handel i naprawy* (31,9% ogólnej liczby pracujących w MSP w 2002 r.), *Hotele i restauracje* (3,3%), *Pośrednictwo finansowe* (1,9%), *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (1,2%) oraz *Górnictwo i kopalnictwo* (0,3%).

Wykres 6. Struktura pracujących w sektorze MSP według stanu na koniec 2002 roku (w %)

2.3. Tempo zmian liczby pracujących w 2002 roku

Liczba pracujących w sektorze z przewagą usług nierynkowych, po niewielkim wzroście w latach 1996 i 1997 odpowiednio o około 2% i 3%, utrzymywała się w okresie 1998–2001 praktycznie na niezmiennym poziomie, a w 2002 r. zmniejszyła się o 1,5% (por. tablica 7 w tekście opracowania). W latach 1998–2001 zmniejszała się jednak systematycznie liczba pracujących w zaliczanej do tego sektora sekcji *Ochrona zdrowia* i nieco wolniej w sekcji *Edukacja*, natomiast rosło zatrudnienie w *Administracji publicznej* (w okresie 1998–2001 odpowiednio o: 0,1%, 6,8%, 8,8% oraz 10,4%). W 2002 r. liczba pracujących w *Administracji publicznej* zmniejszyła się aczkolwiek stosunkowo niewiele, bo tylko o 0,7%.

Inaczej kształtowała się sytuacja w sektorze rynkowym (por. wykres 7). W latach 1996–1997 obserwowany był tam wprawdzie wzrost liczby pracujących o około 2% i 3%, czyli podobnie jak w sektorze z przewagą usług nierynkowych, jednak później liczba pracujących zaczęła systematycznie maleć i to w coraz bardziej wzrastającym tempie. W 1998 r. tempo tego spadku było jeszcze nieznaczne (0,4%), lecz w roku następnym osiągnęło już wielkość 2,1% a, w latach 2000–2001 odpowiednio 3,9% oraz 5,1%. Do roku 1999, pracowników zwalnianych w dużych przedsiębiorstwach, gdzie zatrudnienie zmniejszało się systematycznie od początku okresu transformacji, przejmowały częściowo firmy małe i średnie. Sytuacja zmieniła się zdecydowanie na niekorzyść w roku 1999, od którego począwszy również przedsiębiorstwa małe, a od 2000 r. także średnie zaczęły wykazywać spadki liczby pracujących (małe w 2000 r. – spadek o 2,9%, a w 2001 r. o 2,1%; średnie – odpowiednio o 0,4% oraz o 6%). To przyspieszone tempo tendencji spadkowej zostało powstrzymane w 2002 r., kiedy to liczba pracujących w sektorze rynkowym zmniejszyła się tylko o 0,3%. Liczba pracujących w firmach średniej wielkości spadła o 2,8%, a w dużych o 3,9% czyli w obu przypadkach wolniej niż rok wcześniej. Wzrosła natomiast o 3,1% liczba pracujących w ma-

Tablica 6. Struktura pracujących w sektorze rynkowym według sekcji gospodarki w latach 2001–2002 (liczba pracujących w sektorze rynkowym = 100%)

	Wyszczególnienie													
	ogółem		I. zatr. 0–9		I. zatr. 10–49		I. zatr. 0–49		I. zatr. 50–249		I. zatr. 0–249		I. zatr. > 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ogółem sektor rynkowy (sekcje C – K) oraz O	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor publiczny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor prywatny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
C – Górnictwo i kopalnictwo	2,7	2,6	0,1	0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,7	0,8	0,3	0,3	7,8
sektor publiczny	11,8	11,6	0,1	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2	1,3	1,1	1,0	0,8	16,2	16,6
sektor prywatny	0,6	0,6	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,1	0,6	0,7	0,3	0,3	1,6	1,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	31,0	30,5	15,8	15,5	33,4	32,5	22,1	21,2	43,6	43,8	28,3	27,5	37,0	37,1
sektor publiczny	19,1	16,9	6,5	6,6	7,1	5,1	7,0	4,4	23,0	21,6	17,7	15,1	19,7	17,7
sektor prywatny	33,9	33,4	15,9	15,6	35,8	35,9	22,8	22,0	48,3	48,8	29,2	28,6	49,7	50,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	3,1	3,0	0,1	0,1	1,1	1,2	0,5	0,5	3,3	3,2	1,3	1,2	6,9	6,9
sektor publiczny	14,6	14,6	2,9	2,3	10,6	8,7	9,4	7,6	13,9	14,3	12,4	11,8	15,5	15,9
sektor prywatny	0,4	0,4	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,8	0,7	0,3	0,3	0,6	0,7
F – Budownictwo	9,2	8,4	10,6	10,3	13,0	11,8	11,5	10,8	11,3	10,1	11,4	10,6	4,3	3,5
sektor publiczny	3,1	2,8	1,6	0,5	5,5	4,3	4,9	3,6	7,0	6,0	6,3	5,1	1,8	1,7
sektor prywatny	10,6	9,7	10,7	10,4	13,7	12,7	11,7	11,1	12,3	11,1	11,9	11,1	6,2	4,7
G – Handel i naprawy	24,4	24,9	44,4	43,2	27,3	26,9	38,1	37,7	16,6	16,5	32,0	31,9	8,6	9,2
sektor publiczny	2,1	1,9	0,8	0,1	3,2	2,5	2,8	2,1	3,3	2,7	3,1	2,4	1,7	1,6
sektor prywatny	29,7	30,0	44,8	43,9	29,6	29,8	39,5	39,5	19,6	19,6	34,4	34,5	13,6	14,4
H – Hotele i restauracje	2,7	2,6	4,6	4,3	3,8	3,7	4,3	4,1	1,1	1,1	3,4	3,3	1,2	1,2
sektor publiczny	1,3	1,2	7,9	5,9	8,6	6,6	8,5	6,5	1,4	1,1	3,7	3,1	0,3	0,3
sektor prywatny	3,0	3,0	4,6	4,2	3,4	3,4	4,2	4,0	1,1	1,1	3,4	3,3	1,8	1,8
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	8,9	9,0	6,6	7,4	3,5	3,6	5,5	6,1	4,3	4,8	5,1	5,7	16,8	16,5
sektor publiczny	24,2	24,3	1,8	1,3	5,5	4,3	5,0	3,8	10,8	11,9	8,9	8,8	30,6	31,6
sektor prywatny	5,3	5,6	6,6	7,4	3,4	3,5	5,5	6,2	2,8	3,2	4,8	5,5	6,9	6,1

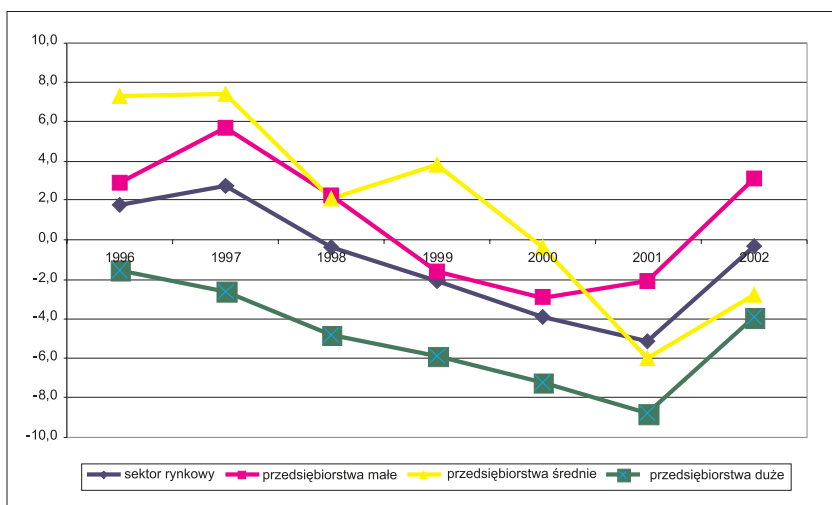
cd. tabl. 6

	ogółem		i. zatr. 0-9		i. zatr. 10-49		i. zatr. 0-49		i. zatr. 50-249		i. zatr. 0-249		i. zatr. > 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Wyszczególnienie														
J – Pośrednictwo finansowe														
sektor publiczny	3,6	3,6	1,6	1,9	1,8	1,8	1,7	1,9	2,0	2,0	1,8	1,9	7,4	7,5
sektor prywatny	5,1	5,2	0,2	0,2	1,0	0,6	0,9	0,5	0,6	0,4	0,7	0,5	6,9	7,4
	3,2	3,3	1,6	1,9	1,9	2,0	1,7	1,9	2,4	2,4	1,9	2,0	7,7	7,5
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka														
sektor publiczny	10,5	11,2	12,3	12,6	9,8	11,9	11,4	12,4	11,7	12,1	11,5	12,3	8,3	8,6
sektor prywatny	9,8	11,9	39,2	44,1	20,6	34,8	23,4	36,5	19,4	20,5	20,8	26,6	5,2	5,1
	10,6	11,0	12,0	12,3	8,8	9,1	10,9	11,3	9,9	10,2	10,7	11,0	10,5	11,1
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna														
sektor publiczny	3,9	4,2	3,9	4,6	6,0	6,3	4,7	5,2	5,4	5,6	4,9	5,3	1,7	1,7
sektor prywatny	8,9	9,6	39,0	45,0	37,6	32,8	37,8	34,8	19,3	20,4	25,4	25,8	2,1	2,1
	2,7	3,0	3,6	4,1	3,0	3,1	3,4	3,8	2,2	2,2	3,1	3,4	1,4	1,4
Sektor rynkowy (sektor rynkowy i nierynkowy ogółem = 100%)														
sektor publiczny	77,7	78,0	94,7	94,8	71,8	70,8	84,9	85,1	67,3	67,4	78,9	79,4	75,3	75,0
sektor prywatny	41,8	41,4	36,7	41,9	19,7	22,3	21,2	24,2	28,7	28,8	25,8	26,9	56,4	55,2
	97,3	97,1	96,2	96,2	96,3	95,8	96,2	96,1	98,0	97,8	96,7	96,5	99,6	99,4

łych przedsiębiorstwach, przy czym w małych firmach zatrudniających ponad 9 osób zmniejszyła się o 4,5%, a w przedsiębiorstwach najmniejszych zwiększyła się o 7,5%.

Spośród dziesięciu sekcji zaliczanych do sektora rynkowego spadek liczby pracujących ogółem obserwowany był w 2002 r. w trzech sekcjach przemysłowych: *Górnictwie i kopalnictwie* (o 3,5%), *Przetwórstwie przemysłowym* (o 2,4%) oraz w sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (o 3%), a także w *Budownictwie* (o 8,2%) oraz w sekcji *Hotele i restauracje* (o 2,9%). Do tego spadku przyczyniły się głównie firmy duże, oprócz sekcji *Hotele i restauracje*, gdzie największy spadek zatrudnienia odnotowały przedsiębiorstwa średnie. Szybkie tempo spadku liczby pracujących wystąpiło także w budowlanych firmach średniej wielkości.

Wykres 7. Dynamika liczby pracujących według stanu na koniec lat 1996–2002 (rok poprzedni = 100%)

W 2002 r. najszybszy wzrost liczby pracujących (7,9%) obserwowany był w sekcji *Pozostała działalność usługowa*, a następnie w *Obsłudze nieruchomości i firm* (6,5%). W *Handlu i naprawach*, *Transportcie*, *gospodarce magazynowej i łączności* oraz *Pośrednictwie finansowym* tempo wzrostu liczby pracujących było już o wiele bardziej umiarkowane i wahało się w granicach 1,2%–1,5%. W trzech spośród pięciu wymienionych powyżej sekcji wzrost liczby pracujących według stanu na koniec roku dokonał się wyłącznie dzięki aktywności małych firm. Liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach zaliczanych do sekcji *Pośrednictwo finansowe* wzrosła o 13,8%, w *Pozostalej działalności usługowej* o 13,7%, a w *Obsłudze nieruchomości i firm*; *nauce* o 12,1%. W *Transportcie*, *gospodarce magazynowej i łączności* obok szybkiego wzrostu liczby pracujących w małych firmach (o 14,7%) obserwowany był także wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach średniej wielkości (o 8,3%), którego przyczyną była chyba jednak redukcja zatrudnienia w wielu transportowych firmach dużych i ich przejście do grupy średnich przedsiębiorstw w 2002 r. *Handel i naprawy* był natomiast

Tablica 7. Tempo zmian liczby pracujących według stanu na koniec lat 1997–2002 (rok poprzedni = 100%)

	Ogółem						Przedsiębiorstwa małe*						Przedsiębiorstwa średnie**						Przedsiębiorstwa duże***					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Wyszczególnienie																								
Ogółem	102,8	99,5	96,3	96,7	95,9	99,5	105,9	102,2	99,7	98,8	101,1	102,9	106,5	101,1	102,9	98,6	93,2	97,1	98,0	95,9	94,0	93,1	91,4	96,5
sektor publiczny	89,5	94,1	94,1	92,9	92,7	97,1	96,2	96,5	106,1	105,5	118,8	104,0	101,9	96,6	99,7	94,9	90,9	96,4	84,2	92,6	89,4	89,1	86,8	95,0
sektor prywatny	115,1	103,4	101,0	99,1	97,8	100,8	107,3	103,0	98,9	97,9	98,5	102,7	111,9	105,8	105,9	101,9	95,1	97,6	148,2	102,7	102,4	99,6	98,2	98,5
C – Górnictwo i kopalnictwo	94,1	87,7	87,4	91,6	93,9	96,5	116,3	113,3	102,6	104,2	104,3	98,3	104,9	115,5	108,3	97,8	95,8	100,9	93,6	86,4	86,2	90,9	93,6	96,2
sektor publiczny	92,0	86,2	86,2	83,4	93,0	95,1	104,0	89,7	123,9	107,1	73,9	104,6	93,0	100,7	95,0	81,4	96,8	82,2	92,0	85,9	86,0	83,4	93,0	95,4
sektor prywatny	161,2	114,4	103,4	182,5	98,5	103,2	117,8	115,8	100,8	103,9	107,6	97,8	123,2	132,7	119,9	109,2	95,2	110,7	247,8	103,9	93,5	293,8	97,7	102,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	98,5	97,6	93,4	94,4	94,0	97,6	97,6	101,4	93,6	95,2	100,1	98,8	109,3	103,0	102,8	100,8	95,8	97,8	94,8	92,6	88,5	90,0	88,0	96,3
sektor publiczny	59,5	84,1	83,2	81,7	77,9	85,1	92,7	89,0	100,5	87,7	95,8	73,8	88,2	86,0	98,6	92,0	88,1	90,5	55,7	83,7	79,8	79,1	74,5	83,9
sektor prywatny	119,4	101,2	95,7	96,8	96,7	99,2	97,6	101,6	93,5	95,3	100,2	99,1	114,2	106,0	103,4	101,9	96,8	98,6	161,0	97,8	92,8	94,6	92,9	99,9
E – Wywazowanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	99,6	93,8	97,5	96,1	99,5	97,0	120,5	110,1	102,6	105,4	108,5	103,1	105,5	98,7	102,2	100,3	98,6	96,1	97,2	91,5	95,8	94,2	99,0	96,6
sektor publiczny	99,0	93,0	96,7	96,0	96,5	96,4	118,9	110,6	101,3	101,0	112,0	96,5	103,4	98,4	98,5	101,1	95,3	99,3	97,2	90,9	96,0	94,4	95,8	95,7
sektor prywatny	114,7	109,7	110,2	98,8	142,0	101,9	126,6	108,4	106,8	119,4	98,8	123,6	120,8	101,0	124,7	96,2	115,3	82,9	94,8	130,7	87,5	84,2	282,6	113,1
F – Budownictwo	103,3	101,0	97,1	93,5	90,6	91,8	104,6	101,9	97,4	93,6	97,9	97,2	104,8	102,7	104,4	96,0	82,7	87,0	98,6	96,6	87,5	89,5	79,0	77,8
sektor publiczny	61,8	92,4	94,3	79,8	88,6	86,9	93,0	85,8	123,6	87,6	103,1	88,2	89,0	89,7	97,9	75,7	74,4	82,8	38,6	96,7	81,8	84,1	105,3	91,0
sektor prywatny	110,3	101,8	97,4	94,6	90,7	92,1	104,8	102,2	97,1	93,7	97,8	97,3	109,9	106,1	105,8	100,0	84,0	87,6	132,4	96,3	88,5	90,3	75,1	75,1
G – Handeł i naprawy	107,5	102,7	99,6	99,0	95,5	101,5	107,2	102,0	97,9	98,3	95,6	102,1	108,7	101,7	103,8	98,1	93,7	96,7	107,7	110,0	107,4	105,8	97,2	103,0
sektor publiczny	80,6	75,1	76,1	91,7	84,5	86,4	93,2	92,4	85,7	81,1	86,7	86,1	88,5	81,3	83,7	86,1	83,3	79,1	75,9	69,4	70,1	98,0	84,6	90,4
sektor prywatny	108,8	103,7	100,2	99,2	95,7	101,7	107,3	102,1	97,9	98,3	95,6	102,1	110,7	103,4	105,0	98,8	94,1	97,4	125,0	123,4	114,3	106,7	98,5	104,2
H – Hotele i restauracje	106,3	106,8	95,3	105,3	95,8	97,1	104,0	106,3	93,3	104,7	97,0	97,1	113,6	121,8	103,2	102,4	95,0	94,2	118,1	102,3	102,3	110,0	89,9	99,2
sektor publiczny	96,1	83,1	64,1	87,9	94,4	86,2	96,2	72,1	79,2	84,2	90,8	90,6	103,0	106,9	126,3	85,5	98,5	76,2	94,0	99,9	22,8	111,0	103,5	82,9
sektor prywatny	109,5	113,3	101,6	107,5	95,9	98,2	105,7	113,3	95,1	106,9	97,5	97,6	117,8	126,9	96,7	108,7	93,9	99,8	153,1	104,5	170,2	109,9	88,4	101,4
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	104,4	97,0	96,8	94,1	91,9	101,4	121,2	103,9	102,4	92,9	93,9	114,7	109,8	100,8	101,9	99,4	94,8	108,3	98,3	102,3	93,7	94,0	90,6	93,8
sektor publiczny	97,8	93,1	93,9	93,3	76,4	96,5	103,1	88,8	144,5	87,6	104,3	90,6	100,9	97,5	102,0	98,0	92,4	106,3	97,5	92,8	92,8	93,0	74,7	95,6
sektor prywatny	121,4	105,3	102,2	95,6	117,7	106,8	121,9	104,3	101,4	93,1	93,6	115,5	121,2	104,3	101,7	100,8	97,2	110,1	118,1	115,5	108,3	107,9	290,9	87,9

cd. tabl. 7

Wyszczególnienie	Ogółem						Przedsiębiorstwa małe*						Przedsiębiorstwa średnie**						Przedsiębiorstwa duże***					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	J – Pośrednictwo finansowe	107,5	107,0	115,1	74,7	101,1	101,2	171,7	118,4	128,7	56,5	113,3	113,8	100,2	112,7	130,9	91,7	110,6	97,2	96,8	102,8	109,1	80,2	96,1
sektor publiczny	91,8	98,8	84,2	63,4	89,4	98,5	112,9	95,0	80,9	90,4	138,2	68,9	97,0	98,3	97,8	31,6	71,2	71,2	91,4	98,8	83,5	65,2	89,5	99,7
sektor prywatny	133,9	116,4	145,1	81,1	106,3	102,2	173,4	118,8	127,4	56,1	112,9	114,6	102,3	121,9	147,6	111,9	114,3	98,7	113,4	112,7	164,6	96,7	101,0	96,1
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	112,8	108,8	105,2	107,3	103,6	106,5	117,7	106,6	104,1	106,8	107,3	112,1	107,2	100,7	102,5	102,8	96,3	100,6	108,3	126,0	110,7	112,8	103,0	100,2
sektor publiczny	86,6	96,3	95,9	96,2	97,0	116,5	71,5	91,2	94,1	105,2	110,9	183,8	99,2	88,9	93,1	95,6	93,5	101,8	83,0	109,1	99,6	92,7	93,5	90,4
sektor prywatny	126,3	113,3	108,0	110,2	105,2	104,4	126,8	108,3	105,0	106,9	107,0	106,0	114,2	109,8	108,3	106,6	97,7	100,0	146,3	140,4	118,0	123,9	107,0	103,7
L – Administracja publiczna	107,4	100,1	106,8	108,8	110,4	99,3	102,3	104,9	101,8	105,4	119,7	85,4	108,2	95,0	105,4	100,7	105,3	101,8	110,1	105,2	112,6	122,7	111,2	104,9
sektor publiczny	107,2	100,3	106,5	108,8	110,6	99,3	101,7	105,9	100,7	105,5	120,3	85,3	108,2	95,0	105,2	100,6	105,4	101,8	110,1	105,2	112,6	122,7	111,2	104,9
sektor prywatny	195,7	30,0	464,5	102,1	62,6	107,6	187,5	31,3	379,2	93,9	74,6	97,0	—	—	—	138,5	26,2	198,2	—	—	—	—	—	—
M – Edukacja	101,2	99,1	102,4	98,6	98,3	98,5	99,0	102,0	119,7	114,3	143,9	106,8	105,1	98,9	98,7	93,6	85,5	92,7	95,7	97,7	99,9	97,5	85,3	98,0
sektor publiczny	100,6	98,8	101,9	98,1	98,1	98,2	95,9	103,5	121,3	115,4	149,2	107,0	105,1	98,7	98,2	93,2	85,0	92,7	95,3	96,7	99,6	97,3	86,0	97,6
sektor prywatny	119,5	107,3	115,9	109,4	103,6	104,2	118,8	94,1	111,5	107,4	110,8	105,2	101,6	127,7	136,0	119,2	113,3	94,6	186,1	199,7	113,5	105,6	57,3	122,8
N – Ochrona zdrowia	103,1	98,8	94,4	95,2	95,6	98,0	116,4	100,4	110,3	115,9	110,3	102,4	100,1	105,6	104,2	101,0	92,1	99,6	100,3	96,8	87,1	85,5	89,0	94,6
sektor publiczny	101,1	98,8	92,6	91,3	91,7	96,1	104,3	101,6	105,0	105,1	103,0	99,3	102,4	106,1	103,7	99,4	89,4	98,1	100,2	96,7	87,2	85,4	88,7	94,2
sektor prywatny	144,6	98,2	120,9	139,4	124,2	108,5	167,6	97,1	124,7	140,7	122,8	106,8	72,3	96,1	114,3	128,1	128,3	113,5	231,5	159,0	50,0	151,0	176,7	149,1
O – Pozostała działalność usługowa	98,2	90,1	111,3	100,0	86,4	107,9	93,5	90,3	107,1	105,1	87,5	113,7	98,3	93,7	108,1	99,8	93,1	100,9	117,4	84,2	131,0	85,8	72,2	97,1
komunalna, społeczna i indywidualna	96,1	90,2	98,3	97,2	94,5	103,4	90,0	78,0	100,0	99,3	93,0	108,9	101,2	96,8	98,4	99,2	96,9	102,0	105,0	111,4	94,6	88,3	92,3	93,4
sektor publiczny	100,0	90,0	122,5	101,9	81,1	111,3	95,7	97,8	110,5	107,6	85,3	115,9	92,4	87,1	132,2	100,8	86,2	98,4	128,0	65,1	174,4	84,2	56,6	101,0
sektor prywatny	102,7	99,6	97,9	96,1	94,9	99,7	105,7	102,3	98,4	97,1	97,9	103,1	107,4	102,1	103,8	99,6	94,0	97,2	97,4	95,2	94,1	92,8	91,2	96,1
Sektor rynekowy (sekcje C – K oraz O)	80,7	89,6	89,5	87,8	85,8	96,2	88,8	83,6	98,1	96,1	99,4	118,4	95,3	91,4	97,3	92,1	90,9	96,5	77,6	89,8	87,1	86,0	82,9	93,0
sektor publiczny	114,8	103,5	100,7	98,5	97,3	100,6	106,7	103,2	98,5	97,1	97,9	102,5	112,3	105,7	105,7	101,6	94,7	97,4	148,1	102,4	102,4	99,5	98,3	98,4
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L, M, N)	103,1	99,1	99,7	99,1	99,7	98,5	107,0	101,8	111,7	113,3	124,2	101,4	104,9	99,1	101,2	96,6	91,7	96,7	100,1	98,0	93,4	94,1	92,2	97,8
sektor publiczny	102,0	99,1	98,8	97,5	98,5	97,8	100,6	103,3	109,5	109,1	125,5	100,1	105,4	99,0	100,8	96,1	90,9	96,3	99,9	97,7	93,3	94,0	92,3	97,5
sektor prywatny	135,8	100,4	120,4	128,8	117,6	107,4	149,1	95,3	121,9	130,8	119,6	106,4	80,8	106,7	125,5	124,3	119,8	106,2	199,3	186,0	95,2	112,4	81,6	134,4

* W latach 1997–1998 do 50 zatrudnionych, od roku 1999 do 49 zatrudnionych.

** W latach 1997–1998 od 51 do 250 zatrudnionych, od roku 1999 od 50 do 249 zatrudnionych.

*** W latach 1997–1998 powyżej 250 zatrudnionych, od roku 1999 powyżej 249 zatrudnionych.

jedyną sekcją rynkową, gdzie liczba pracujących w dużych firmach wzrosła szybciej (o 3%) niż w małych (o 2,1%).

Sektor małych przedsiębiorstw wymaga dodatkowej uwagi ze względu na odmienne tendencje, jakie występowały w grupie najmniejszych firm zatrudniających do 9 osób i pozostałych zatrudniających od 10 do 49 osób. Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa najmniejsze, to wzrost liczby pracujących obserwowany był we wszystkich sekcjach gospodarki z wyjątkiem *Hoteli i restauracji*. W sekcjach: *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę*, *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*, *Pośrednictwo finansowe* i *Pozostała działalność usługowa* tempo tego wzrostu przekraczało i to niekiedy znacznie 20%, w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* było nieco wyższe niż 10%, a w *Przetwórstwie przemysłowym*, *Budownictwie* i *Handlu* wahało się między 4% a 5%. Natomiast liczba pracujących w małych firmach o zatrudnieniu powyżej 9 osób wzrosła praktycznie tylko w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce*, przy czym wzrost ten miał miejsce jedynie w sektorze publicznym i był efektem zarejestrowania w tej sekcji zarządów szkół administrujących placówkami oświatowymi. W sekcjach *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* oraz *Pozostała działalność usługowa* liczba pracujących w przedsiębiorstwach o zatrudnieniu od 10 do 49 osób utrzymała się praktycznie na poziomie z roku poprzedniego, a w pozostałych siedmiu sekcjach spadła (najsilniej w *Budownictwie*, bo aż o 13%).

Tablica 8. Tempo zmian liczby pracujących w małych przedsiębiorstwach zaliczanych do sektora rynkowego w 2002 r. (w %)

Sekcje gospodarki	Małe przedsiębiorstwa	Z tego o liczbie pracujących	
		do 9 osób	powyżej 9 osób
Sektor rynkowy	103,1	107,5	95,5
Górnictwo i kopalnictwo	98,3	100,2	97,0
Przetwórstwo przemysłowe	98,8	104,9	93,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	103,1	126,5	99,4
Budownictwo	97,2	104,3	87,0
Handel i naprawy	102,1	104,9	93,9
Hotele i restauracje	97,1	99,1	92,7
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	114,7	120,4	96,0
Pośrednictwo finansowe	113,8	125,7	95,1
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	112,1	110,7	115,1
Pozostała działalność usługowa	113,7	125,2	100,5

W tej sytuacji zupełnie podstawowym staje się problem, czy wzrost liczby pracujących w firmach najmniejszych w 2002 r. był efektem autentycznego odrodzenia się ducha przedsiębiorczości po latach względnego zastoju, czy też wzrost ten miał tylko „statystyczny” charakter i spowodowany był masowym tworzeniem firm jednoosobowych, których właściciele pracowali w większych przedsiębiorstwach zastępując osoby pracujące tam wcześniej na etatach. Trzeba tu dodać, że zastępowanie etatowych pracowników jednoosobowymi firmami wykonującymi te same czynności jest obecnie opłacalne dla właścicieli większych firm, m.in. ze względu na zmniejszenie środków przekazywanych do ZUS z tytułu ubezpieczenia pracowników (właściciele firm jednoosobowych ubezpieczają się sami na innych zasadach niż pracownicy etatowi). Za słusnością hipotezy o zastępowaniu pracowników etatowych przez firmy jednoosobowe przemawia fakt, że wzrost liczby pracujących w sektorze najmniejszych przedsiębiorstw nie spowodował zwiększenia zatrudnienia tak w całym sektorze rynkowym, jak i w licznych wchodzących w jego skład sekcjach gospodarki. Jednakże z drugiej strony trudno chyba twierdzić, że cały przyrost liczby pracujących w firmach najmniejszych miał taki „statystyczny” charakter. Tak np. wzrost ogólnej liczby pracujących w sekcjach *Handel i naprawy* oraz *Pozostała działalność usługowa* zdaje się wskazywać, iż dzięki rozwojowi sektora firm najmniejszych powstały tam rzeczywiście nowe miejsca pracy, co pozwoliło nieco złagodzić trudną sytuację, jaka istnieje obecnie w Polsce w dziedzinie zatrudnienia.

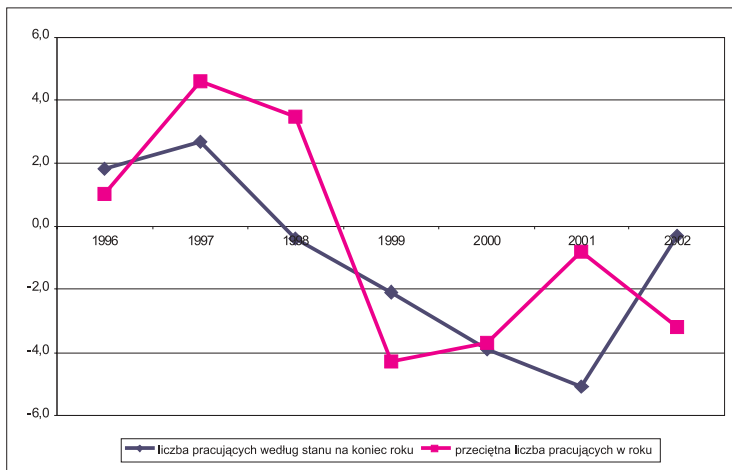
2.4. Przeciętna liczba pracujących w 2002 r. Pracujący w szarej strefie gospodarki³

W 2002 r. pracowało przeciętnie w gospodarce (poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem*) 10 675 tys. osób (por. tablica 3 w załączniku 2), z tego w małych podmiotach gospodarczych 5 226,6 tys. (czyli 49%), w średnich 2 210,9 tys. (20,7%) i w dużych 3 237,5 tys. osób (30,3%). Natomiast w sektorze rynkowym przeciętna liczba pracujących wynosiła 8 353,1 tys. osób, z tego w firmach małych znalazło zatrudnienie 4 471,6 tys. (53,5%), w średnich 1 492,6 tys. (17,9%), a w dużych 2 388,9 tys. osób (28,6%).

Przeciętna liczba pracujących w sektorze rynkowym zmniejszyła się w 2002 r. o 3,2% (por. tablica 9 w tekście opracowania i wykres 8), a więc znacznie silniej niż liczba pracujących według stanu na koniec roku (spadek o 0,3%). W przypadku małych przedsiębiorstw przeciętna liczba pracujących zmniejszyła się o 0,8% (liczba pracujących według stanu na koniec roku wzrosła tu o 3,1%), w średnich zmniejszyła się aż o 7,2% (według stanu na koniec roku o 2,8%), a w dużych spadła o 5,1% (odpowiednio spadek o 3,9%). Niższa dynamika przeciętnej liczby pracujących niż liczby pracujących według stanu na koniec 2002 r. oznacza, że ze względu na niekorzystną koniunkturę gospodarczą, część osób zmuszona była podjąć pracę w zmniejszonym wymiarze cza-

³ Szacunki, których wyniki omówione są w punkcie 2.4., przeprowadzone zostały w ZBSE GUS i PAN na podstawie informacji GUS na temat przeciętnej liczby pracujących z uwzględnieniem szarej strefy i bez szarej strefy, publikowanej w *Rocznikach Statystycznych* oraz na podstawie przygotowanej przez GUS informacji dotyczącej przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach różnej wielkości (por. tablica 5 w załączniku 1).

Wykres 8. Dynamika liczby pracujących w sektorze rynkowym według stanu na koniec roku i przeciętnej liczby pracujących w latach 1996–2002 (rok poprzedni = 100%)

su w porównaniu z rokiem poprzednim, a część osób pracujących wcześniej w niepełnym wymiarze mogła być w 2002 r. zwolniona z pracy, względnie nowe zatrudniane osoby zostały przyjęte do pracy jedynie na część etatu⁴.

Z tą ostatnią sytuacją mieliśmy najprawdopodobniej do czynienia w przypadku sekcji *Pozostała działalność usługowa*. Liczba pracujących według stanu na koniec roku 2002 zwiększyła się tu najszybciej ze wszystkich sekcji zaliczanych do sektora rynkowego (o 7,9%). Również tempo wzrostu liczby pracujących w małych firmach według stanu na koniec roku (13,7%) należało tu do najwyższych. Jednak przeciętna liczba pracujących wzrosła tu tylko o 2%, a przeciętna liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach o 3,4%. Oznacza to, że w przypadku całej sekcji *Pozostała działalność usługowa* różnica między obu tempami wzrostu wynosiła 5,9 punktu procentowego na niekorzyść przeciętnej liczby pracujących, a dla małych przedsiębiorstw aż 10,3 punktu procentowego. Nowi pracownicy przyjmowani do pracy w małych firmach należących do tej sekcji musieli być więc nagminnie zatrudniani na części etatu, co oczywiście nie wyklucza, że niektórym osobom pracującym tam już w roku 2001 nie zmniejszono wymiaru czasu pracy. Zupełnie analogiczna sytuacja jak w pozostałej działalności usługowej wystąpiła w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności*, gdzie różnica tempa zmian liczby pracujących według stanu na koniec roku (wzrost o 1,4%) i przeciętnej liczby pracujących (spadek o 4%) wyniosła 5,4 punktu procentowego na niekorzyść drugiego z wymienionych wskaźników, a w przypadku małych firm aż 12,4 punktu (odpowiednio wzrost o 14,7% i o 2,3%). Również nieco podobna sytuacja wystąpiła w sekcji *Handel i naprawy*, z tym tylko, że różnice między wartościami omawianych wskaźników były tam mniejsze, a po drugie, pracowników w niepełnym wymiarze czasu zatrudniały tam także duże przedsiębiorstwa, a nie tylko małe.

⁴ Nie wykaże tego dynamika liczby pracujących według stanu na koniec roku, ponieważ cała ta statystyka prowadzona jest w osobach fizycznych. Szacując zaś przeciętną liczbę pracujących, pracę w niepełnym wymiarze przelicza się na pełne etaty, a części etatów dodaje się do siebie.

Tablica 9. Tempo zmian przeciętnej liczby pracujących w latach 1997 –2002 (rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie	Ogółem										Przedsiębiorstwa małe*										Przedsiębiorstwa średnie**										Przedsiębiorstwa duże***					
	1997		1998		1999		2000		2001		2002		1997		1998		1999		2000		2001		2002		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
Ogółem	104,0	103,3	96,6	97,0	99,3	97,1	106,6	108,6	108,6	94,6	99,1	108,0	106,8	103,1	106,8	99,4	102,8	100,1	98,7	101,4	95,8	95,1	91,9	85,9	94,1	91,3	89,2	91,3	89,2	90,7	95,5					
sektor publiczny	89,5	96,0	95,2	93,3	91,7	95,9	89,7	100,6	101,3	106,5	106,5	116,5	102,8	100,1	98,7	101,4	95,8	95,1	91,9	85,9	94,1	91,3	89,2	91,3	89,2	91,3	89,2	90,7	95,5							
sektor prywatny	117,4	108,4	97,5	99,2	103,6	97,7	109,4	109,7	93,8	98,2	106,8	98,9	115,1	107,9	106,6	102,8	96,7	95,8	154,5	104,7	101,7	99,2	100,5	95,5	104,7	101,7	99,2	100,5	95,5							
C – Górnictwo i kopalnictwo	94,1	93,0	87,1	88,4	92,6	95,4	84,4	118,5	101,6	118,5	93,5	93,1	107,5	118,0	144,1	75,9	96,9	95,2	93,9	91,8	84,5	88,5	92,3	95,5	91,8	84,5	88,5	92,3	95,5							
sektor publiczny	91,9	91,9	85,4	81,2	91,0	94,3	33,3	133,3	100,0	191,7	34,8	87,5	96,6	108,9	160,7	52,0	94,1	70,8	92,3	91,4	83,7	81,8	91,6	94,9	91,4	83,7	81,8	91,6	94,9							
sektor prywatny	166,4	113,5	111,9	168,6	101,0	100,8	121,6	115,6	101,9	101,9	118,5	93,8	125,7	129,5	126,3	108,3	98,7	110,4	254,3	104,5	108,6	246,5	98,0	99,6	108,6	246,5	98,0	99,6								
D – Przemysłowe	101,0	99,8	93,0	94,2	96,4	94,3	102,3	103,4	90,9	95,2	104,2	96,1	112,0	105,3	103,8	100,9	97,4	95,3	95,9	94,8	89,2	89,6	89,2	91,9	94,8	89,2	89,6	89,2	91,9							
sektor publiczny	60,4	83,9	85,1	82,4	77,7	82,2	78,2	53,7	87,0	96,3	80,6	91,0	89,1	87,7	101,5	90,4	90,0	87,0	56,0	85,5	81,8	79,8	74,2	80,0	85,5	81,8	79,8	74,2	80,0							
sektor prywatny	124,5	104,3	94,7	96,6	99,7	96,0	103,6	105,4	91,0	95,2	104,7	96,2	117,9	108,7	104,1	102,5	98,4	96,3	167,7	100,4	93,0	94,0	94,9	95,4	100,4	93,0	94,0	94,9	95,4							
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,2	96,2	95,9	97,2	97,0	99,2	31,2	99,0	87,7	107,3	111,9	101,5	101,3	103,6	104,5	101,4	99,4	94,0	125,0	94,3	94,5	95,1	94,9	100,5	94,3	94,5	95,1	94,9	100,5							
sektor publiczny	99,6	95,3	95,1	96,9	93,7	98,2	26,9	93,1	84,1	104,9	112,5	91,7	99,3	103,7	101,2	100,9	96,8	96,7	125,5	93,8	94,5	95,4	91,6	99,2	93,8	94,5	95,4	91,6	99,2							
sektor prywatny	114,0	114,6	110,1	101,2	143,4	108,4	126,9	127,3	100,0	114,3	110,4	128,3	115,8	103,0	125,0	103,5	112,5	82,8	100,0	125,8	94,9	81,1	286,7	125,6	125,8	94,9	81,1	286,7	125,6							
F – Budownictwo	107,7	105,9	96,0	94,1	97,6	88,5	111,1	109,3	94,9	95,1	106,6	92,9	106,6	104,6	104,3	96,8	87,5	84,6	100,1	97,5	89,9	87,5	80,4	73,6	97,5	89,9	87,5	80,4	73,6							
sektor publiczny	62,3	91,8	96,7	80,3	83,5	81,5	85,0	86,3	123,3	90,6	92,7	79,8	89,2	91,1	96,2	76,1	78,2	79,6	38,7	95,0	88,5	82,6	87,0	85,1	95,0	88,5	82,6	87,0	85,1							
sektor prywatny	115,8	107,2	96,0	95,3	98,6	88,9	111,8	109,7	94,4	95,1	106,8	93,1	112,8	108,4	106,1	101,0	88,9	85,2	135,9	97,9	90,2	88,3	79,4	71,7	97,9	90,2	88,3	79,4	71,7							
G – Handeł i naprawy	107,6	107,8	97,1	98,1	100,6	98,3	107,9	108,3	95,3	97,0	101,8	98,8	108,9	102,5	104,2	99,4	95,3	94,5	103,1	110,5	104,6	106,0	98,2	99,4	110,5	104,6	106,0	98,2	99,4							
sektor publiczny	81,0	73,8	84,2	81,4	85,1	87,2	83,5	90,7	138,5	50,0	81,5	84,1	87,9	82,2	85,3	83,5	86,2	77,0	78,0	67,0	69,9	95,8	85,5	93,8	67,0	69,9	95,8	85,5	93,8							
sektor prywatny	109,0	109,0	97,4	98,5	100,9	98,5	108,1	108,4	95,1	97,3	101,8	98,8	111,2	104,3	105,5	100,2	95,7	95,2	117,9	127,4	111,7	107,3	99,6	99,9	127,4	111,7	107,3	99,6	99,9							
H – Hotele i restauracje	104,5	108,1	94,5	101,6	102,9	95,6	104,4	106,9	91,0	101,4	106,3	94,7	111,1	123,1	107,9	100,0	95,5	95,9	102,3	108,5	111,5	104,1	87,2	102,0	108,5	111,5	104,1	87,2	102,0							
sektor publiczny	95,8	82,6	65,4	87,9	94,5	86,4	96,0	72,4	80,1	84,8	93,6	87,0	100,0	105,7	134,2	86,3	95,5	78,6	94,5	97,8	23,7	106,3	97,1	93,9	97,8	23,7	106,3	97,1	93,9							
sektor prywatny	107,3	115,3	100,4	103,4	103,9	96,6	106,2	113,8	92,4	103,2	107,5	95,3	115,9	129,5	100,0	105,5	95,5	101,6	117,8	125,6	221,3	103,8	85,9	103,3	125,6	221,3	103,8	85,9	103,3							
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	102,8	102,7	95,1	94,9	97,5	96,0	113,7	116,3	98,8	95,4	105,7	102,3	111,1	100,7	103,0	99,0	153,9	68,6	98,0	97,3	92,3	94,0	84,9	99,1	97,3	92,3	94,0	84,9	99,1							
sektor publiczny	97,5	96,1	92,6	93,9	78,8	91,3	101,2	71,4	149,2	117,0	89,0	89,2	103,1	96,2	102,6	97,5	210,6	46,5	97,1	96,5	91,3	83,2	102,1	102,1	96,5	91,3	83,2	102,1								
sektor prywatny	115,6	116,4	99,4	96,5	126,7	100,7	114,2	118,0	97,7	94,7	106,0	102,8	122,1	106,0	103,5	100,6	98,0	115,2	121,6	115,3	110,7	106,8	90,4	99,1	115,3	110,7	106,8	90,4								

cd. tabl. 9

Wyszczególnienie	Ogółem										Przedsiębiorstwa małe*										Przedsiębiorstwa średnie**										Przedsiębiorstwa duże***																																									
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002																																										
J – Pośrednictwo finansowe	106,0	107,6	102,7	90,7	104,0	99,5	107,6	119,2	80,1	124,2	133,7	105,0	99,0	120,2	127,0	95,9	100,0	96,5	106,2	103,3	107,3	82,1	94,0	97,1	94,3	100,5	83,9	64,5	84,6	98,1	91,7	127,3	78,6	245,5	25,9	142,9	96,4	101,3	98,8	31,3	56,0	71,4	94,3	100,3	83,1	65,0	87,4	98,2	125,4	116,6	123,2	110,0	112,4	99,9	108,0	119,1	80,1	121,7	138,1	104,7	100,9	133,6	142,1	119,9	104,2	97,8	156,6	110,9	162,7	102,0	99,0	96,4
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	116,9	113,7	98,8	105,3	110,7	105,6	122,9	115,6	93,5	102,5	118,6	109,9	107,8	101,9	102,4	103,1	97,2	98,8	112,1	124,3	111,1	115,0	105,2	100,4	105,2	101,7	107,3	111,2	108,5	98,4	100,4	108,2	96,9	105,1	115,6	83,4	106,5	96,9	106,9	103,9	103,8	101,1	106,9	103,7	114,7	122,9	109,7	103,3																								
L – Administracja publiczna	105,1	101,9	107,1	111,2	108,7	98,4	100,0	109,0	95,8	105,3	116,4	83,4	106,4	97,0	106,9	103,8	103,9	101,1	106,9	103,7	114,7	122,9	109,7	103,3	105,1	101,8	102,4	100,3	97,6	98,7	92,8	108,4	119,0	117,5	153,8	107,1	102,3	102,0	98,5	95,4	82,1	93,2	101,9	98,1	101,5	99,2	84,9	98,1																								
M – Edukacja	101,3	101,7	95,6	93,4	96,5	97,4	110,4	113,4	91,4	112,6	116,6	101,9	98,1	105,5	109,3	100,8	90,3	99,3	99,1	96,6	94,2	83,5	87,3	93,3	101,3	101,7	95,6	93,4	96,5	90,1	90,3	95,3	103,8	113,2	93,8	106,3	100,9	99,7	100,0	105,9	109,1	99,5	88,3	97,3	99,0	96,4	94,3	83,4	87,3	93,0																						
N – Ochrona zdrowia	117,6	113,6	88,5	123,8	138,1	106,3	123,2	113,7	87,5	123,4	140,0	104,3	73,3	98,6	113,2	125,6	118,5	121,1	225,0	233,3	47,6	140,0	142,9	170,0	117,6	113,6	88,5	123,8	138,1	106,3	123,2	113,7	87,5	123,4	140,0	104,3	73,3	98,6	113,2	125,6	118,5	121,1	225,0	233,3	47,6	140,0	142,9	170,0																								
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	110,5	98,4	106,2	98,6	93,1	102,0	109,9	104,6	100,1	100,4	97,2	103,4	105,8	94,8	109,7	99,7	92,0	100,5	121,0	78,6	131,7	89,6	75,9	97,3	110,5	98,4	106,2	98,6	93,1	102,0	109,9	104,6	100,1	100,4	97,2	103,4	105,8	94,8	109,7	99,7	92,0	100,5	121,0	78,6	131,7	89,6	75,9	97,3																								
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	104,6	103,5	95,7	96,3	99,2	96,8	107,1	108,2	94,1	97,6	105,3	99,2	109,3	103,9	104,7	99,8	97,9	92,8	99,7	97,3	93,6	92,5	90,4	94,9	104,6	103,5	95,7	96,3	99,2	96,8	107,1	108,2	94,1	97,6	105,3	99,2	109,3	103,9	104,7	99,8	97,9	92,8	99,7	97,3	93,6	92,5	90,4	94,9																								
Sektor publiczny	81,5	91,6	89,8	87,9	84,9	93,6	77,5	83,3	96,5	97,7	92,4	113,1	95,0	93,1	99,5	90,5	103,7	82,6	79,6	92,1	87,0	86,2	79,3	94,5	81,5	91,6	89,8	87,9	84,9	93,6	77,5	83,3	96,5	97,7	92,4	113,1	95,0	93,1	99,5	90,5	103,7	82,6	79,6	92,1	87,0	86,2	79,3	94,5																								
Sektor prywatny	117,5	108,2	97,6	98,8	103,0	97,5	109,2	109,5	93,9	97,6	105,8	98,7	115,6	107,9	106,4	102,5	96,5	95,6	154,4	104,5	101,7	99,1	100,7	95,3	117,5	108,2	97,6	98,8	103,0	97,5	109,2	109,5	93,9	97,6	105,8	98,7	115,6	107,9	106,4	102,5	96,5	95,6	154,4	104,5	101,7	99,1	100,7	95,3																								
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L, M, N)	101,7	102,4	100,3	99,6	99,8	98,2	102,4	112,6	99,2	112,1	127,8	100,9	102,5	101,6	102,7	98,7	89,3	96,8	100,9	98,2	99,0	94,0	91,7	97,1	101,7	102,4	100,3	99,6	99,8	98,2	102,4	112,6	99,2	112,1	127,8	100,9	102,5	101,6	102,7	98,7	89,3	96,8	100,9	98,2	99,0	94,0	91,7	97,1																								
Sektor publiczny	101,1	101,2	100,8	98,4	97,5	97,5	98,6	110,5	102,5	110,3	125,6	99,9	102,8	101,5	102,3	98,2	88,7	96,3	100,7	97,8	99,0	93,9	91,9	96,8	101,1	101,2	100,8	98,4	97,5	97,5	98,6	110,5	102,5	110,3	125,6	99,9	102,8	101,5	102,3	98,2	88,7	96,3	100,7	97,8	99,0	93,9	91,9	96,8																								
Sektor prywatny	113,5	121,0	93,5	118,2	128,7	105,2	116,4	119,2	89,9	118,0	134,2	103,6	82,9	111,2	127,8	124,7	110,8	111,1	188,9	217,6	97,3	106,9	74,0	138,6	113,5	121,0	93,5	118,2	128,7	105,2	116,4	119,2	89,9	118,0	134,2	103,6	82,9	111,2	127,8	124,7	110,8	111,1	188,9	217,6	97,3	106,9	74,0	138,6																								

* W latach 1997–1998 do 50 zatrudnionych, od roku 1999 do 49 zatrudnionych.

** W latach 1997–1998 od 51 do 250 zatrudnionych, od roku 1999 od 50 do 249 zatrudnionych.

*** W latach 1997–1998 powyżej 250 zatrudnionych, od roku 1999 powyżej 249 zatrudnionych.

Przedstawione powyżej wielkości dotyczące przeciętnej liczby pracujących nie obejmują osób zatrudnionych w tzw. szarej strefie gospodarczej. Według szacunków GUS, przeciętna liczba pracujących w szarej strefie wyniosła w 2001 r. około 399 tys. osób i była wyższa niż rok wcześniej o 2,6% (por. tablica 10 poniżej). Tak więc mimo pogorszenia się koniunktury gospodarczej w 2001 r. nie nastąpiło bardziej radykalne przeniesienie przez przedsiębiorców ich działalności do szarej strefy gospodarczej. Szybszy, bo 7,5 procentowy wzrost przeciętnej liczby pracujących w szarej strefie był obserwowany w 2002 r., a liczba pracujących nielegalnie zwiększyła się do 429 tys. osób. Wzrost ten wystąpił jednak głównie w sekcji *Handel i naprawy*, gdzie liczba pracujących w szarej strefie osiągnęła poziom większy o 13,4% niż w roku 2001.

Tablica 10. Pracujący w szarej strefie gospodarczej w latach 2000–2002

Wyszczególnienie	W tys. osób			Rok poprzedni = 100%	
	2000	2001	2002	2001	2002
Ogółem	389	399	429	102,6	107,5
Przetwórstwo przemysłowe	58	60	61	103,4	101,7
Budownictwo	92	93	95	101,1	102,2
Handel i naprawy	201	209	237	104,0	113,4
Hotele i restauracje	6	7	7	116,7	100,0
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	14	14	14	100,0	100,0
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	10	10	9	100,0	90,0
Ochrona zdrowia	4	4	4	100,0	100,0
Pozostała działalność usługowa	4	2	2	50,0	100,0

Podstawowa liczba pracujących w szarej strefie znajduje tradycyjnie zatrudnienie w trzech rodzajach działalności gospodarczej: *Handlu i naprawach* (237 tys. osób w 2002 r., czyli 55,2% pracujących w szarej strefie), *Budownictwie* (odpowiednio 95 tys. osób i 22,1%) oraz w *Przetwórstwie przemysłowym* (61 tys. osób, czyli 14,2% pracujących w szarej strefie).

Pracownicy zatrudnieni nielegalnie stanowili w 2002 r. aż 16% przeciętnej łącznej liczby pracujących zarówno legalnie, jak i nielegalnie w małych przedsiębiorstwach⁵ budowlanych. Inaczej mówiąc, w małych przedsiębiorstwach budowlanych zatrudniany był nielegalnie prawie co szósty pracownik. Analogiczny wskaźnik udziału wynosił w przypadku sekcji *Handel i naprawy* 12,7%, a w *Przetwórstwie przemysłowym* 6,2%. W pozostałych sekcjach, gdzie szara strefa była obecna, udział zatrudnionych nielegalnie w ogólnej liczbie pracujących w małych przedsiębiorstwach nie przekraczał poziomu 5%, a we wszystkich rozpatrywanych sekcjach łącznie był równy 8,7%, czyli nieco więcej niż w latach 1999–2001, kiedy to osiągnął wielkość odpowiednio: 7,8%, 8,4% oraz 8,1%.

⁵ Analizując wielkość i znaczenie szarej strefy w poszczególnych dziedzinach gospodarki przyjmuje się, że zjawisko nielegalnego zatrudniania pracowników występuje głównie w grupie małych przedsiębiorstw. Również istniejące potencjalnie całe przedsiębiorstwa funkcjonujące bez wymaganej rejestracji nie mogą mieć dużych rozmiarów.

3. Wartość dodana brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości

3.1. Udział MSP w tworzeniu PKB

Wartość produktu krajowego brutto (PKB) wynosiła w 2001 r. 750 785,9 mln zł, a w roku 2002 około 771 112,8 mln zł (por. odpowiednio tablice 6 i 7 z załącznika 1). Licząc w cenach stałych, wartość PKB wzrosła między rokiem 2001 i 2002 o 1,4%.

Udział MSP w tworzeniu produktu krajowego brutto¹ wyniósł w 2002 r. – 48,6%, z tego małych przedsiębiorstw – 40,5%, a średnich – 8,1% (por. tablica 12 w tekście i wykres 9). Wielkości te uwzględniają wartość dodaną wytworzoną przez pracujących i MSP działające w tzw. szarej strefie gospodarczej. Analogiczny wskaźnik² udziału MSP obliczony dla 2001 r. (por. tablica 11 poniżej) miał wartość 48,5% (małe firmy udział 39,6% i średnie 8,9%). Udział MSP w tworzeniu PKB był więc w obu porównywanych latach praktycznie jednakowy.

O ile udział wartości dodanej brutto małych firm w PKB systematycznie rósł w latach 2001–2002, to udział wartości dodanej brutto firm średnich spadał. Spadek udziału firm średnich dokonał się najprawdopodobniej z powodu zmniejszenia przez niektóre z nich liczby zatrudnionych i przejścia do grupy małych przedsiębiorstw. W 2001 r. zmniejszyła się po raz pierwszy od połowy lat dziewięćdziesiątych³ bezwzględna wartość dodana brutto wytworzona przez przedsiębiorstwa średniej wielkości. Oprócz niektórych przedsiębiorstw zaliczanych do sektora publicznego, spadek wartości dodanej brutto odnotowały wtedy prywatne średnie firmy z sekcji *Budownictwo*. W 2002 r., oprócz *Budownictwa*, bezwzględny spadek wartości dodanej brutto obserwowany był m.in. również w prywatnych średnich przedsiębiorstwach zgrupowanych w sekcjach: *Przetwórstwo przemysłowe*, *Handel i naprawy* oraz *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*.

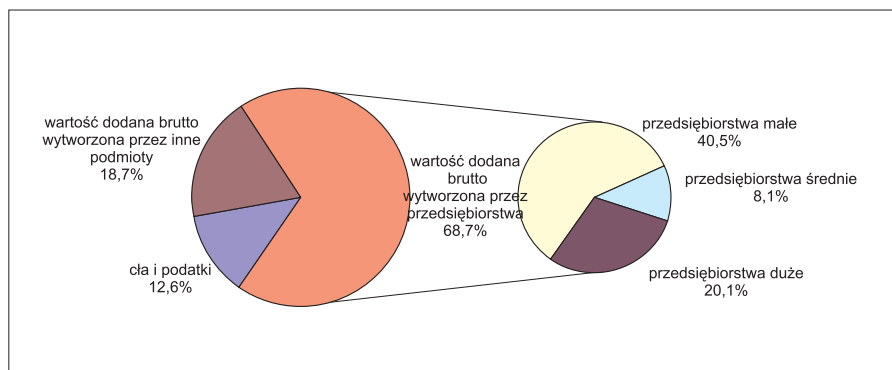
Między rokiem 2001 a 2002 wzrósł nieznacznie z 19,8% do 20,1% udział firm dużych w wytwarzaniu PKB.

¹ Mówiąc bardzo ogólnie, PKB jest sumą wartości dodanej brutto oraz kwoty podatków (w tym VAT) i ceł, które wpłynęły do budżetu w danym roku, pomniejszoną o wielkość dotacji. Kwoty podatków i ceł, których udział w PKB w latach 2001–2002 wynosił ok. 12,5%, nie dzieli się między sekcje gospodarki ani między przedsiębiorstwa różnej wielkości (nie ma technicznej możliwości przeprowadzenia takich szacunków). Dlatego jako udział MSP w PKB przyjmuje się relację wartości dodanej brutto wytworzonej przez MSP do ogólnej wartości PKB. W 2002 r. przedsiębiorstwa małe, średnie i duże wytworzyły ogółem 68,7% PKB. Łącznie z 12,6-procentowym udziałem podatków i ceł, daje to 81,3% PKB. Pozostałe 18,7% PKB wytworzyły przedsiębiorstwa z zakresu rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa, indywidualne gospodarstwa rolne, a także: jednostki i zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe oraz różnego rodzaju organizacje społeczne, polityczne i wyznaniowe.

² Podawane obecnie dane na temat struktury PKB i wartości dodanej w 2001 r. różnią się od opublikowanych w poprzednim opracowaniu, ponieważ GUS skorygował dane dotyczące wielkości PKB we wspomnianym roku.

³ Wcześniej nie była badana wartość dodana brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości.

Wykres 9. Struktura PKB w 2002 r.

Udział przedsiębiorstw sektora publicznego ogółem w wytwarzaniu PKB utrzymał się praktycznie na jednakowym poziomie w obu latach (9,5% w 2001 r. i 9,6% w 2002 r.) m.in. ze względu na wyraźne spowolnienie procesu prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.

3.2. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto

W 2001 r. przedsiębiorstwa poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem* wytworzyły 77,8% ogólnej kwoty wartości dodanej brutto uzyskanej w całej gospodarce, natomiast w 2002 r. nieco więcej, bo 78,5%. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto wzrósł między rokiem 2001 a 2002 z 55,3% do 55,6%, z tego udział małych przedsiębiorstw zwiększył się z 45,2% do 46,3%, a średnich zmalał z 10,1% do 9,3%. Wzrósł także, aczkolwiek w odróżnieniu od firm małych stosunkowo nieznacznie, udział dużych przedsiębiorstw w wytwarzaniu wartości dodanej brutto ogółem (z 22,5% do 22,9%).

Przyjąwszy z kolei za 100% wartość dodaną brutto wytworzoną przez przedsiębiorstwa poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem*, udział MSP w tej kwocie wyniósł w 2002 r. 70,8% i był niższy niż rok wcześniej o 0,2 punktu procentowego. Małe przedsiębiorstwa wytworzyły w 2001 r. 58%, a w 2002 r. 59% wspomnianej wartości dodanej brutto poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem*. Natomiast firmy średnie zmniejszyły swój udział z 13% do 11,8%, najprawdopodobniej głównie ze względu na przejście niektórych z nich do grupy przedsiębiorstw małych w wyniku spadku zatrudnienia poniżej 50 osób.

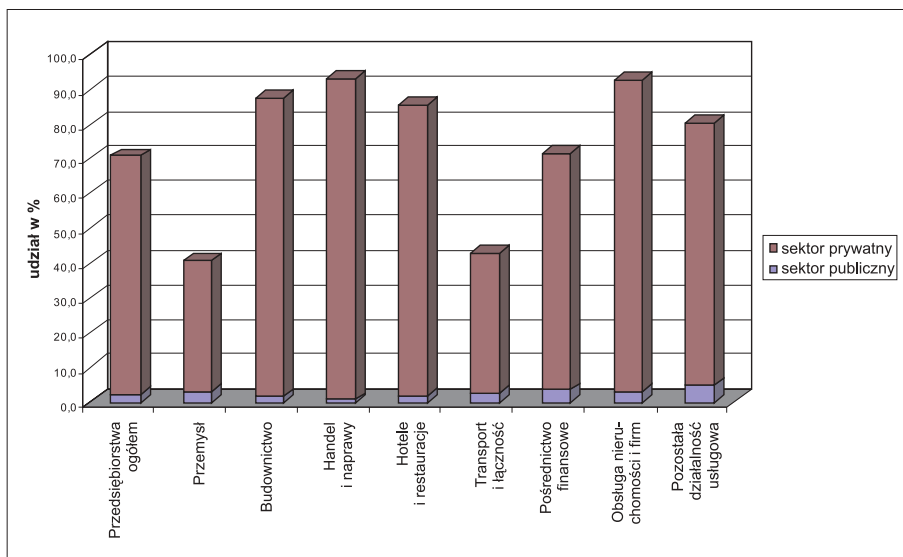
Do roku 1998 łącznie udziały MSP w wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa systematycznie rosły w zdecydowanej większości badanych sekcji gospodarki. Począwszy od roku 1999 obserwowane były w niektórych sekcjach spadki wspomnianego udziału. W kilku latach spadek występował nawet w połowie rozpatrywanych sekcji gospodarki. Jednocześnie w latach następujących bezpośrednio

po sobie, spadki i wzrosty udziału MSP występowały często w zupełnie różnych dziedzinach gospodarki. Dlatego w stosunku do większości sekcji trudno dopatrzeć się jakichś określonych prawidłowości rządzących tymi zmianami⁴. Są one stosunkowo niewielkie i mogą być jedynie chwilowe, jak np. spadek udziału dużych firm w sekcji *Hotele i restauracje* spowodowany najwyraźniej zmniejszeniem się liczby osób odwiedzających Polskę i mieszkających w drogich hotelach.

W 2002 r. wzrost udziału MSP w wartości dodanej wytwarzanej przez przedsiębiorstwa wystąpił w siedmiu sekcjach, a spadek w pięciu. Najwyższy wzrost, o 2,8 punktu procentowego, wystąpił w sekcji *Hotele i restauracje* (z 83,8% do 85,6% – por. wykres 10), a następnie o 1,8 punktu w *Górnictwie i kopalnictwie* (z 6% do 7,8%) i o 1,3 punktu w *Budownictwie* (z 86,2% do 87,5%). W tej ostatniej z wymienionych sekcji wzrost udziału MSP obserwowany jest już od kilku lat ze względu na gorszą koniunkturę w budownictwie i spadek zatrudnienia w dużych firmach budowlanych, które przechodzą do grupy firm średniej wielkości.

Najwyższy spadek udziału MSP w wartości dodanej wytwarzanej przez przedsiębiorstwa, wynoszący 2,8 punktu procentowego, wystąpił natomiast w sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (z 16,6% do 13,8%), o 1,9 punktu w *Pozostajej działalności usługowej* (z 82,3% do 80,4%) i o 1,2 punktu w *Przetwórstwie przemysłowym* (z 52,1% do 50,9%). Spadek udziału MSP w *Przetwórstwie przemysłowym* mógł być spowodowany korzystnymi wynikami dużych przedsiębiorstw, które w 2002 r. przyczyniły się najbardziej do wzrostu krajowego eksportu.

Wykres 10. Udział wartości dodanej brutto wytworzonej w 2002 r. przez MSP w poszczególnych sekcjach gospodarki (w %)

⁴ Obserwacji tych spadkowych czy wzrostowych tendencji nie ułatwiają korekty wartości dodanej wprowadzane corocznie przez GUS do danych za rok poprzedni (por. przyp. 14). Korekty pewnych wielkości za lata poprzednie są jednak normalną praktyką stosowaną przez urzędy statystyczne różnych krajów.

Tablica 11. Struktura produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach w 2001 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem PKB	W tym wartość dodana brutto wytworzona przez przedsiębiorstwa* (bez sekcji A i B)												
		Małe (0-49 zatr.)						Z tego przedsiębiorstwa						
		w tym do 9 zatr.			razem			Srednie (50-249 zatr.)			Duże (pow. 249 zatr.)			
		razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	
Ogółem	100,0	68,3	39,6	0,3	39,3	31,1	0,0	31,1	8,9	1,3	7,6	19,8	7,9	11,9
Ogółem bez sekcji A i B	100,0	100,0	58,0	0,5	57,5	45,7	0,1	45,6	13,0	1,9	11,1	29,0	11,6	17,4
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo														
B. Rybołówstwo i rybactwo														
C+D+E. Przemysł	100,0	25,0	25,0	0,6	24,4	12,5	0,0	12,5	17,2	2,4	14,8	57,8	24,8	33,0
C. Górnictwo i kopalnictwo	100,0	1,6	1,6	0,1	1,5	0,6	0,0	0,6	4,4	1,5	2,9	94,0	81,5	12,5
D. Przetwórstwo przemysłowe	100,0	32,0	32,0	0,2	31,8	16,2	0,0	16,2	20,1	1,1	19,0	47,9	6,2	41,7
E. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	5,5	5,5	2,7	2,8	1,6	0,0	1,6	11,1	9,1	2,0	83,4	79,0	4,4
F. Budownictwo	100,0	69,3	69,3	0,5	68,8	53,1	0,1	53,0	16,9	1,4	15,5	13,8	0,8	13,0
G. Handel i naprawy	100,0	84,5	84,5	0,2	84,3	73,3	0,1	73,2	8,3	0,5	7,8	7,2	0,7	6,5
H. Hotele i restauracje	100,0	76,8	76,8	0,8	76,0	51,1	0,1	51,0	7,0	1,3	5,7	16,2	1,9	14,3
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	35,7	35,7	0,4	35,3	29,7	0,0	29,7	8,0	2,6	5,4	56,3	27,7	28,6
J. Pośrednictwo finansowe	100,0	36,1	36,1	0,1	36,0	14,9	0,0	14,9	36,5	9,5	27,0	27,4	6,4	21,0
K. Obsługa nieruchomości i firm; nauka	100,0	80,3	80,3	0,7	79,6	68,5	0,1	68,4	11,5	1,9	9,6	8,2	3,4	4,8
M. Edukacja	100,0	92,9	92,9	0,3	92,6	35,9	0,0	35,9	5,6	0,4	5,2	1,5	0,1	1,4
N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	100,0	83,3	83,3	0,5	82,8	65,6	0,0	65,6	8,0	1,5	6,5	8,7	5,6	3,1
O. Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	100,0	76,1	76,1	1,1	75,0	68,4	0,0	68,4	6,2	2,9	3,3	17,7	13,4	4,3

* Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, komandytowo-akcyjne, partnerskie, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

Tablica 12. Struktura produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach w 2002 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w %)

Wyszczególnienie	W tym wartość dodana brutto wytworzona przez przedsiębiorstwa* (bez sekcji A i B)													
	Ogółem PKB	z tego przedsiębiorstwa												
		Małe (0-49 zatr.)			w tym do 9 zatr.			Średnie (50-249 zatr.)			Duże (pow. 249 zatr.)			
		razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	
Ogółem	100,0	68,7	40,5	0,4	40,1	32,4	0,0	32,4	8,1	1,2	6,9	20,1	8,0	12,1
Ogółem bez sekcji A i B	100,0	100,0	59,0	0,5	58,5	47,3	0,1	47,2	11,8	1,8	10,0	29,2	11,6	17,6
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo														
B. Rybołówstwo i rybactwo C+D+E. Przemysł	100,0	24,1	23,4	0,7	23,4	12,6	0,0	12,6	16,6	2,5	14,1	59,3	25,9	33,4
C. Górnictwo i kopalnictwo	100,0	2,3	2,1	0,2	2,1	0,7	0,0	0,7	5,5	1,7	3,8	92,2	76,5	15,7
D. Przetwórstwo przemysłowe	100,0	31,1	30,7	0,4	30,7	16,6	0,0	16,6	19,8	1,7	18,1	49,1	7,4	41,7
E. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	4,9	2,1	2,1	2,8	1,6	0,0	1,6	8,9	6,9	2,0	86,2	79,9	6,3
F. Budownictwo	100,0	74,2	73,8	0,4	73,8	56,1	0,1	56,0	13,3	1,2	12,1	12,5	0,8	11,7
G. Handel i naprawy	100,0	85,9	85,7	0,2	85,7	73,7	0,1	73,6	7,1	0,4	6,7	7,0	0,5	6,5
H. Hotele i restauracje	100,0	78,3	77,5	0,8	77,5	55,3	0,1	55,2	7,3	0,9	6,4	14,4	1,7	12,7
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	34,1	33,8	0,3	33,8	28,9	0,0	28,9	8,5	2,4	6,1	57,4	26,9	30,5
J. Pośrednictwo finansowe	100,0	44,3	44,2	0,1	44,2	25,5	0,0	25,5	27,2	3,4	23,8	28,5	0,6	27,9
K. Obsługa nieruchomości i firm; nauka	100,0	80,9	79,9	1,0	79,9	71,6	0,2	71,4	11,6	2,1	9,5	7,5	2,6	4,9
M. Edukacja	100,0	93,8	93,6	0,2	93,6	38,9	0,0	38,9	5,8	0,6	5,2	0,4	0,0	0,4
N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	100,0	82,1	81,6	0,5	81,6	65,6	0,0	65,6	9,5	2,2	7,3	8,4	5,2	3,2
O. Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	100,0	73,7	72,4	1,3	72,4	67,2	0,0	67,2	6,7	3,5	3,2	19,6	14,0	5,6

* Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji; państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, komandytowo-akcyjne, partnerskie, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

3.3. Wartość dodana brutto na pracującego w sektorze prywatnym

W 2002 r. wartość dodana brutto przypadająca na pracującego w sektorze prywatnym (z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej¹⁷) wyniosła 60,1 tys. zł, z tego w przedsiębiorstwach małych 62,6 tys. zł, średnich 43 tys. zł i dużych 66,5 tys. zł. Licząc w cenach stałych, wartość dodana brutto na pracującego w całym sektorze prywatnym wzrosła w 2002 r. o 3,2%, w firmach małych podobnie, bo o 3,1%, w średnich spadła o 4,2%, a w dużych wzrosła najszybciej, gdyż aż o 7,7%. Duże przedsiębiorstwa są jedyną grupą firm prywatnych, gdzie wartość dodana na pracującego rosła bez przerwy od roku 1998, kiedy to po raz pierwszy przeprowadzone było badanie opisywane obecnie.

Tablica 13. Wartość dodana brutto na pracującego w przedsiębiorstwach prywatnych różnej wielkości oraz jej dynamika (ceny stałe; rok poprzedni = 100%) według sekcji gospodarki w 2002 r.

Sekcje gospodarki	Wartość dodana brutto na pracującego w tys. zł				Rok 2001 = 100% (ceny stałe)			
	Przedsiębiorstwa				Przedsiębiorstwa			
	ogółem	małe	średnie	duże	ogółem	małe	średnie	duże
Ogółem (bez sekcji A i B)	60,1	62,6	43,0	66,5	103,2	103,1	95,8	107,7
Przemysł	48,3	37,8	37,2	71,1	101,7	99,2	98,4	105,4
Górnictwo i kopalnictwo	85,1	51,4	69,2	99,5	117,8	132,4	112,6	117,7
Przetwórstwo przemysłowe	46,9	37,2	36,3	68,8	103,6	101,8	100,2	106,8
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	114,4	107,0	66,4	155,2	108,7	74,7	117,6	112,7
Budownictwo	52,8	54,0	37,5	73,1	101,5	103,6	83,9	114,7
Handel i naprawy	61,9	65,5	41,0	51,3	106,4	107,2	94,9	105,1
Hotele i restauracje	37,3	36,3	37,6	44,5	98,6	101,2	103,0	81,1
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	85,8	60,6	77,3	165,9	109,6	101,6	105,0	127,9
Pośrednictwo finansowe	47,0	51,6	99,7	29,6	86,8	89,1	68,5	104,8
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	103,8	132,4	68,9	29,4	101,1	99,6	104,7	104,1
Edukacja	49,2	62,8	14,3	2,2	100,2	102,3	105,1	21,1
Ochrona zdrowia	22,4	22,1	21,0	42,4	94,8	95,6	93,9	62,5
Pozostała działalność usługowa	56,8	62,8	20,1	47,9	97,0	94,6	97,5	131,6

¹⁷ Wykorzystano tu oszacowaną w ZBSE GUS i PAN przeciętną liczbę pracujących w sektorze prywatnym ogółem i w podstawowych sekcjach gospodarki, uwzględniającą pracujących w tzw. szarej strefie. Wyniki tego szacunku przedstawione były w paragrafie 2.4.

Pomijając takie sekcje gospodarki, jak: *Górnictwo i kopalnictwo*, *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* oraz *Edukacja i Ochrona zdrowia*, gdzie sektor prywatny jest relatywnie słabo rozwinięty, w roku 2002 obserwowany był istotny wzrost wartości dodanej brutto na pracującego przede wszystkim w dużych przedsiębiorstwach. Jedynym wyjątkiem od tej reguły była sekcja *Hotele i restauracje*, gdzie duże firmy odnotowały spadek wartości dodanej na pracującego, prawdopodobnie z powodu malejącej ostatnio liczby gości hotelowych. Rekordowe przyrosty wartości dodanej na pracującego odnotowały prywatne duże przedsiębiorstwa w *Pozostalej działalności usługowej* (o 31,6%) oraz w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (o 27,9%), a także w *Budownictwie* (o 14,7%). W tych dwóch ostatnich przypadkach główną przyczyną wzrostu wartości dodanej na pracującego w dużych firmach było jednak najprawdopodobniej przejście do grupy średnich przedsiębiorstw niektórych firm transportowych i budowlanych zatrudniających w 2001 r. powyżej 249 osób i będących w gorszej kondycji finansowej (w 2002 r. przeciętna liczba pracujących w dużych firmach budowlanych zmalała o 28,2%, a w transportowych o 9,6%).

W przypadku małych przedsiębiorstw, dynamika zmian wartości dodanej na pracującego w cenach stałych pozostawała w znacznie słabszej zależności od zmian liczby pracujących niż w przypadku firm dużych. Tak np. pomijając nietypowe *Górnictwo i kopalnictwo*, w wykazującej najwyższą dynamikę sekcji *Handel i naprawy*, gdzie wartość dodana na pracującego w małych firmach zwiększyła się w 2002 r. aż o 7,2%, przeciętna liczba pracujących z uwzględnieniem szarej strefy utrzymała się praktycznie na poziomie z roku poprzedniego.

Jeżeli chodzi natomiast o przedsiębiorstwa średnie, to z wyjątkiem czterech wymienionych powyżej nietypowych sekcji gospodarki, wzrostowi (spadkowi) liczby pracujących towarzyszył zazwyczaj jednocześnie wzrost (spadek) wartości dodanej brutto na pracującego. I tak np. w *Budownictwie* przeciętna liczba pracujących w firmach średniej wielkości spadła w 2002 r. o 14,8% i jednocześnie wartość dodana na pracującego zmniejszyła się o 16,1%, a spadek wartości dodanej na pracującego o 5,1% w sekcji *Handel i naprawy* dokonał się przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby pracujących o 4,8%. W przypadku *Pozostalej działalności usługowej* liczba pracujących i wartość dodana na pracującego zmniejszyły się odpowiednio o 2,3% i 2,5%, a w sekcji *Pośrednictwo finansowe* spadkowi liczby pracujących o 2,8% towarzyszył spadek wartości dodanej na pracującego aż o 31,5% (spowodowany jednak prawdopodobnie przynajmniej w części zmianami organizacyjnymi lub zmianami metodologii rachunków narodowych). Natomiast w średnich firmach z sekcji *Hotele i restauracje* liczba pracujących wzrosła o 1,6%, a wartość dodana na pracującego zwiększyła się o 3%, a w średnich przedsiębiorstwach z sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* tempo wzrostu obu wspomnianych wielkości było równe odpowiednio 15,2% oraz 5%.

Wyjaśniając przyczyny opisanych powyżej prawidłowości należy mieć na uwadze, że na wartość wskaźników charakteryzujących sytuację przedsiębiorstw średnich bardzo istotny wpływ mają wszelkiego rodzaju przejścia firm z jednej klasy do innej według wielkości. Wpływ ten jest silniejszy niż w przypadku firm małych i dużych, ponieważ grupa średnich przedsiębiorstw jest otwarta zarówno „z góry”, jak i „z dołu”. Już samo

przejście niektórych byłych przedsiębiorstw dużych do grupy firm średnich w roku 2002 mogło spowodować zarówno wzrost liczby pracujących, jak i wartości dodanej na pracującego w grupie średnich jednostek, gdyż wartość dodana brutto na pracującego w firmach przechodzących z grupy wyższej do niższej jest z reguły większa niż przeciętna wartość dodana na pracującego w tej niższej grupie. Taka sytuacja wystąpiła najprawdopodobniej w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*. Natomiast spadek wartości dodanej brutto na pracującego przy jednoczesnym spadku liczby pracujących, jaki miał miejsce np. w sekcji *Budownictwo*, spowodowany był prawdopodobnie zmniejszeniem popytu na wyroby i usługi odpowiednich sekcji.

4. Sytuacja finansowa MSP

4.1. Przychody przedsiębiorstw różnej wielkości ze sprzedaży produktów, towarów i usług

W 2002 r. przychody przedsiębiorstw ogółem ze sprzedaży produktów towarów i materiałów (bez *Rolnictwa i leśnictwa, Rybołówstwa i rybactwa oraz Administracji publicznej*) osiągnęły wielkość około 1 653 513,9 mln zł (por. tablica 4 w załączniku 2). Udział małych firm w tej ogólnej kwocie wyniósł 42,8% i był mniejszy o 0,2 punktu procentowego niż rok wcześniej (por. tablica 15 w tekście poniżej). Udział średnich przedsiębiorstw zmniejszył się o 0,4 punktu i wyniósł 20,4%, a więc MSP łącznie zmniejszyły swój udział w przychodach przedsiębiorstw ogółem o 0,6 punktu do poziomu 63,2%. Po raz ostatni MSP zwiększyły swój udział w przychodach przedsiębiorstw ogółem w 2000 r. Wynosił on wtedy 64,2%.

Przychody przedsiębiorstw ogółem były w roku 2001 niższe niż w roku 2000 o 0,4% (por. tablica 14 w tekście opracowania). Za spadek ten odpowiedzialne były głównie firmy sektora publicznego, gdzie przychody zmniejszyły się aż o 16,1%, czego nie był w stanie zrekompensować wzrost przychodów w sektorze prywatnym, który wyniósł tylko 2,9%. W 2002 r. przychody przedsiębiorstw ogółem zwiększyły się o 3,6%. Przychody firm sektora publicznego utrzymały się na poziomie z roku poprzedniego, natomiast w sektorze prywatnym wzrosły o 4,2%.

Przychody małych przedsiębiorstw wzrosły w 2002 r. o 3%, a średnich o 1,6%. Przychody dużych przedsiębiorstw zwiększyły się szybciej niż przychody MSP, bo o 5,4%, dzięki dobrym wynikom sektora prywatnego, gdzie przychody dużych firm wzrosły aż o 7,7%.

W trzech sekcjach na dziewięć, dla których dysponujemy danymi o przychodach dużych i średnich przedsiębiorstw¹, przychody dużych firm zwiększyły się o 10% i więcej. Były to sekcje: *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną gaz i wodę* (wzrost o 11,5%, duże prywatne o 80,4% w wyniku rozpoczętej prywatyzacji sektora energetyki), *Handel i naprawy* (10%, duże prywatne wzrost o 12,7%) oraz *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (wzrost o 11,1%, prywatne o 12,5%). W *Górnictwie i kopalnictwie, Przetwórstwie przemysłowym, Ochronie zdrowia i Pozostalej działalności usługowej* tempo wzrostu przychodów dużych przedsiębiorstwach ogółem było wprawdzie niższe niż w trzech sekcjach wymienionych wcześniej, lecz i tu także duże prywatne firmy osiągnęły znacznie wyższe tempo przychodów niż zaliczane do sektora publicznego. Tak np. w *Przetwórstwie przemysłowym* przychody dużych przedsiębiorstw ogółem wzrosły o 3,1%, lecz przychody dużych firm sektora publicznego spadły o 13,1%, a dużych prywatnych zwiększyły się o 6,6%, m.in. dzie-

¹ Ze względu na tajemnicę statystyczną, GUS nie podał informacji o przychodach i o sytuacji finansowej dla niektórych klas przedsiębiorstw należących do sekcji: *Hotele i restauracje, Pośrednictwo finansowe i Edukacja*.

Tablica 14. Dynamika przychodów małych, średnich i dużych przedsiębiorstw w latach 2000–2002 (ceny bieżące, rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie		2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Ogółem		114,6	99,6	103,6	116,5	99,0	103,0	113,0	99,4	101,6	113,4	100,6	105,4
sektor publiczny		106,8	83,9	100,0	119,3	98,0	127,4	105,3	103,7	89,4	106,7	80,8	100,8
sektor prywatny		116,4	102,9	104,2	116,4	99,0	102,7	113,9	98,9	103,0	118,7	114,5	107,7
C – Górnictwo i kopalnictwo		106,6	99,9	100,7	110,9	111,0	222,9	88,1	152,6	70,3	108,0	95,9	99,8
sektor publiczny		85,6	103,8	98,4	102,8	73,3	2421,2	61,4	266,0	27,3	86,6	99,2	97,8
sektor prywatny		287,3	90,0	107,4	111,7	114,7	82,6	110,5	99,7	123,7	588,3	85,1	107,4
D – Przetwórstwo przemysłowe		113,2	98,8	102,7	111,9	100,9	101,0	113,4	105,9	103,2	113,6	95,3	103,1
sektor publiczny		112,5	60,5	90,2	127,7	85,9	176,1	110,1	99,4	99,1	112,6	55,9	86,9
sektor prywatny		113,4	108,5	104,5	111,7	101,0	100,3	113,7	106,6	103,6	114,1	112,9	106,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		107,1	114,0	108,4	143,4	127,7	144,4	116,0	122,1	76,9	105,5	112,7	111,5
sektor publiczny		106,4	110,6	106,2	116,5	71,5	215,5	114,9	121,4	72,5	105,4	110,0	109,1
sektor prywatny		135,0	216,5	141,4	212,2	206,2	110,0	123,5	125,9	103,5	109,4	374,0	180,4
F – Budownictwo		107,0	93,4	95,4	107,9	95,8	100,9	108,8	89,6	94,1	103,3	93,2	85,9
sektor publiczny		85,6	82,1	87,2	134,9	105,6	82,3	88,1	76,4	80,1	73,0	86,5	101,9
sektor prywatny		108,1	93,8	95,6	107,8	95,8	101,1	111,1	90,8	95,1	105,5	93,6	85,1
G – Handel i naprawy		114,1	97,6	103,2	112,9	97,9	100,6	113,9	93,1	105,7	119,5	102,9	110,0
sektor publiczny		108,9	92,3	95,7	131,3	94,5	85,7	104,9	85,1	105,8	106,9	94,5	94,4
sektor prywatny		114,4	97,8	103,5	112,8	97,9	100,7	114,3	93,4	105,7	122,2	104,5	112,7
H – Hotele i restauracje		108,3	106,0	97,0	105,2	113,1	94,1	113,6	102,2	x	114,3	90,4	x
sektor publiczny		105,1	105,2	83,6	123,8	112,9	80,6	86,4	149,0	x	110,7	85,4	x
sektor prywatny		108,5	106,1	97,8	105,0	113,1	94,3	119,2	95,2	x	114,8	91,1	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność		116,2	111,6	111,8	113,6	115,2	110,0	122,1	103,4	122,4	116,7	111,1	111,1
sektor publiczny		108,8	68,2	108,8	96,4	108,3	85,7	102,5	103,5	109,8	109,4	65,5	109,2
sektor prywatny		123,5	149,2	113,0	114,0	115,4	110,4	130,6	103,4	126,7	143,3	238,9	112,5

cd. tabl. 14

Wyszczególnienie		2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
J – Pośrednictwo finansowe	sektor publiczny	163,2	92,9	125,5	183,2	92,2	131,5	x	x	x	x	x	x
	sektor prywatny	101,8	97,6	121,8	103,1	236,8	176,5	x	x	x	x	x	x
		164,3	92,9	125,6	183,5	91,8	131,3	x	x	x	x	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	sektor publiczny	123,1	102,4	98,7	126,6	98,2	102,3	117,2	107,0	91,9	121,1	109,8	98,4
	sektor prywatny	105,0	102,5	92,5	99,0	130,5	78,1	107,4	106,7	88,6	104,9	95,4	98,4
		125,4	102,4	99,4	127,3	97,6	102,8	118,5	107,1	92,3	132,1	117,5	98,4
M – Edukacja	sektor publiczny	120,0	97,1	99,4	115,0	97,3	100,9	x	x	x	x	x	x
	sektor prywatny	112,9	35,0	537,1	83,5	19,2	1000,0	x	x	x	x	x	x
		120,4	99,9	92,5	116,2	99,5	95,9	x	x	x	x	x	x
N – Ochrona zdrowia	sektor publiczny	146,3	144,5	109,8	150,2	146,1	109,5	157,3	144,0	113,5	109,8	128,7	108,4
	sektor prywatny	113,4	109,5	103,1	113,2	114,7	142,8	128,4	163,7	107,8	110,2	95,4	98,2
		151,1	148,3	110,3	150,5	146,3	109,4	168,4	138,2	115,5	106,5	444,1	129,2
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	sektor publiczny	126,7	94,3	99,0	150,8	86,0	88,6	105,4	104,9	102,4	115,5	99,2	107,8
	sektor prywatny	112,6	101,5	106,8	119,9	104,3	113,0	102,8	100,2	118,3	114,7	101,7	103,8
		134,8	90,8	94,8	152,3	85,4	87,5	106,9	107,5	94,2	117,1	94,8	115,4

Tablica 15. Udziały przychodów przedsiębiorstw różnej wielkości w ogólnej wielkości przychodów przedsiębiorstw należących do poszczególnych sekcji gospodarki w latach 2001–2002 (przychody w sekcji ogółem = 100%)

Wyszczególnienie	2001			2002				
	Ogółem	i. zatr. do 49	i. zatr. 50–249	i. zatr. >249	ogółem	i. zatr. do 49	i. zatr. 50–249	i. zatr. >249
Ogółem	100,0	43,0	20,8	36,2	100,0	42,8	20,4	36,8
sektor publiczny	14,5	0,4	2,1	12,0	14,0	0,6	1,8	11,6
sektor prywatny	85,5	42,6	18,7	24,2	86,0	42,2	18,6	25,2
C – Górnictwo i kopalnictwo	100,0	3,1	9,7	87,2	100,0	6,7	6,8	86,5
sektor publiczny	74,8	0,2	5,4	69,2	73,2	4,4	1,5	67,3
sektor prywatny	25,2	2,9	4,3	18,0	26,8	2,3	5,3	19,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	100,0	19,2	24,1	56,7	100,0	18,9	24,2	56,9
sektor publiczny	12,5	0,2	2,0	10,3	10,9	0,3	1,9	8,7
sektor prywatny	87,5	19,0	22,1	46,4	89,1	18,6	22,3	48,2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	2,5	11,3	86,2	100,0	3,4	8,0	88,6
sektor publiczny	93,8	0,8	9,7	83,3	91,8	1,6	6,5	83,7
sektor prywatny	6,2	1,7	1,6	2,9	8,2	1,8	1,5	4,9
F – Budownictwo	100,0	47,7	28,0	24,3	100,0	50,5	27,6	21,9
sektor publiczny	3,4	0,4	1,9	1,1	3,1	0,3	1,6	1,2
sektor prywatny	96,6	47,3	26,1	23,2	96,9	50,2	26,0	20,7
G – Handel i naprawy	100,0	62,5	20,9	16,6	100,0	60,9	21,4	17,7
sektor publiczny	3,7	0,5	0,8	2,4	3,4	0,4	0,8	2,2
sektor prywatny	96,3	62,0	20,1	14,2	96,6	60,5	20,6	15,5
H – Hotele i restauracje	100,0	67,8	9,9	22,3	100,0	65,7	x	x
sektor publiczny	5,4	0,9	1,9	2,6	4,6	0,7	x	x
sektor prywatny	94,6	66,9	8,0	19,7	95,4	65,0	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	32,0	9,6	58,4	100,0	31,4	10,6	58,0
sektor publiczny	28,4	0,6	2,4	25,4	27,6	0,4	2,4	24,8
sektor prywatny	71,6	31,4	7,2	33,0	72,4	31,0	8,2	33,2

cd. tabl. 15

Wyszczególnienie	2001				2002			
	Ogółem	I. zatr. do 49	I. zatr. 50-249	I. zatr. >249	ogółem	I. zatr. do 49	I. zatr. 50-249	I. zatr. >249
J – Pośrednictwo finansowe								
sektor publiczny	100,0	87,4	x	x	100,0	91,6	x	x
sektor prywatny	1,0	0,5	x	x	1,1	0,7	x	x
	99,0	86,9	x	x	98,9	90,8	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka								
sektor publiczny	100,0	55,1	27,7	17,2	100,0	57,1	25,8	17,1
sektor prywatny	9,5	1,3	3,0	5,2	8,9	1,0	2,7	5,2
	90,5	53,8	24,7	12,0	91,1	56,1	23,1	11,9
M – Edukacja								
sektor publiczny	100,0	85,4	x	x	100,0	86,6	x	x
sektor prywatny	1,6	0,5	x	x	8,5	4,7	x	x
	98,4	84,9	x	x	91,5	81,9	x	x
N – Ochrona zdrowia								
sektor publiczny	100,0	84,4	8,3	7,3	100,0	84,2	8,6	7,2
sektor prywatny	7,4	0,4	2,1	4,9	7,0	0,5	2,1	4,4
	92,6	84,0	6,2	2,4	93,0	83,7	6,5	2,8
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna								
sektor publiczny	100,0	40,4	18,2	41,4	100,0	36,1	18,8	45,1
sektor prywatny	35,1	1,7	6,2	27,2	37,9	1,9	7,4	28,6
	64,9	38,7	12,0	14,2	62,1	34,2	11,4	16,5

ki szybkiemu wzrostowi produkcji na eksport. W *Ochronie zdrowia* przychody dużych firm prywatnych wzrosły najszybciej ze wszystkich sekcji, bo aż o 29,2%, natomiast w sektorze publicznym wystąpił spadek o 1,8%. Jedynie w *Budownictwie* duże firmy prywatne odnotowały spadek sprzedaży o 14,9%, podczas gdy należące do sektora publicznego zwiększyły swoje przychody o 1,9%, a w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* duże przedsiębiorstwa w obu sektorach zmniejszyły sprzedaż w jednakowym tempie 1,6%.

Przychody małych firm ogółem zwiększyły się najsilniej w *Górnictwie i kopalnictwie* (o 122,9%) i w sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (o 44,4%), lecz przyczyną tego było głównie przejście niektórych firm sektora publicznego z grupy średnich w 2001 r. do małych. Dwiema sekcjami, gdzie przychody małych firm wzrosły bardzo istotnie i to bez przemieszczania się jednostek między klasami wielkości były *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (wzrost o 10%, sektor prywatny wzrost o 10,4%) oraz *Ochrona zdrowia* (9,5%, w tym sektor prywatny o 9,4%). W *Budownictwie* oraz sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* wzrost przychodów małych firm, w tym małych prywatnych, był niewielki, natomiast w sekcji *Hotele i restauracje* oraz *Pozostała działalność usługowa* wystąpił spadek przychodów zarówno w małych firmach sektora publicznego, jak i w firmach prywatnych (np. w *Pozostalej działalności usługowej* aż o 12,5%). Przychody małych firm ogółem wzrosły szybko także w *Pośrednictwie finansowym* (o 31,5%) oraz stosunkowo wolno w *Edukacji* (o 0,9%), jednak ze względu na brak danych o przychodach firm średnich i dużych nie wiadomo, czy nie dokonało się to w wyniku przejścia niektórych jednostek z grupy większych do mniejszych w 2002 r.

Przychody średnich przedsiębiorstw zaliczanych do sektora publicznego zmniejszyły się w 2002 r. o 10,6%, m.in. w wyniku stwierdzonego wcześniej przejścia niektórych firm średnich do grupy małych, a średnich firm prywatnych wzrosły o 3%. Najszybciej rosły przychody firm średnich w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności* (o 22,4%, prywatne o 26,7%), a następnie w sekcjach: *Ochrona zdrowia* (o 13,5%, prywatne o 15,5%), *Handel i naprawy* (5,7%, sektor prywatny wzrost również o 5,7%) oraz *Przetwórstwo przemysłowe* (odpowiednio 3,2% oraz 3,6%). Mimo bardzo szybkiego wzrostu przychodów w *Transporcie* i *Ochronie zdrowia*, sekcje te mają stosunkowo niewielki wpływ na wyniki wszystkich średnich przedsiębiorstw, ponieważ udział firm transportowych w przychodach przedsiębiorstw średnich ogółem wynosił w 2002 r. tylko 3,5%, a firm z sekcji *Ochrona zdrowia* zaledwie 0,2%, podczas gdy np. udział przedsiębiorstw handlowych był równy 42,2%, a przedsiębiorstw zaliczanych do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* kształtował się na poziomie 34%.

Przyjąwszy za 100% ogólną wielkość przychodów wszystkich MSP w 2002 r., najwyższy udział w tej kwocie, podobnie jak w latach poprzednich, miały MSP zaliczane do sekcji *Handel i naprawy*. Wyniósł on 53,3% (por tablica 16 w tekście opracowania oraz wykres 11). Na drugim miejscu znalazły się przemysłowe MSP (21,2%, same *Przetwórstwo przemysłowe* – 19,8%), a później w kolejności: *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* (7,9%), *Budownictwo* (6,7%) oraz *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (4,3%).

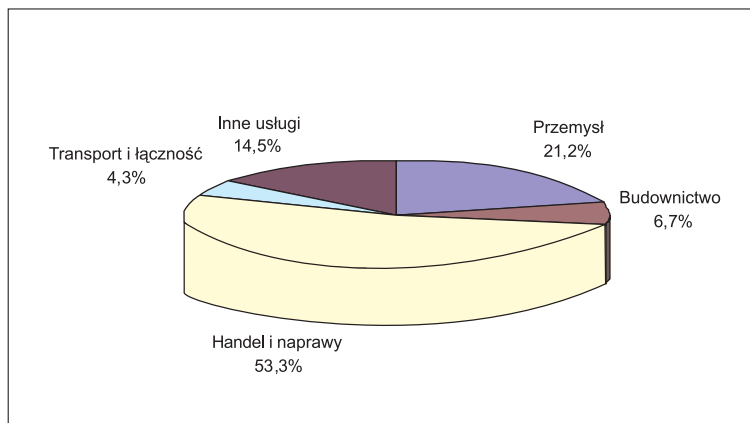
Tablica 16. Struktura przychodów według sekcji gospodarki w latach 2001–2002 (wielkość przychodów przedsiębiorstw różnej wielkości ogółem = 100%)

Wyszczególnienie	Ogółem		i. zatr. 0–249		i. zatr. 0–49		i. zatr. 50–249		i. zatr. pow. 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor publiczny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor prywatny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
C – Górnictwo i kopalnictwo	1,7	1,6	0,3	0,4	0,1	0,3	0,8	0,5	4,1	3,9
sektor publiczny	8,7	8,6	3,7	4,1	0,7	12,5	4,4	1,3	9,8	9,5
sektor prywatny	0,5	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,4	0,5	1,3	1,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	28,9	28,6	19,6	19,5	12,9	12,6	33,5	34,0	45,1	44,2
sektor publiczny	24,7	22,3	24,8	27,3	11,2	15,5	27,9	31,0	24,7	21,3
sektor prywatny	29,6	29,7	19,4	19,2	13,0	12,6	34,1	34,3	55,3	54,8
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	5,4	5,7	1,2	1,0	0,3	0,4	3,0	2,2	13,0	13,7
sektor publiczny	35,2	37,5	22,5	19,5	9,6	16,2	25,4	20,6	37,9	41,0
sektor prywatny	0,4	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2	0,5	0,5	0,7	1,1
F – Budownictwo	5,9	5,5	7,1	6,8	6,6	6,5	8,0	7,4	4,0	3,2
sektor publiczny	1,4	1,2	5,5	4,6	5,2	3,4	5,6	5,0	0,5	0,5
sektor prywatny	6,7	6,2	7,1	6,9	6,6	6,5	8,3	7,7	5,7	4,5
G – Handel i naprawy	40,6	40,3	52,9	52,5	58,8	57,3	40,6	42,2	18,6	19,5
sektor publiczny	10,3	9,8	19,6	19,9	39,9	26,8	15,0	17,7	8,3	7,8
sektor prywatny	45,6	45,2	54,2	53,7	59,0	57,8	43,4	44,6	23,8	24,9
H – Hotele i restauracje	0,7	0,7	0,9	x	1,2	1,1	0,3	x	0,5	x
sektor publiczny	0,3	0,2	0,8	x	1,4	0,9	0,7	x	0,2	x
sektor prywatny	0,8	0,8	0,9	x	1,1	1,1	0,3	x	0,6	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	6,2	6,7	4,0	4,4	4,6	4,9	2,9	3,5	10,0	10,5
sektor publiczny	12,1	13,2	7,4	8,0	7,6	5,1	7,3	9,0	13,1	14,2
sektor prywatny	5,2	5,6	3,9	4,3	4,6	4,9	2,4	2,9	8,4	8,8

cd. tabl. 16

Wyszczególnienie	Ogółem		I. zatr. 0-249		I. zatr. 0-49		I. zatr. 50-249		I. zatr. pow. 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
J – Pośrednictwo finansowe										
sektor publiczny	2,5	3,1	3,8	x	5,1	6,5	1,1	x	0,3	x
sektor prywatny	0,2	0,2	1,0	x	2,8	3,9	0,5	x	0,0	x
	2,9	3,5	3,9	x	5,1	6,6	1,2	x	0,4	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka										
sektor publiczny	6,3	6,0	8,2	7,9	8,1	8,1	8,5	7,7	3,0	2,8
sektor prywatny	4,1	3,8	10,7	9,5	17,0	10,4	9,3	9,2	2,8	2,7
	6,7	6,4	8,1	7,9	8,0	8,0	8,4	7,5	3,1	2,9
M – Edukacja										
sektor publiczny	0,2	0,2	0,2	x	0,3	0,3	0,1	x	0,0	x
sektor prywatny	0,0	0,1	0,1	x	0,2	1,3	0,1	x	0,0	x
	0,2	0,2	0,3	x	0,3	0,3	0,1	x	0,0	x
N – Ochrona zdrowia										
sektor publiczny	0,5	0,6	0,8	0,8	1,0	1,1	0,2	0,2	0,1	0,1
sektor prywatny	0,3	0,3	0,5	0,6	0,4	0,5	0,5	0,7	0,2	0,2
	0,6	0,6	0,8	0,8	1,0	1,1	0,2	0,2	0,1	0,1
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna										
sektor publiczny	1,1	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,3	1,3
sektor prywatny	2,7	2,8	3,4	4,1	4,0	3,5	3,3	4,3	2,5	2,6
	0,8	0,8	0,9	0,8	1,0	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7

Wykres 11. Struktura przychodów MSP w 2002 r. (w %)

4.2. Grupy przedsiębiorstw według wielkości oraz rodzaju prowadzonej księgowości

Jak już była mowa wielokrotnie w naszych poprzednich opracowaniach na temat MSP, przychody ze sprzedaży produktów (usług, towarów i materiałów są jedyną kategorią ekonomiczną, która może być wykorzystana do analizy sytuacji finansowej wszystkich przedsiębiorstw bez względu na ich wielkość i sposób prowadzenia księgowości², od czego uzależnione są również metody statystycznego badania poszczególnych rodzajów przedsiębiorstw przez GUS (metoda reprezentacyjna lub badania pełne). Dalsza, bardziej szczegółowa, analiza musi być z konieczności prowadzona dla różnych grup przedsiębiorstw osobno, bez możliwości bezpośredniego porównania aktualnej sytuacji ekonomicznej każdej z tych grup.

Po wprowadzeniu w 1999 r. przez GUS zmian systemu sprawozdawczości statystycznej wyróżnić można trzy grupy przedsiębiorstw ze względu na wielkość i sposób prowadzenia księgowości, a co za tym idzie, metody badania ich sytuacji finansowej. Do pierwszej grupy (por tablica 17 poniżej) obejmującej 2,3% wszystkich firm aktywnych zaliczyć można przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób i prowadzące księgi rachunkowe. Opracowują one roczny bilans i przysyłają go do GUS wraz z tzw. rachunkiem zysków i strat. Sytuacja ekonomiczna tej grupy przedsiębiorstw może być analizowana bardzo dokładnie. Drugą grupę obejmującą stosunkowo niewiele, bo tylko około 0,7% wszystkich jednostek aktywnych tworzą przedsiębiorstwa prowadzące uproszczoną księgowość i zatrudniające powyżej 9 osób. Przysyłają one do GUS jedynie podstawowe informacje finansowe na temat wielkości swoich przychodów

² Tak np. do porównywania sytuacji finansowej przedsiębiorstw o różnych formach własności i różnej wielkości nie zawsze można wykorzystać kategorię kosztów, mimo iż dostępna jest informacja na temat wielkości kosztów wszystkich grup przedsiębiorstw. Generalnie chodzi o to, że dochody właścicieli przedsiębiorstw nie są zaliczane do kosztów. W małych przedsiębiorstwach różnica między wartością przychodów i kosztów (dochody) jest więc relatywnie bardzo duża i w stosunku procentowym do ogółu przychodów wielokrotnie przekracza podobnie liczony wskaźnik (rentowność obrotu brutto) dla większych przedsiębiorstw.

i kosztów. Do trzeciej grupy zaliczają się natomiast wszystkie przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób bez względu na ich status prawny i sposób prowadzenia księgowości. Ich udział w zbiorze aktywnych przedsiębiorstw jest dominujący, gdyż wynosi bez mała 97%. Przychody i koszty tych przedsiębiorstw badane są przez GUS metodą reprezentacyjną³.

Tablica 17. Grupy przedsiębiorstw wyróżnione ze względu na wielkość i sposób prowadzenia księgowości oraz metody badania ich sytuacji finansowej przez GUS w 2002 r.

Wielkość przedsiębiorstwa i sposób prowadzenia księgowości	Przysyłane informacje statystyczne	Liczba przedsiębiorstw	Udział (w %)
Przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób prowadzące księgi handlowe	Bilans przedsiębiorstwa oraz tzw. rachunek zysków i strat	40 033 z tego: 24 651 – małych 12 659 – średnich 2 723 – duże	2,3
Przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób prowadzące uproszczoną księgowość	Tylko informacje o wielkości przychodów i kosztów	12 918 z tego: 12 491 – małych 427 – średnich	0,7
Przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób	Przychody i koszty badane metodą reprezentacyjną	1 682 473	97,0
OGÓŁEM		1 735 424	100,0

Poniżej omówiona będzie kolejno sytuacja finansowa najmniejszych przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób, następnie sytuacja przedsiębiorstw prowadzących uproszczoną księgowość i zatrudniających 10–49 osób, a na koniec – przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe.

4.3. Dochody przedsiębiorstw będących własnością osób fizycznych i zatrudniających do 9 osób

Liczba przedsiębiorstw będących własnością osób fizycznych i zatrudniających do 9 osób wynosiła w 2002 r. 1 609 092 jednostek, co stanowiło 92,7% ogólnej liczby przedsiębiorstw aktywnych na koniec tego roku. Dochody (przychody minus koszty) przypadające na firmę wspomnianego typu wzrosły z 24,1 tys. zł w 1999 r. do 26,4 tys. zł w 2000 r. i do 28,4 tys. zł w 2001 r., natomiast w 2002 r. spadły do 25,7 tys. zł, czyli o 9,5% w porównaniu z rokiem poprzednim.

³ W tablicy 17 podano, że liczba tych przedsiębiorstwa wynosiła na koniec 2002 r. 1 682 473. Dla ścisłości musimy jednak dodać, że badania reprezentacyjne potwierdziły istnienie 1 677 217 przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób. Różnica, czyli 5 256 jednostek, to m.in. przedsiębiorstwa zatrudniające w 2001 r. ponad 9 osób. Nie były więc uwzględniane w trakcie losowania podmiotów poddanych badaniu reprezentacyjnemu za 2002 r. (nie wchodziły w skład operatu losowania przedsiębiorstw za 2002 r.). Jednostki te zmniejszyły jednak w 2002 r. zatrudnienie do poziomu 9 osób lub mniej. Zobowiązane więc były do przysłania odpowiednich sprawozdań do GUS, zgodnie z instrukcją regulującą tryb postępowania w takich przypadkach. Zobowiązane do przysłania sprawozdań były także firmy zatrudniające wprawdzie do 9 osób, gdy ich przychody w 2002 r. przekraczały pewien określony limit.

Tablica 18. Dochody w przeliczeniu na przedsiębiorstwo zatrudniające do 9 osób i będące własnością osób fizycznych według sekcji gospodarki w latach 2000–2002

Sekcje gospodarki	Dochody na przedsiębiorstwo w tys. zł			Dynamika dochodów (rok poprzedni = 100%)		Dynamika liczby przedsiębiorstw (rok poprzedni = 100%)	
	2000	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ogółem	26,4	28,4	25,7	107,6	90,5	92,4	105,0
Górnictwo i kopalnictwo	49,4	60,4	48,7	122,3	80,6	98,8	122,6
Przetwórstwo przemysłowe	28,4	33,7	31,2	118,7	92,6	89,0	105,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	47,5	27,1	57,4	57,1	211,8	80,0	118,0
Budownictwo	31,9	34,4	32,3	107,8	93,9	83,4	105,8
Handel i naprawy	27,0	27,3	25,2	101,1	92,3	92,7	101,3
Hotele i restauracje	11,4	13,1	11,9	114,9	90,8	90,4	106,0
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	21,8	27,3	26,7	125,2	97,8	87,5	109,3
Pośrednictwo finansowe	26,3	33,7	22,5	128,1	66,8	102,7	100,3
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	33,5	32,7	28,3	97,6	86,5	103,0	108,4
Edukacja	18,6	17,4	15,5	93,5	89,1	90,4	110,5
Ochrona zdrowia	15,6	20,2	20,8	129,5	103,0	106,0	101,4
Pozostała działalność usługowa	15,2	16,0	11,1	105,3	69,4	81,0	123,4

Spadek, po okresie nieprzerwanego wzrostu, dochodów firm zatrudniających do 9 osób w przeliczeniu na jeden zakład spowodowany był bezpośrednio dwoma czynnikami: zmniejszeniem się dochodów ogółem tej grupy przedsiębiorstw o około 2,5% w porównaniu z rokiem 2001 oraz wzrostem liczby przedsiębiorstw o 5%. Podstawową przyczyną zmniejszenia się przychodów był bez wątpienia ograniczony popyt na produkty i usługi omawianych przedsiębiorstw oraz konkurencja ze strony firm większych, np. w handlu. Wziąć należy również pod uwagę, że nowe firmy, które weszły w 2002 r. do tego sektora, były w większości firmami jednoosobowymi, a dochody przedsiębiorstw jednoosobowych są bez wątpienia niższe niż zakładów zatrudniających więcej osób. Tak więc część spadku dochodów przypadających na przedsiębiorstwo w 2002 r. wynika z samej zmiany struktury sektora firm najmniejszych biorąc, jako kryterium badania tej struktury, liczbę osób zatrudnianych w przedsiębiorstwach.

Pomijając *Górnictwo i kopalnictwo* oraz *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę*⁴, jedyną sekcją, gdzie w 2002 r. zwiększył się dochód przypadający na przedsiębiorstwo, była *Ochrona zdrowia*, co należy tłumaczyć rosnącym zapo-

⁴ W sekcjach *Górnictwo i kopalnictwo* oraz *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* występują z roku na rok bardzo duże wahania wysokości dochodów przypadających na przedsiębiorstwo, co wynika prawdopodobnie z ograniczonych możliwości metody reprezentacyjnej zastosowanej do badania niewielkich podzbiorów przedsiębiorstw (w 2002 r. liczba firm w obu wymienionych sekcjach była równa odpowiednio 1 079 oraz 814) w ramach corocznego reprezentacyjnego badania najmniejszych firm obejmującego ponad 1,6 mln aktywnych przedsiębiorstw.

trzebowaniem na prywatne usługi medyczne (także weterynaryjne) wobec niedoma- gań publicznej służby zdrowia. Dochody na przedsiębiorstwo spadły najszybciej w *Pośrednictwie finansowym* (o 33,2%). Mogło to wynikać z różnych przyczyn, jak np. zmniejszenia obrotów kantorów wymiany walut wobec spadku liczby osób odwiedzających Polskę i liczby obywateli naszego kraju wyjeżdżających za granicę w 2002 r. Równie istotny, jak w *Pośrednictwie finansowym*, spadek dochodów na przedsiębiorstwo w *Pozostalej działalności usługowej* (o 30,6%) był natomiast skutkiem zarówno bardzo poważnego wzrostu liczby firm oferujących te usługi (o 23,4%), jak i spadku popytu na niektóre rodzaje usług, które są traktowane przez większość społeczeństwa jako potrzeby dalszego rzędu, zwłaszcza w warunkach, gdy maleją dochody pewnych grup ludności.

4.4. Dochody przedsiębiorstw prowadzących uproszczoną księgowość o zatrudnieniu 10–49 osób

Przedsiębiorstwa prowadzące uproszczoną księgowość o zatrudnieniu 10–49 osób to także głównie zakłady osób fizycznych i spółki cywilne⁵. Wielkość przedsiębiorstwa (liczba zatrudnianych osób) ma jednak zasadniczy wpływ na wysokość osiągniętych dochodów w przeliczeniu na przedsiębiorstwo. O ile zakłady osób fizycznych i spółki cywilne o liczbie pracujących do 9 osób osiągnęły w 2002 r. przeciętne dochody równe 25,7 tys. zł, to zatrudniające 10–49 osób – dochody w wysokości 146,5 tys. zł (por. tablica 19 poniżej), a więc prawie sześć razy większe.

Liczba przedsiębiorstw prowadzących uproszczoną księgowość i zatrudniających 10–49 osób zmniejszyła się w 2002 r. bardzo poważnie, bo aż o 10,4%. Ich łączne przychody zmalały jednak relatywnie słabiej, bo tylko o 7,9% (łączne koszty o 8,2%, czyli podobnie jak przychody). Stąd dochody w przeliczeniu na przedsiębiorstwo prowadzące uproszczoną księgowość i zatrudniające 10–49 osób zwiększyły się w 2002 r. o 5,9%.

W grupie omawianych obecnie małych przedsiębiorstw prowadzących uproszczoną księgowość aż 49,3% ogółu wszystkich przychodów osiągnęły firmy zaliczane do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*, 20,4% ogółu przychodów – przedsiębiorstwa handlowe, a 13,4% – budowlane. Czwarte pod względem wielkości wspomnianego udziału firmy z sekcji *Hotele i restauracje* mają na swoim koncie już tylko 4,8% ogółu przychodów przedsiębiorstw zatrudniających 10–49 osób i prowadzących uproszczoną księgowość. Wzrost dochodów tych firm przypadających na przedsiębiorstwo jest więc tu głównie zasługą przedsiębiorstw należących do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* oraz *Handel i naprawy*.

W *Przetwórstwie przemysłowym* liczba przedsiębiorstw zmniejszyła się w 2002 r. o 7,1%, natomiast przychody zmalały wolniej, gdyż tylko o 5,2% (koszty o 5,5%). Stąd dochody przypadające na przedsiębiorstwo wzrosły tam o 5,1%. Nieco inna sytu-

⁵ Podmioty posiadające osobowość prawną są zobligowane do prowadzenia pełnej księgowości bez względu na liczbę zatrudnianych osób. Na koniec 2002 r. liczba firm prowadzących uproszczoną księgowość i zatrudniających 10–49 osób wynosiła 12 491 (por. tablica 17 w tekście powyżej).

Tablica 19. Dochody w przeliczeniu na przedsiębiorstwo prowadzące uproszczoną księgowość o liczbie pracujących 10–49 osób w latach 2000–2002 (w tys. zł)

Sektory gospodarki	Dochody na przedsiębiorstwo w tys. zł			Dynamika dochodów (rok poprzedni = 100%)		Dynamika liczby przedsiębiorstw (rok poprzedni = 100%)	
	2000	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ogółem	136,5	138,4	146,5	101,4	105,9	100,3	89,6
Górnictwo i kopalnictwo	192,9	192,5	100,2	99,8	52,1	82,4	78,6
Przetwórstwo przemysłowe	130,0	134,0	140,8	103,1	105,1	95,1	92,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	89,1	58,3	115,6	65,4	198,3	86,7	84,6
Budownictwo	168,0	160,9	156,5	95,8	97,3	88,6	82,8
Handel i naprawy	139,5	125,3	168,6	89,8	134,6	106,1	92,7
Hotele i restauracje	82,8	98,2	98,2	118,6	100,0	103,9	94,2
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	157,8	160,3	135,1	101,6	84,3	97,0	102,3
Pośrednictwo finansowe	157,6	92,7	195,2	58,8	210,6	107,8	34,5
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	165,9	168,6	171,2	101,6	101,5	123,0	92,7
Edukacja	89,7	143,2	82,3	159,6	57,5	147,9	40,2
Ochrona zdrowia	135,6	169,4	173,0	124,9	102,1	147,5	76,0
Pozostała działalność usługowa	104,8	121,6	111,4	116,0	91,6	112,2	78,9

acja miała miejsce w sekcji *Handel i naprawy*. Tu z kolei spadek liczby przedsiębiorstw (o 7,3%) był wolniejszy niż spadek przychodów (o 9%). O wzroście dochodów przypadających na przedsiębiorstwo wynoszącym aż 34,6% zdecydował znaczny spadek kosztów, które zmniejszyły się w porównaniu z rokiem 2001 o 11,4%. W sekcji *Handel i naprawy* dochody wszystkich małych firm ogółem prowadzących uproszczoną księgowość były w 2002 r. wyższe niż rok wcześniej, za to liczba przedsiębiorstw niższa. Dlatego dochody w przeliczeniu na przedsiębiorstwo wzrosły tu aż o ponad 1/3.

Oprócz *Przetwórstwa przemysłowego* oraz *Handlu i napraw*, wzrost dochodów przypadających na przedsiębiorstwo wystąpił jeszcze w czterech sekcjach: *Wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę* (o 98,3%), *Pośrednictwie finansowym* (o 110,6%), *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (o 1,5%) oraz w *Ochronie zdrowia* (o 2,1%). We wszystkich tych przypadkach wzrost dochodów był jednak również okupiony poważnym zmniejszeniem się liczby przedsiębiorstw. Można nawet chyba zaryzykować wniosek, że właśnie spadek liczby przedsiębiorstw był główną przyczyną wzrostu dochodów przypadających na przedsiębiorstwo w tych jednostkach, które zdołały utrzymać się na rynku.

4.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób

Rentowność obrotu brutto i netto⁶

Liczba przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wynosiła pod koniec 2002 r. 40 033, a więc była niewielka w stosunku do ogólnej liczby przedsiębiorstw aktywnych. O znaczeniu tej grupy przedsiębiorstw, w której skład wchodzi m.in. wszystkie funkcjonujące w Polsce duże firmy, może jednak świadczyć fakt, iż ich przychody obejmowały w 2002 r. ponad 70% przychodów wszystkich przedsiębiorstw.

Rentowność obrotu brutto polskich przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wynosiła w 2001 r. 0,6%, czyli niemal trzykrotnie mniej w porównaniu z rokiem 2000, kiedy to była równa 1,7% (por. tablica 21 w tekście⁷ i wykres 12). Do tego spadku przyczyniły się w pierwszej kolejności przedsiębiorstwa sektora publicznego, których rentowność obniżyła się z 1,1% w 2000 r. do -1,1% w roku 2001. Zmniejszyła się jednak także rentowność firm prywatnych z 1,9% do 1,1%. Począwszy od roku 1998, rentowność obrotu brutto prywatnych przedsiębiorstw⁸ zmniejszała się systematycznie z 2,7% do 2,1% w roku 1999 oraz 1,9% w 2000 r.

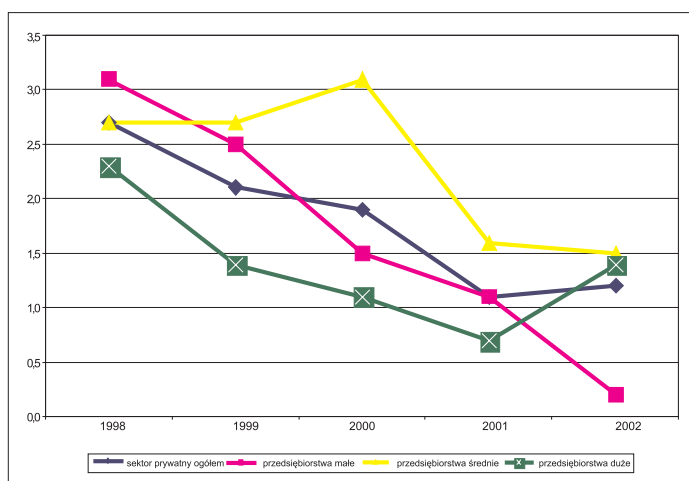
W roku 2002 rentowność obrotu brutto polskich przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób była równa 0,6%, a więc utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego. Podobnie jak rentowność ogółem, na poziomie roku poprzedniego, czyli -1,1%, utrzymała się rentowność brutto firm zaliczanych do sektora publicznego, natomiast rentowność firm prywatnych wzrosła nieznacznie z 1,1% w 2001 r. do 1,2%. Rentowność małych przedsiębiorstw zmniejszyła się z 1% w 2001 r. do zera w 2002 r., z tego małych firm sektora publicznego z -3,2% do -5,5%, a małych prywatnych z 1,1% do 0,2%. Spadek rentowności w grupie średnich firm był o wiele bardziej łagodny. Rentowność obrotu brutto zmniejszyła się tam z 1,4% do 1,3%. Podobnie łagodny spadek obserwowany był w sektorze prywatnym, gdzie rentowność

⁶ Wskaźnikiem rentowności obrotu brutto i netto nazywamy wyrażoną w procentach relację odpowiednio wyników finansowych brutto i netto do przychodów z całokształtu działalności. W przedsiębiorstwach prowadzących pełną księgowość różnica przychodów i kosztów z całokształtu działalności przedsiębiorstwa zwie się wynikiem na działalności gospodarczej. Różnica ta, skorygowana o saldo strat i zysków nadzwyczajnych, określana jest wynikiem finansowym brutto. Po pomniejszeniu zaś wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia otrzymujemy wynik finansowy netto.

⁷ W tablicy 20 przedstawiamy wartości tzw. wskaźników poziomu kosztów z całokształtu działalności przedsiębiorstw, definiowanych jako wyrażona w procentach relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności. Tradycyjnie jednak nie omawiamy wartości tych wskaźników, ponieważ ich interpretacja jest w przybliżeniu podobna jak wskaźników rentowności obrotu brutto. Różnią się one głównie sposobem zapisu tej samej treści. Wartość wskaźnika poziomu kosztów równego 100% odpowiada rentowności zerowej, wyższa niż 100% – rentowności ujemnej, a niższa – dodatniej.

⁸ Nie można porównać bezpośrednio rentowności obrotu brutto i netto przedsiębiorstw ogółem przed rokiem 1998 i później, ponieważ do roku 1997 GUS podawał wartość odpowiednich wskaźników łącznie dla wszystkich przedsiębiorstw prowadzących księgi handlowe, bez względu na ich wielkość, uwzględniając także firmy zatrudniające poniżej 10 osób (wcześniej dane na temat sytuacji firm prowadzących księgi rachunkowe podawane były łącznie dla ponad 80 tys. przedsiębiorstw, a obecnie dla ponad 40 tys.).

Wykres 12. Rentowność obrotu brutto prywatnych przedsiębiorstw różnej wielkości w latach 1998–2002 (w %)

obniżyła się z 1,6% w 2001 r. do 1,5% w 2002 r. W sektorze publicznym odpowiedni spadek był już bardziej radykalny, gdyż rentowność przedsiębiorstw średniej wielkości zmalała tam z 0% do -0,6%. Duże przedsiębiorstwa były jedyną grupą, gdzie rentowność w 2002 r. wzrosła. Osiągnęła ona wielkość 0,4% wobec 0,1% rok wcześniej. Dokonało się to dzięki wynikom dużych przedsiębiorstw prywatnych, które zwiększyły swoją rentowność z 0,7% w 2001 r. do 1,4%. Natomiast rentowność dużych firm sektora publicznego obniżyła się z -1,2% do -1,7%.

W 2002 r. zwiększyły swoją rentowność przedsiębiorstwa prywatne zgrupowane w sześciu sekcjach gospodarki: w trzech sekcjach przemysłowych, *Pośrednictwie finansowym*, *Ochronie zdrowia* i *Pozostalej działalności usługowej*. W *Górnictwie i kopalnictwie* oraz sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* przedsiębiorstwa prywatne są jeszcze stosunkowo nieliczne i dlatego utworzenie kilku nowych przedsiębiorstw prywatnych, np. poprzez prywatyzację firm państwowych poddanych później restrukturyzacji, może z roku na rok zmienić radykalnie wartość wskaźników charakteryzujących sytuację sektora prywatnego we wspomnianych dziedzinach gospodarki. Nie jest więc w tym kontekście zaskakujące, że np. rentowność prywatnych przedsiębiorstw w *Górnictwie i kopalnictwie* zmniejszyła się radykalnie między rokiem 2000 a 2001 z 10,8% do -4,6%, po czym znów wzrosła w roku 2002 do 4,1%, a w sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* rentowność małych firm prywatnych wzrosła skokowo między rokiem 2001 a 2002 z -3,7% do 7,3%. W *Przetwórstwie przemysłowym*, gdzie sektor prywatny osiąga już prawie 90% wszystkich przychodów całej sekcji, rentowność obrotu brutto firm prywatnych zmieniała się z roku na rok o wiele bardziej płynnie. Rentowność przedsiębiorstw prywatnych zwiększyła się tu z 1,6% w 2001 r. do 2,7% w 2002 r. dzięki wzrostowi rentowności dużych jednostek z 1,1% do 3%, co miało niewątpliwie związek z dobrymi wynikami tych firm w dziedzinie eksportu. W *Pośrednictwie finansowym*, gdzie rentowność sektora prywatnego zwiększyła się między rokiem 2001

Tablica 20. Wskaźniki poziomu kosztów z całokształtu działalności w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób według sektorów własności i sekcji gospodarki w latach 2000–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem			I. zatr. 10–49			I. zatr. 50–249			I. zatr. >249		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	Ogółem	98,3	99,4	99,4	98,7	99,1	100,1	96,8	98,6	98,7	99,0	99,9
sektor publiczny	98,9	101,1	101,8	101,4	103,2	105,4	96,7	99,9	100,7	99,2	101,2	101,7
sektor prywatny	98,1	98,9	98,8	98,5	98,9	99,8	96,9	98,4	98,5	98,9	99,3	98,6
C – Górnictwo i kopalnictwo	100,9	99,2	100,4	120,6	128,2	100,9	101,2	101,0	98,5	100,5	98,5	100,6
sektor publiczny	104,8	97,6	101,9	166,0	106,6	100,6	108,3	102,4	96,3	104,2	97,3	102,2
sektor prywatny	89,2	104,6	95,9	96,5	130,2	102,2	96,8	99,1	99,9	87,3	103,7	94,6
D – Przetwórstwo przemysłowe	98,6	99,5	98,4	99,0	99,0	99,8	98,3	98,1	98,0	98,7	100,1	98,4
sektor publiczny	100,4	105,7	106,0	125,5	123,3	125,4	103,1	104,7	103,7	99,8	105,5	105,8
sektor prywatny	98,1	98,5	97,3	98,2	98,3	98,6	97,8	97,5	97,5	98,2	99,0	97,1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	99,6	99,0	99,0	97,9	102,1	97,8	99,4	98,2	98,9	99,7	99,0	99,1
sektor publiczny	99,7	99,0	99,3	97,1	100,9	99,7	98,8	97,8	99,0	99,8	99,1	99,3
sektor prywatny	98,7	98,1	95,1	102,1	103,7	92,7	103,4	100,7	98,9	90,4	95,5	94,2
F – Budownictwo	97,8	99,7	101,1	97,0	98,3	100,1	97,4	99,1	101,4	98,6	101,0	101,3
sektor publiczny	101,5	102,2	106,1	101,5	98,6	101,7	100,7	103,8	104,3	102,9	100,8	110,0
sektor prywatny	97,5	99,5	100,8	96,9	98,3	100,0	97,1	98,8	101,2	98,4	101,0	100,8
G – Handel i naprawy	97,9	99,1	99,5	98,4	98,3	98,9	95,8	99,0	99,2	100,5	100,1	100,5
sektor publiczny	97,9	99,8	103,8	99,8	100,5	101,5	98,8	101,2	100,2	96,9	99,3	105,4
sektor prywatny	98,0	99,1	99,2	98,4	98,3	98,9	95,6	99,0	99,1	101,2	100,2	99,8
H – Hotele i restauracje	95,1	97,9	100,0	99,7	102,6	107,9	99,3	99,9	x	92,3	95,5	x
sektor publiczny	96,8	99,3	102,0	105,7	105,8	105,7	100,5	96,6	x	92,8	99,3	x
sektor prywatny	94,9	97,7	99,8	98,9	102,2	108,1	99,1	100,7	x	92,2	95,0	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	98,9	101,6	104,5	102,6	102,4	123,1	99,6	102,3	97,8	98,3	101,4	103,4
sektor publiczny	96,6	105,6	104,7	97,8	98,2	97,3	97,1	99,9	100,4	96,6	106,2	105,2
sektor prywatny	102,5	98,8	104,4	103,0	102,8	125,1	100,4	103,1	97,1	103,5	96,9	102,1

cd. tabl. 20

Wyszczególnienie	Ogółem		I. zatr. 10-49		I. zatr. 50-249		I. zatr. >249	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
J – Pośrednictwo finansowe	99,7	101,4	102,8	106,1	101,0			
sektor publiczny	88,3	100,0	96,4	135,7	133,8	x	x	x
sektor prywatny	101,4	101,4	103,3	104,9	98,6	x	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	95,5	97,6	96,6	99,3	97,5	95,5	98,0	103,0
sektor publiczny	88,0	92,8	88,0	94,4	99,2	91,4	95,6	93,1
sektor prywatny	97,5	98,6	97,3	99,8	97,3	96,1	99,5	107,6
M – Edukacja	93,2	93,2	91,9	89,5	83,4	x	x	x
sektor publiczny	86,2	101,9	80,1	96,0	70,0	x	–	–
sektor prywatny	94,6	92,6	94,8	89,3	91,3	x	x	x
N – Ochrona zdrowia	99,6	99,4	101,2	99,6	98,0	100,0	98,1	100,0
sektor publiczny	99,0	99,4	98,2	100,7	100,8	102,3	98,1	98,5
sektor prywatny	100,1	99,3	101,4	99,6	97,8	99,2	97,5	102,4
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	97,0	98,9	96,9	100,3	101,5	106,0	93,9	95,2
sektor publiczny	93,9	94,3	98,6	103,2	98,8	97,8	93,0	92,9
sektor prywatny	100,4	103,4	96,5	99,8	102,2	110,6	95,7	99,7

Tablica 21. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniają-
cych powyżej 9 osób według sektorów własności i sekcji gospodarki w latach 2000–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem			I. zatrud. 10–49			I. zatrud. 50–249			I. zatrud. >249		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	Ogółem	1,7	0,6	0,6	1,3	1,0	0,0	3,2	1,4	1,3	1,0	0,1
sektor publiczny	1,1	-1,1	-1,7	-1,5	-3,2	-5,5	3,4	0,0	-0,6	0,9	-1,2	-1,7
sektor prywatny	1,9	1,1	1,2	1,5	1,1	0,2	3,1	1,6	1,5	1,1	0,7	1,4
C – Górnictwo i kopalnictwo	-1,0	0,8	-0,5	-20,9	-28,1	-0,9	-1,2	-1,1	1,5	-0,5	1,5	-0,6
sektor publiczny	-4,9	2,4	-2,0	-66,6	-6,7	-0,6	-8,3	-2,5	3,7	-4,3	2,7	-2,3
sektor prywatny	10,8	-4,6	4,1	3,5	-30,2	-2,2	3,1	0,9	0,1	12,7	-3,7	5,4
D – Przetwórstwo przemysłowe	1,4	0,5	1,6	0,8	1,0	0,1	1,7	1,9	2,1	1,4	-0,1	1,7
sektor publiczny	-0,3	-5,7	-5,7	-26,4	-23,1	-25,8	-3,0	-4,8	-3,2	0,3	-5,6	-5,5
sektor prywatny	1,9	1,6	2,7	1,7	1,7	1,4	2,2	2,5	2,5	1,9	1,1	3,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,4	1,0	1,0	2,0	-2,1	2,2	0,5	1,7	1,0	0,3	1,0	0,9
sektor publiczny	0,3	1,0	0,7	2,8	-0,9	0,3	1,1	2,0	1,0	0,2	0,9	0,6
sektor prywatny	1,3	2,1	4,9	-2,6	-3,7	7,3	-3,4	-0,1	1,1	9,6	4,5	5,8
F – Budownictwo	2,3	0,4	-1,1	3,1	1,6	-0,1	2,6	0,9	-1,3	1,4	-1,0	-1,3
sektor publiczny	-1,4	-2,2	-6,1	-1,5	1,7	-1,7	-0,6	-3,9	-4,3	-2,9	-0,8	-9,9
sektor prywatny	2,5	0,5	-0,8	3,2	1,6	0,0	2,9	1,3	-1,2	1,6	-1,0	-0,8
G - Handel i naprawy	2,1	0,9	0,5	1,5	1,7	1,1	4,3	1,0	0,9	-0,5	-0,1	-0,5
sektor publiczny	2,1	0,1	-3,8	0,2	-0,6	-1,5	1,2	-1,2	-0,1	3,0	0,6	-5,4
sektor prywatny	2,0	1,0	0,8	1,6	1,8	1,1	4,4	1,1	0,9	-1,2	-0,2	0,2
H – Hotele i restauracje	4,9	2,1	0,0	0,3	-2,6	-7,8	0,6	0,1	x	7,7	4,5	x
sektor publiczny	3,3	0,7	-2,0	-5,7	-5,7	-5,7	-0,1	3,4	x	7,2	0,7	x
sektor prywatny	5,1	2,3	0,2	1,1	-2,2	-8,0	0,7	-0,7	x	7,8	5,0	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	1,1	-1,6	-4,5	-2,6	-2,4	-23,1	0,4	-2,0	2,2	1,6	-1,5	-3,5
sektor publiczny	3,3	-5,6	-4,7	2,0	1,8	2,7	2,9	0,1	-0,4	3,4	-6,3	-5,2
sektor prywatny	-2,5	1,2	-4,4	-3,0	-2,8	-25,0	-0,4	-2,7	3,0	-3,5	3,0	-2,1

cd. tabl. 21

Wyszczególnienie	Ogółem			I. zatrud. 10-49			I. zatrud. 50-249			I. zatrud. >249		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
J – Pośrednictwo finansowe												
sektor publiczny	0,4	-1,1	3,9	-2,8	-5,8	-0,9	4,6	2,4	x	x	x	9,9
sektor prywatny	11,7	-0,2	13,6	3,6	-36,3	-33,7	x	x	x	x	x	x
	-1,3	-1,2	1,8	-3,3	-4,5	1,5	x	x	x	x	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka												
sektor publiczny	4,5	2,4	1,1	3,4	0,6	3,1	6,6	4,5	2,9	2,0	0,8	-3,0
sektor prywatny	12,0	7,1	5,0	12,1	5,6	0,8	21,7	8,6	2,9	4,5	6,7	6,9
	2,5	1,4	0,4	2,7	0,1	3,3	3,3	3,9	2,9	0,6	-2,0	-7,6
M – Edukacja												
sektor publiczny	6,8	6,9	10,7	8,1	10,5	16,5	5,8	3,3	x	x	4,0	x
sektor prywatny	13,9	-1,9	23,7	19,9	4,0	30,0	x	x	x	-	-	-
	5,3	7,4	5,2	10,7	8,7	8,7	x	x	x	x	4,0	x
N – Ochrona zdrowia												
sektor publiczny	0,4	0,7	1,1	-1,2	0,4	2,0	0,2	0,0	1,2	2,0	1,6	0,0
sektor prywatny	1,1	0,6	0,8	1,8	-0,6	-0,7	-2,5	-2,3	-0,6	1,9	2,0	1,6
	-0,1	0,7	1,3	-1,4	0,4	2,2	1,0	0,8	1,8	2,5	0,8	-2,4
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna												
sektor publiczny	3,0	1,2	4,9	3,1	-0,3	-1,5	-4,6	-6,0	3,2	6,1	4,9	7,0
sektor prywatny	6,1	5,7	6,1	1,4	-3,2	1,2	3,1	2,2	-1,4	7,0	7,1	8,4
	-0,4	-3,2	3,7	3,5	0,2	-2,2	-9,1	-10,6	6,3	4,3	0,7	4,6

a 2002 z -1,2% do 1,8%, poprawiły swoją rentowność małe przedsiębiorstwa (nie dysponujemy danymi na temat wyników średnich i dużych firm w tej sekcji). W *Ochronie zdrowia* do wzrostu rentowności brutto sektora prywatnego ogółem z 0,7% do 1,3% przyczyniły się przedsiębiorstwa małe i średnie. Natomiast w *Pozostalej działalności usługowej* poprawa rentowności brutto całego sektora prywatnego (z -3,2% do 3,7%) dokonała się dzięki polepszeniu się wyników średnich i dużych przedsiębiorstw.

Zmniejszenie się rentowności brutto prywatnych przedsiębiorstw w 2002 r. obserwowane było w takich dziedzinach, jak: *Budownictwo*, przy czym w firmach dużych nastąpił wzrost rentowności, *Handel i naprawy* (tu również w firmach dużych rentowność wzrosła), *Hotele i restauracje* (małe firmy odnotowały istotny spadek, dla innych grup brak danych), *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (w średnich firmach wzrost rentowności), *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* (w małych firmach wzrost rentowności) oraz *Edukacja* (w małych spadek, dla pozostałych grup brak danych). Najłagodniejszy spadek rentowności, bo tylko o 0,2 punktu procentowego (z 1% do 0,8%), obserwowany był w sekcji *Handel i naprawy*. Przedsiębiorstwa sektora prywatnego w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* oraz *Budownictwie* obniżyły swoją rentowność brutto o 1 punkt procentowy lub nieco powyżej (odpowiednio z 1,4% do 0,4% oraz z 0,5% do -0,8%). O 2 punkty lub nieco powyżej zmalała rentowność w sekcji *Hotele i restauracje* (z 2,3% do 0,2%) oraz *Edukacji* (z 7,4% do 5,4%). Najbardziej zaś, bo aż o 5,6 punktu procentowego, obniżyły swoją rentowność przedsiębiorstwa prywatne w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności* (z 1,2% do -4,4%). Brak bardziej szczegółowych informacji nie pozwala niestety wyjaśnić przyczyn skokowego zmniejszenia się rentowności obrotu brutto w małych prywatnych firmach (z -2,8% w 2001 r. aż do -25% w roku 2002). Poważny spadek rentowności (z 3% do -2,1%) odnotowały również duże prywatne przedsiębiorstwa we wspomnianej sekcji.

Między rokiem 2001 a 2002 rentowność obrotu netto wszystkich przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wzrosła minimalnie z -0,3% do -0,2% (por. tablica 22 w tekście opracowania). Ten wzrost dokonał się dzięki korzystnym wynikom dużych przedsiębiorstw prywatnych, których rentowność netto zwiększyła się z -0,2% do 0,5%. W całym sektorze prywatnym rentowność obrotu netto wzrosła z 0,2% do 0,4%, przy czym małe firmy prywatne obniżyły swoją rentowność z 0,4% do -0,4%, a w średnich wartość omawianego wskaźnika utrzymała się na jednakowym poziomie 0,7% w obu porównywanych latach. Natomiast przedsiębiorstwa sektora publicznego ogółem pogorszyły swoją rentowność netto z -2,1% do -2,5%, z tego małe z -4,3% do -6,1%, duże z -2,1% do -2,5%, a średnie zwiększyły minimalnie wartość omawianego wskaźnika z -1,4% do -1,2%.

Rentowność obrotu netto przedsiębiorstw prywatnych zwiększyła się we wszystkich wymienionych wcześniej sześciu sekcjach gospodarki, gdzie w 2002 r. wzrosła rentowność brutto. Podobnie jak w przypadku rentowności brutto, rentowność obrotu netto zmniejszyły najbardziej przedsiębiorstwa prywatne z sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*.

Tablica 22. Wskaźniki rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniają-
cych powyżej 9 osób według sektorów własności i sekcji gospodarki w latach 2000–2002 (w %)

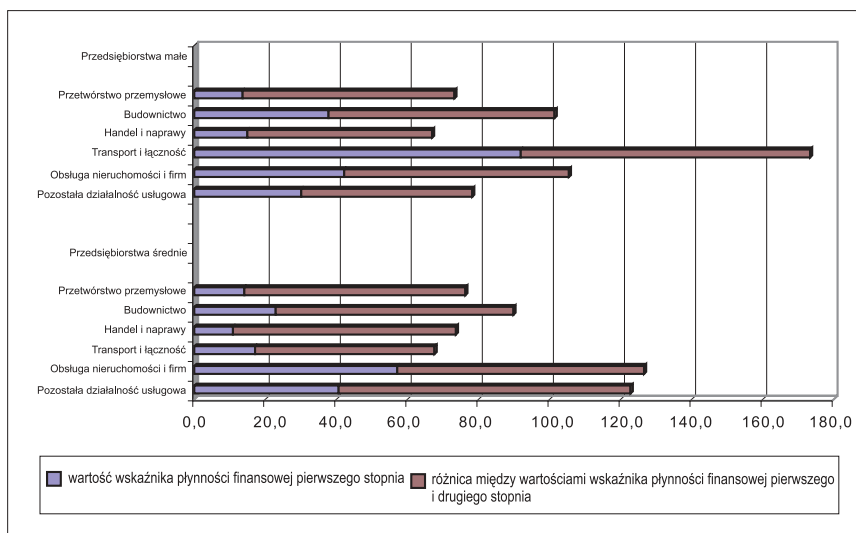
Wyszczególnienie	Ogółem		I. zatrud. 10–49		I. zatrud. 50–249		I. zatrud. >249					
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001				
Ogółem	0,5	-0,3	-0,2	0,5	0,2	-0,7	1,7	0,5	0,5	-0,1	-0,8	-0,5
sektor publiczny	-0,3	-2,1	-2,5	-2,6	-4,3	-6,1	1,0	-1,4	-1,2	-0,4	-2,1	-2,5
sektor prywatny	0,8	0,2	0,4	0,7	0,4	-0,4	1,7	0,7	0,7	0,1	-0,2	0,5
C – Górnictwo i kopalnictwo	-2,0	0,0	-1,1	-21,7	-29,2	-1,2	-2,8	-1,8	0,8	-1,6	0,6	-1,3
sektor publiczny	-5,5	1,6	-2,5	-66,8	-7,0	-0,6	-9,5	-3,0	3,6	-4,8	1,9	-2,9
sektor prywatny	8,2	-5,5	3,1	2,3	-31,3	-4,0	1,4	-0,1	-1,0	9,8	-4,5	4,5
D – Przetwórstwo przemysłowe	0,4	-0,4	0,7	-0,2	0,1	-0,7	0,6	0,8	1,1	0,4	-0,9	0,7
sektor publiczny	-1,2	-6,3	-6,1	-27,3	-24,2	-26,4	-4,1	-5,8	-3,6	-0,6	-6,0	-5,9
sektor prywatny	0,8	0,6	1,7	0,7	0,8	0,5	1,1	1,4	1,5	0,8	0,2	1,9
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-0,5	0,0	0,3	0,5	-2,7	1,7	-0,8	-0,1	0,2	-0,5	0,1	0,3
sektor publiczny	-0,5	-0,1	0,0	1,2	-1,6	-0,2	-0,3	0,0	0,1	-0,6	-0,1	0,0
sektor prywatny	-0,3	1,3	4,1	-3,5	-4,2	6,9	-4,0	-0,9	0,8	6,5	3,7	4,8
F – Budownictwo	1,1	-0,7	-1,8	1,9	0,6	-0,8	1,4	-0,3	-2,3	0,3	-1,9	-1,7
sektor publiczny	-2,1	-2,8	-6,6	-2,3	0,9	-2,5	-1,4	-4,5	-4,8	-3,4	-1,4	-10,3
sektor prywatny	1,3	-0,6	-1,5	2,0	0,6	-0,8	1,7	0,0	-2,1	0,5	-2,0	-1,2
G – Handel i naprawy	1,1	0,4	0,1	1,0	1,2	0,6	2,7	0,4	0,4	-0,9	-0,5	-0,9
sektor publiczny	1,7	-0,3	-4,1	-0,1	-0,7	-1,6	0,6	-1,7	-0,6	2,7	0,2	-5,6
sektor prywatny	1,1	0,4	0,3	1,0	1,2	0,7	2,7	0,5	0,4	-1,7	-0,7	-0,2
H – Hotele i restauracje	2,6	0,7	-1,5	-0,5	-3,1	-8,4	-0,7	-1,5	x	4,7	2,9	x
sektor publiczny	0,4	-0,8	-2,7	-6,3	-6,3	-7,1	-1,9	0,8	x	3,1	-0,2	x
sektor prywatny	2,9	0,9	-1,3	0,2	-2,7	-8,5	-0,5	-2,1	x	4,9	3,3	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	-1,3	-3,1	-6,1	-3,6	-3,3	-24,5	-0,7	-3,0	0,2	-1,1	-3,1	-5,0
sektor publiczny	0,5	-6,6	-5,8	1,1	1,1	1,6	1,3	-0,9	-1,2	0,4	-7,3	-6,4
sektor prywatny	-3,9	-0,7	-6,2	-4,0	-3,8	-26,5	-1,3	-3,8	0,5	-5,4	0,7	-3,9

Wyszczególnienie	Ogółem			I. zatrz. 10-49			I. zatrz. 50-249			I. zatrz. >249		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
J – Pośrednictwo finansowe												
sektor publiczny	-1,0	-2,6	2,4	-3,5	-6,5	-1,8	2,3	0,6	x	x	6,3	x
sektor prywatny	8,3	-6,6	12,7	2,7	-37,8	-33,5	x	x	x	x	x	x
	-2,4	-2,3	0,2	-4,0	-5,2	0,5	x	x	x	x	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka												
sektor publiczny	2,2	0,9	-0,3	1,9	-0,7	2,0	3,8	3,0	1,9	-0,2	-0,9	-5,2
sektor prywatny	6,4	4,4	1,8	7,5	2,4	-1,1	12,9	6,0	2,0	1,1	3,9	2,3
	1,1	0,2	-0,7	1,4	-1,0	2,2	1,8	2,5	1,8	-1,0	-3,1	-8,7
M - Edukacja												
sektor publiczny	5,0	4,4	9,9	6,1	7,8	15,6	4,2	0,8	x	x	3,3	x
sektor prywatny	12,6	-2,7	23,4	17,6	1,8	29,5	x	x	x	-	-	-
	3,4	4,8	4,1	3,3	8,0	7,5	x	x	x	x	3,3	x
N – Ochrona zdrowia												
sektor publiczny	-0,6	-0,3	0,3	-2,0	-0,6	1,0	-0,7	-0,8	0,4	0,7	0,5	-0,6
sektor prywatny	-0,1	-0,4	0,0	0,3	-1,5	-1,3	-3,2	-2,9	-1,1	0,7	0,7	0,7
	-1,0	-0,2	0,5	-2,2	-0,6	1,2	0,1	0,0	0,9	1,2	0,1	-2,6
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna												
sektor publiczny	1,1	-0,7	2,5	1,0	-1,9	-3,0	-5,9	-7,3	1,6	4,0	2,6	4,1
sektor prywatny	3,7	3,1	2,9	0,0	-4,7	-0,2	1,6	0,8	-2,5	4,3	4,1	4,6
	-1,8	-4,4	2,1	1,2	-1,4	-3,7	-10,4	-11,8	4,3	3,3	-0,2	3,2

Płynność finansowa pierwszego i drugiego stopnia⁹

Między rokiem 2001 a 2002 wartość wskaźnika płynności finansowej pierwszego stopnia zmalała nieznacznie z 18,8% do 18,7%, a drugiego stopnia z 74% do 73% (por. odpowiednio tablice 23 i 24 zamieszczone w tekście opracowania oraz wykres 13). Wartość wskaźnika płynności finansowej pierwszego stopnia zmniejszyła się w sektorze publicznym (z 22,6% do 20,3%), a wzrosła w prywatnym (z 17,5% do 18,2%). Dokładnie tak samo zmieniała się wartość wskaźnika płynności finansowej drugiego stopnia w obu sektorach (spadek w sektorze publicznym z 67,3% do 62,1% i minimalny wzrost w prywatnym z 76,3% do 76,8%). Te niewielkie zmiany, zwłaszcza w sektorze prywatnym, oznaczają, że płynność finansowa przedsiębiorstw nie poprawiła się w omawianym okresie. Dotyczy to zwłaszcza płynności finansowej drugiego stopnia, która utrzymuje się od lat na praktycznie stałym, stosunkowo niskim poziomie (ekonomiści zajmujący się oceną sytuacji finansowej przedsiębiorstw utrzymują, że wartość tego wskaźnika w normalnych warunkach powinna oscylować wokół 100%).

Wykres 13. Wartość wskaźników płynności finansowej pierwszego i drugiego stopnia w prywatnych przedsiębiorstwach małych i średnich w 2002 r. według sekcji gospodarki (w %)

⁹ W analizach statystyczno-ekonomicznych wyróżnia się wskaźniki płynności finansowej pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia. Wszystkie trzy są ułamkami (po pomnożeniu przez 100 wyrażonymi w procentach) mającymi identyczny mianownik, którym jest wartość zobowiązań krótkoterminowych według stanu na koniec badanego okresu. Liczniki wskaźników płynności pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia różnią się od siebie stopniem płynności środków, które przedsiębiorstwa mogą wykorzystać do spłaty zobowiązań. W liczniku wskaźnika płynności pierwszego stopnia uwzględnia się środki najbardziej płynne, a więc gotówkę na rachunkach bankowych przedsiębiorstw i te papiery wartościowe w ich dyspozycji, które można sprzedać niemal natychmiast. W liczniku wskaźnika płynności drugiego stopnia uwzględnia się dodatkowo należności i roszczenia przedsiębiorstw, a w liczniku wskaźnika płynności trzeciego stopnia – wartość zapasów towarów, materiałów, produkcji nie zakończonej i produktów gotowych, a więc łącznie z pozycjami wymienionymi poprzednio – wartość majątku obrotowego przedsiębiorstw.

Bezpośrednią przyczyną spektakularnych spadków płynności finansowej pierwszego i drugiego stopnia między rokiem 2001 a 2002 w małych i średnich przedsiębiorstwach sektora publicznego była sytuacja istniejąca w sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*. W 2002 r. zobowiązania krótkoterminowe (mianownik wskaźnika płynności finansowej pierwszego i drugiego stopnia) małych przedsiębiorstw funkcjonujących w tej sekcji zwiększyły się o 14% w porównaniu z rokiem poprzednim, podczas gdy wielkość najbardziej płynnych środków (licznik wskaźnika płynności pierwszego stopnia), uzyskanych najprawdopodobniej ze sprzedaży mienia komunalnego, spadła o około 13,5%. Z kolei w średnich przedsiębiorstwach wartość najbardziej płynnych środków zmniejszyła się aż o ponad 56%, podczas gdy wielkość zobowiązań krótkoterminowych wzrosła o ponad 24%. W rezultacie wartość wskaźnika płynności finansowej pierwszego stopnia w małych przedsiębiorstwach sektora publicznego zaliczanych do sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* spadła ze 170,6% w 2001 r. do 129,3% w roku następnym, a odpowiednia wartość w średnich firmach z 330,2% do 116,2%. Miało to zasadniczy wpływ na płynność finansową pierwszego i drugiego stopnia w całym sektorze publicznym, ponieważ w 2002 r. małe firmy z sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* posiadały około 40%, a średnie około 35% najbardziej płynnych środków odpowiednio w grupie wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw sektora publicznego.

Tablica 23. Wskaźniki płynności finansowej pierwszego stopnia w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób według sektorów wianosci i sekcji gospodarki w latach 2000–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem						I. zatrud. 10–49			I. zatrud. 50–249			I. zatrud. >249						
	2000		2001		2002		2000		2001		2002		2000		2001		2002		
Ogółem	16,7	18,8	18,7	18,8	18,8	23,3	20,2	20,2	23,0	23,0	19,6	14,3	16,7	16,9	15,3	17,8	18,5	15,9	
sektor publiczny	21,0	22,6	20,3	35,9	32,8	26,2	62,3	51,0	30,5	30,5	30,5	15,3	17,8	17,8	15,3	17,8	18,5	15,9	
sektor prywatny	15,0	17,5	18,2	17,6	17,6	23,1	15,1	15,1	19,5	19,5	18,2	13,4	16,0	16,0	13,4	16,0	15,9	15,9	
C – Górnictwo i kopalnictwo	5,4	14,6	7,3	5,8	17,1	15,3	21,3	21,3	17,7	17,7	15,0	4,9	14,3	6,6	4,9	14,3	6,6	6,6	
sektor publiczny	4,8	8,7	5,9	2,2	5,2	15,8	11,1	11,1	11,4	11,4	6,0	4,7	8,5	5,6	4,7	8,5	5,6	5,6	
sektor prywatny	17,7	45,5	20,6	21,5	18,0	13,0	38,1	38,1	34,5	34,5	28,6	9,7	48,6	19,0	9,7	48,6	19,0	19,0	
D – Przetwórstwo przemysłowe	11,5	12,7	13,2	11,9	11,5	12,2	11,4	11,4	14,0	14,0	13,6	11,4	12,3	13,2	11,4	12,3	13,2	13,2	13,2
sektor publiczny	9,9	8,0	11,1	11,5	7,1	7,1	7,9	7,9	11,1	11,1	10,7	10,2	7,4	11,9	10,2	7,4	11,9	11,9	11,9
sektor prywatny	12,0	13,8	13,7	12,0	12,3	13,6	12,0	12,0	14,4	14,4	14,1	12,0	13,8	13,5	12,0	13,8	13,5	13,5	13,5
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	15,7	23,6	25,2	53,1	30,5	34,6	18,7	18,7	31,5	31,5	37,8	14,7	22,3	23,6	14,7	22,3	23,6	23,6	23,6
sektor publiczny	15,5	23,9	24,2	63,7	31,3	32,3	19,5	19,5	31,5	31,5	35,2	14,5	22,8	23,1	14,5	22,8	23,1	23,1	23,1
sektor prywatny	19,8	19,1	36,4	18,8	29,7	37,1	14,8	14,8	31,5	31,5	47,6	28,2	8,4	31,8	28,2	8,4	31,8	31,8	31,8
F – Budownictwo	24,3	24,6	27,5	51,4	41,2	37,9	15,8	15,8	19,3	19,3	23,0	19,3	21,3	26,5	19,3	21,3	26,5	26,5	26,5
sektor publiczny	23,8	17,7	18,3	44,8	36,4	38,8	22,8	22,8	19,1	19,1	24,7	15,2	11,0	9,5	15,2	11,0	9,5	9,5	9,5
sektor prywatny	24,3	25,0	28,1	51,7	41,3	37,8	15,2	15,2	19,3	19,3	22,9	19,5	22,2	28,0	19,5	22,2	28,0	28,0	28,0
G – Handel i naprawy	10,6	13,2	13,7	10,0	11,1	15,0	10,1	10,1	14,4	14,4	11,0	11,9	13,8	15,5	11,9	13,8	15,5	15,5	15,5
sektor publiczny	22,9	16,3	14,0	17,8	18,5	21,8	20,1	20,1	21,6	21,6	15,2	24,8	14,2	12,3	24,8	14,2	12,3	12,3	12,3
sektor prywatny	9,8	13,0	13,7	9,9	11,0	14,9	9,7	9,7	14,2	14,2	10,9	10,0	13,8	16,0	10,0	13,8	16,0	16,0	16,0
H – Hotele i restauracje	29,0	31,2	39,6	26,2	26,5	23,9	40,1	40,1	41,1	41,1	x	26,6	28,3	x	26,6	28,3	x	x	x
sektor publiczny	41,8	55,2	48,9	57,9	42,1	68,0	58,5	58,5	94,6	94,6	x	30,3	35,0	x	30,3	35,0	x	x	x
sektor prywatny	27,8	29,4	38,9	23,3	24,7	21,8	37,5	37,5	36,0	36,0	x	26,4	28,0	x	26,4	28,0	x	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	18,5	17,5	20,9	23,3	21,7	82,5	14,2	14,2	23,5	23,5	20,9	18,8	16,5	17,1	18,8	16,5	17,1	17,1	17,1
sektor publiczny	30,3	24,8	23,9	16,1	13,6	21,5	28,1	28,1	51,8	51,8	44,6	30,7	24,1	23,1	44,6	24,1	23,1	23,1	23,1
sektor prywatny	7,8	11,0	18,6	24,2	23,1	91,9	11,2	11,2	18,6	18,6	17,1	4,6	7,7	11,0	17,1	7,7	11,0	11,0	11,0

cd. tabl. 23

Wyszczególnienie	Ogółem			I. zatr. 10-49			I. zatr. 50-249			I. zatr. >249		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
J – Pośrednictwo finansowe												
sektor publiczny	21,5	28,1	42,8	16,2	12,3	34,1	28,7	36,5	x	x	x	78,9
sektor prywatny	301,7	117,9	197,9	269,4	58,2	65,9	x	x	x	x	x	x
	11,8	15,6	29,5	10,9	9,9	32,6	x	x	x	x	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka												
sektor publiczny	71,9	67,6	55,1	51,4	54,1	48,3	115,6	87,3	63,9	46,3	52,3	49,9
sektor prywatny	144,0	191,7	115,0	132,1	170,6	129,3	627,0	330,2	116,2	40,6	112,4	108,3
	52,5	50,9	46,4	45,5	45,4	42,2	59,7	63,3	57,1	50,6	36,4	34,8
M – Edukacja												
sektor publiczny	57,9	51,5	123,5	59,6	61,7	218,6	56,3	44,5	x	x	x	10,6
sektor prywatny	230,1	78,6	387,1	444,6	120,4	700,0	x	x	x	-	-	-
	43,3	50,3	53,5	40,2	60,3	83,8	x	x	x	x	10,6	x
N – Ochrona zdrowia												
sektor publiczny	35,2	34,1	30,9	28,2	36,4	30,2	38,7	32,7	30,2	40,5	32,8	32,6
sektor prywatny	45,5	30,0	33,3	52,4	68,3	69,6	52,0	34,8	32,9	43,0	23,8	29,4
	29,3	35,8	30,0	27,2	35,1	28,3	34,1	31,8	29,3	12,1	51,7	36,7
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna												
sektor publiczny	53,5	54,4	62,8	27,8	22,4	33,3	40,4	47,5	52,6	72,1	81,2	89,7
sektor prywatny	105,3	125,5	118,3	43,8	41,2	54,1	95,6	93,1	77,7	117,6	156,3	148,0
	27,1	24,8	33,1	24,5	19,9	30,1	23,1	30,2	40,6	32,1	25,7	29,2

Tablica 24. Wskaźniki płynności drugiego stopnia w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wg sektorów własności i sekcji gospodarki w latach 2000–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem		I. zatr. 10–49			I. zatr. 50–249			I. zatr. >249		
	2000	2001	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Ogółem	73,4	74,0	73,0	79,0	77,5	82,0	82,6	81,4	67,2	68,6	67,4
sektor publiczny	66,0	67,3	62,1	73,2	60,4	117,6	104,8	79,5	59,4	61,6	59,8
sektor prywatny	76,3	76,3	76,8	79,4	79,2	77,7	79,8	81,7	73,5	73,1	72,2
C – Górnictwo i kopalnictwo	25,2	34,9	24,8	21,1	58,2	75,0	50,6	51,2	23,7	32,4	22,3
sektor publiczny	20,7	27,1	20,1	5,2	57,8	38,0	50,6	21,1	20,8	25,8	18,9
sektor prywatny	110,4	76,2	70,4	89,2	60,2	135,5	116,7	96,5	104,8	71,1	64,0
D – Przetwórstwo przemysłowe	70,0	68,5	67,9	69,8	60,3	67,7	71,3	72,0	71,0	67,3	67,4
sektor publiczny	51,0	46,2	43,8	24,1	18,4	41,8	51,1	42,9	54,2	48,0	49,2
sektor prywatny	76,3	73,8	73,3	76,4	73,2	71,6	73,9	76,3	78,6	73,1	72,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	77,0	96,1	96,2	136,6	97,3	93,2	106,0	116,4	74,1	94,7	94,0
sektor publiczny	76,6	96,4	95,0	150,7	120,1	96,0	107,2	115,5	73,8	94,7	92,7
sektor prywatny	88,2	92,3	109,2	90,9	72,9	78,9	99,8	120,0	102,7	93,7	114,8
F – Budownictwo	102,0	97,7	97,7	123,1	101,5	90,0	83,0	89,6	104,9	107,4	105,0
sektor publiczny	95,3	82,7	78,7	79,0	83,9	100,2	91,7	87,2	93,5	72,5	67,1
sektor prywatny	102,4	98,7	98,9	125,0	101,4	89,2	82,4	89,8	105,5	110,3	108,6
G – Handel i naprawy	67,9	68,3	66,6	66,4	67,2	73,1	74,7	73,9	62,7	61,2	57,3
sektor publiczny	92,3	80,3	69,4	88,7	82,0	92,2	87,4	81,7	93,0	77,8	61,9
sektor prywatny	66,4	67,6	66,5	65,8	66,8	72,5	74,4	73,6	58,1	58,8	56,6
H – Hotele i restauracje	68,5	69,4	85,5	68,4	94,7	52,5	88,3	x	59,1	55,6	x
sektor publiczny	111,2	147,1	119,7	96,1	92,7	126,1	133,5	164,1	104,8	162,1	x
sektor prywatny	64,7	63,7	82,8	65,9	94,9	49,0	81,1	x	55,6	49,7	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	67,3	60,8	68,0	92,7	85,1	156,5	81,1	73,6	64,6	56,7	61,7
sektor publiczny	93,1	60,5	67,1	59,5	46,9	97,4	123,2	110,3	93,4	58,7	65,6
sektor prywatny	44,0	61,2	68,8	96,9	91,9	173,3	73,8	67,6	30,1	54,4	57,7

Wyszczególnienie	Ogółem			i. zatr. 10-49			i. zatr. 50-249			i. zatr. >249		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
J – Pośrednictwo finansowe	83,6	82,2	114,7	90,8	67,1	91,5	73,9	67,3	x	x	207,9	x
sektor publiczny	423,9	134,6	276,8	387,8	100,0	211,1	x	x	x	x	x	x
sektor prywatny	71,9	74,9	100,8	84,6	65,3	85,7	x	x	x	x	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	135,9	136,7	124,8	116,6	112,3	110,5	190,9	156,6	131,8	98,9	131,8	131,0
sektor publiczny	188,2	272,9	187,1	197,7	232,3	177,4	704,7	409,6	171,0	75,0	201,1	204,0
sektor prywatny	121,9	118,4	115,8	110,7	103,3	105,4	134,8	131,6	126,6	116,7	113,6	112,0
M – Edukacja	129,8	138,3	212,6	137,5	158,3	278,5	122,5	117,3	x	x	168,3	x
sektor publiczny	268,3	181,9	417,9	484,3	188,3	724,5	x	x	x	-	-	-
sektor prywatny	118,1	136,4	158,1	120,0	157,5	153,6	x	x	x	x	168,3	x
N – Ochrona zdrowia	87,9	84,9	80,1	76,3	78,4	80,0	86,1	78,1	74,3	105,0	104,3	87,3
sektor publiczny	107,9	94,7	91,6	108,6	115,4	126,2	101,8	85,8	79,5	109,8	99,0	95,1
sektor prywatny	76,2	80,7	75,9	74,9	77,0	77,8	80,7	74,8	72,3	50,6	115,4	77,5
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	121,2	117,4	132,8	92,3	75,3	84,2	113,9	121,9	137,4	137,6	143,9	161,8
sektor publiczny	168,1	194,0	188,6	101,5	98,2	122,9	195,3	188,5	167,9	169,9	215,6	209,5
sektor prywatny	97,3	85,7	102,9	90,4	72,2	78,2	88,4	96,7	122,8	109,3	90,9	112,1

5. Inwestycje MSP

5.1. Tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw różnej wielkości w cenach stałych

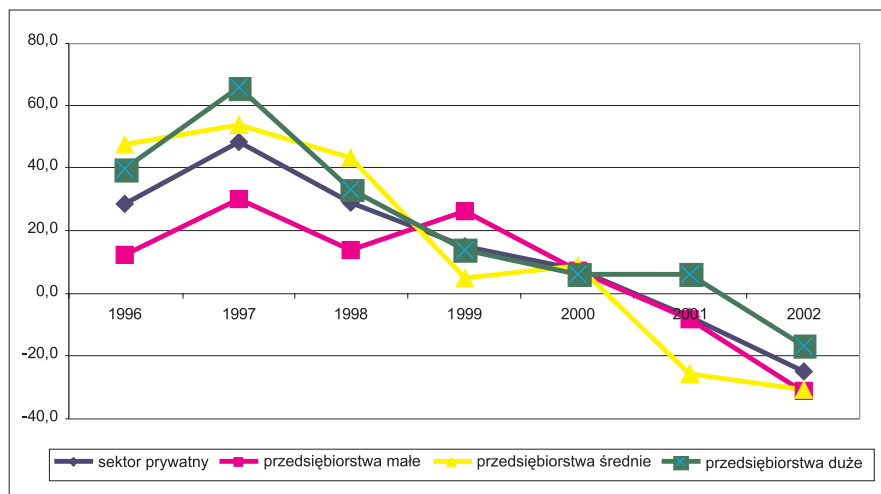
W 2002 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw (z pominięciem *Rolnictwa i leśnictwa* oraz *Rybołówstwa i rybactwa*) były równe 72 229,1 mln zł, z tego w sektorze publicznym 17 423,4 mln zł, a w prywatnym 54 805,7 mln zł (por. odpowiednio tablice 20–22 w załączniku 1). Licząc w cenach stałych, nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw ogółem zmniejszyły się w roku 2002 o niemal 23% w porównaniu z rokiem poprzednim, z tego w sektorze publicznym o 15,5%, a w prywatnym aż o prawie 1/4.

Tablica 25. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w latach 1996–2002

Wyszczególnienie	Rok poprzedni = 100% (ceny stałe)						
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ogółem	119,8	124,2	119,3	109,1	101,6	87,2	77,2
sektor publiczny	111,8	99,1	104,0	97,5	88,0	73,0	84,5
sektor prywatny	128,7	148,2	129,1	115,1	107,5	92,3	75,1
przedsiębiorstwa małe	112,8	131,1	115,3	124,4	108,1	89,7	69,5
sektor publiczny	133,9	157,9	137,3	96,0	121,3	60,0	89,2
sektor prywatny	112,0	129,9	114,1	126,3	107,4	91,5	68,7
przedsiębiorstwa średnie	143,7	147,2	139,1	106,8	108,5	76,8	69,8
sektor publiczny	125,9	112,2	109,1	124,7	102,8	97,6	74,7
sektor prywatny	147,7	153,8	143,2	105,0	109,2	74,3	69,0
przedsiębiorstwa duże	117,4	116,0	114,6	104,0	95,7	90,7	84,2
sektor publiczny	110,7	97,2	102,5	95,7	85,1	71,1	85,8
sektor prywatny	139,8	165,9	133,2	114,0	106,3	106,4	83,3

W 1996 r. dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw prywatnych (ceny stałe) wyniosła około 29%, by w szczytowym pod tym względem roku 1997 osiągnąć wielkość ponad 48% (por. tablica 25 powyżej oraz wykres 14). W 1998 r. nakłady przedsiębiorstw prywatnych wzrosły o około 30% i począwszy od 1998 r., aż do roku 2000, wspomniana dynamika zaczęła zmniejszać się corocznie o połowę (w 1999 r. około 15% wzrostu, a w 2000 r. około 7,5% wzrostu). Wysoka dynamika wzrostu nakładów inwestycyjnych w latach dziewięćdziesiątych osiągnięta została dzięki wejściu do naszego kraju inwestorów zagranicznych. W 2001 r. nakłady inwestycyjne prywatnych firm zmniejszyły się o ponad 7,5% w porównaniu z rokiem poprzednim. Spadek ten okazał się jednak stosunkowo niewielki w porównaniu z załamaniem z roku 2002, kiedy to nakłady prywatnych przedsiębiorstw zmniejszyły się o prawie 25%. Wielkość nakładów inwestycyjnych prywatnych firm w 2002 r., liczona w cenach stałych, była tylko nieco wyższa niż odpowiednia wielkość z 1997 r., począwszy od którego nakłady prywatnych przedsiębiorstw wzrastały jeszcze przez trzy kolejne lata.

Wykres 14. Dynamika nakładów inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw różnej wielkości w latach 1996–2002 (ceny stałe, rok poprzedni = 100%)

W 2002 r. małe przedsiębiorstwa prywatne zmniejszyły wielkość swoich nakładów o około 30% w porównaniu z rokiem poprzednim. W sekcji¹ *Handel i naprawy*, której nakłady stanowiły w 2002 r. ponad 1/4 wszystkich nakładów małych firm, inwestycje wzrosły wprawdzie o około 5%, lecz z kolei w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce*, mającej taki sam udział w nakładach małych prywatnych przedsiębiorstw ogółem, jak *Handel*, wydatki na inwestycje spadły aż o około 43%. Spadły także bardzo poważnie, bo o około 30%, nakłady w małych firmach z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*, której udział w nakładach inwestycyjnych małych prywatnych firm ogółem wyniósł około 15%. Szybki wzrost nakładów w *Pozostalej działalności usługowej* (o ponad 17%) nie był w stanie zrównoważyć tych spadków ze względu na stosunkowo niewielki udział tej sekcji (2,5%) w nakładach inwestycyjnych małych prywatnych przedsiębiorstw ogółem.

W 2002 r. prywatne przedsiębiorstwa średnie zmniejszyły wielkość nakładów inwestycyjnych również o około 30%, tak jak małe. W grupie firm średnich największy wpływ na dynamikę nakładów ogółem mają przedsiębiorstwa z sekcji: *Przetwórstwo przemysłowe* (około 42% udziału w nakładach prywatnych firm średnich ogółem), *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* (udział około 19%) oraz *Handel i naprawy* (ponad 17%). Spadek nakładów w *Przetwórstwie przemysłowym* był stosunkowo umiarkowany, gdyż wyniósł tylko około 18%, a więc dużo mniej niż w całej grupie firm średnich. Jednak o wynikach całej tej grupy zdecydowały głównie dwie inne wymienione powyżej sekcje, mianowicie *Handel i naprawy*, gdzie nakłady zmniejszyły się o prawie 29% oraz *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* ze spadkiem wynoszącym około 35,5%. W grupie prywatnych przedsiębiorstw średniej wielkości wzrost nakła-

¹ Dynamika wyrażonych w cenach bieżących nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw według sekcji gospodarki w latach 1997–2002 przedstawiona jest w tablicy 26 zamieszczonej w tekście opracowania.

Tablica 26. Dynamika nakładów inwestycyjnych w latach 1997–2002 według sekcji gospodarki, sektorów własności oraz grup przedsiębiorstw różnej wielkości (ceny bieżące, rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem												Z tego																	
	1997						2001						2002						Średnie***						Duże****					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002						
Ogółem*	139,1	128,6	114,8	105,2	87,7	77,4	147,6	124,9	131,1	112,6	90,7	70,4	165,5	150,4	112,3	112,2	77,4	70,2	129,5	123,0	109,3	98,8	90,9	84,1						
sektor publiczny	110,7	112,1	102,7	90,8	73,5	85,0	177,8	150,8	102,0	127,6	61,1	90,9	126,3	118,7	131,5	107,3	98,4	75,4	108,4	110,4	100,7	87,6	71,5	86,2						
sektor prywatny	166,3	139,1	121,0	111,4	92,8	75,3	146,2	123,5	133,1	111,8	92,5	69,5	172,9	154,8	110,3	112,8	74,9	69,4	185,4	142,6	119,6	110,1	106,4	83,0						
C – Górnictwo i kopalnictwo	111,8	111,8	105,4	82,7	119,7	93,7	86,7	184,2	98,7	144,6	431,6	14,1	180,2	308,6	78,6	58,9	75,4	121,1	110,7	103,6	108,5	83,2	110,0	104,8						
sektor publiczny	108,9	104,6	107,6	67,0	115,7	108,1	26,1	150,8	318,0	62,1	26,5	5,1	120,6	167,6	132,2	64,6	72,3	41,9	109,2	103,9	106,9	67,1	117,0	109,0						
sektor prywatny	204,6	234,4	89,0	227,4	130,3	59,0	110,3	187,3	82,4	168,3	474,4	14,2	218,3	358,3	69,8	57,1	76,6	147,4	401,8	89,2	209,2	566,8	84,9	84,4						
D – Przetwórstwo przemysłowe	134,1	125,9	97,8	93,4	87,6	93,1	159,8	100,0	128,6	112,9	90,3	71,4	159,3	134,0	97,3	99,4	100,1	82,4	124,3	128,6	93,3	87,4	82,2	104,4						
sektor publiczny	85,5	106,4	84,6	73,0	47,4	91,4	332,3	176,8	94,2	56,0	136,6	115,7	168,7	102,7	75,2	103,5	109,1	90,6	82,6	105,8	84,9	72,0	41,8	90,3						
sektor prywatny	162,8	131,9	101,1	97,7	93,9	93,3	158,1	98,4	129,9	114,4	89,8	70,6	158,7	136,1	98,3	99,3	99,7	82,0	166,1	139,9	96,4	92,5	92,6	106,0						
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	113,6	105,5	107,7	85,3	116,7	90,4	118,6	244,9	135,4	59,3	123,8	91,6	125,4	129,8	230,1	87,1	118,6	91,1	113,0	101,3	100,0	87,0	116,1	90,2						
sektor publiczny	113,7	101,4	103,7	89,0	111,9	88,3	146,3	90,2	142,1	108,1	32,1	156,6	122,6	126,2	162,4	107,8	133,5	82,8	112,9	100,7	100,3	87,0	112,3	88,4						
sektor prywatny	96,6	687,6	192,5	43,5	230,0	113,6	46,4	1513,7	132,2	34,2	273,0	79,2	212,6	194,2	48,6	48,6	57,3	171,0	218,6	320,9	65,5	87,7	779,6	137,3						
F – Budownictwo	145,0	145,8	102,5	117,7	68,5	70,9	165,1	117,0	116,3	157,3	84,5	89,1	124,2	181,1	95,9	97,8	51,2	42,2	170,8	120,8	97,7	91,0	67,2	58,0						
sektor publiczny	82,6	138,1	92,5	132,6	63,9	95,7	119,8	146,4	105,4	154,4	62,5	101,7	114,5	160,5	90,7	103,2	80,3	102,4	52,9	109,1	79,8	142,1	48,9	71,7						
sektor prywatny	152,2	146,3	103,1	116,9	68,8	89,5	168,5	115,5	117,0	157,5	85,8	88,6	124,7	182,1	96,2	97,6	50,1	39,3	243,6	122,3	100,0	85,8	70,3	56,4						
G – Handel i naprawy	161,6	134,9	136,2	98,2	86,1	88,3	141,4	117,0	106,1	124,8	79,2	104,7	176,7	161,6	116,6	85,0	91,1	70,7	191,3	140,7	195,0	86,9	90,3	83,6						
sektor publiczny	116,7	121,4	62,0	116,5	80,8	58,6	203,5	84,5	31,2	235,3	39,5	112,0	130,0	127,9	71,6	90,1	117,1	55,2	104,2	126,5	62,6	119,5	75,0	56,7						
sektor prywatny	165,3	135,7	140,1	97,8	86,2	89,0	140,7	117,6	106,9	124,5	79,5	104,7	180,2	163,4	118,5	84,9	90,4	71,2	217,0	142,8	211,7	85,7	91,1	84,7						
H – Hotele i restauracje	135,7	150,4	129,1	144,5	88,9	66,2	134,4	138,6	124,2	108,9	172,3	49,5	119,1	110,7	246,0	306,9	28,7	114,4	143,5	174,0	110,0	102,1	98,2	72,0						
sektor publiczny	145,5	152,9	44,7	117,4	76,9	64,7	87,4	61,9	136,4	68,1	266,0	67,5	121,3	109,9	175,7	137,9	47,3	113,8	161,1	168,5	29,0	112,5	81,4	43,2						
sektor prywatny	132,5	149,5	158,1	147,2	89,9	66,3	138,4	142,6	123,9	109,8	171,0	49,1	118,5	111,0	263,3	337,7	27,3	114,5	131,9	178,4	169,3	100,8	100,6	75,2						
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	146,1	118,7	115,3	111,9	85,4	75,2	145,4	74,1	182,5	97,1	94,3	99,9	220,8	201,0	91,2	87,3	76,5	100,1	142,0	117,5	113,2	117,0	85,1	70,0						
sektor publiczny	128,2	111,9	108,8	98,0	37,0	82,0	108,8	87,7	200,2	59,1	110,2	121,6	128,8	118,2	143,5	79,6	92,3	81,2	128,4	111,9	107,0	99,3	34,5	80,9						
sektor prywatny	233,8	137,2	129,5	137,7	148,6	73,0	149,0	73,2	181,0	100,7	93,4	98,5	310,1	234,3	80,9	90,0	71,6	107,7	369,8	151,2	141,1	177,2	181,6	66,1						

cd. tabl. 25

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem												z tego											
	Males**						Średnio***						Dużo****											
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1997	1998	1999	2000	2001	2002						
J – Pośrednictwo finansowe	179,7	151,8	120,0	91,7	89,7	41,5	137,5	145,7	133,9	95,9	94,1	23,5	330,6	137,8	144,5	94,9	65,2	23,9	151,7	169,6	92,6	83,9	117,3	70,2
sektor publiczny	120,8	156,6	74,5	78,5	95,3	67,7	188,4	148,9	21,8	552,6	3,6	232,1	88,5	88,2	182,2	61,2	69,5	15,3	123,1	170,8	70,4	64,7	131,7	72,9
sektor prywatny	218,9	150,1	137,5	94,4	88,8	36,7	133,4	145,3	146,7	88,2	103,8	22,7	506,2	144,0	141,6	98,2	65,0	24,5	208,8	166,1	119,1	97,6	110,6	68,8
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	146,4	153,5	138,9	144,1	80,2	55,8	155,9	157,3	149,5	108,0	89,6	56,9	135,3	147,9	117,9	207,8	63,1	61,5	132,9	147,9	131,2	216,1	82,9	47,0
sektor publiczny	122,1	159,1	116,3	109,5	89,4	57,2	244,1	291,4	123,4	123,8	64,6	54,3	132,2	115,5	125,3	140,6	108,8	41,9	104,2	137,7	109,0	88,1	100,8	69,1
sektor prywatny	151,4	152,6	142,8	148,9	79,2	55,7	153,5	151,7	151,5	107,0	91,5	57,0	135,8	152,6	117,1	215,9	59,5	64,3	201,6	160,5	154,3	310,1	79,1	41,2
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	118,9	110,6	102,9	94,7	119,7	103,2	95,9	105,1	107,8	82,8	126,4	114,7	122,2	152,5	90,9	104,9	125,3	108,2	153,5	91,5	109,1	99,9	108,6	85,7
sektor publiczny	145,0	116,5	92,9	100,8	133,8	94,9	275,8	122,8	66,1	99,8	178,2	106,7	135,1	145,1	96,2	97,3	143,3	97,5	132,6	99,9	99,5	103,7	117,7	88,9
sektor prywatny	99,8	104,4	114,8	88,8	104,4	114,8	82,1	100,6	120,9	79,9	115,4	117,3	103,2	166,9	82,0	119,9	96,6	133,5	282,3	67,5	149,8	89,3	79,2	70,3
Ogółem* (bez sekcji K)	138,3	125,9	111,6	98,9	89,5	82,0	145,0	114,1	122,7	115,2	91,3	77,3	171,1	150,8	111,5	97,3	82,1	72,4	129,4	122,4	108,6	94,3	91,6	87,0
sektor publiczny	110,3	110,4	102,0	89,7	72,3	87,5	167,2	117,9	89,7	130,6	58,5	121,1	125,5	119,2	132,5	102,2	96,3	83,2	108,5	109,7	100,5	87,6	70,6	87,0
sektor prywatny	168,9	137,0	117,2	103,5	96,9	80,2	143,8	113,8	124,8	114,5	93,0	75,9	180,1	155,1	109,3	96,7	80,2	70,7	184,9	142,1	118,4	101,2	110,1	87,1

* Łącznie z sekcjami L, M i N

** W latach 1997–1998 od 0 do 50 zatrudnionych, w latach 1999–2002 od 0 do 49 zatrudnionych.

*** W latach 1997–1998 od 51 do 250 zatrudnionych, w latach 1999–2002 od 50 do 249 zatrudnionych.

**** W latach 1997–1998 powyżej 250 zatrudnionych, w latach 1999–2002 powyżej 249 zatrudnionych.

dów obserwowany był w pięciu sekcjach ze stosunkowo niskim łącznym udziałem w nakładach firm średnich ogółem wynoszącym 11,5%, z czego około 6,5% przypada na *Transport, gospodarkę magazynową i łączność*. Sekcje, gdzie miał miejsce wzrost nakładów, to: *Górnictwo i kopalnictwo* (o około 47,5%), *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (71%), *Hotele i restauracje* (14,5%), *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (około 7,5%) oraz *Pozostała działalność usługowa* (33,5%).

Duże prywatne przedsiębiorstwa zmniejszyły w 2002 r. swoje nakłady inwestycyjne wolniej niż małe i średnie. Nakłady spadły tu o nieco ponad 16,5%. Ten stosunkowo niski spadek był zasługą głównie dużych firm z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*, których udział w nakładach dużych przedsiębiorstw ogółem wyniósł w 2002 r. prawie 48,5%. Nakłady dużych prywatnych firm ze wspomnianej sekcji zwiększyły się w 2002 r. o około 6%, co miało niewątpliwą związek z ekspansją eksportową dużych firm przemysłowych, kontynuowaną również w 2003 r. Wzrost nakładów o ponad 37% odnotowały także duże firmy należące do sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę*, co z kolei związane było z wcześniejszą prywatyzacją niektórych przedsiębiorstw z tej sekcji. Jednakże w pozostałych sekcjach z liczącym się udziałem w nakładach dużych firm ogółem obserwowany był spadek inwestycji i to w wielu przypadkach bardzo poważny. I tak, w sekcji *Handel i naprawy* (około 15,5% udziału w nakładach dużych firm ogółem) wydatki związane z inwestycjami zmniejszyły się o 15%, w *Transportie, gospodarce magazynowej i łączności* (udział 21,5%) nakłady spadły o 34%, w *Pośrednictwie finansowym* (udział 5%) miał miejsce spadek nakładów o około 32%, wreszcie w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (udział 4,5%) zmniejszyły się one najsilniej ze wszystkich sekcji, gdyż o około 59%.

Sekcja *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* była, obok *Pośrednictwa finansowego*, tą dziedziną sektora prywatnego, gdzie nakłady inwestycyjne spadły najsilniej (o ponad 45%, wobec spadku w pośrednictwie finansowym o prawie 63,5%). Związane to było m.in. z ograniczeniem tempa budownictwa mieszkaniowego, ponieważ komunalne i spółdzielcze jednostki zajmujące się budową mieszkań oraz firmy deweloperskie budujące mieszkania na sprzedaż lub wynajem zgrupowane są właśnie w sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*. Pomijając sekcję *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*, nakłady przedsiębiorstw prywatnych ogółem w 2002 r. zmniejszyły się (ceny stałe) o około 20%, z tego małych o 24%, średnich o około 29,5%, a dużych o 13%. Widać więc, że pominąwszy budownictwo mieszkaniowe oraz inne nakłady firm zgrupowanych w sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* (związane np. także z budową biurowców na wynajem), tempo zmian wartości nakładów inwestycyjnych małych prywatnych przedsiębiorstw było w 2002 r. o 8 punktów procentowych bardziej korzystne niż oszacowane dla wszystkich małych firm prywatnych łącznie z *Obsługą nieruchomości i firm*. W przypadku dużych przedsiębiorstw prywatnych odpowiednia różnica wynosiła około 3,5 punktu, a w przypadku średnich jeszcze mniej, bo tylko około 1,5 punktu.

Przy spadku nakładów inwestycyjnych ogółem wszystkich przedsiębiorstw w 2002 r. (ceny stałe) o 22,8% (w sektorze prywatnym o 24,9%), nakłady na budynki i budowlę zmniejszyły się o 30,7% (w prywatnym o 34,3%), na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia o 13,7% (odpowiednio o 13,5%), a na środki transportu o 29,1% (firmy

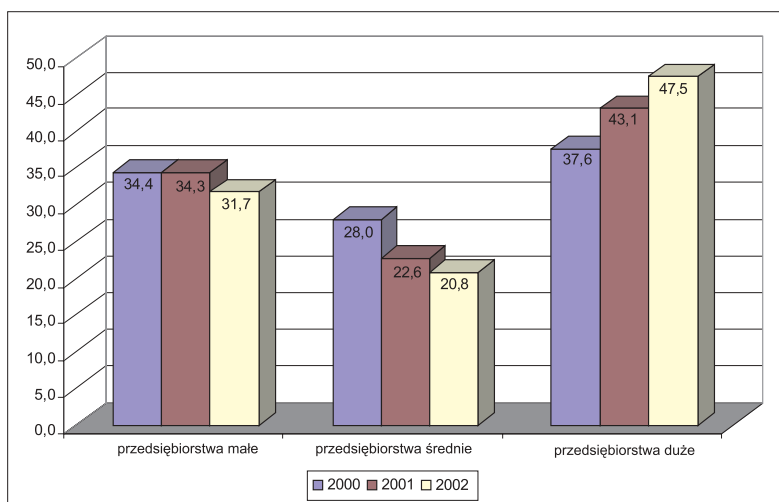
prywatne o 31,7%). Jak więc widać z tego porównania, tempo modernizacji polskiej gospodarki nie osłabiło się tak dalece, jak można by wnioskować ze spadku wielkości nakładów ogółem, ponieważ decydują o tym przede wszystkim nakłady na maszyny i urządzenia, które zmniejszyły się o wiele wolniej niż nakłady na pozostałe rodzaje środków trwałych.

5.2. Udział nakładów inwestycyjnych MSP w nakładach ogółem

Udział MSP w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem, wyrażonych w cenach bieżących, zwiększył się z 46,8% w 1999 r. do 50% w 2000 r. Ta wzrostowa tendencja udziału MSP zakłócona została w 2001 r., kiedy to wspomniany udział zmniejszył się do 48,2%. Zadecydował o tym poważny spadek udziału przedsiębiorstw średniej wielkości w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem z 23,1% w 2000 r. do 20,4% w 2001 r., podczas gdy udział firm małych zwiększył się z 26,9% do 27,8%. Ten zdawałoby się poważny spadek udziału MSP w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw między rokiem 2000 a 2001 (o 1,8 punktu procentowego) był jednak jeszcze stosunkowo umiarkowany wobec zmian, jakie w dziedzinie inwestycji miały miejsce w roku 2002 (por. tablica 27 w tekście). Udział MSP zmniejszył się we wspomnianym roku aż o 4,4 punktu do 43,8%, z tego udział małych firm o 2,5 punktu do 25,3%, a średnich o 1,9 punktu do 18,5%.

W 1999 r. udział MSP w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw prywatnych wyniósł 61,9%, a rok później 62,4%, by w 2001 r. zmniejszyć się do 56,9%. Spadek udziału MSP w nakładach inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw ogółem był w 2002 r. niższy niż rok wcześniej, natomiast podobny do obserwowanego łącznie w obu sektorach w 2002 r. Udział prywatnych MSP zmniejszył się o 4,4 punktu procentowego z 56,9% w 2001 r. do 52,5% w 2002 r. (por. wykres 15).

Wykres 15. Udziały przedsiębiorstw różnej wielkości w nakładach inwestycyjnych sektora prywatnego w latach 2000–2002 (w %)

Tablica 27. Udział MSP w nakładach inwestycyjnych według sekcji gospodarki w latach 2000–2002

Wyszczególnienie	2000		2001		2002	
	ogółem	sektor prywatny	ogółem	sektor prywatny	ogółem	sektor prywatny
Ogółem*	50,0	62,4	48,2	56,9	43,8	52,5
z tego						
przedsiębiorstwa małe	26,9	34,4	27,8	34,3	25,3	31,7
przedsiębiorstwa średnie	23,1	28,0	20,4	22,6	18,5	20,8
C – Górnictwo i kopalnictwo	8,6	25,8	16,1	51,6	6,0	30,8
z tego						
przedsiębiorstwa małe	3,6	12,0	12,9	43,5	1,9	10,5
przedsiębiorstwa średnie	5,0	13,8	3,2	8,1	4,1	20,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	39,0	44,0	42,8	44,7	35,8	37,1
z tego						
przedsiębiorstwa małe	16,3	18,7	16,9	17,8	12,9	13,5
przedsiębiorstwa średnie	22,7	25,3	25,9	26,9	22,9	23,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	14,3	88,1	14,8	59,6	14,9	51,2
z tego						
przedsiębiorstwa małe	4,3	40,2	4,6	47,7	4,6	33,2
przedsiębiorstwa średnie	10,0	47,9	10,2	11,9	10,3	18,0
F – Budownictwo	89,4	90,5	89,7	90,2	91,5	92,1
z tego						
przedsiębiorstwa małe	46,8	47,0	57,8	58,6	72,6	74,6
przedsiębiorstwa średnie	42,6	43,5	31,9	31,6	18,9	17,5
G – Handel i naprawy	61,5	62,3	59,6	60,3	61,8	62,2
z tego						
przedsiębiorstwa małe	39,5	40,3	36,3	37,2	43,1	43,7
przedsiębiorstwa średnie	22,0	22,0	23,3	23,1	18,7	18,5
H – Hotele i restauracje	67,9	69,7	64,5	66,0	61,4	61,4
z tego						
przedsiębiorstwa małe	26,4	28,1	51,1	53,4	38,3	39,6
przedsiębiorstwa średnie	41,5	41,6	13,4	12,6	23,1	21,8
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	17,1	34,1	17,3	19,4	22,9	27,1
z tego						
przedsiębiorstwa małe	9,5	20,7	10,5	13,0	13,9	17,6
przedsiębiorstwa średnie	7,6	13,4	6,8	6,4	9,0	9,5
J – Pośrednictwo finansowe	70,8	76,7	61,7	70,9	35,2	45,4
z tego						
przedsiębiorstwa małe	32,0	33,9	33,5	39,6	19,0	24,5
przedsiębiorstwa średnie	38,8	42,8	28,2	31,3	16,2	20,9
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	79,0	80,8	78,2	80,8	81,7	85,8
z tego						
przedsiębiorstwa małe	48,7	49,9	54,4	57,6	55,5	59,0
przedsiębiorstwa średnie	30,3	30,9	23,8	23,2	26,2	26,8
O – Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	64,3	82,5	67,6	86,8	73,1	91,9
z tego						
przedsiębiorstwa małe	33,7	57,9	35,5	64,0	39,5	65,4
przedsiębiorstwa średnie	30,6	24,6	32,1	22,8	33,6	26,5
Ogółem* (bez sekcji K)	43,2	56,8	41,9	50,9	38,3	46,7
z tego						
przedsiębiorstwa małe	21,8	29,7	22,2	28,5	20,9	26,9
przedsiębiorstwa średnie	21,4	27,1	19,7	22,4	17,4	19,8

* Łącznie z nakładami inwestycyjnymi przedsiębiorstw zaliczanych do sekcji: L, M i N.

Udział firm małych w nakładach inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw ogółem utrzymywał się w latach 1999–2001 praktycznie na jednakowym poziomie (34,3% w latach 1999 i 2001 oraz 34,4% w roku 2000). W roku 2002 zmalał on natomiast do 31,7%, czyli o 2,6 punktu w porównaniu z rokiem poprzednim.

Udział średnich przedsiębiorstw prywatnych zwiększył się między rokiem 1999 a 2000 z 27,6% do 28%, by w 2001 r. spaść o rekordową wielkość 5,4 punktu procentowego do poziomu 22,6%, gdyż nakłady inwestycyjne średnich przedsiębiorstw prywatnych zmniejszyły się w 2001 r. o ok. 25% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wobec tak wysokiego spadku w 2001 r., spadek z roku 2002 można nazwać umiarkowanym. W 2002 r. udział średnich prywatnych przedsiębiorstw w nakładach firm prywatnych zmniejszył się o 1,8 punktu do 20,8%, mimo iż nakłady średnich prywatnych przedsiębiorstw spadły we wspomnianym roku jeszcze bardziej gwałtownie (o ponad 30%) niż w 2001 r.

5.3. Struktura nakładów inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw według grup środków trwałych

W 2001 r. struktura nakładów inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw według grup środków trwałych nie uległa poważniejszym zmianom w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział nakładów na budynki i budowle w ogólnej kwocie nakładów wszystkich firm prywatnych zmniejszył się z 42,2 % do 42,1%. Udział nakładów na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia zwiększył się z 40,8% do 42,6%, a udział nakładów na środki transportowe zmalał z 15% do 14%. Wobec stwierdzonego wcześniej relatywnie wysokiego spadku nakładów inwestycyjnych na środki trwałe, jaki obserwowany był w sektorze prywatnym w 2001 r., oznacza to, że nakłady na poszczególne rodzaje środków zmniejszyły się niemal w takim samym tempie, jak nakłady ogółem.

Podobnie jak w przypadku struktury nakładów ogółem, w 2001 r. nie zmieniła się również w sposób bardziej zasadniczy struktura nakładów według grup środków trwałych w poszczególnych klasach prywatnych przedsiębiorstw według wielkości. Najpoważniejsza zmiana to wzrost o ponad 4 punkty procentowe (z 34,5% do 38,7%) udziału nakładów na maszyny i urządzenia w grupie firm średnich kosztem wydatków na środki transportowe (spadek odpowiedniego udziału z 16,7% w 2000 r. do 13,8% rok później).

W odróżnieniu od roku 2001, w roku 2002 obserwowane już były bardziej zasadnicze zmiany struktury wydatków przedsiębiorstw na środki trwałe. W przypadku wszystkich prywatnych przedsiębiorstw ogółem, udział nakładów na budynki i budowle zmniejszył się o prawie 4 punkty procentowe z 42,1% do 38% (por. tablica 29 w tekście opracowania)².

² W tablicy 28 przedstawione są zmiany struktury nakładów inwestycyjnych w latach 2001–2002 wszystkich przedsiębiorstw zaliczanych do obu sektorów gospodarki, czyli publicznego i prywatnego łącznie.

Tablica 28. Struktura nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem według grup środków trwałych w latach 2001–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem						Z tego o liczbie zatrudnionych osób							
	2001		2002		0–49		50–249		powyżej 249		2001		2002	
Ogółem (suma sekcji od C do O)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	43,2	40,0	50,8	51,1	46,3	46,3	51,1	46,3	37,8	33,8	33,8	37,8	33,8	33,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	42,8	46,9	26,5	23,4	26,5	23,4	26,5	42,6	53,1	59,0	53,1	59,0	59,0	59,0
środki transportu	12,7	11,6	21,5	24,4	21,5	24,4	21,5	12,7	7,7	5,6	7,7	5,6	5,6	5,6
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	49,1	44,8	78,7	15,6	19,8	15,6	19,8	33,5	45,6	45,9	45,6	45,9	45,9	45,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	47,9	51,6	18,6	69,1	75,8	69,1	75,8	62,0	51,3	50,8	51,3	50,8	50,8	50,8
środki transportu	2,4	3,1	2,0	13,3	4,1	13,3	4,1	3,6	2,4	2,9	2,4	2,9	2,9	2,9
Sekcja D. Przetwórstwo przemysłowe	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	32,3	27,0	38,6	35,8	35,3	35,3	31,3	29,2	23,7	23,7	23,7	23,7	23,7	23,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	61,4	64,9	48,7	42,7	58,9	42,7	60,6	66,2	66,2	70,9	66,2	70,9	70,9	70,9
środki transportu	4,9	6,4	10,9	20,5	4,8	20,5	4,8	6,9	3,2	3,4	3,2	3,4	3,4	3,4
Sekcja E. Wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	48,6	49,0	78,1	70,5	50,5	70,5	54,4	46,8	47,1	47,1	46,8	47,1	47,1	47,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	48,4	46,9	20,7	27,6	46,7	27,6	43,0	50,1	48,4	48,4	50,1	48,4	48,4	48,4
środki transportu	1,2	1,2	1,0	1,6	2,0	1,6	1,9	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Sekcja F. Budownictwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	65,6	59,5	69,4	66,7	65,6	66,7	65,6	43,7	44,7	33,2	44,7	33,2	33,2	33,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	23,1	21,5	16,8	14,4	28,2	14,4	28,2	38,6	42,3	44,0	42,3	44,0	44,0	44,0
środki transportu	10,4	14,0	12,5	13,2	5,8	13,2	5,8	14,8	12,7	18,7	12,7	18,7	18,7	18,7
Sekcja G. Handel i naprawy	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	49,4	41,0	47,8	42,6	49,8	42,6	39,5	50,7	40,1	40,1	50,7	40,1	40,1	40,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	33,7	37,1	25,3	23,2	35,3	23,2	38,8	40,2	52,1	52,1	40,2	52,1	52,1	52,1
środki transportu	14,3	21,0	25,1	33,8	13,7	33,8	21,0	4,8	6,6	6,6	4,8	6,6	6,6	6,6
Sekcja H. Hotele i restauracje	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	72,6	66,8	73,5	63,2	79,1	63,2	72,7	68,9	66,9	66,9	68,9	66,9	66,9	66,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	23,6	25,3	21,6	22,9	15,8	22,9	20,8	29,3	30,4	30,4	29,3	30,4	30,4	30,4
środki transportu	3,0	5,9	4,5	13,0	1,6	13,0	2,3	1,3	1,1	1,1	1,3	1,1	1,1	1,1
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	33,9	25,7	17,3	20,2	41,8	20,2	20,6	35,3	27,3	27,3	35,3	27,3	27,3	27,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	48,5	50,6	30,4	14,0	32,5	14,0	39,6	52,1	58,5	58,5	52,1	58,5	58,5	58,5
środki transportu	17,0	22,7	52,2	65,7	24,8	65,7	37,2	11,9	13,2	13,2	11,9	13,2	13,2	13,2
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	16,3	23,4	6,7	23,0	10,1	23,0	13,7	29,4	26,0	26,0	29,4	26,0	26,0	26,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	47,8	56,3	37,0	35,7	31,1	35,7	31,1	66,2	68,6	68,6	66,2	68,6	68,6	68,6
środki transportu	34,2	20,0	54,2	41,0	51,5	41,0	55,0	3,9	5,1	5,1	3,9	5,1	5,1	5,1

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem						Z tego o liczbie zatrudnionych osób					
	0-49		50-249		powyżej 249		0-49		50-249		powyżej 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm; nauka	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	61,8	71,0	68,0	72,6	72,4	77,4	77,4	77,4	77,4	34,6	57,0	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	18,7	19,0	16,0	14,6	16,7	16,4	16,4	16,4	16,4	27,7	36,0	
środki transportu	18,5	9,2	15,4	12,1	8,7	4,9	4,9	4,9	4,9	37,2	6,4	
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
budynki i budowle	55,7	72,4	62,5	9,5	55,4	74,9	74,9	74,9	74,9	53,4	-	-
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	38,4	15,8	13,6	26,0	43,6	15,4	15,4	15,4	15,4	45,3	-	-
środki transportu	4,7	5,1	18,2	64,5	1,0	2,7	2,7	2,7	2,7	1,3	-	-
Sekcja M. Edukacja	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	70,5	63,0	62,2	49,9	75,7	64,6	64,6	64,6	64,6	88,3	83,3	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	18,4	24,6	20,1	20,5	18,9	30,1	30,1	30,1	30,1	10,1	14,9	
środki transportu	9,9	10,8	16,9	29,0	3,6	2,8	2,8	2,8	2,8	0,6	1,7	
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	42,5	41,2	41,3	36,9	47,2	40,1	42,3	42,3	42,3	43,0	43,0	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	51,8	50,5	44,2	38,7	47,4	55,1	55,1	55,1	55,1	55,1	54,0	
środki transportu	5,2	7,7	14,2	24,1	4,6	3,8	3,8	3,8	3,8	2,2	2,3	
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	53,0	53,6	51,3	55,9	54,6	57,0	57,0	57,0	57,0	53,2	46,2	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	31,4	36,1	29,1	34,8	29,7	30,3	30,3	30,3	30,3	35,6	45,1	
środki transportu	12,9	8,7	15,8	8,2	12,3	11,0	11,0	11,0	11,0	10,3	6,7	
Ogółem (bez sekcji K)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	39,2	35,5	41,9	43,0	39,6	36,1	36,1	36,1	36,1	38,0	32,8	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	47,8	51,0	31,9	26,7	44,4	48,2	48,2	48,2	48,2	55,1	60,0	
środki transportu	11,5	12,0	24,6	29,0	14,6	14,3	14,3	14,3	14,3	5,4	5,5	

Tablica 29. Struktura nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw prywatnych według grup środków trwałych w latach 2001–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem						Z tego o liczbie zatrudnionych osób							
	2001		2002		0–49		50–249		powyżej 249		2001		2002	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Ogółem (suma sekcji od C do O)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	42,1	38,0	50,1	50,1	46,0	42,5	33,7	28,0	37,7	33,7	28,0	37,7	33,7	28,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	42,6	48,0	26,6	23,4	38,7	43,3	57,3	66,4	57,3	57,3	66,4	57,3	57,3	66,4
środki transportu	14,0	12,7	22,1	25,3	13,8	12,8	7,6	4,1	7,6	7,6	4,1	7,6	7,6	4,1
Sekcja C. Gornictwo i kopalnictwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	53,8	37,3	78,6	15,6	21,8	36,2	36,8	40,9	36,2	36,8	40,9	36,2	36,8	40,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	43,9	58,1	18,7	69,1	73,7	59,2	61,6	56,1	59,2	61,6	56,1	59,2	61,6	56,1
środki transportu	2,0	3,0	2,0	13,4	4,3	3,6	1,6	1,2	3,6	1,6	1,2	3,6	1,6	1,2
Sekcja D. Przetwórstwo przemysłowe	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	32,2	26,5	37,9	34,7	35,8	31,4	28,7	22,9	31,4	28,7	22,9	31,4	28,7	22,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	61,3	65,2	49,2	43,4	58,3	60,3	66,6	71,7	60,3	66,6	71,7	60,3	66,6	71,7
środki transportu	5,1	6,7	11,0	21,0	4,8	7,0	3,3	3,6	7,0	3,3	3,6	7,0	3,3	3,6
Sekcja E. Wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	49,7	53,5	83,4	74,7	39,8	44,4	12,8	42,5	44,4	12,8	42,5	44,4	12,8	42,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	47,7	44,9	15,7	23,6	55,1	52,8	83,4	56,4	55,1	52,8	83,4	55,1	52,8	56,4
środki transportu	1,0	1,2	0,8	1,3	3,0	1,5	0,6	1,1	3,0	1,5	0,6	1,1	3,0	1,5
Sekcja F. Budownictwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	65,2	57,8	68,6	65,5	65,5	38,0	43,7	28,7	65,5	38,0	43,7	28,7	65,5	38,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	23,3	22,1	17,2	14,8	28,4	42,3	43,6	46,2	28,4	42,3	43,6	46,2	28,4	42,3
środki transportu	10,6	14,8	12,9	13,8	5,8	16,5	12,4	20,5	5,8	16,5	12,4	20,5	5,8	16,5
Sekcja G. Handel i naprawy	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	49,6	41,1	47,8	42,6	49,3	39,2	51,5	40,2	49,3	39,2	51,5	40,2	49,3	39,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	33,7	37,0	25,3	23,0	35,7	39,1	40,4	52,1	35,7	39,1	40,4	52,1	35,7	39,1
środki transportu	14,0	21,1	25,1	33,9	13,9	21,0	3,7	6,4	13,9	21,0	3,7	6,4	13,9	21,0
Sekcja H. Hotele i restauracje	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	73,0	66,9	73,2	62,6	81,3	71,6	69,6	68,6	81,3	71,6	69,6	68,6	81,3	71,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	23,4	24,9	21,8	23,2	15,4	21,2	28,9	28,9	15,4	21,2	28,9	28,9	15,4	21,2
środki transportu	3,0	6,2	4,5	13,3	1,7	2,4	1,1	1,0	1,7	2,4	1,1	1,0	1,7	2,4
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	30,2	20,4	16,0	17,4	35,4	17,8	32,1	21,4	17,4	17,8	32,1	21,4	17,4	17,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	57,3	61,2	29,1	12,3	39,4	47,4	63,3	74,8	39,4	47,4	63,3	74,8	39,4	47,4
środki transportu	11,9	17,3	54,8	70,2	23,9	31,4	4,0	2,6	23,9	31,4	4,0	2,6	23,9	31,4
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	13,2	20,2	6,7	21,4	7,0	13,7	28,7	22,2	7,0	13,7	28,7	22,2	7,0	13,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	44,9	53,7	36,9	36,2	35,6	29,1	65,8	70,9	35,6	29,1	65,8	70,9	35,6	29,1
środki transportu	40,0	25,8	54,3	42,1	54,6	57,0	4,9	6,5	54,6	57,0	4,9	6,5	54,6	57,0

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem						Z tego o liczbie zatrudnionych osób					
	0-49		50-249		powyżej 249		0-49		50-249		powyżej 249	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm; nauka	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	62,2	71,9	67,4	71,9	77,7	79,8	77,6	79,8	77,6	79,8	27,6	57,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	17,3	17,8	16,1	14,9	13,7	15,1	25,3	15,1	25,3	35,0	35,0	35,0
środki transportu	19,6	9,5	15,9	12,6	6,2	3,8	46,7	3,8	46,7	7,2	46,7	7,2
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
budynki i budowle	47,8	73,8	17,3	11,5	69,0	75,8	0,0	75,8	0,0	-	0,0	-
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	41,1	15,4	55,4	10,3	30,9	15,6	100,0	15,6	100,0	0,0	100,0	-
środki transportu	11,0	3,9	27,3	78,2	0,0	1,4	0,0	1,4	0,0	-	0,0	-
Sekcja M. Edukacja	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	71,9	63,6	62,3	45,8	77,8	65,6	92,1	65,6	92,1	83,3	92,1	83,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	18,0	25,9	20,4	23,6	18,5	30,6	6,9	30,6	6,9	14,9	6,9	14,9
środki transportu	8,9	8,9	16,5	30,1	1,9	1,2	0,6	1,2	0,6	1,7	0,6	1,7
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	42,6	30,4	41,8	27,7	54,5	44,0	15,2	44,0	15,2	38,9	15,2	38,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	43,5	44,7	42,9	43,2	42,3	52,7	63,7	52,7	63,7	48,4	63,7	48,4
środki transportu	13,4	24,5	15,0	28,9	1,9	1,9	20,0	1,9	20,0	12,4	20,0	12,4
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa, komunalna	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	41,6	53,0	47,2	56,8	38,7	53,8	19,9	53,8	19,9	19,7	19,9	19,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	37,4	35,4	31,8	33,4	40,0	29,4	60,2	29,4	60,2	71,6	60,2	71,6
środki transportu	18,7	10,4	19,0	9,0	18,4	15,0	18,2	15,0	18,2	7,1	18,2	7,1
Ogółem (bez sekcji K)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
budynki i budowle	37,1	32,1	41,3	41,8	37,7	33,7	34,3	33,7	34,3	26,7	34,3	26,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	48,9	53,2	32,0	26,7	45,2	50,0	60,4	50,0	60,4	67,8	60,4	67,8
środki transportu	12,6	13,2	25,2	30,2	15,7	14,9	3,8	14,9	3,8	4,0	3,8	4,0

O prawie 5,5 punktu z 42,6% do 48% wzrósł natomiast w 2002 r. udział nakładów na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia. Charakterystyczne, że wspomniane wyżej zmiany strukturalne nie wystąpiły w grupie firm małych. Tu nawet udział nakładów na maszyny i urządzenia zmniejszył się (z 26,6% do 23,4%), a wzrósł udział nakładów na środki transportowe (z 22,1% do 25,3%). Natomiast w grupach przedsiębiorstw średnich i dużych zmiany są bardzo wyraźne. I tak udział nakładów średnich firm na budynki i budowle spadł z 46% do 42,5%, a udział dużych z 33,7% do 28%. W przedsiębiorstwach średniej wielkości udział nakładów na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia wzrósł z 38,7% do 43,3%, a w dużych jeszcze silniej, bo z 57,3% do 66,4%, czyli o ponad 9 punktów procentowych.

Dla roku 2002 charakterystyczne jest również, że omawiane tu zmiany struktury nakładów inwestycyjnych praktycznie nie były związane, jak należałoby się spodziewać, ze spadkiem nakładów na budownictwo mieszkaniowe. Porównując strukturę nakładów przedsiębiorstw z pominięciem sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* można zauważyć, że między rokiem 2001 a 2002 zaszły tu również bardzo poważne zmiany, tak jak w przypadku nakładów inwestycyjnych wszystkich prywatnych przedsiębiorstw. Udział nakładów na maszyny i urządzenia w grupie małych firm zmniejszył się (z 32% do 26,7%), w grupie średnich wzrósł o 4,8 punktu (z 45,2% do 50%), a najsilniej, bo o 7,4 punktu (z 60,4% do 67,8%) zwiększył udział wydatków na maszyny i urządzenia w dużych przedsiębiorstwach. Udziału nakładów na maszyny i urządzenia w dużych firmach należących do sekcji *Handel i naprawy* wzrósł o 11,7 punktu procentowego, w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności* oraz w *Pozostalej działalności usługowej* – bardzo podobnie, gdyż o około 11,5 punktu, a w *Przetwórstwie przemysłowym* o 5,1 punktu procentowego.

Szybszy spadek nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na budynki i budowle niż nakładów ogółem zdaje się świadczyć, że przedsiębiorstwa, zwłaszcza duże, kończą pewien etap swojego rozwoju. Polegał on na budowie od podstaw lub gruntownej modernizacji obiektów służących produkcji lub świadczeniu usług. Doprowadziło to do zaspokojenia aktualnych potrzeb m.in. w takich dziedzinach, jak handel (budowa supermarketów) czy transport i łączność (centra logistyczne, telefonia komórkowa). Dlatego nakłady inwestycyjne we wspomnianych dziedzinach maleją od kilku lat. Ze względu na stosunkowo wolno rosnący popyt dalszy wzrost potencjału produkcyjnego i usługowego dokonywać się tam będzie w najbliższej przyszłości raczej dzięki stopniowej modernizacji posiadanego wyposażenia technicznego niż budowie od podstaw nowych obiektów. Stąd opisana powyżej zmiana struktury nakładów inwestycyjnych.

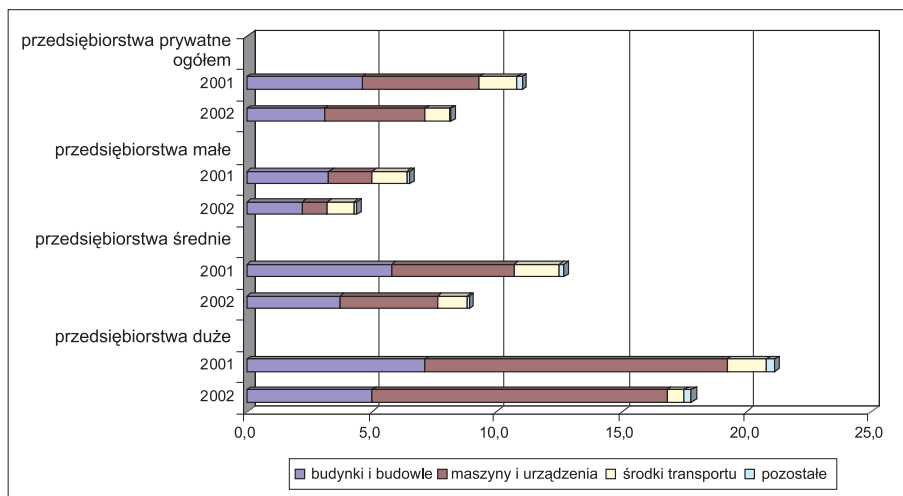
W innej sytuacji są natomiast przedsiębiorstwa z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*. Popyt na ich produkty jest praktycznie nieograniczony ze względu na możliwość eksportu. Dlatego np. duże przedsiębiorstwa z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* były jedną z nielicznych grup firm, które zwiększyły nakłady inwestycyjne w 2002 r. Wzrost produkcji eksportowej dokonywany jest jednak również najwyraźniej głównie dzięki zastosowaniu bardziej wydajnych maszyn i urządzeń. Spadek udziału nakładów na budynki i budowle, i to w warunkach wzrostu wielkości nakładów ogółem, zdaje się świadczyć, że stosunkowo niewiele dużych przedsiębiorstw decyduje się na budowę nowych zakładów przemysłowych od podstaw.

5.4. Nakłady inwestycyjne na pracującego w prywatnych MSP

W 2000 r. nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jednego pracującego w sektorze rynkowym z pominięciem sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* wyniosły w prywatnych przedsiębiorstwach ogółem 9,8 tys. zł (ceny bieżące), z tego w małych 5 tys. zł, w średnich prywatnych 13,2 tys. zł, a w dużych prywatnych 19 tys. zł. W 2001 r. nakłady inwestycyjne na pracującego w sektorze prywatnym (bez sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*) pozostały na dokładnie takim samym poziomie 9,8 tys. zł, jak w 2000 r. Zmieniły się natomiast proporcje nakładów na pracującego w przedsiębiorstwach różnej wielkości. Nakłady w małych firmach zmniejszyły się do 4,8 tys. zł, a w średnich jeszcze bardziej, bo do 11,1 tys. zł. Zwiększyły się natomiast istotnie, bo do 21,5 tys. zł nakłady inwestycyjne na pracującego w dużych prywatnych przedsiębiorstwach.

W 2002 r. nakłady na pracującego ogółem w prywatnym sektorze rynkowym (bez sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*) zmniejszyły się dość istotnie w porównaniu z dwoma poprzednimi latami. Wyniosły one 7,9 tys. zł (por. tablica 5 w załączniku 2 oraz wykres 16), a więc były niższe niż rok wcześniej o prawie 19,5%. Spadek dotknął wszystkie grupy przedsiębiorstw według wielkości. Nakłady na pracującego w małych firmach zmniejszyły się do 3,6 tys. zł, czyli o dokładnie 25% w porównaniu z rokiem poprzednim, nakłady w średnich przedsiębiorstwach osiągnęły wielkość 8 tys. zł (spadek o około 28%), a w dużych 19,1 tys. zł (spadek o około 11%).

Wykres 16. Nakłady inwestycyjne na pracującego w prywatnych przedsiębiorstwach różnej wielkości w latach 2001–2002 (tys. zł, ceny bieżące)

W 2002 r. spadek nakładów na pracującego w firmach prywatnych miał miejsce we wszystkich sekcjach zaliczanych do sektora rynkowego oprócz *Pozostałej działalności usługowej*, gdzie minimalnie wzrosły z 3,3 tys. zł do 3,4 tys. zł. Nakłady na pracu-

jącego w małych prywatnych firmach zmniejszyły się we wszystkich sekcjach również oprócz *Pozostalej działalności usługowej*. W przypadku firm średniej wielkości wzrost obserwowany był w czterech sekcjach: *Górnictwie i kopalnictwie*, *Wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę*, sekcji *Hotele i restauracje* oraz *Pozostała działalność usługowa*. Jeżeli chodzi natomiast o duże prywatne przedsiębiorstwa, to nakłady na pracującego wzrosły tylko w jednej sekcji, a mianowicie *Przetwórstwie przemysłowym* (z 16,1 tys. zł do 17,1 tys. zł w 2002 r.).

5.5. Źródła finansowania inwestycji przedsiębiorstw

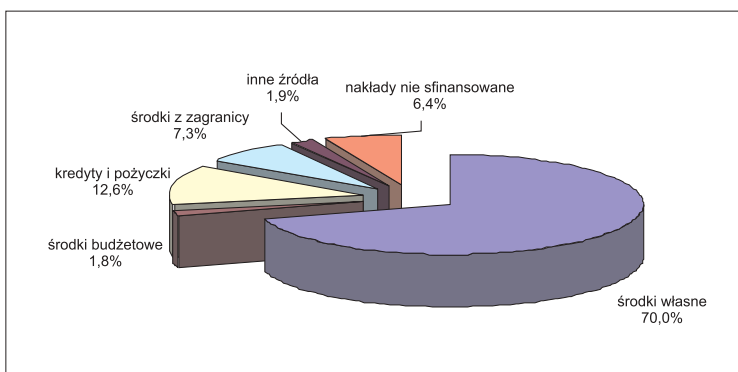
Wraz ze spadkiem wielkości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw, w firmach zatrudniających powyżej 9 osób (oba sektory – publiczny i prywatny łącznie) zwiększył się udział nakładów finansowanych ze środków własnych z około 65% w 2001 r. do 70% w 2002 r. (por. tablica 30 w tekście opracowania i wykres 17). Dokonało się to głównie kosztem udziału nakładów finansowanych z kredytów i pożyczek otrzymanych w bankach krajowych³, który zmniejszył się odpowiednio z 18,4% do 12,6%. Jeżeli przyjąć, że nakłady inwestycyjne firm zatrudniających poniżej 9 osób były finansowane za pomocą środków własnych znacznie częściej niż nakłady większych przedsiębiorstw, to udział środków własnych, jako źródła finansowania nakładów wszystkich przedsiębiorstw poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem* mógł osiągnąć poziom 69% w roku 2001 i około 74% w roku 2002, zaś udział nakładów finansowanych z kredytów i pożyczek odpowiednio około 16% i 11%.

W 2001 r. udział środków własnych w wydatkach przeznaczonych na inwestycje wyniósł w małych firmach zatrudniających powyżej 9 osób 63,4%, w nakładach średnich przedsiębiorstw 63,3%, a w nakładach dużych 66,2%. W przypadku przedsiębiorstw dużych udział ten wzrósł w 2002 r. stosunkowo umiarkowanie, gdyż tylko do 68,1%, czyli o 1,9 punktu procentowego. Znacznie silniej, bo o 5,4 punktu procentowego (do 68,8%) wzrósł udział nakładów finansowanych ze środków własnych w małych przedsiębiorstwach, najszybciej zaś, bo o 13,3 punktu (do 76,6%) w przedsiębiorstwach średniej wielkości. Odpowiednio do tego zmalały udziały nakładów finansowanych za pomocą kredytów i pożyczek uzyskanych w bankach krajowych: w małych firmach o 4,8 punktu procentowego (z 20,7% do 15,9%), w średnich o 11,2 punktu (z 24,2% do 13%), a w dużych o 3,7 punktu (z 15,5% do 11,8%).

Jeżeli chodzi o poszczególne sekcje gospodarki, to udział nakładów finansowanych ze środków własnych wzrósł w 2002 r. najbardziej w *Pośrednictwie finansowym* (z 52,2%

³ Inne potencjalne źródła finansowania nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw to m.in. środki uzyskane bezpośrednio z zagranicy, czyli środki otrzymane przez przedsiębiorstwa w ramach różnych programów międzynarodowych, w tym tzw. programów pomocowych z UE, ale także kredyty i pożyczki uzyskane bezpośrednio z banków zagranicznych (nie przechodzące przez nasz system bankowy). Inne źródła finansowania to głównie tzw. fundusze celowe, jak np. Fundusz Ochrony Środowiska czy Fundusz Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Natomiast tzw. nakłady nie sfinansowane to nakłady dotyczące robót budowlano-montażowych lub zakupu obiektów majątkowych, za wykonanie lub dostarczenie których wystawione zostały odpowiednie faktury, ale nie towarzyszył temu przepływ środków pieniężnych (tzw. ujęcie memoriałowe stosowane w badaniach statystycznych). Przedsiębiorstwa nie określiły źródeł finansowania tych inwestycji ponieważ często same nie wiedziały jeszcze, z jakich środków będą pokryte wspomniane zobowiązania.

Wykres 17. Struktura nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób według źródeł finansowania w 2002 r. (w %)

do 86,9%), a następnie w sekcjach: *Administracja publiczna* (z 53,6% do 77,2%), *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* (z 63,9% do 78,8%), *Górnictwo i kopalnictwo* (z 81,9% do 87,6%) oraz *Ochrona zdrowia* (z 42,2% do 47,5%). Wspomniany udział zmniejszył się najbardziej w *Budownictwie* (z 65,4% do 49,9%), *Edukacji* (z 81,3% do 72,9%) oraz *Pozostałej działalności usługowej* (z 68,6% do 63,8%). W niektórych sekcjach, gdzie ogólna wielkość udziału nakładów inwestycyjnych finansowanych ze środków własnych utrzymała się w 2002 r. mniej więcej na poziomie z roku poprzedniego, wskaźnik ten zwiększył swoją wartość w przypadku przedsiębiorstw średniej wielkości, a zmniejszył się w przypadku dużych. Jako przykład można tu podać *Przetwórstwo przemysłowe* (wzrost w średnich z 67,8% do 77,7%, spadek w dużych z 75,6% do 70,4%) oraz sekcję *Hotele i restauracje*.

Jedną z podstawowych przyczyn zwiększenia się udziału nakładów finansowanych ze środków własnych, w warunkach zmniejszenia się ogólnego poziomu nakładów, jest niewątpliwie pogarszająca się kondycja finansowa wielu firm, zwłaszcza małych i średnich, powodująca coraz dalej posuniętą ostrożność banków wstrzymujących się z udzielaniem kredytu przedsiębiorstwom. Niechęć banków do udzielania kredytu przedsiębiorstwom spowodowana jest jednak także wzrastającym udziałem obligacji rządowych w wartości aktywów poszczególnych banków⁴. Rząd, zwiększając deficyt budżetowy, staje się coraz bardziej potężnym konkurentem przedsiębiorstw na rynku kapitałowym (tzw. efekt wypychania przedsiębiorstw przez instytucje rządowe). W rezultacie jedyną grupą przedsiębiorstw, która może zwiększyć wielkość nakładów inwestycyjnych w zależności od potrzeb, są spółki z kapitałem zagranicznym, ponieważ finansowanie inwestycji tych spółek dokonuje się niemal całkowicie niezależnie od naszego krajowego systemu bankowego. Natomiast przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym mają o wiele trudniejsze warunki rozwoju, gdyż aktualna polityka rządu i strategia przyjęta przez polskie banki powodują, że mogą one finansować inwestycje głównie z ograniczonych środków własnych (ich szanse na otrzymanie kredytu w bankach działających za granicą są również relatywnie niewielkie).

⁴ Praktyka ostatnich lat pokazuje, że banki udzielają także chętniej kredytu na cele konsumpcyjne oraz na budownictwo mieszkaniowe osobom fizycznym niż przedsiębiorstwom (zwłaszcza mniejszym) na inwestycje.

Tablica 30. Struktura nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób wg źródeł finansowania w 2002 r. (w%)

Wyszczególnienie	Ogółem	Źródła finansowania						Nakłady nie sfinansowane
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	W tym		Inne źródła razem	
					Środki bezpośrednio z zagranicy	Kredyt bankowy		
Ogółem	100,0	70,0	1,8	12,6	7,3	4,1	1,9	6,4
a – ogółem	100,0	68,8	1,3	15,9	10,0	7,1	1,6	2,5
b – 10 do 49 osób	100,0	76,6	1,6	13,0	4,6	2,5	2,1	2,0
c – 50 do 249 osób	100,0	68,1	2,0	11,8	7,6	4,0	1,9	8,6
d – powyżej 249 osób	100,0	87,6	0,5	2,7	-	-	0,2	8,9
C – Górnictwo i kopalnictwo	100,0	87,1	0,0	8,7	-	-	3,9	0,4
a	100,0	83,0	0,2	13,4	0,6	0,5	-	2,7
b	100,0	87,9	0,5	2,2	-	-	0,2	9,3
c	100,0	72,9	0,3	11,9	6,8	1,0	2,9	5,3
d	100,0	78,7	0,7	14,8	2,7	-	2,0	1,1
D – Przetwórstwo przemysłowe	100,0	77,7	0,3	12,7	6,0	2,4	1,2	2,2
a	100,0	70,4	0,2	11,3	7,6	0,6	3,6	6,9
b	100,0	65,2	0,6	17,3	5,1	4,8	2,4	9,5
c	100,0	52,5	0,2	6,9	18,5	12,2	10,7	11,2
d	100,0	80,1	1,9	10,3	1,8	0,6	0,3	5,7
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	63,6	0,4	18,3	5,2	5,2	2,5	10,0
a	100,0	49,9	0,4	14,9	23,2	23,0	0,5	11,1
b	100,0	26,3	0,6	21,1	42,5	42,2	0,4	9,1
c	100,0	87,0	0,1	10,7	0,3	-	0,5	1,5
d	100,0	62,3	-	1,5	-	-	0,8	35,4
F – Budownictwo	100,0	82,1	0,1	10,4	6,2	0,2	0,6	0,6
a	100,0	75,0	0,2	16,0	7,8	0,2	0,5	0,5
b	100,0	82,6	0,2	10,7	3,8	0,5	1,6	1,1
c	100,0	85,7	0,1	7,2	6,5	-	0,2	0,3
d	100,0	77,5	0,3	16,3	2,5	1,5	2,9	0,6
G – Handel i naprawy	100,0	56,3	1,6	40,0	-	-	1,3	0,8
a	100,0	70,7	0,1	15,5	6,7	4,1	6,0	1,0
b	100,0	91,6	-	7,4	-	-	0,9	0,1
c	100,0	74,1	0,1	15,5	6,7	4,1	6,0	1,0
d	100,0	91,6	-	7,4	-	-	0,9	0,1
H – Hotele i restauracje	100,0	77,5	0,3	16,3	2,5	1,5	2,9	0,6
a	100,0	56,3	1,6	40,0	-	-	1,3	0,8
b	100,0	70,7	0,1	15,5	6,7	4,1	6,0	1,0
c	100,0	91,6	-	7,4	-	-	0,9	0,1
d	100,0	74,1	0,1	15,5	6,7	4,1	6,0	1,0

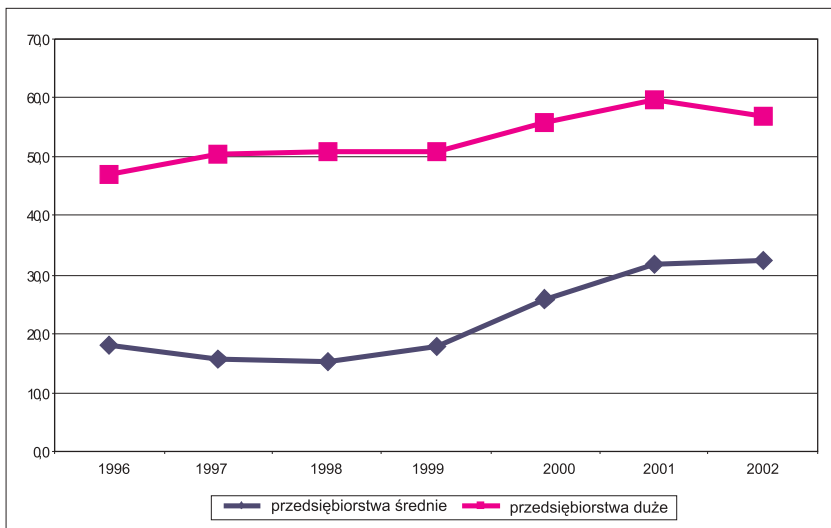
	Wyszczególnienie	Ogółem	Źródła finansowania						Inne źródła razem	Nakłady nie sfinansowane
			Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	W tym				
						Środki bezpośrednio z zagranicy	Kredyt bankowy			
	a – ogółem	100,0	50,3	2,4	17,4	14,0	12,3	0,4	15,5	
	b – 10 do 49 osób	100,0	75,6	2,1	17,7	1,2	0,3	2,1	1,3	
	c – 50 do 249 osób	100,0	72,8	2,4	15,6	1,3	-	2,0	5,8	
	d – powyżej 249 osób	100,0	47,1	2,4	17,5	15,8	13,9	0,2	17,0	
	a	100,0	86,9	0,1	2,6	8,0	7,2	2,2	0,2	
	b	100,0	64,5	0,6	13,6	19,6	14,1	0,9	0,8	
	c	100,0	53,8	-	4,0	30,5	30,5	11,5	0,2	
	d	100,0	99,7	0,1	0,1	-	-	0,1	-	
	a	100,0	78,8	3,4	12,2	2,2	0,4	2,1	1,3	
	b	100,0	84,2	0,6	10,9	0,1	0,0	2,3	1,8	
	c	100,0	76,1	1,6	17,6	1,0	1,0	3,1	0,5	
	d	100,0	75,8	10,1	5,2	6,8	-	0,2	1,9	
	a	100,0	77,2	-	22,8	-	-	-	-	
	b	100,0	100,0	-	-	-	-	-	-	
	c	100,0	59,8	-	40,2	-	-	-	-	
	d	-	-	-	-	-	-	-	-	
	a	100,0	72,9	1,3	25,3	-	-	0,2	0,4	
	b	100,0	81,7	0,4	16,1	-	-	0,3	1,4	
	c	100,0	62,7	1,9	35,3	-	-	0,1	0,1	
	d	100,0	98,7	-	0,8	-	-	0,2	0,3	
	a	100,0	47,5	36,2	4,4	0,9	0,1	6,0	5,1	
	b	100,0	66,5	9,3	14,7	3,5	-	2,8	3,2	
	c	100,0	63,2	19,1	9,3	0,5	0,3	5,2	2,7	
	d	100,0	42,2	42,5	2,3	0,7	-	6,5	5,8	
	a	100,0	63,8	18,5	11,6	0,5	-	3,5	2,0	
	b	100,0	39,7	21,7	30,7	0,4	-	3,7	3,8	
	c	100,0	66,8	21,5	6,2	0,9	-	3,0	1,7	
	d	100,0	82,3	10,9	1,7	-	-	4,2	0,9	

6. Innowacje przedsiębiorstw przemysłowych¹

6.1. Przedsiębiorstwa ponoszące nakłady na innowacje

Liczba średnich prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na innowacje rosła nieprzerwanie od roku 1996 (por. tablica 31 w tekście opracowania), przy czym w okresie 1997–1998 wzrost ten był stosunkowo nieznaczny w porównaniu z pozostałymi latami (np. w 1996 r. o ponad 80%, a w 2000 r. o prawie połowę). W roku 2001 liczba średnich prywatnych firm innowacyjnych wynosiła 1 797 i była większa niż rok wcześniej o 17,7%. W roku 2002 liczba wspomnianych firm wzrosła po raz kolejny do 1 831, czyli o 1,9%. Wzrost liczby średnich prywatnych przedsiębiorstw innowacyjnych nie był już tak spektakularny, jak w latach wcześniejszych, lecz należy wziąć tu dodatkowo pod uwagę, że liczba średnich prywatnych firm aktywnych zmalała w 2002 r., aczkolwiek stosunkowo nieznacznie. Wzrost liczby firm innowacyjnych przy jednoczesnym spadku liczby średnich prywatnych firm aktywnych spowodował, że udział średnich prywatnych przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje w ogólnej liczbie średnich prywatnych firm aktywnych wzrósł z 31,7% w 2001 r. do 32,4% w roku 2002 (por. wykres 18).

Wykres 18. Udział ogólnej liczby prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na innowacje w latach 1996–2002 (w %)

¹ GUS prowadzi regularne badania procesów innowacyjnych tylko w przedsiębiorstwach przemysłowych (badania corocznie przedsiębiorstw średnich i dużych i okresowe – małych firm przemysłowych dokonywane metodą reprezentacyjną).

Tablica 31. Udział i tempo zmian liczby przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na innowacje w latach 1997–2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje (liczba przedsiębiorstw aktywnych ogółem = 100%)					Tempo zmian liczby przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje (rok poprzedni = 100%)					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób (do 1998 r. 51–250 osób)	26,7	25,5	26,5	33,6	38,4	38,4	98,1	108,3	125,7	107,8	98,7
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi ponad 249 (do 1998 r. ponad 250 osób)	17,1	16,5	18,3	26,6	32,3	32,3	101,2	119,2	146,3	116,3	100,9
	52,7	52,3	54,2	58,7	62,0	59,3	95,5	98,2	102,3	93,9	94,3
C – Górnictwo i kopalnictwo	21,8	19,7	26,3	35,8	33,1	35,0	93,8	146,7	122,7	87,0	104,3
a	8,5	9,9	15,4	25,8	20,6	25,3	128,6	177,8	156,3	80,0	125,0
b	38,5	34,4	44,4	53,7	60,0	58,5	84,0	133,3	103,6	93,1	88,9
D – Przetwórstwo przemysłowe	26,9	26,1	26,9	33,8	38,9	39,1	98,7	107,9	124,5	108,4	99,0
a	17,4	16,8	18,7	26,9	32,9	33,7	101,0	119,5	144,8	116,7	101,4
b	54,0	54,5	55,9	59,7	63,4	60,6	96,6	96,9	100,7	94,4	94,1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	23,7	19,9	20,3	29,9	32,1	29,9	89,3	105,6	149,1	104,7	92,7
a	14,5	13,4	12,8	22,0	26,2	23,6	100,0	102,0	176,5	118,9	88,8
b	42,8	34,1	38,4	50,3	48,3	46,7	81,7	108,6	127,0	88,8	98,6
SEKTOR PUBLICZNY											
Ogółem (sekcje C, D, E)	38,0	36,6	37,2	43,7	47,0	46,8	87,2	96,5	107,4	95,5	91,5
a	23,0	23,0	21,9	30,6	36,0	36,8	93,7	96,8	132,1	109,2	95,5
b	56,4	54,9	61,2	66,4	68,4	67,3	84,0	96,2	93,5	84,6	87,5
C – Górnictwo i kopalnictwo	22,8	22,1	31,5	40,3	37,7	51,0	90,5	147,4	103,6	79,3	108,7
a	2,5	5,1	11,6	16,1	13,3	39,1	200,0	250,0	100,0	80,0	225,0
b	38,5	36,2	50,0	58,5	61,3	61,5	85,0	135,3	104,3	79,2	84,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	43,7	44,0	45,3	50,2	55,4	58,7	85,6	94,4	96,6	95,4	92,6
a	28,3	28,4	27,6	35,4	42,7	47,4	87,9	97,1	116,5	109,6	99,1
b	61,0	62,7	71,0	74,3	78,9	81,0	84,4	92,9	85,4	84,4	86,2

cd. tabl. 31.

	WYSCZEGÓLNIENIE					Udział przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje (liczba przedsiębiorstw aktywnych ogółem = 100%)					Tempo zmian liczby przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje (rok poprzedni = 100%)					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób (do 1998 r. 51–250 osób)	24,0	21,6	20,7	32,2	33,8	28,9	95,3	97,1	159,6	98,7	85,9					
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi ponad 249 (do 1998 r. ponad 250 osób)	12,9	14,5	12,4	24,0	27,5	22,0	121,6	88,9	202,5	109,9	80,9					
	44,0	35,4	37,8	50,7	48,9	45,3	81,4	103,5	130,5	87,0	92,5					
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę																
SEKTOR PRYWATNY																
Ogółem (sekcje C, D, E)	23,3	22,8	24,1	31,5	36,8	36,9	103,4	113,1	132,0	111,2	100,5					
a	15,8	15,3	17,7	25,9	31,7	32,4	103,4	125,2	149,3	117,7	101,9					
b	50,5	51,0	51,0	55,7	59,7	56,9	103,3	99,3	107,0	98,3	97,1					
C – Górnictwo i kopalnictwo	20,0	16,7	20,5	31,6	29,6	26,4	100,0	145,5	156,3	96,0	100,0					
a	14,3	13,5	18,0	30,3	23,9	21,1	116,7	157,1	181,8	80,0	100,0					
b	38,5	28,6	29,4	38,5	57,1	53,3	80,0	125,0	100,0	160,0	100,0					
D – Przetwórstwo przemysłowe	23,4	23,0	24,2	31,7	37,0	37,1	104,0	112,3	132,2	111,0	100,1					
a	15,8	15,4	17,7	26,1	31,9	32,6	104,4	124,3	149,7	117,7	101,6					
b	50,8	51,4	51,3	56,0	59,9	56,9	103,5	98,7	107,3	97,7	96,5					
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	21,2	8,3	18,1	15,2	23,4	35,2	42,9	250,0	80,0	183,3	140,9					
a	22,0	7,9	14,7	12,5	21,4	30,7	38,5	220,0	81,8	200,0	127,8					
b	14,3	11,1	50,0	42,9	40,0	61,5	100,0	400,0	75,0	133,3	200,0					

Liczba innowacyjnych prywatnych przedsiębiorstw dużych wzrosła najsilniej w latach 1996–1997 (w roku 1997 o ponad połowę), a począwszy od roku 1998 zwiększała się już stosunkowo umiarkowanie, przy czym w latach 1999 i 2001 wystąpiły nawet niewielkie spadki liczby dużych prywatnych przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje (w 2001 r. spadek o 1,7%). W 2002 r. liczba dużych przemysłowych prywatnych przedsiębiorstw innowacyjnych wyniosła 709 i była niższa niż rok wcześniej o 2,3%. Wobec niewielkiego wzrostu liczby dużych przemysłowych prywatnych firm aktywnych w 2002 r. (o 1,9%), udział dużych firm ponoszących nakłady na innowacje w ogólnej liczbie firm aktywnych zmniejszył się z 59,7% w 2001 r. do 56,9% w 2002 r.

Z kolei liczba innowacyjnych średnich firm sektora publicznego spadała w latach 1997–1999 (w roku 1997 o 22%), a począwszy od roku 2000 zaczęła się zwiększać. Wzrost ten w 2000 r. miał charakter skokowy (o prawie 1/3), lecz jego przyczyną było najprawdopodobniej przejście pewnych firm z grupy dużych do średnich po zmniejszeniu zatrudnienia do poziomu poniżej 250 osób. W 2001 r. liczba średnich firm innowacyjnych należących do sektora publicznego była równa 310, a w 2002 r. 296, co oznaczało wzrost w roku 2001 o 9,2% i spadek o 4,5% rok później. Jednak wobec spadku liczby aktywnych średnich firm w sektorze publicznym, udział firm innowacyjnych wzrósł tu z 36% w 2001 r. do 36,8% w 2002 r.

Natomiast liczba dużych innowacyjnych firm przemysłowych sektora publicznego wzrosła tylko w roku 1996, a począwszy od roku 1997 systematycznie spadała (w 1997 skokowo o ponad 40%). W roku 2000 wyniosła ona 358, rok później 303, a w 2002 r. już tylko 265 (spadek o 12,5% w porównaniu z rokiem 2001). Spowodowane to było jednak głównie spadkiem ogólnej liczby dużych przemysłowych przedsiębiorstw aktywnych w sektorze publicznym, toteż udział firm innowacyjnych wzrósł w tym przypadku z 66,4% w 2000 r. do 68,4% w 2001 r., po czym spadł stosunkowo nieznacznie do 67,3% w 2002 r.

Liczba innowacyjnych średnich przedsiębiorstw przemysłowych w obu sektorach publicznym i prywatnym łącznie była w 2002 r. większa o 0,9%, a dużych mniejsza o 5,7% niż rok wcześniej. Udział innowacyjnych firm średnich w ogólnej liczbie przemysłowych średnich firm aktywnych wyniósł w 2002 r. 32,9% (w 2001 r. 32,3%), a udział dużych odpowiednio 59,3% (rok wcześniej 62%).

Podstawową grupą przedsiębiorstw prywatnych wdrażających innowacje były firmy zaliczane do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* (w 2002 r. około 98% zarówno innowacyjnych firm średnich, jak i dużych) ze względu na fakt, iż średnie i duże przedsiębiorstwa prywatne są nadal bardzo nieliczne w sekcjach *Górnictwo i kopalnictwo* oraz *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę*. Natomiast w sektorze publicznym udział przedsiębiorstw z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* w ogólnej liczbie innowacyjnych firm średnich wyniósł w 2002 r. 72,6%, a w ogólnej liczbie innowacyjnych dużych przedsiębiorstw 70,6%.

6.2. Nakłady na innowacje

Ogólna wielkość nakładów na innowacje wszystkich przedsiębiorstw dużych i średnich rosła systematycznie w okresie 1996–1999 (por. tablica 32 w tekście opracowania). W 1996 r. wspomniane nakłady podwoiły się, a w latach 1997 i 1999 zwiększyły się również stosunkowo szybko, bo o prawie 35% i ponad 27% w porównaniu z latami poprzednimi (ceny bieżące). W 1999 r. nakłady średnich i dużych przemysłowych przedsiębiorstw przeznaczone na innowacje wyniosły ok. 15,3 mld zł, by rok później zmniejszyć się o niemal 20% do ok. 12,2 mld zł, a w 2001 r. o dalsze 6% w porównaniu z rokiem 2000 do wielkości nieco powyżej 11,5 mld zł. W 2001 r. nakłady średnich i dużych przemysłowych przedsiębiorstw na innowacje były więc o prawie 1/4 niższe niż w szczytowym pod tym względem roku 1999, z tego w sektorze publicznym niższe o prawie 58%, a w prywatnym niższe o ok. 6,8%. W 2002 r. nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na innowacje zwiększyły się po raz pierwszy od trzech lat. Wyniosły one ponad 13,8 mld zł (wzrost w porównaniu z rokiem 2001 o 20,4%).

Nakłady na innowacje średnich przedsiębiorstw sektora publicznego wyniosły w 2002 r. ok. 323,9 mln zł, czyli o 36,5% więcej niż w roku 2001. Nakłady średnich firm prywatnych wynosiły zaś w 2002 r. 2 158,0 mln zł, a więc zmniejszyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,3%.

Jeżeli chodzi natomiast o nakłady przedsiębiorstw dużych w 2002 r., to w sektorze publicznym wzrosły one o 10,3% w porównaniu z rokiem poprzednim do wielkości 2 210,2 mln zł. W sektorze prywatnym nakłady na innowacje dużych przedsiębiorstw osiągnęły poziom 9 156,0 mln zł i były wyższe niż w roku 2001 o 29,1%.

W 2002 r. nakłady związane z wdrażaniem innowacji w przeliczeniu na przedsiębiorstwo ponoszące nakłady na innowacje wynosiły w średnich prywatnych firmach około 1,2 tys. zł i zmniejszyły się o 2,2% w porównaniu z rokiem poprzednim, a w prywatnych dużych były równe 12,6 tys. zł, czyli wzrosły w stosunku do odpowiedniej wielkości z 2001 r. dokładnie o 1/3. W związku z prywatyzacją sektora energetyki, najwyższe nakłady w przeliczeniu na przedsiębiorstwo zarówno wśród średnich, jak i dużych prywatnych przedsiębiorstw ponosiły firmy z sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (średnie – około 3,4 tys. zł, duże – nieco poniżej 24,6 tys. zł). We wspomnianej sekcji nakłady przypadające na przedsiębiorstwo wzrosły w obu grupach firm aż około 3,3 razy w porównaniu z rokiem 2001. Ponad trzykrotnie wzrosły również nakłady przypadające na innowacyjne średnie prywatne przedsiębiorstwo w sekcji *Górnictwo i kopalnictwo* (ponad 2,2 tys. zł w 2002 r.), a duże w sekcji *Górnictwo i kopalnictwo* zwiększyły nakłady na przedsiębiorstwo o 21,7% (do poziomu 22,2 tys. zł). Natomiast w *Przetwórstwie przemysłowym*, gdzie nakłady na innowacje stanowiły w 2002 r. aż 95,7% ogólnych nakładów wspomnianego rodzaju poniesionych we wszystkich przemysłowych prywatnych przedsiębiorstwach, nakłady w przeliczeniu na przedsiębiorstwo zwiększyły tylko firmy duże. Wyniosły one około 12,4 tys. zł i były wyższe niż w 2001 r. o 31,6%. W średnich prywatnych firmach zaliczanych do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* nakłady na przedsiębiorstwo zmniejszyły się o 5,9% do poziomu nieco ponad 1,1 tys. zł.

Tablica 32. Tempo wzrostu nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych w latach 1998–2002

	Tempo wzrostu nakładów na innowacje (rok poprzedni = 100%)														
	nakłady ogółem						w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo aktywne						na jedno przedsiębiorstwo wprowadzające innowacje		
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
WYSZCZEGÓLNIENIE															
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób (do 1998 r. 51–250 osób)	109,2	127,3	80,2	94,0	120,4	106,6	121,9	81,0	99,6	121,9	111,2	117,5	63,8	87,2	121,9
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi ponad 249 (do 1998 r. ponad 250 osób)	147,4	155,6	89,5	90,3	103,3	140,9	144,6	89,0	94,2	104,5	145,7	130,6	61,2	77,6	102,3
Ogółem (sekcje C, D, E)	104,0	121,9	78,0	95,0	124,9	108,1	128,6	82,7	106,8	126,8	109,0	124,1	76,2	101,2	132,5
C – Górnictwo i kopalnictwo	61,9	138,0	116,9	111,0	71,8	59,8	125,6	129,3	118,0	72,9	66,0	94,1	95,3	127,5	68,9
a	211,7	170,9	57,2	32,7	292,1	190,8	149,5	61,3	32,7	287,1	164,7	96,1	36,6	40,8	234,4
b	54,5	131,8	131,7	119,4	65,4	58,1	127,6	153,6	143,2	71,7	64,9	98,8	127,1	128,2	73,5
D – Przetwórstwo przemysłowe	116,1	127,6	80,0	94,1	120,2	113,7	122,3	80,7	99,9	121,7	117,6	118,3	64,3	86,8	121,4
a	147,0	155,8	82,7	94,6	103,0	140,9	144,8	82,3	99,0	104,2	145,5	130,4	57,1	81,1	101,6
b	111,2	121,7	79,3	93,9	125,0	116,1	128,9	84,0	105,6	127,1	115,1	125,6	78,7	99,5	132,9
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	77,8	121,6	73,0	86,4	148,5	73,1	117,7	72,1	88,6	149,3	87,2	115,2	48,9	82,5	160,2
a	124,0	126,1	595,0	58,2	92,1	114,4	118,5	577,6	58,4	93,4	124,0	123,6	337,2	48,9	103,7
b	76,9	121,4	55,8	96,4	160,4	75,1	125,9	57,6	104,2	157,2	94,2	111,8	44,0	108,6	162,7
SEKTOR PUBLICZNY															
Ogółem (sekcje C, D, E)	87,2	116,3	75,6	55,8	113,0	96,4	122,4	82,8	62,7	123,1	100,0	120,6	70,4	58,4	123,5
a	230,2	110,6	84,3	60,2	136,5	245,2	109,0	89,1	64,8	146,4	245,8	114,2	63,8	55,1	143,0
b	82,0	116,9	74,8	55,3	110,3	95,1	135,4	86,8	67,3	124,0	97,7	121,5	80,0	65,3	126,1
C – Górnictwo i kopalnictwo	55,5	123,6	86,0	132,8	37,0	59,4	119,4	106,3	156,7	46,1	61,3	83,8	83,0	167,4	34,0
a	143,8	198,9	99,3	61,5	70,6	147,5	180,4	137,7	63,5	95,4	71,9	79,5	99,3	168,9	32,5
b	55,3	123,0	85,8	133,7	36,8	61,1	125,7	96,3	176,8	43,9	65,0	90,9	82,3	76,9	43,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	94,4	115,0	75,4	40,8	125,1	111,0	125,4	86,6	47,2	143,1	110,3	121,9	78,1	42,7	135,1
a	245,9	109,9	33,5	74,0	249,6	280,5	110,1	36,8	81,5	279,3	279,6	113,1	28,8	67,5	251,9
b	87,1	115,7	80,8	39,0	112,6	106,2	141,1	99,0	49,1	134,0	103,3	124,6	94,6	46,2	130,6

cd. tabl. 32.

	Tempo wzrostu nakładów na innowacje (rok poprzedni = 100%)															
	nakłady ogółem						w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo aktywne						na jedno przedsiębiorstwo prowadzące innowacje			
	1998	1999	2000	2001	2002		1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
WYSZCZEGÓLNIENIE																
a - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób (do 1998 r. 51-250 osób)	77,9	118,9	74,1	82,2	123,1		73,4	117,1	72,5	87,3	122,3	81,7	122,5	46,4	83,2	143,3
b - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi ponad 249 (do 1998 r. ponad 250 osób)	133,4	115,6	653,5	52,2	45,0		122,7	111,2	624,5	54,5	44,6	109,7	130,1	322,7	47,5	55,7
E - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	76,9	119,0	56,8	92,5	138,3		76,0	122,8	58,3	102,6	138,3	94,5	114,9	43,5	106,3	149,4
SEKTOR PRYWATNY																
Ogółem (sekcje C, D, E)	129,2	134,1	82,7	112,7	122,2		122,0	125,5	82,0	118,1	122,1	125,0	118,5	62,7	101,3	121,6
a	133,7	168,4	90,5	95,5	99,7		125,1	154,8	89,1	99,1	100,0	129,3	134,5	60,6	81,1	97,8
b	128,2	125,4	80,1	119,3	129,1		125,2	126,4	81,7	130,1	126,6	124,0	126,3	74,8	121,4	133,0
C - Górnictwo i kopalnictwo	133,4	205,8	203,9	85,2	136,0		111,2	174,1	201,3	83,1	121,1	133,4	141,5	130,5	88,7	136,1
a	215,4	169,8	55,4	30,5	326,4		174,0	144,8	51,2	30,0	288,1	184,6	108,1	30,5	38,1	326,8
b	36,4	457,5	590,2	98,5	121,7		33,8	376,7	771,9	91,5	113,6	45,5	366,0	590,2	61,6	121,7
D - Przetwórstwo przemysłowe	129,3	133,2	81,8	112,9	119,6		122,2	125,0	81,0	118,6	119,5	124,3	118,6	61,9	101,7	119,4
a	132,7	168,1	91,3	96,0	95,7		124,3	154,9	89,9	99,9	96,0	127,0	135,2	61,0	81,6	94,1
b	128,5	124,7	78,6	119,3	126,9		125,8	125,9	80,0	130,7	124,9	124,1	126,3	73,3	122,1	131,6
E - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	45,4	2525,7	25,6	599,7	567,9		41,7	2189,0	26,9	504,0	606,5	105,9	1010,4	32,0	327,1	402,9
a	37,8	463,6	125,4	307,3	427,5		35,4	389,5	130,7	263,4	477,8	98,3	210,8	153,3	153,6	333,8
b	558,3	11956,3	7,9	1419,8	652,8		435,1	13456,9	9,1	993,9	502,7	558,3	2989,1	10,6	1064,9	326,7

6.3. Nakłady inwestycyjne a nakłady na innowacje

Istotną część nakładów związanych z wdrażaniem innowacji stanowią nakłady inwestycyjne na środki trwałe (budynki i budowle oraz maszyny i urządzenia) niezbędne do wprowadzenia nowych technologii lub udoskonalenia produktów. Wysokie udziały nakładów na środki trwałe związane z wdrażaniem innowacji w nakładach inwestycyjnych oznaczają, że firmy przywiązują dużo uwagi do doskonalenia techniki produkcji i wytwarzanych wyrobów, a dzięki temu mogą stać się w nieodległej przyszłości bardziej konkurencyjne, także na rynkach zagranicznych. Natomiast niskie udziały mogą oznaczać, że przedsiębiorstwa chcą osiągać zyski przez proste rozbudowanie istniejących mocy produkcyjnych, co prowadzi jednak zwykle do szybkiego nasycenia rynku tradycyjnymi produktami i zahamowania ekspansji przedsiębiorstw po niedługim czasie.

W 1999 r. udział nakładów na środki trwałe związane z wdrażaniem innowacji w ogólnych nakładach inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych średniej wielkości wyniósł 34,1%, w roku następnym spadł do 27,6%, by w 2001 r. ponownie wzrosnąć do 31,9%. W 2002 r. wartość omawianego wskaźnika zwiększyła się do 36,8% (por. tablica 33 w tekście opracowania), a więc osiągnął on wartość wyższą niż w najbardziej korzystnym pod tym względem roku 1999.

W przypadku dużych przedsiębiorstw prywatnych wartość wspomnianego wskaźnika udziału rosła z 32,8% w 1999 r. do 34,8% w 2000 r., do 46,5% w 2001 r. i wreszcie do 58,4% w roku 2002. Skokowy (o prawie 12 punktów procentowych) wzrost wartości wskaźnika udziału nakładów inwestycyjnych związanych z wdrażaniem innowacji w nakładach inwestycyjnych ogółem, i to w warunkach bezwzględniego wzrostu wielkości nakładów inwestycyjnych w firmach dużych, świadczy o przyspieszonej modernizacji stosowanych technologii i wytwarzanych produktów. Miało to niewątpliwy związek z szybkim wzrostem produkcji na eksport.

Do podobnych wniosków prowadzi porównanie udziałów nakładów na budynki, maszyny i środki transportu związane z wdrażaniem innowacji w ogólnych nakładach inwestycyjnych na wspomniane wyżej trzy grupy środków trwałych w latach 2001 i 2002. Średnie prywatne firmy przemysłowe zwiększyły wartość tego wskaźnika z 33,9% do 37,1%, a duże z 48,8% do 59,5%. Natomiast udział nakładów na maszyny, urządzenia i środki transportu związanych z wdrażaniem innowacji w ogólnych nakładach inwestycyjnych na maszyny i środki transportu wzrósł między rokiem 2001 i 2002 z 36,9% do 39,2% w przypadku przedsiębiorstw średnich oraz z 48,8% do 60,7% w przypadku dużych.

6.4. Nakłady na innowacje według źródeł finansowania

W 2001 r. aż 71,9% nakładów na innowacje średnich i dużych przedsiębiorstw przemysłowych (66,6% nakładów firm średnich i 73,3% – dużych, oba sektory – publiczny i prywatny łącznie) były finansowane ze środków własnych, natomiast tylko 17,7% tych nakładów (średnie – 15,3%, duże – 18,3%) zostało sfinansowane kredytem bankowym. Przedstawione powyżej wskaźniki udziału były niemal dokładnie takie same,

Tablica 33. Udziały nakładów na środki trwałe związane z wdrażaniem innowacji w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w latach 2000–2002 (w %)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział nakładów na innowacje w nakładach inwestycyjnych (w %)											
	2000				2001				2002			
	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób (do 1998 r. 51–250 osób)	29,8	32,3	36,7	31,2	32,7	27,6	35,8	40,1	40,9	29,4	46,8	
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi ponad 249 (do 1998 r. ponad 250 osób)	27,4	29,9	36,6	29,8	31,5	25,9	35,2	35,2	35,6	27,3	40,0	
Ogółem (sekcje C, D, E)	30,5	32,9	36,7	31,7	33,0	28,1	36,0	41,4	42,3	29,9	48,6	
C – Górnictwo i kopalnictwo	18,6	19,4	19,6	19,9	20,6	26,4	15,6	13,3	13,3	14,9	12,0	
a	34,7	38,4	40,1	15,0	15,7	20,0	14,6	39,6	39,9	58,7	30,4	
b	17,8	18,4	18,3	20,1	20,7	26,5	15,7	12,1	12,2	13,6	11,0	
D – Przetwórstwo przemysłowe	36,8	40,1	41,9	42,3	44,5	41,7	45,9	53,2	54,2	46,7	56,8	
a	28,1	30,8	35,8	32,3	34,3	29,0	37,4	38,2	38,7	30,6	42,4	
b	40,0	43,5	44,0	46,9	49,1	48,6	49,4	58,6	59,8	54,3	61,5	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	11,4	12,1	19,1	8,6	8,9	6,5	11,1	15,3	15,8	10,1	21,3	
a	20,9	21,9	46,6	14,8	15,2	11,5	19,3	16,3	16,4	13,6	19,8	
b	10,2	11,0	16,9	7,8	8,1	5,8	10,2	15,1	15,7	9,6	21,4	
SEKTOR PUBLICZNY												
Ogółem (sekcje C, D, E)	25,4	28,0	35,4	14,0	14,5	12,5	16,2	18,2	18,7	10,4	26,0	
a	26,4	28,1	45,3	18,3	18,8	11,8	24,8	27,2	27,4	8,0	46,3	
b	25,4	28,0	34,7	13,5	14,0	12,6	15,3	17,3	17,8	10,6	24,1	
C – Górnictwo i kopalnictwo	13,3	13,9	12,3	16,1	16,7	24,0	9,8	5,3	5,4	6,1	4,7	
a	5,4	6,0	9,5	6,0	6,2	0,3	7,2	14,4	14,5	33,2	13,5	
b	13,5	14,1	12,3	16,3	16,8	24,1	9,8	5,3	5,3	6,1	4,6	
D – Przetwórstwo przemysłowe	58,0	69,3	75,1	39,1	40,9	40,5	41,2	60,6	62,5	40,0	73,2	
a	32,7	35,5	40,9	32,8	34,4	12,4	41,2	85,3	86,1	11,1	115,3	
b	59,7	71,8	78,3	40,2	42,1	43,9	41,1	56,3	58,3	44,4	65,1	

cd. tabl. 33.

	Udział nakładów na innowacje w nakładach inwestycyjnych (w %)											
	2000				2001				2002			
	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i maszyny	budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i maszyny	budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń	nakłady inwestycyjne ogółem	w tym nakłady na budynki i maszyny	budynki i budowle	z tego maszyn i urządzeń
WYSZCZEGÓLNIENIE												
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób (do 1998 r. 51–250 osób)	11,5	12,4	6,2	19,2	8,4	8,7	6,4	10,9	12,6	13,1	7,5	18,6
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi ponad 249 (do 1998 r. ponad 250 osób)	25,0	26,4	13,1	51,0	14,2	14,6	11,8	17,7	8,4	8,5	7,5	9,7
	10,3	11,0	5,4	17,0	7,8	8,0	5,8	10,2	13,1	13,5	7,5	19,4
SEKTOR PRYWATNY												
Ogółem (sekcje C, D, E)	32,6	34,8	29,3	37,3	41,8	44,0	41,3	45,4	52,5	53,4	48,1	55,3
a	27,6	30,1	21,2	35,6	31,9	33,9	29,0	36,9	36,6	37,1	32,7	39,2
b	34,8	36,9	34,3	37,9	46,5	48,8	48,6	48,8	58,4	59,5	55,8	60,7
C – Górnictwo i kopalnictwo	34,9	36,0	35,1	36,5	36,0	36,7	40,0	35,0	52,4	53,3	65,7	44,8
a	45,1	49,7	49,9	49,7	18,0	18,9	24,2	17,3	42,0	42,4	59,0	32,8
b	33,0	33,6	32,8	34,1	39,0	39,7	41,6	38,5	55,5	56,5	67,4	48,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	32,8	35,1	29,9	37,4	42,6	44,9	41,8	46,4	52,6	53,5	47,4	55,6
a	27,9	30,6	22,1	35,6	32,2	34,3	29,4	37,2	36,0	36,5	31,4	38,9
b	35,0	37,1	34,5	38,1	47,6	50,0	49,2	50,3	58,8	59,9	55,7	61,2
E – Wytworzenie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,2	4,3	0,5	13,1	12,1	12,6	8,6	13,6	49,9	50,0	49,2	50,7
a	4,0	4,1	0,5	17,3	20,1	21,1	6,6	31,7	52,9	53,6	49,9	56,6
b	4,9	5,1	0,0	7,6	9,7	10,1	10,5	10,1	48,7	48,8	48,9	48,7

jak w przypadku nakładów inwestycyjnych. W 2001 r. ze środków własnych sfinansowano 71,3% nakładów inwestycyjnych przemysłowych przedsiębiorstw średnich i dużych (68,8% nakładów firm średnich i 72,1% dużych), podczas gdy za pomocą kredytu bankowego tylko 15,9% (średnie – 17,2%, duże – 15,6%).

W 2002 r. udział nakładów na innowacje średnich i dużych firm przemysłowych, sfinansowanych ze środków własnych, zmniejszył się do 65,4% (średnie – 67,4%, duże – 64,9%). Udział nakładów sfinansowanych kredytem bankowym w przypadku średnich i dużych przedsiębiorstw łącznie zwiększył się natomiast do 22,4% (średnie – 22%, duże – 22,5%). Jednocześnie procent nakładów inwestycyjnych sfinansowanych ze środków własnych wyniósł w 2002 r. 71,5% (78,1% nakładów firm średnich i 69,8% dużych), czyli utrzymał się na poziomie z roku poprzedniego (w firmach średnich istotnie wzrósł), a udział nakładów inwestycyjnych sfinansowanych kredytem bankowym zmniejszył się do wielkości 12,6% (w średnich do 12,3%, w dużych do 12,7%). Wynika więc z tego, że w 2002 r. banki znacznie chętniej udzielały kredytu przedsiębiorstwom, które deklarowały chęć wdrożenia innowacji, niż firmom zwiększającym swoje moce produkcyjne bez zasadniczej modernizacji stosowanych technologii i wytwarzanych wyrobów. Nie jest wykluczone, że w strategii przyjętej przez banki, wdrażanie innowacji było jednym z podstawowych warunków udzielenia kredytu inwestycyjnego przedsiębiorstwu. Warunek ten, nawet jeżeli nie był stawiany jawnie, to faktycznie decydował o możliwości uzyskania kredytu.

6.5. Zakup nowych technologii w latach 2001–2002

Podobnie jak w naszej ubiegłorocznej publikacji na temat MSP zajmiemy się na koniec porównaniem liczby przedsiębiorstw dokonujących zakupu nowych technologii. Ograniczymy się również, tak jak poprzednio, do zbadania sytuacji w sektorze prywatnym. GUS prezentuje dane dotyczące liczby przedsiębiorstw dokonujących zakupu nowych technologii (por. tablica 28 w załączniku 1) w podziale na: licencje, prace badawczo-rozwojowe, środki automatyzacji, usługi konsultingowe oraz inne. Dla każdego zaś z wymienionych sposobów pozyskania nowej technologii określone są kraje lub grupy krajów będące miejscem jej zakupu, a więc: Polska, kraje Unii Europejskiej, inne kraje europejskie, Stany Zjednoczone, Japonia oraz inne kraje pozaeuropejskie.

W 2001 r. 377 prywatnych średnich przedsiębiorstw przemysłowych i 312 dużych dokonało transakcji związanych z zakupem nowych technologii. Były to głównie przedsiębiorstwa zaliczane do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*. Przedsiębiorstwa, które podjęły decyzje dotyczące zakupu nowych technologii, robiły to niejednokrotnie na więcej niż jeden sposób (np. kupowały środki automatyzacji procesów produkcyjnych i korzystały jednocześnie z usług konsultingowych) lub w ten sam sposób, lecz w różnych krajach. Dlatego liczba transakcji związanych z zakupem technologii była większa niż liczba przeprowadzających je przedsiębiorstw. Na jedno przedsiębiorstwo średnie dokonujące zakupu nowych technologii przypadło w 2000 r. przeciętnie 1,43 transakcji, a na duże 1,97 transakcji.

W 2002 r. liczba prywatnych średnich przedsiębiorstw dokonujących transakcji zakupu nowych technologii wzrosła do 397, a dużych do 321. W grupie firm średnich

liczba transakcji przypadających na prywatne przedsiębiorstwo przemysłowe dokonujące zakupu nowych technologii zwiększyła się do 1,52, a w grupie dużych nieznacznie spadła do poziomu 1,95.

Między rokiem 2001 a 2002 zwiększyła się liczba wszystkich rodzajów transakcji dokonywanych przez prywatne przemysłowe przedsiębiorstwa średnie, oprócz tzw. innych sposobów pozyskania nowych technologii. I tak, zakupu licencji dokonało w 2001 r. 71 prywatnych średnich firm, a w 2002 r. już 90. Prace badawczo-rozwojowe mające na celu opracowanie nowych technologii finansowało w 2001 r. 73 prywatne średnie firmy, a w 2002 r. istotnie więcej, bo 88. Zakupu środków automatyzacji dokonało w 2001 r. 229 firm średnich, a rok później 262. Z usług konsultingowych skorzystało w 2001 r. 95 średnich przedsiębiorstw, a w 2002 r. więcej, bo 117. I na koniec z tzw. innych sposobów pozyskania nowych technologii skorzystało w 2001 r. 72 średnie prywatne firmy przemysłowe, a rok później tylko 47.

W przypadku dużych przedsiębiorstw prywatnych, liczba poszczególnych rodzajów transakcji związanych z zakupem nowych technologii zawieranych w 2002 r. odchyłała się natomiast w górę lub w dół, aczkolwiek stosunkowo nieznacznie, od wielkości obserwowanych rok wcześniej. I tak, liczba transakcji dotyczących zakupu licencji wynosiła w latach 2001–2002 odpowiednio: 72 i 87, zamawianych prac badawczo-rozwojowych: 100 oraz 93, zakupu środków automatyzacji: 254 i 257, usług konsultingowych: 152 oraz 140 i wreszcie liczba tzw. innych sposobów pozyskania nowych technologii wynosiła 36 w 2001 r. i 49 w 2002 r.

Dzięki intensyfikacji działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych, w 2000 r. zwiększyła się, po raz pierwszy od wielu lat, liczba transakcji dotyczących zakupu nowych technologii zawieranych przez średnie i duże przedsiębiorstwa przemysłowe z polskimi placówkami badawczymi i innymi polskimi przedsiębiorstwami przemysłowymi. Liczba ta (oba sektory publiczny i prywatny) wynosiła w 2000 r. 826, po czym rok później znów niestety spadła do 788, a w 2002 r. zmniejszyła się ponownie do 760. Liczba zakupionych licencji wzrosła między rokiem 2001 i 2002 ze 109 do 116. Liczba zamówień na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych przez polskie placówki naukowe spadła niestety (kolejny rok z rzędu) stosunkowo silnie, bo z 203 do 185. Liczba transakcji związanych z zakupem środków automatyzacji zwiększyła się z 220 do 232 w 2002 r. Liczba usług konsultingowych świadczonych przez polskie podmioty utrzymała się na zbliżonym poziomie w obu porównywanych latach (odpowiednio 160 i 159). Wreszcie liczba tzw. innych sposobów zakupu technologii zmniejszyła się najbardziej, bo z 96 w 2001 r. do 68 w 2002 r.

Po raz kolejny okazało się, że z usług polskich placówek naukowych i przedsiębiorstw rezygnują znacznie częściej duże firmy, wśród których istotny udział stanowią firmy zagraniczne, niż przedsiębiorstwa średnie, w dużo większym procencie będące własnością osób i podmiotów krajowych. W 2000 r. duże firmy zrealizowały 498 zamówień, rok później już tylko 422, a w 2002 r. jeszcze mniej, bo 398. Natomiast liczba zamówień złożonych przez przedsiębiorstwa średniej wielkości wynosiła w latach 2000–2002 odpowiednio 328, 366 oraz 362.

W kilku fragmentach niniejszego opracowania przedstawione są dane pokazujące korzystny wpływ, jaki dla rozwoju gospodarki naszego kraju ma sektor spółek z przewa-

gą kapitału zagranicznego. Korzyści te to m.in.: zatrudnienie wielu setek tysięcy osób, co jest szczególnie istotne w warunkach wysokiego bezrobocia, wzrost eksportu, wzrost nakładów inwestycyjnych i nakładów na innowacje oraz rosnące wpłaty do budżetu z tytułu podatku CIT w związku z poprawiającą się rentownością tej grupy przedsiębiorstw. Jednakże istnieje pewna dziedzina, gdzie korzyści z rozwoju sektora spółek zagranicznych są stosunkowo niewielkie. Chodzi tu o nakłady na badania i rozwój (B+R). Spółki-córki będące filiami koncernów zagranicznych wprowadzają innowacje w swoich zakładach funkcjonujących w Polsce, jednakże te innowacje oparte są najczęściej na rozwiązaniach technicznych opracowanych w ośrodkach poza granicami naszego kraju. Relacja wydatków na B+R w PKB kształtuje się obecnie w Polsce na bardzo niskim poziomie² około 0,8%, podczas gdy np.: w Niemczech – 2,4%, Francji – 2,3%, Wielkiej Brytanii – 2%, a w Czechach 1,2%. Jednym z głównych powodów tej sytuacji jest bardzo niskie zaangażowanie finansowe przedsiębiorstw w nakłady na B+R. Mimo, iż w przeliczeniu na mieszkańca kwoty przeznaczane na B+R w Polsce są 3-4-krotnie niższe niż w krajach wyżej rozwiniętych gospodarczo, to udział przedsiębiorstw w finansowaniu tych nakładów wynosił u nas tylko nieco ponad 30%, podczas gdy w krajach rozwiniętych był około dwu- lub ponad dwukrotnie wyższy. Średnie przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym nie posiadają dostatecznych środków lub nie potrafią jeszcze docenić znaczenia postępu technicznego dla rozwoju firm. Natomiast duże przedsiębiorstwa zagraniczne, które takie środki posiadają, przesyłają odpowiednie kwoty do dyspozycji zarządów międzynarodowych koncernów finansując w ten sposób badania prowadzone za granicą.

² Por.: W. Grudzewski, I. Hejduk: *Kierunki i organizacja badań naukowych w Polsce w porównaniu z innymi krajami (nauka, technika, zarządzanie)*, w: L. Zienkowski (red.): *Wiedza a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo naukowe SCHOLAR, Warszawa 2003, s. 158.

7. Małe i średnie przedsiębiorstwa w układzie regionalnym (wojewódzkim)

7.1. Metody badań przedsiębiorstw w układzie regionalnym

We wszystkich dotychczasowych siedmiu opracowaniach na temat MSP w rozdziale poświęconym sytuacji tych firm w układzie regionalnym umieszczony był komentarz, że dane dotyczące: zatrudnienia, przychodów, nakładów inwestycyjnych i nakładów na innowacje według województw zbierane były tzw. metodą przedsiębiorstw. Oznacza to, że poszczególne wielkości charakteryzujące działalność przedsiębiorstwa przypisane zostały do województwa, gdzie ma swoją siedzibę dyrekcja tej firmy. Niektóre przedsiębiorstwa, zwłaszcza duże, ale także średnie, mają siedziby dyrekcji w dużych miastach, prowadzą jednak często swoją działalność w wielu miejscach na terenie całego kraju. Dlatego dane zbierane metodą przedsiębiorstw faworyzują do pewnego stopnia województwa z dużymi miastami kosztem województw, gdzie rzadko lokalizowane są siedziby dyrekcji firm o ogólnopolskim zasięgu.

Tablica 34. Udział MSP i przedsiębiorstw najmniejszych w ogólnej liczbie pracujących w sektorze rynkowym (bez *Pośrednictwa finansowego*) na terenie województw – stan na koniec 2000 r.

Województwa	Udział pracujących w MSP i w przedsiębiorstwach najmniejszych (liczba pracujących w województwie = 100%)				Różnice między wynikami otrzymanymi za pomocą obu metod	
	Metoda jednostek lokalnych		Metoda przedsiębiorstw		MSP	Jednostki najmniejsze
	MSP	Jednostki najmniejsze	MSP	Jednostki najmniejsze		
POLSKA	68,5	32,7	68,1	32,5	0,4	0,2
Dolnośląskie	67,7	34,5	68,1	35,0	-0,4	-0,5
Kujawsko-pomorskie	71,3	31,7	72,1	33,0	-0,8	-1,3
Lubelskie	69,7	32,4	69,8	33,9	-0,1	-1,5
Lubuskie	72,1	33,6	73,4	34,8	-1,3	-1,2
Łódzkie	71,4	34,4	73,3	35,5	-1,9	-1,1
Małopolskie	69,5	33,8	69,6	34,1	-0,1	-0,3
Mazowieckie	68,9	33,9	62,4	28,6	6,5	5,3
Opolskie	67,8	31,5	68,7	32,4	-0,9	-0,9
Pokarpackie	62,5	28,5	63,7	30,3	-1,2	-1,8
Podlaskie	72,3	35,2	72,8	36,4	-0,5	-1,2
Pomorskie	72,5	34,9	74,4	36,0	-1,9	-1,1
Śląskie	60,9	28,5	62,0	29,2	-1,1	-0,7
Świętokrzyskie	67,7	33,3	68,4	34,1	-0,7	-0,8
Warmińsko-mazurskie	71,7	31,4	74,7	33,3	-3,0	-1,9
Wielkopolskie	70,9	31,9	71,0	32,2	-0,1	-0,3
Zachodniopomorskie	74,7	39,9	77,0	41,3	-2,3	-1,4

Najbardziej poprawną metodą zbierania danych o przedsiębiorstwach w układzie regionalnym jest tzw. metoda jednostek lokalnych. Jednostka lokalna to pewien wydzielony zakład, w którym przedsiębiorstwo prowadzi działalność gospodarczą, mający siedzibę w innym miejscu niż siedziba dyrekcji przedsiębiorstwa lub prowadzący inny rodzaj działalności niż przeważająca działalność całego przedsiębiorstwa (np. sklep firmowy przedsiębiorstwa przemysłowego). Dane dotyczące jednostek lokalnych przedsiębiorstw zbierane są przez GUS m.in. za pomocą tzw. ankiety strukturalnej o symbolu SP. Jednak bardziej szczegółowe informacje, wynikające z tych badań statystycznych, np. udział pracujących w MSP na terenie poszczególnych województw, nie są przez GUS publikowane. Dlatego w naszych opracowaniach na temat MSP musimy z konieczności opierać się na danych zbieranych metodą przedsiębiorstw, które charakteryzują wyniki i sytuację przedsiębiorstw różnej wielkości w układzie regionalnym jedynie w pewnym przybliżeniu.

Obecnie jednak możemy powiedzieć nieco więcej na temat wielkości wspomnianego przybliżenia, dzięki ukończonemu w 2003 r. badaniu sektora MSP w układzie regionalnym za pomocą metody jednostek lokalnych¹. Badanie to dotyczyło roku 2000 i było ograniczone do tzw. sektora rynkowego (z pominięciem sekcji *Pośrednictwo finansowe*). Niektóre wyniki tego badania, a mianowicie udziały pracujących w MSP i w firmach najmniejszych (do 9 zatrudnionych osób) według województw, a także wyniki odpowiedniego badania przeprowadzonego za pomocą metody przedsiębiorstw, przedstawione są w tablicy 34 zamieszczonej w tekście opracowania.

Na poziomie całego kraju wyniki regionalnych badań statystyczno-ekonomicznych powinny być do siebie, zbliżone niezależnie od zastosowanego sposobu agregacji, tzn. metody jednostek lokalnych lub metody przedsiębiorstw. W naszym przypadku różnią się one nieco od siebie ze względu na pewne stosunkowo drobne różnice definicyjne². I tak, oszacowany metodą jednostek lokalnych udział pracujących w MSP na koniec 2000 r. wyniósł 68,5%, a udział pracujących w firmach najmniejszych 32,7%, podczas gdy metoda przedsiębiorstw przyniosła wyniki równe odpowiednio 68,1% oraz 32,5%.

Jeżeli chodzi natomiast o poszczególne województwa, to jedyna dodatnia różnica między wynikami szacunków otrzymanych dzięki zastosowaniu obu metod, wynosząca 6,5 punktu procentowego, wystąpiła w przypadku województwa mazowieckiego. Udział pracujących w MSP na terenie tego województwa, otrzymany metodą jednostek lokalnych, był równy 68,9%, podczas gdy za pomocą metody przedsiębiorstw – tylko 62,4%. Nie jest to oczywiście niespodzianką. Na terenie województwa mazowieckiego, a bardziej konkretnie – w Warszawie i okolicach mają siedziby swoich dyrekcji liczne firmy wielozakładowe, prowadzące działalność gospodarczą w wielu miejscach na terenie całej Polski. Stosując metodę przedsiębiorstw, wszyscy zatrudnieni w tych zakładach przypisani są do miejsca siedziby dyrekcji, czyli do województwa mazowieckie-

¹ Wyniki tego badania opisane są w opracowaniu J. Chmiela pt.: *MSP według powiatów w 2000 r., a problemy bezrobocia*, seria Studia i Prace, z Prac ZBSE, Zeszyt 290, Warszawa 2003.

² Główna różnica, to przyjęcie pułapu 250 zatrudnionych jako kryterium zakwalifikowania przedsiębiorstwa do grupy MSP w badaniu za pomocą metody jednostek lokalnych i 249 osób w badaniu przeprowadzonym metodą przedsiębiorstw. Druga różnica, to pominięcie stosunkowo nielicznych w sektorze rynkowym tzw. jednostek budżetowych, nie mających statusu przedsiębiorstw, podczas realizacji badania przy zastosowaniu metody jednostek lokalnych.

go. W rezultacie stan zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach na terenie województwa mazowieckiego jest znacznie zawyżony, a przez to samo udział pracujących w MSP oszacowany metodą przedsiębiorstw jest niższy niż w rzeczywistości.

Regionami, w przypadku których udział pracujących w MSP oszacowany metodą przedsiębiorstw odbiegał najbardziej *in minus* od udziału oszacowanego metodą jednostek lokalnych, okazały się województwa: warmińsko-mazurskie (3 punkty procentowe), zachodniopomorskie (2,3 punktu) oraz łódzkie i pomorskie (oba po 1,9 punktu procentowego). Interpretując informacje dotyczące tych województw, opracowane metodą przedsiębiorstw, należy więc pamiętać, że ich sytuacja np. pod względem: wielkości zatrudnienia, przychodów, czy nakładów inwestycyjnych może wyglądać w rzeczywistości lepiej, niż wynikałoby to z prezentowanych wyników odpowiednich szacunków.

Dodatnie i ujemne różnice wartości udziałów pracujących w MSP, oszacowane dwoma omówionymi wcześniej metodami, dają pewne wyobrażenie o kierunkach i wielkości przybliżenia, jakie dopuszczamy w badaniach regionalnych stosując uproszczoną metodę przedsiębiorstw zamiast poprawnej metody jednostek lokalnych. Trzeba tu jednak wyraźnie podkreślić, że np. wyniki naszego porównania otrzymane dla województw małopolskiego i wielkopolskiego, gdzie wielkości udziałów pracujących w MSP na terenie tych województw, a także udziały pracujących w firmach najmniejszych, oszacowane metodą jednostek lokalnych oraz metodą przedsiębiorstw, były do siebie bardzo zbliżone, nie oznaczają wcale, iż w tych regionach nie są zlokalizowane żadne jednostki lokalne przedsiębiorstw, które mają siedziby dyrekcji gdzie indziej. Oznacza to tylko tyle, że liczba pracujących w zakładach na terenie małopolskiego i wielkopolskiego, które mają siedziby dyrekcji np. w Warszawie jest w przybliżeniu równa liczbie pracujących na terenie pozostałych piętnastu województw w jednostkach lokalnych, których siedziby dyrekcji znajdują się w Poznaniu bądź w Krakowie³. Ta równość zachowana w przypadku liczby pracujących nie musi być oczywiście zachowana także w przypadku innych rozpatrywanych kategorii ekonomicznych, np. wielkości przychodów czy nakładów inwestycyjnych.

7.2. Przedsiębiorstwa zarejestrowane

Na koniec 2002 r. w systemie REGON zarejestrowanych było 3 495,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej (oprócz *Rolnictwa i leśnictwa, Rybołówstwa i rybactwa* oraz *Administracji publicznej*), czyli o 4,4% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim (por. tablica 35 w tekście opracowania). Miejscem działalności przeważającej liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (65,2%) były gminy miejskie. Relatywnie mała frakcja (16,2%) całej populacji podmiotów gospodarczych prowadziła działalność w gminach wiejskich i tylko w kilku województwach typowo rolniczych, takich jak: województwo świętokrzyskie, lubelskie czy podkarpackie, odsetek ten był znacząco wyższy.

³ Tak np. w Poznaniu mieści się siedziba dyrekcji spółki zagranicznej Jeronimo Martins Dystrybucja zarządzającej ogólnokrajową siecią dyskontów pod nazwą „Biedronka”, a w Krakowie – centrala spółki handlowej Tesco również o zasięgu ogólnopolskim. Spółka Jeronimo Martins zatrudniała w 2003 r. na terenie całej Polski prawie 10 tys. osób, a Tesco około 1600 osób (por.: *Lista 500*, *Polityka* 18/2004).

Tablica 35. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według województw w 2002 r.

Województwo	Podmioty gospodarki narodowej					
	Zarejestrowane		Nowo powstałe		Zlikwidowane	
	w tys.	2001= = 100%	w tys.	2001 = = 100%	w tys.	2001= = 100%
POLSKA	3 495,3	104,4	285,3	79,4	141,1	60,8
Mazowieckie	565,9	104,8	41,9	85,5	16,8	70,6
Śląskie	429,0	104,4	35,7	80,6	18,6	58,0
Wielkopolskie	322,0	104,7	26,3	78,5	12,2	52,2
Dolnośląskie	298,0	104,6	25,1	84,9	12,2	62,6
Małopolskie	281,7	104,3	21,9	76,2	9,8	74,2
Łódzkie	239,8	105,0	19,9	78,8	8,7	52,0
Pomorskie	220,3	102,8	18,8	75,2	13,0	67,7
Zachodniopomorskie	194,4	103,7	16,0	74,3	9,3	58,2
Kujawsko-pomorskie	183,5	105,2	14,9	81,3	6,0	49,1
Lubelskie	146,3	105,0	13,5	80,4	6,8	59,2
Podkarpackie	136,9	103,7	10,9	79,1	6,1	61,0
Warmińsko-mazurskie	106,3	103,8	10,8	79,6	6,9	57,3
Świętokrzyskie	99,5	105,5	8,3	75,9	3,1	62,7
Lubuskie	95,2	103,2	7,8	69,9	5,0	64,1
Podlaskie	92,5	104,3	7,1	77,0	3,4	61,6
Opolskie	84,0	104,0	6,4	76,1	3,2	75,4

Wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2002 r. we wszystkich województwach oznacza, że liczba podmiotów, które zainicjowały działalność gospodarczą, względnie deklarowały tylko taki zamiar, była większa od liczby podmiotów wykreślonych z rejestru. Relatywnie mała liczba podmiotów wykreślonych z rejestru nie oznacza, że tyle ich rzeczywiście zakończyło działalność w 2002 r.

7.3. Przedsiębiorstwa aktywne – zmiany w przestrzennej lokalizacji MSP

W 2002 r., na ogólną liczbę 1 732,7 tys. aktywnych MSP, ponad połowa (54,6%) zlokalizowana była na obszarze pięciu województw: mazowieckiego, śląskiego, wielkopolskiego, małopolskiego i dolnośląskiego (por. tablica 36). W latach 1998–2002 odsetek MSP prowadzących działalność na obszarze wyżej wspomnianych województw utrzymywał się mniej więcej na tym samym poziomie. Ponad czterokrotnie mniejsza liczba aktywnych MSP, stanowiąca w latach 1998–2002 około 13,4% całej populacji przedsiębiorstw małych i średnich, prowadziła działalność gospodarczą w województwach: warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim, lubuskim, podlaskim i opolskim. Świadczy to o względnej trwałości przestrzennego układu jednostek zaliczanych do MSP.

Tablica 36. Aktywne MSP w latach 1998–2002 według województw

Województwo	Aktywne MSP						
	1998	1999	2000	2001	2002		
	Liczba przedsiębiorstw					Polska =100%	2001 = = 100%
POLSKA	1 723 528	1 816 016	1 763 002	1 654 822	1 732 701	100,0	104,7
Mazowieckie	281 574	261 035	285 818	252 312	256 574	14,8	101,7
Śląskie	224 938	232 349	222 035	197 834	217 536	12,6	110,0
Wielkopolskie	155 805	179 853	178 161	166 457	182 416	10,5	109,6
Małopolskie	145 276	158 691	151 801	140 312	146 704	8,5	104,6
Dolnośląskie	127 780	148 894	139 548	134 731	142 113	8,2	105,5
Łódzkie	126 902	132 001	121 564	118 609	127 019	7,3	107,1
Pomorskie	104 164	115 666	103 766	106 655	112 411	6,5	105,4
Zachodniopomorskie	89 075	100 373	95 696	90 799	96 835	5,6	106,6
Kujawsko-pomorskie	91 333	93 990	87 461	87 364	79 015	4,6	90,4
Lubelskie	72 242	73 756	74 123	73 491	74 720	4,3	101,7
Podkarpackie	69 860	74 211	65 926	66 645	64 799	3,7	97,2
Warmińsko-mazurskie	52 768	57 916	56 266	56 569	57 575	3,3	101,8
Świętokrzyskie	50 480	50 894	48 816	45 281	48 995	2,8	108,2
Lubuskie	48 718	52 016	47 900	41 693	45 128	2,6	108,2
Podlaskie	42 167	42 432	42 526	39 408	40 737	2,4	103,4
Opolskie	40 446	41 940	41 596	36 663	40 124	2,3	109,4

W 2002 r. liczba małych i średnich przedsiębiorstw wzrosła o ponad 77 tys. (por. tablica 37 w tekście opracowania). Największy wzrost liczby aktywnych MSP odnotowano w województwie śląskim i wielkopolskim (odpowiednio o 19,7 tys. oraz o około 16 tys.). Również tempo wzrostu liczby aktywnych MSP w porównaniu ze stanem na koniec 2001 r. było w tych dwóch województwach najwyższe (śląskie – wzrost o 10%, wielkopolskie o 9,6%). Wysokie tempo przyrostu liczby nowych MSP obserwowane było w 2002 r. także w województwach: opolskim, świętokrzyskim i lubuskim. Relatywnie wolno rosła natomiast liczba aktywnych MSP w województwach położonych wzdłuż naszej wschodniej granicy: lubelskim i podlaskim, a także warmińsko-mazurskim, natomiast podkarpackie odnotowało bezwzględny spadek liczby aktywnych MSP. Drugim województwem, gdzie liczba MSP zmniejszyła się, było w 2002 r. województwo kujawsko-pomorskie.

W 2002 r. liczba aktywnych MSP osiągnęła rekordową, nie notowaną wcześniej wielkość w dwóch województwach: wielkopolskim i lubelskim. W lubelskim, inaczej niż w Wielkopolsce, tempo wzrostu liczby aktywnych MSP było w 2002 r. stosunkowo wolne (wzrost o 1,7%), lecz z drugiej strony na terenie województwa lubelskiego nie występowały w latach 1998–2001 tak gwałtowne zmiany liczby aktywnych MSP, jak w innych województwach.

Tablica 37. Zmiany liczby przedsiębiorstw aktywnych w województwach w 2002 r.

Województwo	Wzrost/spadek liczby aktywnych MSP zatrudniających:			
	ogółem	0–9 osób	10–49 osób	50–249 osób
POLSKA	77 879	80 510	-2 297	-334
Śląskie	19 702	19 721	9	-28
Wielkopolskie	15 959	16 275	-301	-15
Łódzkie	8 410	8 675	-270	5
Dolnośląskie	7 382	7 657	-242	-33
Małopolskie	6 392	6 554	-111	-51
Zachodniopomorskie	6 036	6 204	-134	-34
Pomorskie	5 756	5 963	-189	-18
Mazowieckie	4 264	4 649	-336	-49
Świętokrzyskie	3 714	3 777	-64	1
Opolskie	3 461	3 495	-14	-20
Lubuskie	3 435	3 636	-177	-24
Podlaskie	1 329	1 420	-95	4
Lubelskie	1 229	1 299	-59	-11
Warmińsko-mazurskie	1 006	1 100	-63	-31
Podkarpackie	-1 846	-1 749	-85	-12
Kujawsko-pomorskie	-8 349	-8 168	-165	-16

Reforma podziału administracyjnego kraju, która miała miejsce w dniu 1 stycznia 1999 r., uniemożliwia długookresowe śledzenie zmian lokalizacji małych i średnich przedsiębiorstw. Nie zmienia to faktu, że tendencje, których byliśmy świadkami w latach 1999–2002 (mapa 2), są kontynuacją bardziej ogólnych procesów charakteryzujących cały okres transformacji gospodarki Polskiej, w tym utrzymującego się podziału kraju na o wiele bardziej aktywną gospodarczo Polskę Zachodnią (łącznie z województwem mazowieckim, ale bez kujawsko-pomorskiego), z relatywnie dużą liczbą MSP w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz Polskę Wschodnią o znacznie mniejszej liczbie MSP w relacji do zamieszkującej tę część kraju liczby mieszkańców (mapa 1).

7.4. Pracujący w MSP – tempo zmian liczby pracujących

Z sektorem MSP związane są od lat duże nadzieje, jeśli idzie o generowanie nowych miejsc pracy i przyspieszenie wzrostu gospodarczego. Na koniec 2002 roku w sektorze rynkowym MSP pracowało około 5,6 mln osób. Miejscem pracy dla ponad 1,5 mln osób były MSP zlokalizowane w województwie mazowieckim i w województwie śląskim (por. tablica 38 w tekście opracowania). MSP, funkcjonujące w województwach: wielkopolskim, małopolskim i dolnośląskim, zatrudniały (wliczając w to właścicieli przedsiębiorstw) kolejne 1,5 mln pracowników. W 2002 roku MSP prowadzące działalność w pięciu wyżej wymienionych województwach zapewniały pracę 54,5 % ogółu pracujących w przedsiębiorstwach małych i średnich. Na drugim biegunie znajdowało się pięć województw: warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, lubuskie, podlaskie i opolskie, gdzie w 2002 r. pracowało tylko 13,4% ogółu zatrudnionych w MSP.

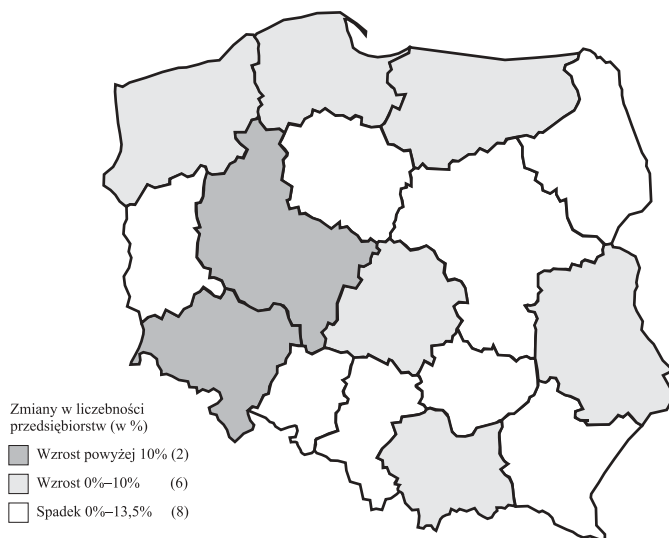
Mapa 1

Liczba przedsiębiorstw aktywnych (małych i średnich)
na 1000 mieszkańców

Mapa 2

Zmiany w liczebności małych i średnich przedsiębiorstw
w latach 1998–2002 (w %)

W 2002 r. liczba miejsc pracy oferowanych przez sektor rynkowy MSP wzrosła – po raz pierwszy od 2000 r. – o 78,8 tys., tj. o 1,4% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost zatrudnienia był wynikiem rozwoju sektora przedsiębiorstw najmniejszych, których liczba zwiększyła się w 2002 r. o ponad 80 tys. W firmach tych odnotowano przeciętny wzrost zatrudnienia o 7,5%, przy czym w przedsiębiorstwach najmniejszych zatrudniających do 9 osób, a zlokalizowanych w województwach: wielkopolskim, kujawsko-pomorskim oraz w województwie świętokrzyskim zatrudnienie wzrosło nawet o ponad 18%.

Jedynie firmy najmniejsze prowadzące działalność gospodarczą na terenie województwa mazowieckiego odnotowały w 2002 r. spadek zatrudnienia i to bardzo poważny, bo aż o ponad 38%. Na spadek ten, wynoszący w liczbach bezwzględnych około 160,6 tys. osób, złożyły się: redukcja liczby pracujących w *Przetwórstwie przemysłowym* o 19,7 tys., w *Budownictwie* o 14,3 tys., w *Handlu* o 64,7 tys., *Transporcie* o 8,3 tys. (we wszystkich czterech wymienionych sekcjach oznaczało to spadek o 30%–35%) i w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* o 35,8 tys. osób (czyli o ponad połowę w porównaniu z rokiem 2001). Spadek liczby pracujących w handlu mógł być m.in. spowodowany ekspansją hipermarketów powstających szczególnie licznie w samej Warszawie i jej najbliższych okolicach. Natomiast zmniejszenie się zatrudnienia w *Budownictwie* oraz *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* związane było z ograniczeniem rozmiarów budownictwa mieszkaniowego, które pod koniec lat dziewięćdziesiątych rozwijało się najbardziej intensywnie właśnie w stolicy naszego kraju. Część osób pracujących w handlu i budownictwie przeniosła prawdopodobnie w 2002 r. swoją działalność do szarej strefy gospodarczej.

Tablica 38. Pracujący w MSP zaliczanych do sektora rynkowego w 2002 r. według województw

Województwo	Pracujący w przedsiębiorstwach zatrudniających								
	MSP ogółem			do 9 osób		10–49 osób		50–249 osób	
	w tys.	MSP ogółem =100%	2001 =100%	Sektor rynk. =100%	2001 =100%	Sektor rynk. =100%	2001 =100%	Sektor rynk. =100%	2001 =100%
POLSKA	5 559,9	100,0	101,4	48,0	107,5	24,3	95,5	27,7	97,2
Mazowieckie	774,3	13,9	81,9	32,3	61,8	33,7	96,1	34,0	97,9
Śląskie	772,3	13,9	106,2	48,4	116,6	24,9	97,4	26,6	98,8
Wielkopolskie	582,1	10,5	107,3	46,8	118,0	26,0	100,0	27,2	98,6
Małopolskie	460,8	8,3	106,6	52,5	117,6	21,3	97,5	26,1	95,9
Dolnośląskie	437,8	7,9	106,2	53,6	117,3	20,4	96,0	26,0	95,6
Łódzkie	405,9	7,3	104,5	51,3	117,7	22,4	86,7	26,3	100,1
Pomorskie	350,4	6,3	103,5	50,8	113,9	23,3	92,6	25,8	96,3
Kujawsko-pomorskie	302,3	5,4	105,1	49,8	118,4	20,9	89,4	29,3	98,7
Zachodniopomorskie	263,5	4,7	104,1	56,3	114,5	21,0	91,7	22,7	94,5
Podkarpackie	233,7	4,2	105,0	49,0	112,5	21,8	98,8	29,2	98,6
Lubelskie	231,1	4,2	107,8	52,6	117,1	21,0	103,9	26,3	95,9
Warmińsko-mazurskie	173,9	3,1	101,0	44,2	111,7	26,8	96,2	29,0	91,9
Świętokrzyskie	157,1	2,8	106,7	55,0	118,1	19,1	91,9	25,8	98,3
Lubuskie	144,7	2,6	101,0	50,0	114,0	22,2	88,3	27,8	92,7
Podlaskie	136,7	2,5	106,0	53,5	115,0	21,2	97,6	25,3	97,0
Opolskie	133,0	2,4	105,6	51,1	115,4	22,1	99,6	26,8	94,9

Uwaga, z jaką obserwowana jest wielkość zatrudnienia w przedsiębiorstwach najmniejszych, wynika z faktu, iż w tej kategorii przedsiębiorstw pracuje najliczniejsza grupa osób. W 2002 r. było to ponad 2,7 mln pracujących, tj. 48% ogółu zatrudnionych w MSP zaliczanych do sektora rynkowego. Najmniejsze przedsiębiorstwa stanowią istotny segment rynku pracy, takich województw, jak: zachodniopomorskie, świętokrzyskie, dolnośląskie czy podlaskie (mapa 3). Pracujący w przedsiębiorstwach zatrudniających do 9 osób stanowią w każdym z wymienionych województw ponad 53% ogólnej liczby pracujących w sektorze rynkowym.

Z odmienną sytuacją mieliśmy do czynienia w przypadku przedsiębiorstw małych zatrudniających od 10 do 49 osób, jak też w odniesieniu do przedsiębiorstw średnich o liczbie zatrudnionych od 50 do 249 osób. W obu przypadkach rok 2002 był okresem trudnym dla tych przedsiębiorstw, czego wyrazem był zarówno znaczący spadek ich populacji oraz redukcja zatrudnienia.

7.5. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów

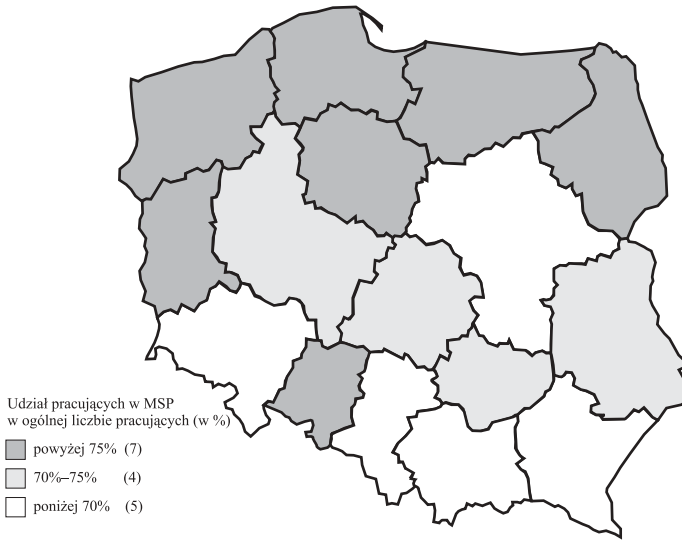
W 2002 r. udział małych i średnich przedsiębiorstw w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmalał (już drugi rok z rzędu) o 0,6 punktu procentowego, co oznacza, że dynamika sprzedaży osiągnięta przez tę grupę przedsiębiorstw była niższa w porównaniu z dynamiką uzyskaną przez przedsiębiorstwa duże, zatrudniające ponad 249 osób.

Tablica 39. Przychody przedsiębiorstw ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w latach 2001–2002 według województw

Województwo	Przychody przedsiębiorstw ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (ceny bieżące)					
	2001			2002		
	Ogółem	W tym MSP		Ogółem	W tym MSP	
	w mln zł		Polska =100%	W mln zł		Polska =100%
POLSKA	1 596 338,1	1 018 570,4	100,0	1 653 513,9	1 044 456,4	100,0
Mazowieckie	464 228,2	235 259,6	23,1	492 621,9	247 264,1	23,7
Śląskie	210 146,1	128 053,5	12,6	215 055,4	134 455,7	12,9
Wielkopolskie	153 494,1	105 217,6	10,3	161 345,7	110 127,7	10,5
Małopolskie	120 100,6	82 718,3	8,1	125 917,7	81 436,7	7,8
Dolnośląskie	102 272,4	70 330,4	6,9	102 953,4	69 846,8	6,7
Pomorskie	84 899,5	59 391,9	5,8	89 971,0	62 763,7	6,0
Łódzkie	78 121,3	57 042,0	5,6	81 579,1	59 442,7	5,7
Kujawsko-pomorskie	60 456,8	41 655,4	4,1	61 487,9	42 205,2	4,0
Zachodniopomorskie	53 319,2	41 516,9	4,1	52 191,7	40 265,1	3,9
Podkarpackie	52 057,3	36 192,8	3,6	53 837,1	37 887,6	3,6
Lubelskie	49 175,2	38 445,7	3,8	47 761,1	36 835,6	3,5
Świętokrzyskie	41 041,9	29 747,1	2,9	35 886,6	25 263,0	2,4
Warmińsko-mazurskie	35 962,5	27 566,0	2,7	36 744,8	27 733,7	2,7
Opolskie	32 285,6	22 994,9	2,3	31 992,3	22 115,7	2,1
Podlaskie	30 621,4	21 245,7	2,1	32 849,4	23 146,0	2,2
Lubuskie	28 155,8	21 192,5	2,1	31 318,8	23 667,2	2,3

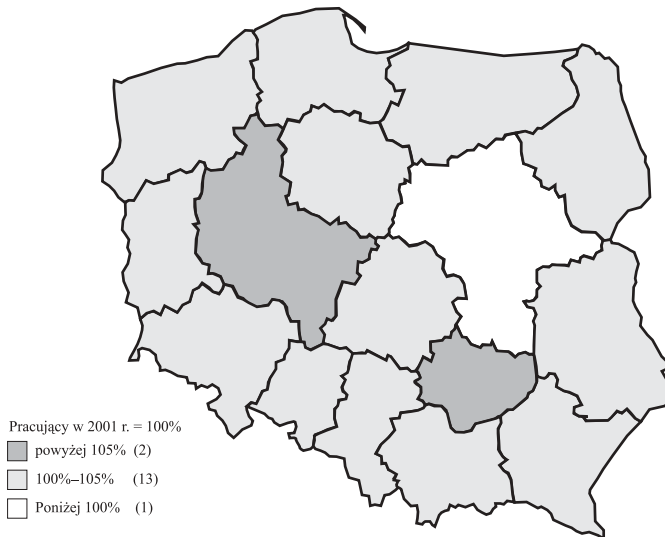
Mapa 3A

Pracujący w przedsiębiorstwach małych i średnich w 2002 r.

Mapa 3B

Pracujący w przedsiębiorstwach małych i średnich w 2002 r.

W 2002 r. spadek przychodów (por. tablica 40) odnotowały MSP zlokalizowane na terenie sześciu województw: dolnośląskiego (o 0,7%), małopolskiego (1,5%), zachodniopomorskiego (3%), opolskiego (3,8%), lubelskiego (4,2%), a szczególnie świętokrzyskiego (aż o 15,1%). W świętokrzyskim za spadek przychodów MSP odpowiedzialne były głównie przedsiębiorstwa najmniejsze, gdzie przychody zmniejszyły się o niemal dokładnie 1/3 w porównaniu z rokiem 2001, mimo stwierdzonego wcześniej wzrostu liczby najmniejszych firm oraz liczby pracujących w tych przedsiębiorstwach w 2002 r.

Wzrost wartości sprzedaży odnotowały natomiast małe i średnie przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie pozostałych dziesięciu województw oprócz wymienionych powyżej. Szczególnie wysoki wzrost przychodów odnotowany był w MSP zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego (o 11,7%) oraz podlaskiego (8,9%). W sześciu województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, pomorskim, łódzkim i podkarpackim, przychody wzrosły o 4–5%. Szybki wzrost przychodów w MSP z terenu województw lubuskiego i podlaskiego dokonał się dzięki dobrym wynikom przedsiębiorstw najmniejszych, które zwiększyły przychody odpowiednio o ponad 31,5% oraz 21,5%. W obu tych województwach zwiększyła się stosunkowo silnie liczba pracujących w firmach najmniejszych (w lubuskim także liczba najmniejszych firm). Jednakże podobnie wysoki wzrost zatrudnienia w firmach najmniejszych odnotowało w 2002 r. także szereg innych województw, np. wspomniane wcześniej świętokrzyskie, gdzie jednak przychody tej grupy firm spadły. Widać więc, że prawidłowa ocena sytuacji MSP w poszczególnych województwach nie może być dokonywana na podstawie pojedynczego wskaźnika, nawet tak zdawałoby się kluczowego, jak dynamika zatrudnienia.

Tablica 40. Dynamika przychodów przedsiębiorstw ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów według województw (rok 2001 = 100%)

Województwo	Dynamika przychodów (2001 = 100%)	
	Przedsiębiorstwa ogółem	MSP
POLSKA	103,6	102,5
Mazowieckie	106,1	105,1
Śląskie	102,3	105,0
Wielkopolskie	105,1	104,7
Małopolskie	104,8	98,5
Dolnośląskie	100,7	99,3
Pomorskie	106,0	105,7
Łódzkie	104,4	104,2
Kujawsko-pomorskie	101,7	101,3
Zachodniopomorskie	97,9	97,0
Podkarpackie	103,4	104,7
Lubelskie	97,1	95,8
Świętokrzyskie	87,4	84,9
Warmińsko-mazurskie	102,2	100,6
Opolskie	99,1	96,2
Podlaskie	107,3	108,9
Lubuskie	111,2	111,7

7.6. Nakłady inwestycyjne

W 2002 r. prawie połowa (47%) nakładów MSP na zakup nowych maszyn i urządzeń, jak też na budowę oraz modernizację istniejących już obiektów była skoncentrowana w małych i średnich przedsiębiorstwach zlokalizowanych na terenie województw: mazowieckiego, śląskiego i wielkopolskiego. W 2002 r. procesy przestrzennej koncentracji nakładów inwestycyjnych utraciły swoje dotychczasowe tempo ze względu na bezprecedensowy, ponad 48-procentowy spadek wydatków inwestycyjnych MSP zlokalizowanych w województwie mazowieckim. Jeszcze w 2000 r. na terenie województwa mazowieckiego skoncentrowanych było 38,3% ogólnej wielkości nakładów wszystkich MSP w kraju, podczas gdy w 2002 r. udziały MSP prowadzących działalność na Mazowszu nie przekraczały 27,1% ogółu nakładów na inwestycje. Jedną z podstawowych przyczyn tego spadku w 2002 r. było istotne zmniejszenie się wydatków na budownictwo mieszkaniowe oraz nowe budynki biurowe i obiekty handlowe, co, jak już była mowa wcześniej, spowodowało także istotną redukcję zatrudnienia w najmniejszych przedsiębiorstwach budowlanych i związanych z obsługą nieruchomości na Mazowszu (spadek nakładów MSP z sekcji *Budownictwo* wyniósł w 2002 r. prawie 60%, a w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* około 55%).

Oprócz Warszawy i jej okolic, zmniejszenie wydatków na budownictwo mieszkaniowe i remonty budynków było jedną z głównych przyczyn silnego spadku nakładów inwestycyjnych także w innych województwach, których stolicami są największe polskie miasta. I tak, nakłady inwestycyjne MSP w województwie łódzkim zmniejszyły się w 2002 r. o 39,8% (w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* o 68,5%), w wielkopolskim o 28,4% (w *Obsłudze nieruchomości i firm* o ponad 41%), a w śląskim o 18% (odpowiednio o 38%). Stosunkowo niewysoki spadek nakładów w województwie małopolskim (o 8,5%) tłumaczyć należy chyba turystyczno-wypoczynkowym charakterem tego regionu, co spowodowało, że spadek wydatków ludności na budownictwo mieszkaniowe w samym Krakowie i okolicach był tam częściowo zrekompenzowany wzrostem nakładów na rozwój bazy hotelowej i rekreacyjnej w rejonach górskich (wzrost nakładów MSP w sekcji *Hotele i restauracje* o ponad 9%). W dolnośląskim główną przyczyną silnego spadku nakładów MSP (o 28,4%) było nie tyle budownictwo mieszkaniowe, co zmniejszenie się wydatków przemysłowych MSP (o prawie 51,5%). Wysoki spadek (o prawie 1/3) nakładów inwestycyjnych MSP w województwie lubuskim trzeba również tłumaczyć sytuacją istniejącą w przemysłowych MSP, gdzie nakłady zmniejszyły się o prawie 58% w porównaniu z rokiem 2001. Trzeba tu jednak dodać, że w trudnym dla przedsiębiorców roku 2001 nakłady MSP w województwie lubuskim wzrosły, prawdopodobnie w związku z realizacją pewnych nietypowych i jednorazowych zadań inwestycyjnych. Nakłady w 2002 r. były tam niższe tylko o 12,7% niż w roku 2000 i taka jest chyba właśnie rzetelna ocena skali inwestycyjnego kryzysu w województwie lubuskim.

Tablica 41. Nakłady inwestycyjne MSP w latach 2000–2002 według województw

Województwo	Nakłady inwestycyjne MSP (ceny bieżące)					
	2000	2001	2002	2001	2002	2001 =
	w mln zł			Polska = 100%		= 100%
POLSKA	53 190,4	44 975,2	31 612,9	100,0	100,0	70,3
Mazowieckie	20 361,7	16 523,8	8 560,9	36,7	27,1	51,8
Śląskie	5 813,6	3 697,3	3 032,4	8,2	9,6	82,0
Wielkopolskie	5 028,8	4 560,9	3 264,1	10,1	10,3	71,6
Dolnośląskie	3 561,5	3 651,7	2 615,4	8,1	8,3	71,6
Małopolskie	3 048,2	2 437,0	2 229,1	5,4	7,1	91,5
Pomorskie	2 676,5	2 259,8	2 146,4	5,0	6,8	95,0
Łódzkie	2 386,6	2 802,0	1 686,9	6,2	5,3	60,2
Zachodniopomorskie	1 951,1	1 670,5	1 154,9	3,7	3,7	69,1
Lubelskie	1 515,4	1 126,7	894,9	2,5	2,8	79,4
Kujawsko-pomorskie	1 506,2	1 471,0	1 286,6	3,3	4,1	87,5
Podkarpackie	1 249,1	917,5	1 009,2	2,0	3,2	110,0
Świętokrzyskie	935,5	655,5	1 023,2	1,5	3,2	156,1
Warmińsko-mazurskie	870,5	889,8	824,4	2,0	2,6	92,7
Lubuskie	866,1	1 138,4	755,8	2,5	2,4	66,4
Podlaskie	713,1	554,1	602,8	1,2	1,9	108,8
Opolskie	706,5	619,2	525,9	1,4	1,7	84,9

Spadek nakładów na rozwój był w 2002 r. udziałem MSP w przeważającej większości województw. Dlatego na tym większą uwagę zasługuje pewne ożywienie inwestycyjne, jakie miało miejsce w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w województwach podlaskim (wzrost nakładów o 8,8%) i podkarpackim (odpowiednio o 10%), a zwłaszcza w województwie świętokrzyskim (wzrost o ponad 56%), tj. w regionach, gdzie zaangażowanie w działalność inwestycyjną należało wcześniej do najniższych w kraju. W 2002 r. MSP prowadzące działalność gospodarczą na obszarze województw: podlaskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego poniosły nakłady, które stanowiły 8,3% ogółu wydatków na inwestycje w kraju (w 2001 r. 6,9%). We wspomnianych trzech województwach nakłady wzrosły szczególnie silnie w *Przetwórstwie przemysłowym*, w sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (tylko podlaskie), a także w *Handlu i naprawach*, sekcji *Hotele i restauracje* (oprócz świętokrzyskiego), *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (tylko w świętokrzyskim, gdzie nakłady wzrosły prawie 4,5 razy w porównaniu z rokiem 2001) oraz w *Pozostałej działalności usługowej*. Istnieje jednak obawa, że środki te przeznaczone były na realizację pewnych jednorazowych i nietypowych zadań inwestycyjnych, a po ich ukończeniu wielkość nakładów MSP (zwłaszcza w świętokrzyskim) powróci znów do poprzedniego, stosunkowo niskiego poziomu.

W strukturze wydatków MSP ponoszonych na inwestycje znaczący udział – obok przemysłu i handlu – mają małe i średnie przedsiębiorstwa zaliczane do sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*. W niektórych województwach, takich jak: dolnośląskie, mazowieckie, a zwłaszcza w województwie świętokrzyskim, udział przedsiębiorstw z sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* w nakładach przeznaczonych na inwestycje MSP był w 2002 r. dużo wyższy niż średnia krajowa (23,5%) i wynosił odpowiednio: 30,1%, 35,0% oraz 50,4%. Podstawową część nakładów na inwestycje przedsiębiorstw zaliczanych do sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* stanowiły środki na budownictwo mieszkaniowe (firmy deweloperskie oraz spółdzielnie mieszkaniowe).

7.7. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych

W 2002 r. największa liczba innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych, tak średnich, jak i dużych, zlokalizowana była w województwach: śląskim, mazowieckim, małopolskim i dolnośląskim (por. tablica 42 w tekście opracowania). Koncentracja ponad 44% przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na innowacje w czterech wyżej wymienionych województwach nie jest przypadkiem. Zdecydowała o tym przede wszystkim częstotliwość występowania na ich obszarze przedsiębiorstw przemysłowych, w tym znaczna liczba przedsiębiorstw dużych. Te ostatnie charakteryzują się bowiem zdecydowanie wyższym poziomem innowacyjności w porównaniu z przedsiębiorstwami średnimi.

Pod względem udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie średnich firm aktywnych na dwóch czołowych miejscach znalazło się w 2002 r. województwo śląskie (udział 43,1%) oraz małopolskie (42%). Niewiele ustępowały im jednak województwa: podlaskie (udział 40%), warmińsko-mazurskie (39,1%) czy lubuskie (38,3%), a więc regiony generalnie słabiej uprzemysłowione niż dwa wymienione wcześniej. Na ostatnim miejscu pod względem udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie średnich przemysłowych firm aktywnych znalazło się województwo wielkopolskie (17,5%). W Wielkopolsce liczba aktywnych przemysłowych przedsiębiorstw średniej wielkości wynosiła na koniec 2002 r. ponad 790, a więc była tylko nieznacznie mniejsza niż w województwie śląskim (813), a istotnie większa niż np. w mazowieckim (690). Znaczna część tych firm to jednak dość przestarzałe jednostki przetwórstwa rolno-spożywczego, które nie posiadają środków na gruntowną modernizację.

Tablica 42. Liczba przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na innowacje według województw w 2002 r.

Województwo	Liczba przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje			Liczba przedsiębiorstw aktywnych = 100%	
	Ogółem	Przedsiębiorstwa średnie	Przedsiębiorstwa duże	Przedsiębiorstwa średnie	Przedsiębiorstwa duże
POLSKA	3 117	2 127	990	32,9	59,3
Śląskie	506	350	156	43,1	58,9
Mazowieckie	354	245	109	35,5	54,0
Małopolskie	267	191	76	42,0	61,8
Dolnośląskie	257	168	89	32,5	63,6
Wielkopolskie	238	139	99	17,5	56,6
Pomorskie	202	152	50	37,4	59,5
Łódzkie	191	130	61	23,3	54,5
Podkarpackie	178	109	69	36,8	70,4
Kujawsko-pomorskie	175	111	64	26,1	58,2
Lubelskie	135	89	46	34,0	65,7
Warmińsko-mazurskie	122	93	29	39,1	56,9
Lubuskie	105	77	28	38,3	51,9
Opolskie	99	73	26	39,5	87,0
Zachodniopomorskie	97	73	24	27,8	53,3
Świętokrzyskie	97	65	32	33,7	66,7
Podlaskie	94	62	32	40,0	72,7

Pod względem udziału dużych przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie aktywnych firm dużych do ścisłej czołówki należały województwa opolskie (udział 87%) i podlaskie (72,7%). W obu tych województwach liczba aktywnych, dużych przedsiębiorstw przemysłowych nie była wyższa niż 50. Z uwagi na korzystne wyniki obu tych województw także pod względem udziału średnich firm innowacyjnych w ogólnej liczbie funkcjonujących przedsiębiorstw średnich, właśnie przedsiębiorców z opolskiego i podlaskiego należałoby uznać za zbiorowych liderów innowacyjności w 2002 r.

8. Handel zagraniczny¹

8.1. Handel zagraniczny MSP na tle eksportu i importu ogółem

W 2002 r. wartość eksportu małych i średnich przedsiębiorstw wyniosła 18,2 mld USD (wobec 15,8 mld USD w roku poprzednim), co oznaczało wzrost o 15,1% w stosunku do 2001 r. Natomiast eksport Polski ogółem osiągnął wartość 41 mld USD (wobec 36,1 mld USD w 2001 r.) zwiększając się o 13,6%. Wzrost eksportu MSP był zatem wyższy niż eksportu ogółem, co wzmocniło rolę MSP w całym polskim eksporcie. W poprzednich latach, zarówno w 2001 r., jak i 2000 r. roczne przyrosty eksportu małych i średnich przedsiębiorstw były bowiem niższe niż eksportu ogółem (tablica 43). Wyrażna poprawa z punktu widzenia eksporterów kursu polskiej waluty w 2002 r. była istotnym czynnikiem wzrostu całego polskiego eksportu, przy czym przedsiębiorstwa z sektora MSP silniej zareagowały na poprawę relacji kursowych niż firmy duże, nie zaliczane do MSP. W rezultacie udział MSP w eksporcie ogółem wyniósł w 2002 roku 44,5%, zwiększając się o 0,6 punktu procentowego w porównaniu z rokiem poprzednim. Jednocześnie zahamowana została tendencja spadkowa udziału MSP w eksporcie ogółem obserwowana w latach 2000 i 2001 (tablica 44).

Cechą charakterystyczną w działalności MSP obserwowaną od szeregu lat jest wyraźnie silniejsze zaangażowanie w działalność importową niż eksportową. W warunkach relatywnie niskiego poziomu konkurencyjności oferty podażowej ze strony polskich przedsiębiorstw, przy prawie pełnej otwartości gospodarki na konkurencję zagraniczną, dla małych i średnich przedsiębiorstw działalność importowa jest bardziej rentowna aniżeli eksportowa. W 2002 r. wartość importu MSP wyniosła 33,5 mld USD (wobec 29,8 mld USD w 2001 r.) zwiększając się o 12,1% w porównaniu z rokiem poprzednim. Ponieważ zaś wartość całego polskiego importu wzrosła w 2002 r. o 9,6% (z 50,3 mld USD do 55,1 mld USD), a więc mniej niż małych i średnich przedsiębiorstw, to w rezultacie udział MSP w imporcie ogółem zwiększył się z 59,4% w 2001 r. do 60,7% w 2002 r.

Decydujący wpływ na kształtowanie się obrotów polskiego handlu zagranicznego posiada sektor prywatny. Jego znaczenie zarówno w eksporcie, jak i imporcie, ze względu na bardzo już zaawansowane przekształcenia własnościowe w polskiej gospodarce, wyraźnie wzrosło w porównaniu z 1995 r. Na sektor prywatny przypadało w 2002 r. prawie 89% polskiego eksportu ogółem i ponad 92% importu. Natomiast w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw na sektor ten przypadało ok. 97% całego eksportu MSP i około 99% ich importu. Wyższe wskaźniki udziału sektora prywatnego w imporcie niż w eksporcie świadczą o łatwiejszym dostosowywaniu się polskich firm pry-

¹ W rozdziale poniższym zostały wykorzystane materiały zawarte w opracowaniu *Analiza i ocena handlu zagranicznego małych i średnich przedsiębiorstw w 2002 roku na tle lat 1995, 1998, 1999, 2000 i 2001* przygotowanym w Instytucie Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego przez zespół pod kierunkiem J. Kotyńskiego dla Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

Cała analiza handlu zagranicznego oparta jest na danych GUS w cenach bieżących.

watnych, zarówno dużych, jak i MSP do zmieniających się warunków zaspokajania popytu na dobra importowane niż do zmian warunków kształtujących eksport.

W 2002 roku spadło, już po raz czwarty z rzędu, ujemne saldo obrotów towarowych całego polskiego handlu zagranicznego. Rozmiary deficytu handlowego osiągnęły 14,1 mld USD i były tylko o 0,6% niższe niż w roku poprzednim, chociaż we wcześniejszych trzech latach spadki tego deficytu były wyraźnie większe. Natomiast deficyt w wymianie z zagranicą sektora MSP w 2002 r. zwiększył się o 8,6% w porównaniu z 2001 r. (z 14 mld USD do 15,2 mld USD). Należy podkreślić, że chociaż małe i średnie przedsiębiorstwa miały we wcześniejszych latach zasadniczy wpływ na rozmiary deficytu całego polskiego handlu zagranicznego, to w 2002 r. relacja deficytu handlowego MSP do deficytu całego handlu zagranicznego Polski wyniosła aż 108%². Firmy duże (zatrudniające powyżej 249 osób) odnotowały w 2002 r. niewielką nadwyżkę (1,1 mld USD) w bilansie obrotów handlowych.

Cały deficyt handlu zagranicznego ogółem, jak i deficyt MSP tworzony był w 2002 r. (podobnie jak w 2001 r.) przez firmy prywatne. Warto zauważyć, że przez cały okres lat 1998–2002 małe i średnie przedsiębiorstwa sektora publicznego wykazywały niewielkie nadwyżki w bilansie handlowym (sektor publiczny w całym handlu zagranicznym Polski wykazywał nadwyżki w 1995 r. i 1998 r., w latach 1999–2000 odnotowano deficyt, zaś w okresie 2001–2002 znów wystąpiła nadwyżka).

Tablica 43. Wartość i dynamika eksportu i importu ogółem oraz MSP według sektorów własności w latach 1995–2002

Wyszczególnienie	W mln USD						Rok poprzedni = 100				
	1995	1998	1999	2000	2001	2002	1998 ^a 1995	1999	2000	2001	2002
Eksport ogółem	22 894,9	28 228,9	27 407,4	31 651,3	36 092,2	41 009,8	123,3	97,1	115,5	114,0	113,6
w tym MSP	8 815,4	13 359,8	13 072,1	14 592,3	15 847,6	18 242,0	151,6	97,8	111,6	108,6	115,1
Sektor publiczny	9 702,9	5 936,3	5 166,8	5 157,3	4 677,3	4 388,0	61,2	87,0	99,8	90,7	93,8
w tym MSP	883,4	766,8	558,3	523,3	551,7	535,0	86,8	72,8	93,7	105,4	97,0
Sektor prywatny	13 090,6	22 239,5	22 193,9	26 466,8	31 192,5	36 391,1	169,9	99,8	119,3	117,9	116,7
w tym MSP	7 932,0	12 593,0	12 513,9	14 069,1	15 226,4	17 648,2	158,8	99,4	112,4	108,2	115,9
Import ogółem	29 049,7	47 053,6	45 911,2	48 940,2	50 275,1	55 112,7	162,0	97,6	106,6	102,7	109,6
w tym MSP	16 034,7	29 872,0	30 041,5	29 992,5	29 845,2	33 462,0	186,3	100,6	99,8	99,5	112,1
Sektor publiczny	8 259,8	5 919,4	5 434,4	7 293,8	3 896,5	3 543,1	71,7	91,8	134,2	53,4	90,9
w tym MSP	988,7	650,9	527,6	379,2	251,6	292,3	65,8	81,1	71,9	66,4	116,2
Sektor prywatny	20 466,8	40 739,8	40 081,6	41 233,5	45 586,9	50 894,4	199,1	98,4	102,9	110,6	111,6
w tym MSP	15 046,1	29 221,1	29 513,8	29 613,3	29 461,5	33 058,7	194,2	101,0	100,3	99,5	112,2

^a Zmiany wartości w 1998 r. w stosunku do 1995 r.

² Powyższe wnioski mogą być nieco przesadzone na niekorzyść MSP z tej racji, że stosowanie przez GUS kryterium wielkości zatrudnienia przy wyodrębnianiu kategorii MSP oraz pomijanie pozostałych kryteriów skutkuje tym, że pewna część firm o dużych obrotach w handlu zagranicznym (szczególnie firm importowych) jest zaliczana do MSP, a nie do przedsiębiorstw dużych. Dotyczy to firm o małym zatrudnieniu, ale bardzo dużych przychodach.

Tablica 44. Udział MSP w eksporcie i imporcie ogółem w latach 1995–2002 (w %)

Wyszczególnienie	1995	1998	1999	2000	2001	2002
	Wartość ogółem = 100%					
Eksport MSP	38,5	47,3	47,7	46,1	43,9	44,5
Import MSP	55,2	63,5	65,4	61,3	59,4	60,7

8.2. Obroty handlowe według wielkości firm i tendencje zmian

Wzrost w 2002 r. (w stosunku do 2001 r.) udziału małych i średnich przedsiębiorstw w handlu zagranicznym Polski był przede wszystkim wynikiem aktywności przedsiębiorstw z grupy MSP o zatrudnieniu od 50 do 249 osób. W przypadku eksportu firmy te odnotowały wzrost o 20,7%, co było najwyższym wskaźnikiem na tle pozostałych przedsiębiorstw z innych klas zatrudnienia. Wśród MSP – wzrost eksportu przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób wyniósł bowiem 8,8%, a eksport firm o zatrudnieniu 10-49 osób zwiększył się o 10,5%. Natomiast przedsiębiorstwa duże (zatrudniające 250 osób i więcej) odnotowały wzrost eksportu o 12,5%. Należy przy tym zauważyć, że firmy średnie (o zatrudnieniu 50–249 osób) wykazały również największy wzrost wartości eksportu w 2002 r. w stosunku do 1995 r. (por. tablica 45). Wartość ich eksportu zwiększyła się w tym okresie aż o 163,1%, firm małych (zatrudniających od 10 do 49 osób) o 86,5%, najmniejszych MSP (0–9 osób) o 52,4%, zaś przedsiębiorstw dużych o 61,7%. Firmy średnie są zatem przedsiębiorstwami na tyle silnymi i elastycznymi, że działalność eksportową mogą prowadzić z dużą skutecznością. Świadczy o tym znaczący wzrost udziału tych firm w eksporcie Polski ogółem w 2002 r. w porównaniu z 1995 r., podczas gdy udział firm dużych w badanym okresie zmniejszył się (wykres 19).

Tablica 45. Wartość eksportu i importu według grup przedsiębiorstw o różnej wielkości zatrudnienia w latach 1995–2002 (w mln USD)

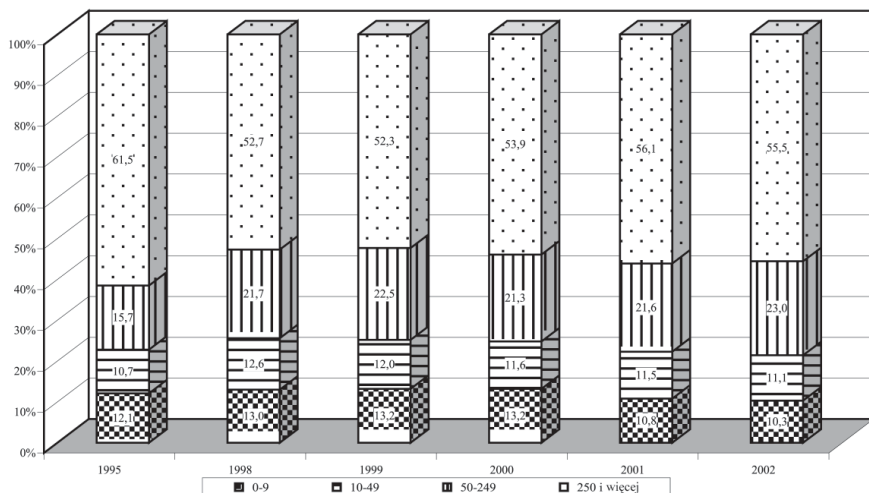
Wyszczególnienie	1995	1998	1999	2000	2001	2002
	Eksport					
Ogółem	22 894,9	28 228,9	27 407,4	31 651,3	36 092,2	41 009,8
MSP	8 815,4	13 359,8	13 072,1	14 592,3	15 847,6	18 242,0
0–9 osób	2 774,9	3 681,6	3 605,9	4 178,9	3 886,4	4 228,8
10–49 osób	2 451,6	3 544,3	3 293,9	3 666,9	4 136,0	4 571,4
50–249 osób	3 589,0	6 133,9	6 172,4	6 746,6	7 825,3	9 441,8
Ponad 249 osób	14 079,5	14 869,1	14 335,3	17 059,0	20 244,6	22 767,8
	Import					
Ogółem	29 049,7	47 053,6	45 911,2	48 940,2	50 275,1	55 112,7
MSP	16 034,7	29 872,0	30 041,5	29 992,5	29 845,2	33 462,0
0–9	5 707,2	9 056,3	9 834,8	9 928,0	8 957,2	9 765,2
10–49	5 275,4	9 613,3	9 366,7	9 286,7	9 531,9	10 546,8
50–249	5 052,1	11 202,4	10 840,1	10 777,9	11 356,0	13 150,0
Ponad 249 osób	13 015,0	17 181,6	15 869,7	18 947,7	20 429,9	21 650,7

Tablica 45^a. Saldo obrotów handlu zagranicznego ogółem Polski i salda według grup przedsiębiorstw o różnej wielkości zatrudnienia w latach 1995–2002 (w mln USD)

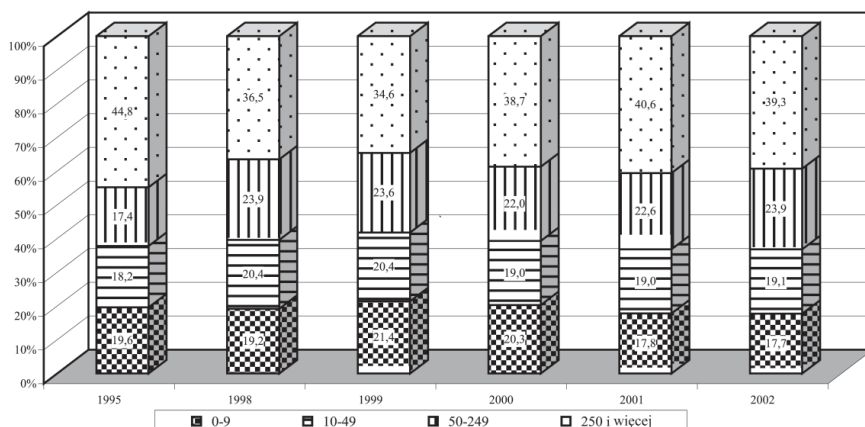
Wyszczególnienie	1995	1998	1999	2000	2001	2002
	Saldo					
Saldo hz ogółem Polski	-6154,8	-18824,7	-18503,8	-17288,9	-14182,9	-14102,9
Saldo hz MSP ogółem	-7219,3	-16512,2	-16969,4	-15400,2	-13997,6	-15220,0
Saldo hz MSP (0–9 osób)	-2932,3	-5374,7	-6228,9	-5749,1	-5070,8	-5536,4
Saldo hz MSP (10–49 osób)	-2823,8	-6069,0	-6072,8	-5619,8	-5395,9	-5975,4
Saldo hz MSP (50–249 osób)	-1463,1	-5068,5	-4667,7	-4031,3	-3530,7	-3708,2
Saldo hz przedsiębior. o zatrud. ponad 249 osób	1064,5	-2312,5	-1534,4	-1888,7	-185,3	1117,1

Dominujące znaczenie przedsiębiorstw średnich (zatrudniających od 50 do 249 osób) w całym eksporcie MSP systematycznie zwiększało się od 1995 r. (oprócz 2000 r.) przede wszystkim kosztem najmniejszych firm zatrudniających do 9 osób. W 2002 r. udział firm średnich stanowił już 51,8% (wobec 40,7% w 1995 r. i 49,4% w 2001 r.) całego eksportu MSP (w cenach bieżących). Przedsiębiorstwa najmniejsze (o zatrudnieniu do 9 osób) odnotowały spadek udziału w eksporcie MSP ogółem z 31,5% w 1995 r. do 24,5% w 2001 r. i 23,2% w 2002 r. Natomiast udział firm małych (o zatrudnieniu 10–49 osób) zmniejszył się tylko nieznacznie z 27,8% w 1995 r. do 26,1% w 2001 r. i 25,1% w 2002 r.

Wykres 19. Struktura eksportu według wielkości przedsiębiorstw w latach 1995–2002 (w %)

Wykres 20. Struktura importu według wielkości przedsiębiorstw w latach 1995–2002 (w %)

W imporcie małych i średnich przedsiębiorstw nie występowało tak wyraźne zróżnicowanie trzech kategorii MSP, jak w przypadku eksportu. Rozkład importu MSP według wyodrębnionych klas zatrudnienia był stosunkowo równomierny. W 2002 r. 29,2% przywozu MSP przypadało na podmioty najmniejsze zatrudniające do 9 osób, 31,5% na przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 osób i 39,3% o zatrudnieniu od 50 do 249 pracowników. Dla porównania – w 2001 r. wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 30,0%, 31,9% i 38,0%. Najistotniejsze zmiany w znaczeniu (mierzonym udziałem) wszystkich trzech kategorii małych i średnich przedsiębiorstw w całym imporcie MSP w 2002 r. w porównaniu z 1995 r. dotyczyły wzrostu udziału firm średnich (o zatrudnieniu od 50 do 249 osób), co dokonało się głównie kosztem firm najmniejszych. Przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób miały bowiem w 1995 r. największy udział w całym imporcie MSP (35,6%), udział firm małych wynosił 32,9%, zaś średnich 31,5%.

W 2002 r. przedsiębiorstwa zatrudniające od 50 do 249 osób uzyskały najwyższy wskaźnik wzrostu importu w stosunku do 2001 r. wśród wszystkich kategorii przedsiębiorstw (15,8%). Import przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób zwiększył się o 10,6%, firm zatrudniających do 9 osób o 9,0%, zaś przedsiębiorstw dużych (250 osób i więcej) o 6,0%. W rezultacie udział firm średnich w całym polskim imporcie był o 1,3 punktu procentowego wyższy niż w 2001 r., równoległe analogiczny spadek udziału odnotowały przedsiębiorstwa duże (por. wykres 20). Ponadto przedsiębiorstwa zatrudniające od 50 do 249 pracowników uzyskały najwyższy wzrost wartości importu w 2002 r. w stosunku do 1995 r. w porównaniu z wszystkimi pozostałymi kategoriami przedsiębiorstw. Ich import zwiększył się bowiem w tym okresie o 160,3%, podczas gdy firm małych o 99,9%, firm najmniejszych o 71,1%, natomiast firm dużych o 66,4%.

Na podkreślenie zasługuje też najmniejszy udział przedsiębiorstw o zatrudnieniu 50–249 osób w deficycie handlowym całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw w latach 1995–2002. Udział ten w 2002 r. wynosił 25%, podczas gdy firm małych

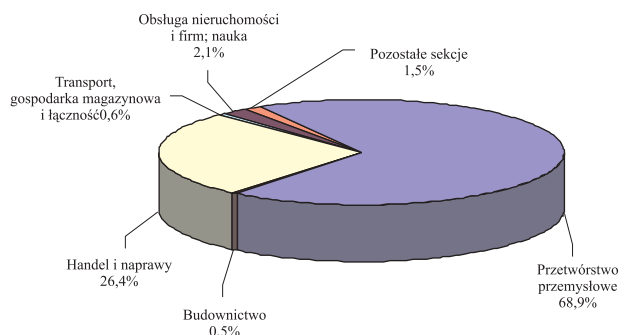
MSP 39%, a firm najmniejszych 36% (podobne proporcje występowały również w 2001 r.). W 2002 roku największe rozmiary deficytu handlowego MSP, podobnie jak rok wcześniej oraz w 1998 r., występowały w przedsiębiorstwach zatrudniających od 10 do 49 osób. Natomiast w okresie 1995–2000 (poza rokiem 1998) deficyt handlowy MSP w największym stopniu kreowały przedsiębiorstwa najmniejsze, tj. o zatrudnieniu do 9 osób. Firmy te z niedużym personelem mogły w ówczesnych warunkach łatwiej realizować duży import aniżeli duży eksport, zwłaszcza przy dużej chłonności rynku wewnętrznego na towary pochodzące z importu.

8.3. Eksport i import według sekcji gospodarki

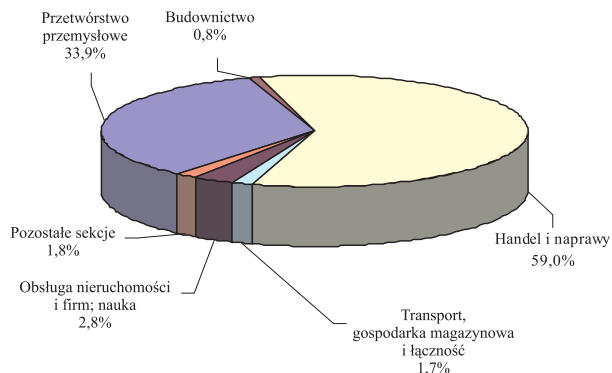
W 2002 r. podobnie jak w latach poprzednich, zarówno eksport, jak i import realizowany był głównie przez firmy zaliczane do dwóch sekcji: *Przetwórstwo przemysłowe* oraz *Handel i naprawy*. W obrotach Polski ogółem na obie te sekcje przypadało 94,3% eksportu i 90,8% importu, a w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw stopień koncentracji ich obrotów z zagranicą na ww. sekcjach był jeszcze wyższy (95,3% całego eksportu MSP i 92,9% importu). W dalszym ciągu utrzymał się (obserwowany od 1995 r.) wzrost udziału eksportu sekcji przemysłowej i równoległy spadek udziału eksportu realizowanego przez sekcję handlową. Oznacza to, że eksporterzy – producenci w coraz większym stopniu podejmują bezpośrednie kontakty z partnerami zagranicznymi, rezygnując z usług pośredników handlowych.

Obie wymienione wyżej tendencje bardziej widoczne były w eksporcie ogółem aniżeli w eksporcie małych i średnich przedsiębiorstw. Udział sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* w eksporcie ogółem zwiększył się w okresie 1995–2002 o 19,6 pkt proc., a w eksporcie MSP o 15 pkt proc. Wskaźnik udziału sekcji przemysłowej w eksporcie ogółem wynosił w 2002 r. 78,9%, zaś w eksporcie MSP 68,9%. Potwierdza to opinię, że większym firmom łatwiej przychodzi rozwijanie bezpośredniej działalności eksportowej niż firmom mniejszym. Natomiast udział sekcji *Handel i naprawy* zmniejszył się w całym polskim eksporcie o 16,5 pkt proc., zaś w eksporcie MSP o 13 pkt proc. (odpowiednie wskaźniki udziału w 2002 r. wynosiły 15,4% i 26,4%). Sekcja handlowa odgrywa zatem większą rolę w eksporcie MSP niż w eksporcie ogółem. Jest to zjawisko naturalne, które wynika z faktu, że prowadzenie działalności handlowej w obrotach z zagranicą wymaga zazwyczaj mniejszego zatrudnienia niż prowadzenie działalności przemysłowej zorientowanej na eksport. Ponadto założenie firmy handlowej nie wymaga tak dużych nakładów finansowych, jak założenie firmy produkującej na eksport. Wśród pozostałych sekcji istotniejsze znaczenie w eksporcie ogółem miały w 2002 r. *Górnictwo i kopalnictwo* (2,0% udziału) oraz *Obsługa nieruchomości i firm* (1,1%). Pierwsza z ww. sekcji zmniejszyła swój udział o 3 pkt proc. w stosunku do 1995 r., zaś w drugim przypadku udział ten był stabilny (oprócz 1998 r.). W eksporcie MSP natomiast kolejnymi pod względem znaczenia były sekcje: *Obsługa nieruchomości i firm* (2,1% eksportu MSP) oraz *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (0,6%). Pierwsza z ww. sekcji miała przez cały okres 1995–2002 stabilny udział w całkowitym eksporcie MSP, natomiast spadek udziału wykazały firmy zaliczone do drugiej z tych sekcji.

Wykres 21. Struktura eksportu MSP w 2002 roku wg sekcji gospodarki (w %)

Wykres 22. Struktura importu MSP w 2002 roku wg sekcji gospodarki (w %)

W imporcie ogółem utrzymuje się dominacja sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* (52,3% udziału w 2002 r.) przed sekcją *Handel i naprawy* (38,5%). W obu przypadkach udziały tych sekcji w eksporcie ogółem wahały się nieznacznie w latach 1995–2000.

W imporcie małych i średnich przedsiębiorstw natomiast dominujący udział ma sekcja *Handel i naprawy* (59,0% w 2002 r.), a na drugim miejscu jest sekcja *Przetwórstwo przemysłowe* (33,9%). Jest to kolejność odwrotna niż w przypadku eksportu MSP, w którym zdecydowanie przeważają podmioty działające w przemyśle przetwórczym. Wśród pozostałych sekcji znaczący udział w imporcie MSP mają jedynie: *Obsługa nieruchomości i firm* (2,8% importu MSP w 2002 r.), *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (1,7%).

W strukturze importu MSP według sekcji gospodarki w okresie 1995–2002 zaszły raczej niewielkie zmiany. Udział firm handlowych wahał się w granicach od 54% do 59%, a udział podmiotów przemysłowych w jeszcze węższym przedziale – od 34% do 36%. W 2002 r. odnotowano wzrost udziału sekcji *Handel i naprawy* w imporcie MSP

(o 1,2 pkt proc.) w stosunku do roku poprzedniego oraz spadek udziału sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* (o 0,5 pkt proc.).

Utrzymująca się dominacja sekcji przemysłowej w imporcie ogółem Polski, przy dość wyraźnej przewadze w imporcie MSP sekcji handlowej, wskazuje na wyższą aktywność małych i średnich przedsiębiorstw w działalności handlowej niż przedsiębiorstw dużych.

8.4. Eksport i import według grup towarów

W eksporcie ogółem Polski, a także w eksporcie małych i średnich przedsiębiorstw widoczna jest dominacja pięciu sekcji PCN (przy ogólnej liczbie 21 sekcji PCN)³. W 2002 r. ich kolejność była ponadto taka sama w obu przypadkach (we wcześniejszych latach występowały niewielkie różnice) i były to następujące sekcje: sekcja XVI – *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny* (22,0% udziału w eksporcie ogółem i 16,4% w eksporcie MSP), sekcja XVII – *Środki transportu* (udziały odpowiednio: 15,9% i 11,6%), sekcja XV – *Metale nieszlachetne i wyroby z nich* (11,4% i 10,9%), sekcja XX – *Wyroby różne* (8,0% i 10,6%), sekcja XI – *Materiały włókiennicze i wyroby* (7,0% i 9,8%). Przedstawione udziały wskazują, że duże przedsiębiorstwa były silniej zaangażowane w eksport towarów sekcji XVI i XVII (w obu sekcjach występują towary przetworzone o inwestycyjnym przeznaczeniu), zaś małe i średnie przedsiębiorstwa w eksport towarów sekcji XX (głównie meble) i sekcji XI (zwłaszcza odzież). Na ww. 5 sekcji przypadało w 2002 r. 64,3% eksportu ogółem i 59,3% eksportu MSP.

Zmiany w strukturze eksportu ogółem w latach 1995–2002 charakteryzowały się systematycznym wzrostem udziałów sekcji *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny* i sekcji *Środki transportu*, odwrotna tendencja dotyczyła udziałów sekcji *Materiały włókiennicze i wyroby* oraz sekcji *Metale nieszlachetne i wyroby*, zaś udział sekcji *Wyroby różne* był dość stabilny. W strukturze eksportu MSP natomiast, postępujący wzrost udziału sekcji *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny*, widoczny był do 2000 r., zaś w latach 2001–2002 odnotowano jego spadek. Może świadczyć o zmniejszającej się atrakcyjności oferty eksportowej małych i średnich przedsiębiorstw w tym zakresie, a także gorszym radzeniem sobie na trudnych rynkach dóbr inwestycyjnych. Sekcja *Środki transportu* wykazywała natomiast w okresie 1995–2002 systematyczny wzrost udziału w eksporcie MSP, z kolei odwrotna tendencja odnosiła się do sekcji *Materiały włókiennicze i wyroby*, zaś udziały sekcji *Metale nieszlachetne i wyroby* oraz sekcji *Wyroby różne* wahały się w wąskich przedziałach.

Za pozytywne zjawisko należy uznać, że w eksporcie ogółem sekcje: *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny* oraz sekcja *Środki transportu* odnotowały w latach 1995–2002 największy wzrost wartości eksportu wśród 21 sekcji PCN. Miało to istotne znaczenie dla poprawy struktury eksportu zważywszy, że w obu wymienionych sekcjach występują towary przetworzone, będące nośnikami myśli technicznej, aczkolwiek z wciąż jeszcze niskim udziałem wyrobów wysoko zaawansowanych technologicznie. W przypadku eksportu MSP obie ww. sekcje również najbardziej zwiększyły

³ PCN – skrót nazwy: *Polska Scalona Nomenklatura Towarowa Handlu Zagranicznego*.

wartość swojego eksportu w tym przedziale czasowym, przy czym wyższy wzrost zanotowała sekcja *Środki transportu*. Zasadniczy wpływ na tę sytuację miały wyniki 2002 roku, w którym wartość eksportu tej sekcji zwiększyła się o prawie 30% w stosunku do 2001 r., zaś sekcji *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny* tylko o 7,5%. Należy ponadto podkreślić, że w okresie 1995–2002 sekcja *Środki transportu* odnotowała wyższy wzrost wartości w eksporcie MSP (273%) niż w eksporcie ogółem (182%), co świadczyłoby o większej aktywności małych i średnich przedsiębiorstw w eksporcie sprzętu transportowego niż przedsiębiorstw dużych. Natomiast w przypadku sekcji *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny* wzrost jej wartości w eksporcie ogółem (244%) był większy niż w eksporcie MSP (231%).

Struktura importu MSP wykazuje jeszcze większą, niż miało to miejsce w przypadku eksportu, zbieżność ze strukturą importu ogółem. Udziały wiodących sekcji w imporcie ogółem oraz w imporcie MSP różnią się nieznacznie. W 2002 r. ok. 1/4 importu przypadało na sekcję XVI – *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny* (25,4% udziału w imporcie ogółem i 24,4% w imporcie MSP), dla sekcji XVII – *Środki transportu* wskaźniki udziału kształtowały się odpowiednio: 12,4% i 12,7%, a dla sekcji VI – *Produkty przemysłu chemicznego* (10,9% i 11,7%). W imporcie ogółem czwarte miejsce zajmowała sekcja V – *Produkty mineralne* (10,1% udziału), a w imporcie MSP zajmowała ona dopiero siódmą pozycję (3,8% udziału), co jest jednakże zrozumiałe ze względu na rodzaj importowanych towarów w ramach tej sekcji PCN. Kolejnymi znaczącymi sekcjami PCN w imporcie Polski były: sekcja XV – *Metale nieszlachetne i wyroby z nich* (8,7% udziału w imporcie ogółem i 9,2% udziału w imporcie MSP), sekcja VII – *Tworzywa sztuczne i wyroby z nich* (wskaźniki udziałów odpowiednio: 7,1% i 8,2%). Łączny udział pięciu najważniejszych sekcji w imporcie ogółem w 2002 r. wyniósł 67,5%, zaś pięciu najważniejszych sekcji w imporcie MSP stanowił (66,2%).

Chociaż sekcja *Maszyny, urządzenia*, utrzymywała w latach 1995–2002 wiodącą rolę zarówno w imporcie ogółem, jak i imporcie MSP (zwiększając dwukrotnie w obu przypadkach wartość importu), jednak w latach 2000–2002 obniżenie się popytu krajowego, zwłaszcza inwestycyjnego i częściowo zaopatrzeniowego, wpłynęło na znaczne spowolnienie importu w ramach tej sekcji PCN. W konsekwencji udział maszyn i urządzeń odnotował spadki udziałów zarówno w imporcie ogółem, jak i w imporcie MSP. Należy zauważyć, że w 2002 r. udział tej sekcji w imporcie ogółem był tylko o 1,3 pkt proc. wyższy niż w 1995 r., a w imporcie MSP zaledwie o 0,4 pkt proc. Istotny natomiast wzrost znaczenia w okresie 1995–2002, odnotowała sekcja *Środki transportu*. Jej udział w imporcie ogółem zwiększył się o 6,7 pkt proc., a w imporcie MSP o 4,9 pkt proc., co było rezultatem ponad czterokrotnego wzrostu wartości zakupów zagranicznych w ramach tej sekcji w pierwszym przypadku i ponad trzykrotnego wzrostu w drugim. W latach 2000–2001 udział środków transportu w imporcie ogółem i imporcie MSP był jednak stabilny, natomiast w 2002 r. wystąpił w pierwszym przypadku wzrost udziału o 2,3 pkt proc. (w stosunku do 2001 r.), zaś w drugim o 2,7 pkt proc. Należy to wiązać z ponownym wzrostem importu samochodów osobowych, zwłaszcza używanych z krajów Unii Europejskiej (wzrost o 20% w porównaniu z 2001 r.) i użytkowych w wyniku m.in. zniesienia ceł po zakończeniu procesu liberalizacji dostępu do polskiego rynku samochodowego w stosunkach z Unią Europejską. Udziały sekcji *Produkty przemysłu chemicznego* znajdującej się na trzecim miejscu

zarówno w imporcie ogółem, jak i imporcie MSP utrzymywały stabilny poziom w latach 1995–2002. W przypadku sekcji *Metale nieszlachetne i wyroby*, jej udział w imporcie ogółem zwiększał się systematycznie (ale nieznacznie), a w imporcie MSP taka tendencja obserwowana jest od 2000 r. Kolejna sekcja *Tworzywa sztuczne i wyroby* wykazywała nieznaczne wahania udziałów w imporcie ogółem, a w imporcie MSP jej udział od 2000 r. był stabilny.

W przedstawionych zmianach w strukturze importu ogółem i importu MSP według sekcji PCN, najistotniejszą kwestią było obniżanie się w obu przypadkach, poczynając od 2000 r., udziału sekcji *Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny*. Dotyczyło to zwłaszcza lat 2001 i 2002, które można uznać za okres stagnacji w polskiej gospodarce. Charakteryzowały się one niedostatkiem popytu, zwłaszcza inwestycyjnego, a biorąc pod uwagę wysoką importochłonność procesów inwestycyjnych w Polsce – zapotrzebowanie na import dóbr inwestycyjnych zostało znacznie ograniczone.

8.5. Struktura geograficzna handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw

W eksporcie Polski głównym kierunkiem dostaw są kraje rozwinięte, a wśród nich Unia Europejska, na którą w 2002 r. przypadało 68,7% polskiego eksportu ogółem oraz 67,0% całego eksportu małych i średnich przedsiębiorstw. Eksport MSP do UE wzrósł w 2002 r. w stosunku do 1995 r. dwukrotnie, podczas gdy cały polski eksport w tym kierunku odnotował wzrost o 75,7%. W 2002 r. małe i średnie przedsiębiorstwa poprawiły swoją sytuację na rynku unijnym, zwiększając swój eksport w stosunku do 2001 r. o 15,3% i był to wyższy wskaźnik niż eksportu ogółem do UE (12,8%), podczas gdy w 2001 r. analogiczne wskaźniki wynosiły odpowiednio 3,8% i 12,8%. Udział Unii Europejskiej w polskim eksporcie MSP zwiększył się w 2002 r. o 0,2 pkt proc. w porównaniu z 2001 r., zaś w przypadku eksportu ogółem odnotowano spadek udziału o 0,5 pkt proc.

Rynek niemiecki, będący głównym rynkiem zbytu dla Polski w ramach UE, przyjął w 2002 roku 47,0% eksportu do UE. Sprzedaż polskich towarów na rynku niemieckim wykazywała jednak słabszą dynamikę niż eksport do pozostałych krajów unijnych. Wskutek tego udział Niemiec w ogólnym eksporcie Polski obniżył się z 34,3% w 2001 r. do 32,3% w 2002 r., co jest najniższym wskaźnikiem od 1995 r. Wzrosło natomiast znaczenie pozostałych krajów unijnych w naszym eksporcie, co może oznaczać początek trwalszej modyfikacji jego struktury geograficznej w ramach UE, charakteryzującej się obniżaniem stopnia dominacji Niemiec jako rynku zbytu dla polskich towarów. Odzwierciedlenie tej tendencji można również obserwować w eksporcie MSP; chociaż udział Niemiec (36,0%) był w nim wyższy aniżeli w eksporcie ogółem Polski, to jednak poziom tego wskaźnika w 2002 roku także był najniższy w przedziale czasowym 1995–2002. Udział eksportu MSP do Niemiec w całym eksporcie MSP do Unii Europejskiej obniżył się do poziomu 53,7%, podczas gdy w 2001 r. wynosił 55,2%. Rynek niemiecki jest nadal znacznie ważniejszy dla małych i średnich eksporterów aniżeli dla dużych.

Grupa pozaunijnych krajów rozwiniętych miała wyższy udział w eksporcie do Polski ogółem (6,3% w 2002 r.) niż w eksporcie MSP (4,9%). W eksporcie ogółem od 1995 r.

do 2000 r. utrzymywała się wzrostowa tendencja udziału, zaś jego spadek w 2001 r. został prawie całkowicie zrekompenzowany w 2002 r. Natomiast udział tej grupy krajów w eksporcie MSP, po spadku odnotowanym w 1999 r. i 2000 r., w następnych latach był stabilny.

Kraje Europy Środkowej i Wschodniej odbudowywały swe znaczenie jako rynki zbytu dla polskich towarów po załamaniu eksportu (w 1999 r.) w wyniku kryzysu rosyjskiego. W 2002 r. udział tego regionu zarówno w eksporcie ogółem, jak i eksporcie MSP był jednak niższy aniżeli w 1998 r. (odpowiednio 19,0% wobec 20,4% i 23,7% wobec 24,8%). Wzrost wartości eksportu MSP do obszaru Europy Środkowej i Wschodniej w 2002 r. w stosunku do 1995 r. był wyższy niż wzrost wartości eksportu ogółem do tych krajów, natomiast w stosunku do 1998 r. wskaźnik wzrostu wartości eksportu MSP (ok. 30%) kształtował się mniej korzystnie w porównaniu z analogicznym wskaźnikiem eksportu ogółem (ok. 35%). Małym i średnim przedsiębiorstwom trudniej było pokonywać skutki kryzysu rosyjskiego niż firmom dużym.

Znacznie korzystniej na tle całości regionu Europy Środkowej i Wschodniej kształtowała się pozycja krajów CEFTA, które w większości z dniem 1 maja 2004 r. wchodziły w strukturę Unii Europejskiej. Kraje te w całym analizowanym okresie 1995–2002 systematycznie zwiększały swój udział w eksporcie Polski. W eksporcie ogółem udział CEFTA zwiększył się on z 6% w 1995 r. do 8,9% w 2002 r., zaś w eksporcie MSP odpowiednio z 5,3% do 8,6%. Handel z krajami CEFTA częściowo zrekompensował Polsce straty z powodu załamania eksportu do Rosji. Należy podkreślić, że w 2002 r. wzrost wartości eksportu MSP do krajów CEFTA w stosunku do 1995 r., a także w stosunku do 1998 r. był wyższy niż w przypadku eksportu ogółem, co oznaczało wyższą aktywność małych i średnich przedsiębiorstw na rynkach tych krajów niż firm dużych.

Chociaż w 2002 r. wartość eksportu ogółem do krajów b. ZSRR po raz pierwszy przekroczyła ich szczytowy poziom z 1998 r. i podobna sytuacja dotyczyła też eksportu małych i średnich przedsiębiorstw, to jednakże udziały krajów b. ZSRR zarówno w eksporcie ogółem, jak i eksporcie MSP nie tylko nie osiągnęły jeszcze poziomu z 1998 r., ale nawet z 1995 r. Tak więc, ta grupa państw wciąż nie odzyskała swego znaczenia w polskim eksporcie, chociaż w zasadzie skutki kryzysu rosyjskiego zostały w poważnym stopniu zneutralizowane. W dużym stopniu ta słabsza pozycja wynika z relacji z Rosją. Do końca 2002 r. nie udało się odbudować poziomu polskiego eksportu do Rosji z 1998 r., i to zarówno w eksporcie ogółem, jak i w eksporcie MSP. Zwiększył się natomiast wyraźnie eksport do trzech państw bałtyckich – Litwy, Łotwy i Estonii.

Kraje rozwijające się pogorszyły swoją – niezbyt wysoką – pozycję w polskim eksporcie. Ich udział w 2002 r. zarówno w eksporcie ogółem (5,9%), jak i w eksporcie MSP (4,3%) charakteryzował się najniższym poziomem od 1995 r. Znaczenie krajów rozwijających się w eksporcie MSP jest mniejsze niż w całym eksporcie Polski, chociaż dynamika eksportu MSP (wzrost o ponad 97% w 2002 r. w stosunku do 1995 r.) była wyższa niż eksportu ogółem (odpowiedni wzrost ok. 36%). W 2002 r. odnotowano jednakże bezwzględny spadek wartości eksportu MSP (o 3,3%) w stosunku do roku poprzedniego, podczas gdy eksport ogółem wzrósł o 2%. Natomiast w 2001 r. analo-

giczne roczne wskaźniki kształtowały się zdecydowanie korzystniej (wzrost MSP o 24,4%, a eksportu ogółem o 18,7%). Świadczy to o znacznym zahamowaniu w 2002 r. eksportu do krajów rozwijających się, zwłaszcza eksportu MSP. Wynikało to przede wszystkim z obniżenia się sprzedaży do krajów Afryki i krajów Ameryki Łacińskiej. Kraje rozwijające się to trudne rynki i należy się liczyć z pojawieniem czynników istotnie ograniczających lokowanie na nich towarów.

W **importcie** Polski ogółem udział krajów rozwiniętych stanowił w 2002 r. 70,2%, z tego na Unię Europejską przypadało 61,7% i udziały te były większe w porównaniu z 2001 r. (odpowiednio o 0,3 i 0,4 pkt proc.). Niemcy będące najważniejszym dostawcą polskich towarów (24,3% całego importu) zwiększyły swój udział, co oznaczało odwrócenie spadkowej tendencji obserwowanej od 1995 r. Udział zaś krajów Europy Środkowej i Wschodniej zmniejszył się z 18,1% do 17,1%, na co największy wpływ miał import z obszaru b. ZSRR, a zwłaszcza Rosji. Na kraj ten przypadało bowiem 80% polskiego importu z tego obszaru, zaś jego wartość (4,4 mld USD) była niższa niż w 2001 r. Kraje CEFTA (7,3%) i państwa bałtyckie (0,5%) miały niższe udziały (0,1 pkt proc.) niż w 2001 r. Natomiast pozycja krajów rozwijających się uległa istotnemu wzmocnieniu. Wzrost importu z tego kierunku w 2002 r. był najwyższy w porównaniu z pozostałymi grupami krajów i w rezultacie udział krajów rozwijających się zwiększył się z 11,8% w 2001 r. do 12,6% w 2002 r. Wzrost wartości importu z tych krajów w 2002 r. w stosunku do 1995 r. był również wyższy niż z krajów rozwiniętych oraz z obszaru Europy Środkowej i Wschodniej. Natomiast wzrost ich udziału w imporcie (o 2 pkt proc.) był porównywalny z tymi ostatnimi (o 2,1 pkt proc.), podczas gdy udział krajów rozwiniętych w imporcie ogółem obniżył się (o 4,1 pkt proc.) w porównaniu z 1995 r.

W imporcie małych i średnich przedsiębiorstw, podobnie jak w imporcie ogółem Polski, dominują kraje rozwinięte gospodarczo, przy czym udział tych krajów w imporcie ogółem jest nieco niższy. Wiąże się to w istotnym stopniu z oddziaływaniem na poziom tego wskaźnika dostaw surowców energetycznych z Rosji realizowanych przez importerów nie zaliczanych do małych i średnich przedsiębiorstw. W 2002 r. udział krajów rozwiniętych stanowił 73,1% całego importu małych i średnich przedsiębiorstw i był o 0,9 punktu procentowego niższy niż rok wcześniej. Główna tego przyczyna leżała po stronie relatywnie niewielkiego wzrostu importu MSP z pozajunijnych krajów rozwiniętych. Udział Unii Europejskiej w imporcie MSP w 2002 r. (65,2%) utrzymał się na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego (65,1%). Należy przy tym podkreślić wyższą dynamikę importu małych i średnich przedsiębiorstw z kierunku niemieckiego niż z pozostałych krajów unijnych. Na Niemcy przypadało 38,7% importu MSP pochodzącego z UE oraz 25,2% całego importu MSP i były to wskaźniki wyższe niż w 2001 r. W obrotach handlowych małych i średnich przedsiębiorstw z obszarem UE znaczenie Niemiec jest relatywnie większe jako rynku zbytu niż jako źródła zakupów.

Import małych i średnich przedsiębiorstw z krajów Europy Środkowej i Wschodniej utrzymał wskaźnik udziału w całym imporcie MSP na poziomie 2001 roku (12,1%), przy czym udział krajów CEFTA (8,2%) był niższy aniżeli w 2001 r., natomiast krajów b. ZSRR (4,1%) odnotował wzrost. Było to rezultatem niższego wzrostu wartości importu MSP z krajów CEFTA w porównaniu z importem z obszaru b. ZSRR. Zauwa-

żyć w tym miejscu należy, że małe i średnie przedsiębiorstwa w imporcie z regionu Europy Środkowej i Wschodniej koncentrowały się głównie na zakupach w krajach CEFTA (udział CEFTA w 2002 r. stanowił 68% całego importu MSP z tego regionu), podczas gdy w imporcie ogółem naszego kraju z tego regionu dominowały kraje nie należące do CEFTA (w 2002 r. ich udział wyniósł 59,0%, z czego 46,7% przypadało na Rosję). Można to uzasadnić głównie naszą zależnością od dostaw rosyjskich surowców energetycznych, importowanych przede wszystkim przez duże przedsiębiorstwa. Dlatego też wskaźnik udziału Europy Środkowej i Wschodniej w imporcie MSP jest niższy aniżeli w imporcie Polski ogółem.

Wzmocnieniu uległa natomiast pozycja krajów rozwijających się, które są drugą pod względem znaczenia grupą krajów w całym imporcie małych i średnich przedsiębiorstw. Ich udział w 2002 r. stanowił 14,9% całego importu MSP i był to jednocześnie najwyższy poziom wskaźnika udziału od 1995 r. Należy ponadto dodać, że wzrost importu MSP z krajów rozwijających się w 2002 r. w stosunku do 2001 r. (20,6%) był wyższy zarówno od importu MSP z krajów rozwiniętych (10,6%), jak i krajów Europy Środkowej i Wschodniej (11,5%), co wynikało z dużego wzrostu importu z krajów azjatyckich, a głównie z Chin.

8.6. Zróźnicowanie regionalne handlu zagranicznego (wg województw)

Obroty handlu zagranicznego w ujęciu wojewódzkim zdominowane są przez bardzo wąską grupę województw związanych z największymi aglomeracjami miejskimi, co wynika w dużej mierze z faktu, że dane obrazujące to zjawisko pozyskiwane są tzw. metodą przedsiębiorstw. Województwa dominujące (głównie ich stolice) stanowią bowiem centra logistyczne umożliwiające zmniejszenie kosztów (zwłaszcza administracyjnych) działalności firm. Przeważnie też znajdują się tam dyrekcje firm mających swe oddziały na terenie innych województw, zaś eksport z tychże województw i import towarów kierujących się tamże – przypisywany jest województwu, w którym znajduje się siedziba dyrekcji przedsiębiorstwa.

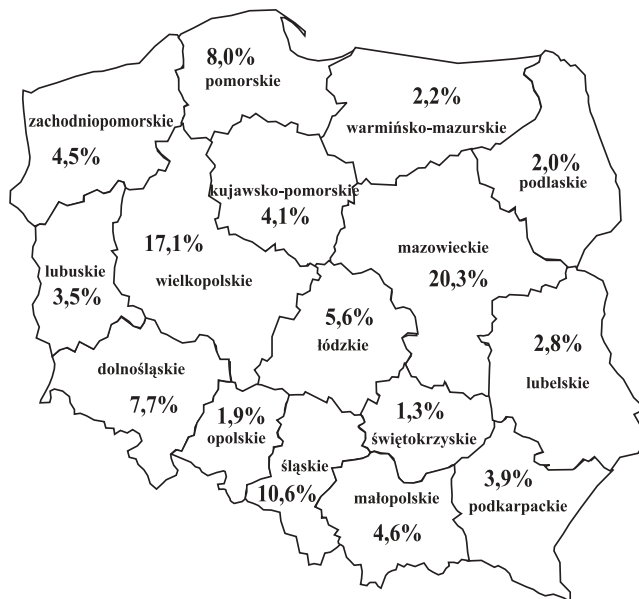
Zarówno eksport Polski ogółem, jak i eksport małych i średnich przedsiębiorstw zdominowany jest przez tę samą grupę pięciu województw (mazowieckie, śląskie, wielkopolskie, pomorskie, dolnośląskie). W 2002 r. przypadało na nie 66,8% polskiego eksportu ogółem, z tego na województwo mazowieckie – 17,4%, śląskie – 15,7%, wielkopolskie – 11,5%, pomorskie – 11,4% i dolnośląskie – 10,8%. Ich łączny udział zwiększył się w porównaniu z 1995 r. o 2 pkt. proc., przy czym udziały województwa mazowieckiego i śląskiego obniżyły się, zaś pozostałych trzech wzrosły. Natomiast pięć województw o najniższym udziale w eksporcie ogółem (świętokrzyskie, podlaskie, opolskie, lubelskie i warmińsko-mazurskie) zrealizowało w 2002 r. zaledwie 8,6% tego eksportu.

W eksporcie małych i średnich przedsiębiorstw koncentracja dostaw według znaczenia województw kształtowała się w 2002 r. następująco: województwo mazowieckie (20,3% udziału), wielkopolskie (17,1%), śląskie (10,6%), pomorskie (8,0%), dolnośląskie (7,7%).

W 2002 r. wymienione województwa zrealizowały łącznie 63,7% eksportu MSP i był to wyższy wskaźnik niż w 2001 r. (62,8%). Jedynie województwo mazowieckie zmniejszyło swój udział (0,7 punktu procentowego), zaś z pozostałych najwięcej zyskało województwo wielkopolskie (wzrost o 1,3 punktu procentowego). Wprawdzie województwo mazowieckie ma wciąż największy udział w eksporcie MSP, ale w stosunku do 1995 r. jego przewaga wobec województwa wielkopolskiego wyraźnie zmałała. Województwo mazowieckie było ponadto jedynym z grupy pięciu wiodących województw, które w 2002 r. w stosunku do 1995 r. zmniejszyło swój udział w eksporcie MSP. Należy podkreślić, że województwo wielkopolskie najdynamiczniej ze wszystkich szesnastu województw zwiększyło wartość swojego eksportu MSP w 2002 r. w porównaniu z 1995 r. Zwiększył się on blisko trzykrotnie, podczas gdy eksport województwa mazowieckiego wzrósł w analogicznym okresie ok. 1,8 razy.

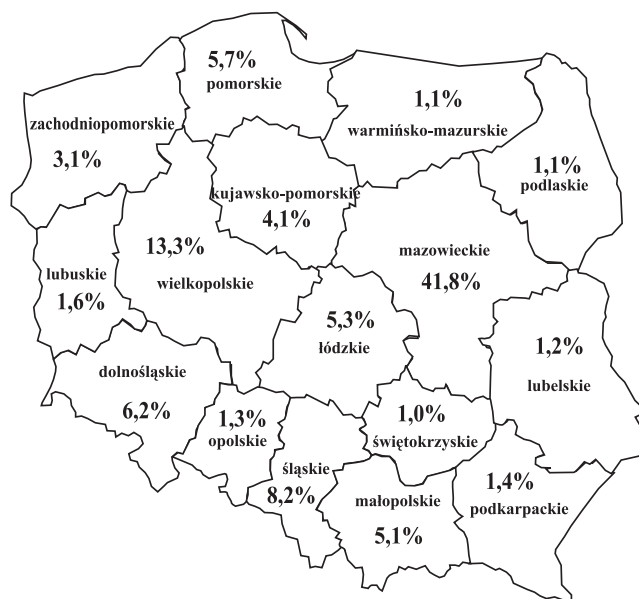
Z grupy pięciu dominujących województw, sektor małych i średnich przedsiębiorstw województwa mazowieckiego i wielkopolskiego jest bardziej zorientowany proeksportowo niż pozostałych województw, albowiem ich udziały w eksporcie MSP są wyższe niż w handlu ogółem. Natomiast odwrotna sytuacja dotyczy trzech pozostałych województw, co oznacza większe zaangażowanie w działalność eksportową przedsiębiorstw dużych.

Mapa 4. Udział poszczególnych województw w eksporcie MSP w 2002 r. (w%)

O wysokim stopniu koncentracji przestrzennej eksportu MSP świadczy również to, że grupa pięciu województw o najmniejszym znaczeniu w eksporcie MSP zrealizowała w 2002 r. tylko 10,2% całego eksportu małych i średnich przedsiębiorstw (a w roku

Mapa 5. Udział poszczególnych województw w imporcie MSP w 2002 r. (w%)

2001 10,6%). Były to: świętokrzyskie (1,3% udziału w eksporcie MSP), opolskie (1,9%), podlaskie (2,0%), warmińsko-mazurskie (2,2%) i lubelskie (2,8%). Ich łączny udział był jednak większy niż w eksporcie ogółem, w którym ich rola jest jeszcze bardziej marginalna.

W imporcie małych i średnich przedsiębiorstw, a także w imporcie ogółem występuje silna dominacja grupy pięciu województw związanych również z największymi aglomeracjami miejskimi. Pierwsze trzy pozycje zajmują w obu przypadkach te same województwa (mazowieckie, wielkopolskie i śląskie), natomiast kolejność dwóch dalszych miejsc jest odwrotna. W imporcie Polski ogółem w 2002 r. udział tych województw stanowił 75,3% całego importu (wobec 74,8% w 2001 r.), przy czym na poszczególne z nich przypadało: województwo mazowieckie – 39,2%, wielkopolskie – 10,6%, śląskie – 9,8%, pomorskie – 8,3%, dolnośląskie – 7,4%.

Wysoki poziom koncentracji dostaw (75,2% w 2002 r. wobec 74,2% w 2001 r.) dotyczył też tych województw w imporcie MSP, zaś udziały poszczególnych z nich kształtowały się w 2002 r. następująco: mazowieckie – 41,8%, wielkopolskie – 13,3%, śląskie – 8,2%, dolnośląskie – 6,2%, pomorskie – 5,7%.

Na podkreślenie zasługuje zdecydowana dominacja województwa mazowieckiego, z udziałem ponad dwukrotnie wyższym niż to miało miejsce w przypadku eksportu MSP tego województwa. Należy to wiązać ze szczególną rolą Warszawy jako centrum logistycznego oraz dodatkowo z faktem, że w Warszawie powstało wiele firm zajmujących się importem towarów konsumpcyjnych.

W 2002 roku województwo mazowieckie zmniejszyło swój udział (o 1,1 pkt proc.) w imporcie MSP w porównaniu z 1995 rokiem, natomiast w przypadku pozostałych czterech województw wskaźniki ich udziałów były wyższe. Wszystkie z pięciu najważniejszych województw w imporcie MSP zwiększyło ponad dwukrotnie wartość swojego importu w 2002 r. w stosunku do 1995 r., przy czym największy wzrost dotyczył importu województwa wielkopolskiego (o 139%), dolnośląskiego (o 128%) i pomorskiego (o 121,2%).

Grupa pięciu województw o najmniejszym znaczeniu w imporcie MSP zrealizowała w 2002 r. jedynie 5,7% tego importu. Województwami zaś tymi były: województwo świętokrzyskie (1,0% udziału w imporcie MSP), warmińsko-mazurskie (1,1%), podlaskie (1,1%), lubelskie (1,2%) oraz opolskie (1,3%).

Kształtowanie się omawianych wyżej wskaźników udziału świadczy o pogłębianiu się dysproporcji między województwami wiodącymi, a województwami o najmniejszym znaczeniu zarówno w eksporcie, jak i imporcie MSP. Układ tych województw odpowiada przy tym w dużym stopniu podziałowi na lepiej rozwiniętą Polskę A i słabszą ekonomicznie Polskę B.

Podkreślić ponadto należy, że największą rolę w tworzeniu deficytu handlowego MSP odgrywa nadal województwo mazowieckie. Jeśli uwzględnić fakt, że również województwo wielkopolskie i śląskie, stanowiące regiony uchodzące w Polsce za najlepiej rozwinięte, generują znaczny odsetek całego polskiego deficytu, można dojść do wniosku, że w regionach wyżej rozwiniętych działają czynniki pobudzające małe i średnie przedsiębiorstwa głównie do działalności importowej. Wynika to prawdopodobnie z relatywnie dużego potencjału popytowego województw wyżej rozwiniętych gospodarczo i ich większej chłonności rynkowej.

9. Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1999–2002¹

9.1. Wprowadzenie

Niniejszy rozdział stanowi kontynuację podjętej w roku poprzednim analizy sytuacji przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego przysyłających do GUS roczne sprawozdanie finansowe. Wśród badanych firm są również przedsiębiorstwa z mniejszościowym udziałem kapitału zagranicznego, których większościowym udziałowcem są krajowe podmioty prywatne lub osoby fizyczne, spółki krajowe lub Skarb Państwa. Z tego względu badane obecnie spółki mogą być zaliczane w statystyce zarówno do sektora prywatnego jak i sektora publicznego, a dane na ich temat trzeba porównywać z danymi dotyczącymi obu wspomnianych sektorów łącznie. Dane na temat spółek z udziałem kapitału zagranicznego nie obejmują informacji dotyczących banków i instytucji finansowych.

Celem rozważań jest porównanie niektórych wskaźników charakteryzujących wyniki spółek z udziałem kapitału zagranicznego z odpowiednimi wskaźnikami dotyczącymi przedsiębiorstw wyłącznie z kapitałem krajowym² zarówno prywatnym, jak i Skarbu Państwa. Omówione zostaną kluczowe wskaźniki takie jak: dynamika liczby przedsiębiorstw i liczby pracujących, a także rentowność obrotu brutto i dynamika nakładów inwestycyjnych.

W niniejszym rozdziale rozpatrywać będziemy głównie informacje na temat wyników przedsiębiorstw zatrudniających 9 lub więcej osób, gdyż w grupie przedsiębiorstw do 9 zatrudnionych osób spółki z udziałem kapitału zagranicznego są relatywnie bardzo nieliczne (w 2002 r. około 8,5 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego wobec ponad 1 673 tys. firm z wyłącznym kapitałem krajowym), a ich wyniki nie wpływają na wartość wskaźników dotyczących ogółu mikroprzedsiębiorstw działających w Polsce.

W publikacjach na temat wyników spółek z udziałem kapitału zagranicznego GUS nie wyodrębnił klas przedsiębiorstw według wielkości w przypadku kilku kategorii, a m.in. nakładów inwestycyjnych i wyników finansowych. Dlatego analiza rentowności przedsiębiorstw i ich nakładów inwestycyjnych musiała być ograniczona do wartości ogółem obejmujących wszystkie klasy wielkości przedsiębiorstw łącznie (oprócz mikroprzedsiębiorstw).

¹ Dane dotyczące przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zostały zaczerpnięte z publikacji GUS pt.: *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego* dotyczących lat: 1999, 2000, 2001 i 2002.

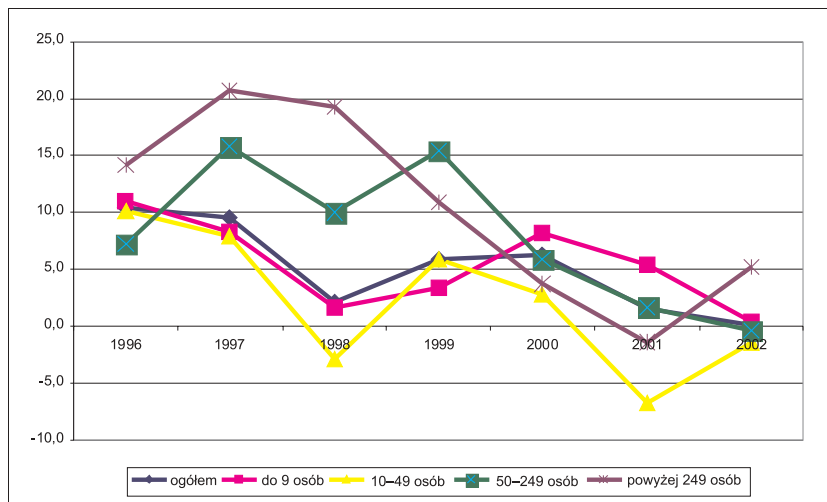
² Dane na temat przedsiębiorstw z kapitałem krajowym opracowane zostały we własnym zakresie poprzez odjęcie od wielkości dotyczących poszczególnych zbiorów przedsiębiorstw ogółem odpowiednich wielkości charakteryzujących działalność spółek z udziałem kapitału zagranicznego.

Rozpatrywać będziemy dane dotyczące wszystkich sekcji gospodarki z wyłączeniem *Rolnictwa i leśnictwa, Rybołówstwa i rybactwa* oraz *Administracji publicznej*. W niektórych przypadkach analiza dotyczyć będzie tzw. sektora rynkowego, a więc przedsiębiorstw zaliczanych do wszystkich sekcji gospodarki oprócz trzech wspomnianych powyżej, a także *Edukacji i Ochrony zdrowia*.

9.2. Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego

Na początek przedstawimy kilka ogólnych informacji dotyczących rozwoju sektora spółek z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1995–2002. Na koniec roku 2002 w Polsce funkcjonowało 14 488 przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego prowadzących pełną księgowość (łącznie z *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem*, a bez *Administracji publicznej*), z tego 8 578 (59,1% ogółu) spółek o zatrudnieniu do 9 osób, 3 195 firm (22,4%) zatrudniających od 10 do 49 osób, 1 983 (13,7%) przedsiębiorstw średniej wielkości i 732 (4,8% ogólnej liczby badanych spółek) przedsiębiorstw dużych zatrudniających powyżej 249 osób. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba spółek z kapitałem zagranicznym ogółem zwiększyła się nieznacznie, bo o 19 (liczba mikroprzedsiębiorstw zwiększyła się o 33 i firm dużych o 36, zmalała natomiast liczba firm małych zatrudniających 10–49 osób o 44 i firm średnich o 6). Rok 2002 był więc kolejnym rokiem niekorzystnym dla nowych inwestycji zagranicznych – zmiany w liczbie spółek z kapitałem zagranicznym były nieznaczne (por. wykres 23).

Wykres 23. Dynamika liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1996–2002 (w %)

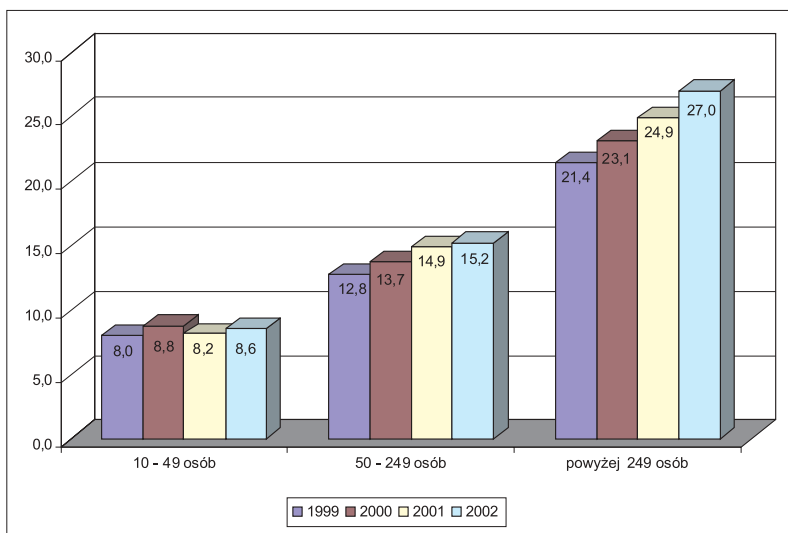
W dalszej analizie omawiane będą jedynie spółki zatrudniające powyżej 9 osób i dla porównywalności z innymi fragmentami niniejszego opracowania – działające poza *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem* (w sekcji *Administracja publiczna* spółki z udziałem kapitału zagranicznego nie występują).

W 2002 r. funkcjonowały w Polsce (poza *Rolnictwem i leśnictwem, Rybołówstwem i rybactwem* oraz *Administracją publiczną*) 5 793 spółki z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniające ponad 9 osób, z tego 3 096 spółek małych (10–49 zatrudnionych osób), 1 968 średnich oraz 729 dużych (por. tablica 46 w tekście poniżej). Nieco ponad połowa z nich działała w *Przemśle* (2 940), kolejna 1/4 ogólnej ich liczby w sekcji *Handel i naprawy* (1 454), około 10% w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (583), a następnie w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności* (285) i *Budownictwie* (234).

W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się istotnie (o 51,6%) liczba firm zaliczanych do sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (prywatyzacja sektora energetyki), oraz stosunkowo nieznacznie (o 1%) liczba przedsiębiorstw handlowych, a także (o 0,6%) zaliczanych do *Przetwórstwa przemysłowego* (por. tablica 47 w tekście opracowania). W pozostałych sekcjach, oprócz *Górnictwa i kopalnictwa*, liczba spółek spadła, najbardziej, bo aż o 11% w *Budownictwie* i o 4,4% w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce*.

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły w 2002 r. 10,9% wszystkich przedsiębiorstw aktywnych zatrudniających powyżej 9 osób i ich udział w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł o 0,5 punktu procentowego. Rola tych spółek wzrasta przy przejściu od grupy przedsiębiorstw mniejszych do większych. Jeżeli bowiem w grupie małych przedsiębiorstw tylko 8,3% ogólnej ich liczby miało status spółek z udziałem kapitału zagranicznego to wśród firm średniej wielkości już 15%, a wśród dużych aż 26,8%. Należy podkreślić, że w porównaniu z rokiem poprzednim udziały spółek z kapitałem zagranicznym zwiększyły się w każdej z klas wielkości (por. wykres 24). Oznacza to, że rola tych przedsiębiorstw w polskiej gospodarce wzrosła.

Wykres 24. Udziały spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie przedsiębiorstw aktywnych różnej wielkości w latach 1999–2002 (liczba przedsiębiorstw odpowiedniej wielkości w sektorze rynkowym = 100%)

Tablica 46. Liczba spółek z kapitałem zagranicznym według sekcji gospodarki w 2002 r. oraz ich udział w ogólnej liczbie firm aktywnych (w %)

Wyszczególnienie	Liczba spółek z kapitałem zagranicznym				Udział w liczbie firm aktywnych ogółem (w %)			
	Ogółem	Z tego o liczbie zatrudnionych			Ogółem	Z tego o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	powyżej 249 osób		10–49 osób	50–249 osób	powyżej 249 osób
Ogółem	5 793	3 096	1 968	729	10,9	8,3	15,0	26,8
C+D+E – Przemysł	2 940	1 199	1 220	521	13,9	9,2	18,9	31,2
C – Górnictwo i kopalnictwo	38	20	15	3	15,5	19,0	15,2	7,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	2 855	1 167	1 188	500	14,3	9,3	19,9	33,8
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	47	12	17	18	5,4	3,8	4,2	12,0
F – Budownictwo	234	143	67	24	4,1	3,5	4,6	14,2
G – Handel i naprawy	1 454	1 002	350	102	10,0	8,6	13,7	36,0
H – Hotele i restauracje	88	60	x	x	6,2	4,9	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	285	169	86	30	13,2	12,0	16,0	14,4
J – Pośrednictwo finansowe	66	46	x	x	26,0	23,4	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	583	390	165	28	11,3	11,2	11,8	9,6
M – Edukacja	14	10	x	x	6,2	5,1	x	x
N – Ochrona zdrowia	24	15	x	x	1,8	1,3	x	x
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	105	62	37	6	10,2	8,8	12,7	18,2
Sektor rynkowy (sekcje C - K oraz O)	5 755	3 071	1 957	727	11,2	8,6	15,2	27,0

Największą rolę wspomniane spółki odgrywały w *Pośrednictwie finansowym*, gdzie aż 26% ogółu przedsiębiorstw było firmami z udziałem kapitału zagranicznego (w roku 2001 15,9%). Tak znaczny wzrost (o 10 punktów procentowych) spowodowany był najprawdopodobniej przejęciami jednych instytucji finansowych przez inne. Na drugim miejscu pod względem udziału spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie przedsiębiorstw znajdowało się *Górnictwo i kopalnictwo* (w roku 2002

Tablica 47. Dynamika liczby przedsiębiorstw aktywnych ogółem zatrudniających powyżej 9 osób, przedsiębiorstw z kapitałem krajowym i spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2002 r. (rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem				Przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym			Spółki z kapitałem zagranicznym				
	ogółem	z tego o liczbie zatrudnionych			ogółem	z tego o liczbie zatrudnionych		ogółem	z tego o liczbie zatrudnionych			
		10-49 osób	50-249 osób	powyżej 249 osób		10-49 osób	50-249 osób		powyżej 249 osób	10-49 osób	50-249 osób	powyżej 249 osób
Ogółem	95,1	94,2	97,5	97,0	94,6	93,8	97,2	94,3	99,8	98,7	99,6	105,2
C+D+E – Przemysł	96,9	95,8	98,9	98,5	96,3	95,4	98,2	95,8	101,1	99,0	101,6	105,0
C – Górnictwo i kopalnictwo	94,6	89,7	102,1	91,1	93,7	87,6	101,2	92,7	100,0	100,0	107,1	75,0
D – Przetwórstwo przemysłowe	96,8	95,7	98,8	98,4	96,2	95,4	98,2	95,9	100,6	98,6	101,2	103,7
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,6	102,6	98,5	102,0	98,7	101,3	97,5	96,4	151,6	150,0	130,8	180,0
F – Budownictwo	87,6	87,8	88,2	79,3	87,5	87,8	88,0	76,7	89,0	86,1	91,8	100,0
G – Handel i naprawy	96,8	96,4	98,4	99,3	96,4	95,9	98,7	94,3	101,0	101,7	96,7	109,7
H – Hotele i restauracje	96,3	95,5	x	x	97,2	96,4	x	x	84,6	81,1	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	99,2	97,7	105,3	94,6	99,4	97,9	106,6	93,2	97,6	96,0	98,9	103,4
J – Pośrednictwo finansowe	73,6	69,4	x	x	64,8	61,1	x	x	120,0	124,3	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	95,7	95,2	96,2	99,7	95,8	95,2	96,3	100,0	95,6	95,6	95,4	96,6
M – Edukacja	64,8	63,7	x	x	64,4	63,6	x	x	70,0	66,7	x	x
N – Ochrona zdrowia	88,7	86,8	102,7	112,5	88,5	86,8	x	x	104,3	83,3	x	x
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	94,7	91,2	103,6	103,1	93,0	88,6	104,5	100,0	115,4	129,2	97,4	120,0
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	95,5	94,7	97,6	96,8	95,0	94,3	97,2	94,1	99,9	98,9	99,6	104,9

udział wynoszący 15,5%, w 2001 – 14,7%), gdzie jednak największy procent interesujących nas spółek obserwowany był w grupie firm małych (19%), a stosunkowo niewielki w grupie firm dużych (7,3%). Dlatego można powiedzieć, że spośród sekcji przemysłowych, spółki z kapitałem zagranicznym odgrywały znacznie większą rolę w *Przetwórstwie przemysłowym*, gdzie wprawdzie ogólny udział tych spółek (14,3%) był o punkt procentowy niższy niż w *Górnictwie i kopalnictwie*, ale za to w grupie dużych przedsiębiorstw co trzecie (dokładnie 33,8%) miało status spółki z kapitałem zagranicznym. Dość specyficzną rolę wspomniane spółki odgrywały w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*. Ich udział w ogólnej liczbie firm aktywnych był relatywnie wysoki (13,2%), lecz udziały w poszczególnych grupach przedsiębiorstw wyodrębnionych według wielkości różniły się stosunkowo niewiele (małe – 12%, średnie – 16% i duże – 14,4%). Natomiast w sekcji *Handel i naprawy* udziały spółek z kapitałem zagranicznym w poszczególnych grupach przedsiębiorstw według wielkości utrzymały się praktycznie na poziomie z roku poprzedniego, oprócz przedsiębiorstw dużych, gdzie ich udział wzrósł znacząco, bo aż o 3,4 punktu procentowego (ogółem – 10%, małe – 8,6%, średnie – 13,7%, duże – 36%). Miało to związek m.in. z dalszą ekspansją zagranicznych sieci supermarketów na polskim rynku.

Ogólna liczba przedsiębiorstw aktywnych zatrudniających powyżej 9 osób zmniejszyła się w 2002 r. dość istotnie, bo o 4,9% (w roku 2001 spadek o 1,2%), z tego liczba przedsiębiorstw z kapitałem krajowym (oba sektory – publiczny i prywatny) spadła o 5,4%, a liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zmalała jedynie o 0,2%. Porównując dynamiki dotyczące ogólnej liczby firm z kapitałem krajowym i spółek z kapitałem zagranicznym widać wyraźnie, że w warunkach osłabienia koniunktury gospodarczej, jakie było obserwowane począwszy od roku 1999, lepiej dawały sobie radę przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym. We wszystkich klasach wielkości, spółki z kapitałem zagranicznym odnotowały zdecydowanie wyższą dynamikę zmian ich liczby niż dynamika zmian liczby firm wyłącznie z kapitałem krajowym. Największą różnicę widać w przypadku przedsiębiorstw dużych. Liczba dużych firm krajowych zmniejszyła się o 5,7%, podczas gdy liczba spółek z kapitałem zagranicznym wzrosła aż o 5,2%. Udział dużych spółek z kapitałem zagranicznym w liczbie dużych przedsiębiorstw aktywnych wyniósł w 2002 r. 26,8% i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł o prawie 2 punkty procentowe.

W roku 2002 dynamika ogólnej liczby spółek z kapitałem zagranicznym była wyższa niż ogólnej liczby przedsiębiorstw krajowych w większości sekcji oprócz: *Hoteli i restauracji, Transportu, gospodarki magazynowej i łączności* oraz *Obsługi nieruchomości i firm; nauki* (tu minimalnie). W tych trzech sekcjach oraz w *Budownictwie* liczba małych spółek z kapitałem zagranicznym spadała szybciej niż odpowiednia liczba małych przedsiębiorstw z kapitałem krajowym. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku firm średniej wielkości. Dla tej grupy wskaźniki dynamiki dotyczące spółek z kapitałem zagranicznym były również w 4 sekcjach (na 8, dla których GUS dostarczył danych³) niższe niż dotyczące przedsiębiorstw krajowych. Co się natomiast tyczy przedsiębiorstw dużych, to dwiema dziedzinami, gdzie liczba spółek z kapitałem za-

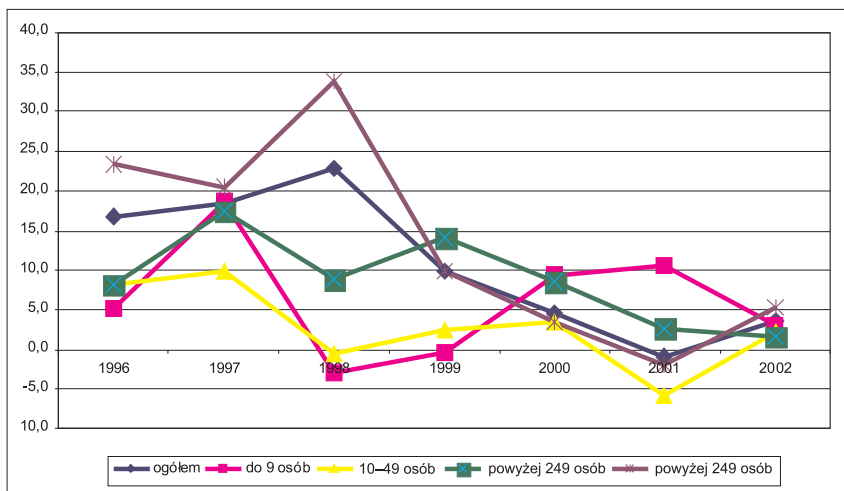
³ W przypadku roku 2002, GUS, ze względu na tajemnicę statystyczną nie podał, dla kilku sekcji, danych dotyczących firm średnich i dużych.

granicznym zmniejszyła się bardziej niż firm krajowych, były sekcje *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* oraz *Górnictwo i kopalnictwo*, gdzie część firm dużych w 2001 r. przeszła rok później do grupy średnich.

9.3. Liczba pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym

Podobnie jak w przypadku informacji dotyczącej liczby spółek z kapitałem zagranicznym, podamy na samym początku kilka podstawowych danych na temat ogólnej liczby pracujących we wspomnianych spółkach w latach 1995–2002. Na koniec 2002 r. w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego (łącznie z *Rolnictwem i leśnictwem* oraz *Rybołówstwem i rybactwem*, a bez *Administracji publicznej*) pracowało 993 637 osób, z tego 25 392 osób (2,6% ogółu) w spółkach zatrudniających do 9 osób, 73 044 osób (7,3%) w firmach małych zatrudniających od 10 do 49 osób, 229 865 osób (23,1%) w przedsiębiorstwach średniej wielkości i 665 336 osoby (66,9% ogólnej liczby pracujących) w przedsiębiorstwach dużych zatrudniających powyżej 249 osób. W porównaniu z rokiem 2001 liczba pracujących ogółem w spółkach z kapitałem zagranicznym zwiększyła się o 3,7% (por. wykres 25), z tego w mikroprzedsiębiorstwach oraz w firmach małych zatrudniających 10–49 osób zatrudnienie spadło (odpowiednio o 3% i 2,2%), natomiast w firmach średnich i dużych wzrosło (o 1,7% i 5,4%). Widać wyraźnie, że zatrudnienie w spółkach z kapitałem zagranicznym rosło znacznie szybciej niż liczba tych spółek, z tym że te znacznie korzystniej proporcje te kształtowały się w przypadku firm średnich i dużych. Przeciętne zatrudnienie w przeliczeniu na jedną spółkę zagraniczną znacznie wzrosło. W roku 2001 pracowało w takiej spółce przeciętnie 45,5 osób, podczas gdy w roku następnym już 68,6 osób.

Wykres 25. Dynamika liczby pracujących w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1996–2002 (w %)

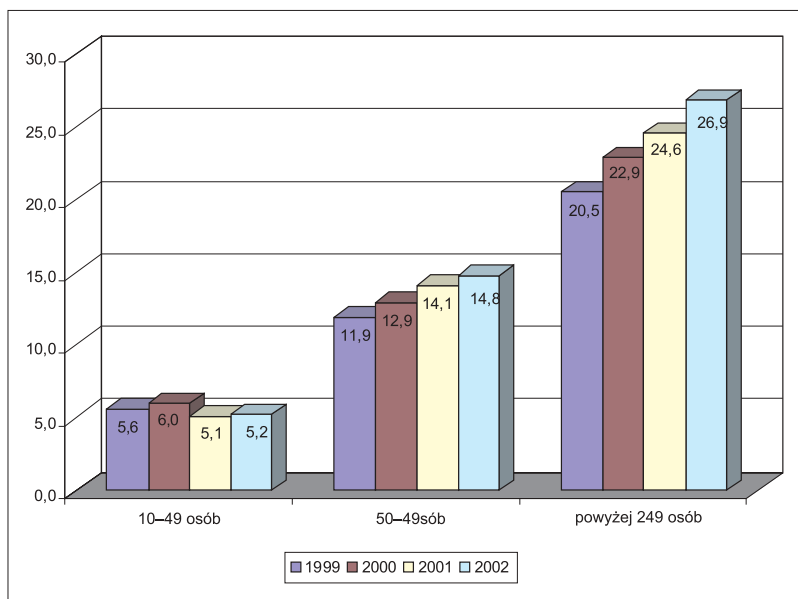
Należy zdecydowanie podkreślić, że wzrost zatrudnienia w spółkach z kapitałem zagranicznym nastąpił w roku znacznego spadku zatrudnienia w całej gospodarce. W roku 2002 stopa bezrobocia wzrosła do 18,1%, a liczba pracujących w gospodarce narodowej obniżyła się z 14 995,6 tys. osób według stanu na koniec roku 2001 do 14 923,7 tys. osób, czyli o około 72 tys. W tym samym czasie w spółkach z kapitałem zagranicznym zatrudnienie wzrosło o ponad 35 tys. osób (przy jednoczesnym zmniejszeniu się ilości tych spółek).

Przejdziemy obecnie do omówienia sytuacji pod względem zatrudnienia w wybranym podzbiornie spółek, który jest przedmiotem szczególnego zainteresowania w tym rozdziale. Na koniec 2002 r. w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego zaliczanych do sektora rynkowego (czyli poza *Rolnictwem i leśnictwem, Rybołówstwem i rybactwem, Administracją publiczną, Edukacją i Ochroną zdrowia*) zatrudniających powyżej 9 osób pracowało 960 758 osób, z tego 70 311 osób w spółkach małych (10–49 zatrudnionych osób), 227 687 w średnich oraz 662 769 osób w spółkach dużych (por. tablica 48 w tekście poniżej). Z tej ogólnej liczby aż ponad 56% zatrudnionych pracowało w *Przetwórstwie przemysłowym* (542 563 osoby), 20,7% w sekcji *Handel i naprawy* (198 746 osób), 8,2% w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności* (79 057 osób) oraz 4,9% w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (46 652 osoby). W porównaniu z rokiem poprzednim nieznacznie zmieniła się struktura zatrudnienia w spółkach z kapitałem zagranicznym, a mianowicie wzrósł udział sekcji *Handel i naprawy* (o 2,2 punktu procentowego), spadły natomiast udziały sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (o 2,3 punktu procentowego) i *Obsługa nieruchomości i firm, nauka* (o 0,6 punktu).

Na koniec 2002 r. w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego zaliczanych do sektora rynkowego i zatrudniających powyżej 9 osób pracowało łącznie 18% ogółu pracujących w całym tym segmencie gospodarki (w roku poprzednim 16,6%). Udział pracujących we wspomnianych spółkach w ogólnej liczbie pracujących w małych przedsiębiorstwach (10–49 zatrudnionych osób) wyniósł 5,2%, udział pracujących w średnich spółkach z kapitałem zagranicznym był równy 14,8%, a w spółkach dużych 26,9%. We wszystkich klasach wielkości udziały pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym wzrosły w roku 2002 w porównaniu z rokiem poprzednim (por. wykres 26).

Oceniając rolę jaką odgrywają spółki z kapitałem zagranicznym w poszczególnych sekcjach gospodarki ze względu na liczbę miejsc pracy oferowaną przez te spółki w stosunku do ogólnej liczby pracujących w sekcji, na pierwszym miejscu znalazła się w 2002 r. sekcja *Przetwórstwo przemysłowe*, gdzie aż 26,8% ogólnej liczby pracujących znalazło zatrudnienie w spółkach z kapitałem zagranicznym. W przypadku średnich przedsiębiorstw zaliczanych do tej sekcji pracownikiem spółki z kapitałem zagranicznym był co piąty zatrudniony, a w przypadku dużych – ponad 40%. Na drugim miejscu z udziałem blisko 25% znalazła się sekcja *Hotele i restauracje*. Tak wysoki udział sekcja *Hotele i restauracje* zawdzięcza głównie dużym przedsiębiorstwom, gdzie ponad 70% ogółu pracujących było zatrudnionych w spółkach z kapitałem zagranicznym. Niemal taki sam, gdyż wynoszący 23,6%, udział pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym był obserwowany w sekcji *Handel i naprawy*. We wspomnianych spółkach pracowała w 2002 r. ponad 60% zatrudnionych w dużych firmach handlowych ogółem (w roku 2001 co druga osoba). Z innych sekcji, stosunkowo wysoki, ale

Wykres 26. Udziały pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie pracujących według stanu na koniec lat 1999–2002 (przedsiębiorstwa odpowiedniej wielkości w sektorze rynkowym ogółem = 100 %)

już niższy niż przeciętnie w całym sektorze rynkowym, udział pracujących w interesujących nas spółkach z kapitałem zagranicznym (15%) obserwowany był ponadto w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*. W pozostałych sekcjach udział pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym w liczbie pracujących ogółem nie przekroczył 10%.

W roku 2002 w porównaniu z rokiem poprzednim znaczenie spółek z kapitałem zagranicznym wzrosło w przemyśle i w sekcji *Handel i naprawy*, zmalało zaś w sekcji: *Transport, gospodarka magazynowa i łączność*.

Liczba pracujących we wszystkich przedsiębiorstwach zaliczanych do sektora rynkowego (powyżej 9 zatrudnionych osób) zmniejszyła się w 2002 r. o 3,7%, z tego w przedsiębiorstwach z kapitałem krajowym o 5,2%, a w spółkach z kapitałem zagranicznym znacznie wzrosła bo aż o 3,9% (por. tablica 49 w tekście opracowania). Co się tyczy firm z kapitałem krajowym, to obserwowany był spadek zatrudnienia we wszystkich klasach wielkości wynoszący odpowiednio 4,6% dla firm zatrudniających 10–49 pracowników, 3,5% dla firm średnich i aż 6,9% dla dużych,

Inaczej zmieniało się zatrudnienie w spółkach z kapitałem zagranicznym. Tu liczba pracujących w spółkach małych zmniejszyła się dość poważnie, bo aż o 2,3%, lecz za to zatrudnienie w spółkach średnich i dużych wzrosło (odpowiednio o 2% i 5,3%). Można więc powiedzieć, że podobnie jak w roku poprzednim, średnie i duże spółki z kapitałem zagranicznym, mimo pogarszającej się koniunktury gospodarczej, zapewniały swoim pracownikom o wiele wyższe gwarancje utrzymania dotychczasowych miejsc pracy niż firmy odpowiedniej wielkości z kapitałem krajowym.

Tablica 48. Liczba pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym według sekcji gospodarki w 2002 r. oraz udział spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie pracujących (w %)

Wyszczególnienie	Liczba pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym				Udział w liczbie pracujących ogółem w firmach odpowiedniej wielkości (w %)			
	Ogółem	Z tego o liczbie zatrudnionych			Ogółem	Z tego o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	powyżej 249 osób		10–49 osób	50–249 osób	powyżej 249 osób
Sektor rynkowy (sekcje C - K oraz O)	960 758	70 311	227 678	662 769	18,0	5,2	14,8	26,9
C+D+E - Przemysł	563 421	30 214	148 960	384 247	22,8	6,6	20,3	30,1
C – Górnictwo i kopalnictwo	3 355	396	1 588	1 371	1,6	11,3	13,6	0,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	542 563	29 500	145 227	367 836	26,8	6,7	21,6	40,2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	17 503	318	2 145	15 040	7,5	2,0	4,3	8,9
F – Budownictwo	22 873	3 303	7 698	11 872	5,7	2,1	4,9	13,7
G – Handel i naprawy	198 746	21 526	36 335	140 885	23,6	5,9	14,4	62,2
H – Hotele i restauracje	24 223	1 044	2 224	20 955	24,9	2,1	13,0	70,8
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	79 057	3 676	9 606	65 775	15,0	7,6	13,0	16,2
J – Pośrednictwo finansowe	18 115	956	1 225	15 934	7,6	3,9	3,9	8,7
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	46 652	8 141	17 567	20 944	8,3	5,1	9,4	9,8
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	7 671	1 451	4 063	2 157	3,6	1,7	4,7	5,2

Spółki z kapitałem zagranicznym ogółem zmniejszyły w 2002 r. liczbę pracujących silniej niż przedsiębiorstwa krajowe ogółem jedynie w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* oraz *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*. Taka tendencja obserwowana była w przypadku wszystkich klas przedsiębiorstw według wielkości zaliczanych do wspomnianych dwóch sekcji gospodarki.

Co się natomiast tyczy dynamiki zatrudnienia w spółkach zagranicznych średniej wielkości, to była ona ujemna jedynie w sekcjach: *Budownictwo, Handel i naprawy* oraz *Obsługa nieruchomości i firm*, ale oprócz tej ostatniej z wymienionych sekcji, spadek zatrudnienia był tam mniejszy niż w firmach z kapitałem krajowym.

Tablica 49. Dynamika liczby pracujących w aktywnych przedsiębiorstwach sektora rynkowego zatrudniających powyżej 9 osób, przedsiębiorstwach z kapitałem krajowym i spółkach z udziałem kapitału zagranicznego w 2002 r. (rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem						przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym			spółki z kapitałem zagranicznym		
	ogółem	z tego o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób			ogółem	z tego o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób			ogółem	z tego o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób		
		10-49 osób	50-249 osób	249 osób		10-49 osób	50-249 osób	249 osób		10-49 osób	50-249 osób	249 osób
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	96,3	95,5	97,2	96,1	94,8	95,4	96,5	93,1	103,9	97,7	102,0	105,3
C+D+E – Przemysł	96,3	93,9	97,7	96,3	93,9	93,6	96,3	92,6	105,2	98,6	103,8	106,3
C – Górnictwo i kopalnictwo	96,5	97,0	100,9	96,2	96,5	98,0	98,1	96,4	98,0	89,6	122,9	81,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	96,2	93,7	97,8	96,3	93,5	93,4	96,4	90,8	104,6	98,2	103,2	105,8
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	96,7	99,4	96,1	96,6	94,7	98,4	94,6	94,4	128,9	192,7	149,5	125,6
F – Budownictwo	84,8	87,0	87,0	77,8	84,8	87,0	86,9	77,0	86,1	86,8	89,4	83,9
G – Handel i naprawy	97,1	93,9	96,7	103,0	92,3	93,5	96,7	79,1	116,7	102,0	96,7	126,3
H – Hotele i restauracje	94,9	92,7	94,2	99,2	94,6	93,0	91,4	112,2	95,7	80,5	118,9	94,6
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	95,8	96,0	108,3	93,8	98,6	96,2	109,5	97,1	82,4	92,8	101,0	79,8
J – Pośrednictwo finansowe	97,2	95,1	97,2	97,5	94,9	94,2	96,7	94,7	137,6	126,6	111,3	140,9
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	104,2	115,1	100,6	100,2	105,6	117,0	100,6	102,0	90,9	87,7	99,6	85,9
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	100,0	100,5	100,9	97,1	103,2	100,1	100,2	96,5	117,1	132,4	116,6	109,5

Jeśli chodzi o działalność przedsiębiorstw dużych, to zatrudnienie spadło tutaj w sekcjach: *Górnictwo i kopalnictwo, Budownictwo, Hotele i restauracje, Transport, gospodarka magazynowa i łączność* oraz *Obsługa nieruchomości i firm; nauka*. Należy jednak dodać, że spadek zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach zaliczanych do sekcji: *Górnictwo i kopalnictwo, Hotele i restauracje oraz Transport, gospodarka magazynowa i łączność* wiązał się ze wzrostem zatrudnienia w firmach średnich. Może to oznaczać, że we wspomnianych dziedzinach niektóre zagraniczne firmy poddane zostały restrukturyzacji, w wyniku której zmniejszyły zatrudnienie i przeszły do niższej klasy według wielkości.

Odwrotna sytuacja wystąpiła natomiast w sekcji *Handel i naprawy*. Tutaj wysoki wzrost liczby pracowników w dużych spółkach z kapitałem zagranicznym wiązał się z obniżeniem zatrudnienia w firmach średniej wielkości. Oznacza to, że najprawdopodobniej średnie zagraniczne spółki handlowe zwiększyły zatrudnienie i przeszły do wyższej klasy według wielkości. Duże handlowe spółki z kapitałem zagranicznym zwiększyły zatrudnienie o 26,3%, podczas gdy duże krajowe zredukowały liczbę pracujących aż o 20,9%. Wydaje się to być potwierdzeniem wniosku zgłoszonego wcześniej, że duże zagraniczne hipermarkety budowane w Polsce stanowią w pierwszym rzędzie konkurencję nie tyle dla drobnego krajowego handlu, co dla średnich i dużych krajowych przedsiębiorstw handlowych.

9.4. Rentowność obrotu brutto spółek z udziałem kapitału zagranicznego

Jak już informowaliśmy wcześniej w paragrafie 4.5, w roku 2002 rentowność obrotu brutto przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób i prowadzących księgi handlowe utrzymała się na poziomie dokładnie takim samym, jak w roku poprzednim i wyniosła 0,6%. Porównanie wyników spółek z udziałem kapitału zagranicznego oraz przedsiębiorstw z kapitałem krajowym pozwala lepiej wyjaśnić mechanizm tego procesu. Widać wtedy bowiem, że w latach 1999–2002 rentowność przedsiębiorstw z kapitałem krajowym systematycznie spadała od 1% w początkowym roku interesującego nas trzyletniego okresu do 0,9% w roku następnym i do 0,3% w roku 2001 (por. tablica 50 w tekście opracowania). W roku 2002 przedsiębiorstwa te odnotowały rentowność ujemną wynoszącą -0,1%. Tak więc rentowność całego zbioru przedsiębiorstw powyżej 9 zatrudnionych utrzymała się w 2002 r. na poziomie roku poprzedniego dzięki poprawie wyników finansowych spółek z kapitałem zagranicznym. Ich rentowność zwiększyła się z 1,2% w 2001 r. do 1,8% rok później. Wzrost rentowności nastąpił w okresie silnej dekoniunktury gospodarczej. Ten wskaźnik świadczy najlepiej o przewadze kondycji finansowej spółek z kapitałem zagranicznym nad spółkami z kapitałem wyłącznie krajowym.

Mimo ogólnie lepszych wyników finansowych spółek z kapitałem zagranicznym niż firm krajowych, w kilku sekcjach gospodarki rentowność spółek zagranicznych była niższa niż przedsiębiorstw krajowych. Dotyczy to głównie sekcji, gdzie liczba spółek z kapitałem zagranicznym była szczególnie niska, jak np.: *Górnictwo i kopalnictwo, Edukacja i Ochrona zdrowia*. W takich sekcjach, budowa od podstaw nawet jednego

Tablica 50. Rentowność obrotu brutto w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób ogółem, przedsiębiorstwach z kapitałem krajowym oraz w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1999–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem				Przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym				Spółki z kapitałem zagranicznym			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Ogółem	1,4	1,7	0,6	0,6	1,0	0,9	0,3	-0,1	2,4	3,2	1,2	1,8
C – Górnictwo i kopalnictwo	-10,6	-1,0	0,8	-0,5	-10,9	-1,0	1,3	-0,4	-0,3	0,5	-23,3	-5,9
D – Przetwórstwo przemysłowe	1,6	1,4	0,5	1,6	0,9	0,7	-0,3	0,2	2,5	2,2	1,5	3,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1,3	0,4	1,0	1,0	1,2	0,6	0,9	0,7	9,4	-4,2	2,5	2,9
F – Budownictwo	3,6	2,3	0,4	-1,1	3,6	2,2	0,6	-1,1	3,6	2,7	-0,5	-1,1
G – Handel i naprawy	1,6	2,1	0,9	0,5	1,6	1,2	1,1	0,9	1,6	3,9	0,4	-0,2
H – Hotele i restauracje	5,9	4,9	2,1	0,0	6,8	1,9	-1,4	-2,3	4,1	7,6	5,8	2,5
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	-1,7	1,1	-1,6	-4,5	-5,8	-4,4	-4,0	-10,4	4,3	7,3	1,3	1,9
J – Pośrednictwo finansowe	2,8	0,4	-1,1	3,9	1,9	-0,9	-2,0	3,5	6,5	5,1	1,0	4,9
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	5,2	4,5	2,4	1,1	6,8	5,5	2,2	0,3	1,3	2,0	2,8	3,2
M – Edukacja	6,1	6,8	6,9	10,7	7,4	6,9	8,4	13,3	-0,4	6,4	0,1	-6,9
N – Ochrona zdrowia	0,8	0,4	0,7	1,1	0,6	0,7	1,3	1,6	5,1	-3,6	-7,1	-2,1
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	2,7	3,0	1,2	4,9	2,9	3,1	0,6	5,6	1,1	2,6	5,5	2,2

większego przedsiębiorstwa zagranicznego względnie gruntowna modernizacja zakładu sprywatyzowanego przez kapitał zagraniczny może gwałtownie z roku na rok zmienić wartość różnych wskaźników ekonomicznych dotyczących zagranicznych spółek.

Rentowność brutto spółek zagranicznych była niższa niż spółek krajowych także w sekcjach *Pozostała działalność usługowa* oraz *Handel i naprawy*. W sekcji *Handel i naprawy* rentowność obu rodzajów przedsiębiorstw spadła (krajowych o 0,2 punktu procentowego, zagranicznych o 0,6 punktu). Przyczyną relatywnie niskiej rentowności spółek zagranicznych są tu chyba z jednej strony wysokie odpisy amortyzacyjne związane z wydatkowaniem w latach poprzednich znacznych nakładów inwestycyjnych na środki trwałe, a z drugiej strony fakt, że część nowo zbudowanych dużych zagranicznych firm handlowych nie osiągnęła jeszcze w 2002 r. zaplanowanego po-

ziomu obrotów. Natomiast w drugiej z wymienionych sekcji spółki z kapitałem zagranicznym obniżyły rentowność o 3,3 punktu procentowego, zaś spółki krajowe poprawiły rentowność aż o 5 punktów procentowych. Może to jednak wynikać z faktu, że w takiej wybitnie niejednorodnej sekcji jak *Pozostała działalność usługowa*, spółki krajowe i zagraniczne prowadzą zupełnie odmienne rodzaje działalności, z których jedna zapewnia w obecnych warunkach wyższą rentowność niż inna.

9.5. Inwestycje spółek z udziałem kapitału zagranicznego

W 2002 r. nakłady inwestycyjne spółek z udziałem kapitału zagranicznego (zatrudniających powyżej 9 osób) przeznaczone na nowe obiekty majątkowe wyniosły około 27,5 mld zł i były o 15,3% niższe niż w roku poprzednim (por. tablica 51 w tekście opracowania). W kwocie tej największą pozycję stanowiły nakłady spółek z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*, które były równe 12,7 mld zł (46,3% ogólnej sumy nakładów spółek), a następnie spółek z sekcji: *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* (6,2 mld zł; 22,7% nakładów ogółem), *Handel i naprawy* (4,3 mld zł; 15,7%), *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (1,3 mld zł; 4,7%). W wymienionych powyżej czterech sekcjach gospodarki wydatkowane więc było w 2002 r. około 89,5% ogólnej sumy nakładów inwestycyjnych spółek z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniających powyżej 9 osób.

W porównaniu z rokiem 2001, nakłady inwestycyjne spółek z udziałem kapitału zagranicznego wzrosły w następujących sekcjach: *Przetwórstwo przemysłowe* (o 0,9%), *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* (o 35,4%), *Edukacja* (o 20,7%), *Ochrona zdrowia* (o 35,6%) oraz *Pozostała działalność usługowa* (o 43%). W pozostałych siedmiu sekcjach nakłady spadły i to w niektórych przypadkach znacznie, najbardziej w *Obsłudze nieruchomości i firm; nauce* (aż o 71,6%) oraz w *Pośrednictwie finansowym* (o 58%), ale także: w *Górnictwie i kopalnictwie* (o 35%), sekcji *Hotele i restauracje* (o 31,8%) oraz w *Transporcie, gospodarce magazynowej i łączności* (o 24,6%). Gwałtowny spadek nakładów w sekcji *Obsługa nieruchomości i firm; nauka* wynikał po części z załamania się rynku sprzedaży mieszkań oraz spadku popytu na lokale biurowe do wynajęcia.

Nakłady spółek z kapitałem zagranicznym wyniosły w 2002 r. aż 44% nakładów inwestycyjnych wszystkich przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób, podczas gdy w 2001 r. tylko 39,6%. Oznacza to, iż mimo że inwestycje spółek z kapitałem zagranicznym zmniejszyły się, to jednak spadek ten był zdecydowanie niższy niż w przedsiębiorstwach z kapitałem krajowym. Dlatego też udział nakładów inwestycyjnych spółek z kapitałem zagranicznym w nakładach ogółem zwiększył się aż o 4,4 punktu procentowego. Znaczenie tego faktu uświadomimy sobie lepiej, gdy porównamy wspomnianą powyżej wielkość z innymi danymi dotyczącymi spółek z kapitałem zagranicznym podanymi wcześniej w niniejszym rozdziale. Otóż biorąc dla lepszej porównywalności pod uwagę tzw. sektor rynkowy, liczba spółek z kapitałem zagranicznym miała udział równy 10,9% w ogólnej liczbie firm zaliczanych do tego sektora. Zatrudnieni w interesujących nas spółkach stanowili 18% ogólnej liczby pracujących w sektorze rynkowym, natomiast nakłady inwestycyjne spółek były równe aż

Tablica 51. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób, przedsiębiorstw z kapitałem krajowym oraz spółek z kapitałem zagranicznym w latach 2000–2002 (w %)

Wyszczególnienie	Dynamika nakładów inwestycyjnych (rok poprzedni = 100%)						Udział nakładów inwestycyjnych spółek z kapitałem zagranicznym w nakładach ogółem (w %)					
	Przedsiębiorstwa ogółem			Przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym			Spółki z kapitałem zagranicznym		1999		2002	
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2000	2001	2002	
Ogółem	101,8	89,8	76,3	104,6	91,6	70,7	97,9	87,3	42,4	40,8	44,0	
C – Górnictwo i kopalnictwo	82,1	110,5	102,3	84,0	108,9	104,4	53,5	149,9	6,0	3,9	3,4	
D – Przetwórstwo przemysłowe	91,7	88,2	94,6	92,4	86,2	85,8	91,1	89,7	57,3	57,0	61,8	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	87,7	113,6	91,0	85,4	107,9	85,3	137,3	190,9	4,4	6,8	17,1	
F – Budownictwo	97,9	69,2	69,7	109,1	84,3	55,8	86,9	50,7	50,6	44,9	46,2	
G – Handel i naprawy	92,4	92,4	79,5	92,9	105,3	69,1	91,9	80,6	52,8	52,5	52,9	
H – Hotele i restauracje	157,7	87,4	63,7	118,7	121,1	62,0	244,7	51,0	31,0	48,0	30,0	
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	114,0	85,1	71,4	113,3	88,7	64,3	114,4	83,2	64,7	64,9	67,1	
J – Pośrednictwo finansowe	89,9	90,7	41,4	87,8	95,2	41,2	97,5	76,4	22,0	23,9	20,4	
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	145,4	83,6	50,8	165,0	74,9	58,0	87,7	131,5	25,4	15,3	13,5	
M – Edukacja	145,7	137,3	92,8	156,3	137,6	92,6	18,2	103,6	7,6	1,0	0,9	
N – Ochrona zdrowia	124,8	81,7	82,7	124,3	81,1	82,1	744,4	238,8	0,1	0,4	1,9	
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	108,5	120,9	95,3	104,6	127,0	90,5	143,2	82,0	10,3	13,6	13,8	
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	101,3	89,8	76,1	103,9	91,7	70,2	97,9	87,2	43,1	41,7	45,1	

45,1% ogólnej sumy nakładów wydatkowanych w sektorze rynkowym. Wynika z tego, że dekonjunktura, którą zaobserwowano w roku 2002, w większym stopniu dotknęła firmy z kapitałem krajowym niż z kapitałem zagranicznym. W tych pierwszych zarówno spadek liczby zatrudnionych, jak i nakładów inwestycyjnych był zdecydowanie poważniejszy.

W niektórych sekcjach gospodarki nakłady inwestycyjne spółek z kapitałem zagranicznym miały w 2002 r. o wiele wyższy udział niż przeciętnie w całej grupie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób. I tak np. nakłady spółek w sekcji *Transport, gospodarka magazynowa i łączność* były równe aż 67,1% ogólnej kwoty nakładów wszystkich przedsiębiorstw w tej sekcji zatrudniających powyżej 9 osób, w *Przetwórstwie przemysłowym* – 61,8%, w sekcji *Handel i naprawy* – 52,9%, a w *Budownictwie* – 46,2%. Trzeba tu dodać, że udziały nakładów spółek z kapitałem zagranicznym wzrosły w 2002 r. prawie we wszystkich sekcjach z wyjątkiem *Obsługi nieruchomości i firm; nauki oraz Górnictwa i kopalnictwa*.

W roku 2000 nakłady przedsiębiorstw krajowych wzrosły o 4,6% (ceny bieżące), podczas gdy nakłady spółek z kapitałem zagranicznym zmniejszyły się o 2,1%. Z kolei w 2001 r. spadek nakładów odnotowały już obie grupy przedsiębiorstw: przedsiębiorstwa krajowe o 8,4%, a spółki z kapitałem zagranicznym o 12,7%. W roku 2002 spadek odnotowały również obie grupy, z tym że spadek nakładów spółek z kapitałem polskim (29,3%) zdecydowanie przewyższał spadek nakładów firm z kapitałem zagranicznym (15,3%). Spadek nakładów spółek z kapitałem zagranicznym spowodowany jest m.in. ogólnym zmniejszeniem się wielkości tzw. zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce. Według danych NBP⁴ w 2002 roku napłynęło do Polski 4,1 mld USD zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Dla porównania w roku 2001 inwestycje te wyniosły 5,7 mld USD, a w szczytowym roku 2000 aż 9,3 mld USD.

Ważną dziedziną, gdzie dynamika nakładów spółek z kapitałem zagranicznym była wyższa niż dynamika nakładów firm krajowych, był przemysł. Co prawda w *Górnictwie i kopalnictwie* nakłady spółek spadły znacznie w 2002 r., bo aż o 35%, podczas gdy nakłady firm krajowych wzrosły o 4,4%, ale w tej sekcji występuje stosunkowo niewielka ilość spółek z kapitałem zagranicznym. Natomiast w pozostałych dwóch sekcjach należących do przemysłu spółki z kapitałem zagranicznym inwestowały znacznie więcej niż spółki z kapitałem krajowym. I tak, w sekcji *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* nakłady spółek z kapitałem zagranicznym wzrosły aż o 35,4%, podczas gdy krajowych spadły o 14,7%. Przyczyną tego było najprawdopodobniej rozpoczęcie prywatyzacji sektora energetyki z udziałem kapitału zagranicznego. W sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* odnotowano wzrost nakładów w spółkach z kapitałem zagranicznym (o 0,9%) i spadek w spółkach krajowych (o 14,2%). Należy zaznaczyć, że rok 2002 był pierwszym od 3 lat, kiedy to inwestycje spółek z kapitałem zagranicznym w *Przetwórstwie przemysłowym* nie zmniejszyły się. Pozostają jednak daleko niewystarczające na potrzeby polskiej gospodarki. Obecnie o wielkości inwestycji spółek zagranicznych decydować będzie coraz częściej nasza umiejętność skłonienia inwestorów zagranicznych do lokowania nowych inwestycji w tzw. „szczerym polu”, co jednak ostatnio dokonywane jest niestety z coraz większą trudnością.

⁴ Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2002 roku. NBP, Warszawa 2003

Przyczyną obserwowanej od 2001 r. i kontynuowanej w roku następnym wyższej dynamiki nakładów inwestycyjnych spółek z kapitałem zagranicznym niż przedsiębiorstw krajowych w sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* jest – jak się wydaje – fakt, iż menedżerowie kierujący spółkami z kapitałem zagranicznym lepiej radzą sobie w warunkach pogarszającej się koniunktury gospodarczej niż osoby zarządzające firmami krajowymi. Świadczą o tym m.in. wyniki obu grup przedsiębiorstw w dziedzinie eksportu.

Eksport spółek z udziałem kapitału zagranicznego wzrósł w 2002 w porównaniu z rokiem poprzednim o 20,3% (eksport liczony w złotych, ceny bieżące). Wzrost eksportu nastąpił prawie we wszystkich sekcjach gospodarki, z wyłączeniem sekcji *Budownictwo*, gdzie wartość eksportu obniżyła się aż o 47,4% oraz *Obsługa nieruchomości i firm, nauka* (tu wartość eksportu obniżyła się nieznacznie o 1,3%). W roku 2002 import spółek zagranicznych także wzrósł, ale zdecydowanie słabiej niż eksport. Wartość ich importu zwiększyła się w omawianym okresie o 16,2% (import w złotych, ceny bieżące). Między rokiem 2001 i 2002 wzrost wartości eksportu ogółem liczonego w złotych⁵ (ceny bieżące) wyniósł około 13%, a importu o 9%. Jak więc widać, spółki z kapitałem zagranicznym zwiększyły zarówno import jak i eksport w stopniu większym niż wszystkie przedsiębiorstwa ogółem. Potwierdza się więc hipoteza przedstawiona w poprzedniej naszej publikacji na temat MSP, że menedżerowie, kierujący spółkami z kapitałem zagranicznym, zareagowali na niski wzrost popytu w Polsce istotnym zwiększeniem eksportu produktów, czego w wielu przypadkach nie potrafili dokonać menedżerowie kierujący firmami krajowymi. Ci pierwsi są oczywiście w lepszej sytuacji, znają bowiem z reguły lepiej rynki międzynarodowe i często mogą liczyć na pomoc swoich zagranicznych spółek-matek, a niektóre spółki były przeznaczone do realizacji zamówień zagranicznych już od momentu ich powstania. Jednakże różny sposób reakcji obu grup menedżerów na trudności występujące w Polsce spowodowany był w wielu wypadkach chyba także różnicami ich zawodowych umiejętności, o czym trzeba pamiętać dyskutując o przyczynach niepowodzeń naszej gospodarki w ostatnich latach i jej perspektywach w przyszłości.

Toczące się ostatnio dyskusje na temat obecnego stanu gospodarki polskiej oraz konsekwencji prywatyzacji, szczególnie z udziałem kapitału zagranicznego, ukazują niekiedy nieznaną podstawowych faktów dotyczących tej grupy przedsiębiorstw i to zarówno przez szeroko rozumianą opinię publiczną, jak i niektórych decydentów. Spółki z kapitałem zagranicznym ukazywane są jako przedsiębiorstwa redukujące zatrudnienie, a tym samym w znacznym stopniu odpowiedzialne za wysoki poziom bezrobocia, a jednocześnie jako podmioty wyprowadzające zyski z kraju. Tymczasem w 2002 r.:

- liczba spółek z kapitałem zagranicznym stanowiła już prawie 11% wszystkich spółek działających w Polsce powyżej 9 zatrudnionych,
- liczba pracujących w spółkach z kapitałem zagranicznym stanowiła już ponad 18% ogólnej liczby pracujących w sektorze rynkowym (firmy powyżej 9 zatrudnionych osób),
- liczba pracujących ogółem w spółkach z kapitałem zagranicznym zwiększyła się o 3,7% co oznacza nowe miejsca pracy dla 35 tys. osób. Należy zdecydowanie

⁵ Dynamika eksportu i importu ogółem w 2002 r. została obliczona na podstawie danych z *Rocznika Statystycznego 2003*, tabl. 2(490), s. 458.

podkreślić, że wzrost zatrudnienia w spółkach z kapitałem zagranicznym nastąpił w roku znacznego spadku zatrudnienia w całej gospodarce,

- nakłady inwestycyjne spółek z kapitałem zagranicznym wynosiły 44% wszystkich nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób i zmniejszyły się wolniej niż odpowiednie nakłady przedsiębiorstw krajowych,
- zarówno import jak i eksport przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym rósł zdecydowanie szybciej niż przedsiębiorstw krajowych, przy czym wzrost eksportu był szybszy niż wzrost importu,
- rentowność przedsiębiorstw zagranicznych przewyższała rentowność przedsiębiorstw z kapitałem krajowym i działało się tak prawie we wszystkich sekcjach gospodarki.

Badanie spółek z kapitałem zagranicznym, którego wyniki opisane są powyżej, dotyczyło okresu słabszej koniunktury gospodarczej. Z danych statystycznych widać wyraźnie, że w tych trudnych warunkach przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym radziły sobie zdecydowanie lepiej niż przedsiębiorstwa wyłącznie z kapitałem krajowym. Dzięki nim łagodzone były skutki gorszej koniunktury i wszystko wskazuje, że to najprawdopodobniej one, m.in. poprzez jeszcze bardziej dynamiczny wzrost eksportu niż poprzednio, zapoczątkowały przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego obserwowane w Polsce od połowy 2003 r.

Podsumowanie

Rok 2002 był drugim z kolei rokiem niskiego wzrostu PKB (w cenach stałych o 1,4% w porównaniu z rokiem poprzednim). Wzrost ten dokonał się zresztą głównie dzięki zwiększeniu się eksportu wyrobów i usług, który rósł szybciej (o 4,8%) niż produkcja globalna (wzrost o 1,1%).

Niski wzrost PKB był konsekwencją słabych wyników, jakie uzyskały w 2002 r. polskie przedsiębiorstwa. Tak np. w firmach zaliczanych do sektora rynkowego liczba pracujących według stanu na koniec roku zmniejszyła się w 2002 r. o 0,3%. Spadek liczby pracujących dotknął wszystkie grupy przedsiębiorstw według wielkości, z wyjątkiem najmniejszych przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób. W tym przypadku jednak liczba pracujących wzrosła głównie w przedsiębiorstwach jednoosobowych, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że (z wyjątkiem sekcji *Handel i naprawy* oraz tzw. *Pozostała działalność usługowa*) tworzą je przede wszystkim osoby zatrudnione wcześniej na etatach w większych przedsiębiorstwach. Po utworzeniu jednoosobowych przedsiębiorstw pracują one nadal często w tych samych przedsiębiorstwach, lecz już nie jako etatowi pracownicy, a jako firmy oferujące tym większym swoje usługi. Umożliwia to właścicielom firm jednoosobowych i większych przedsiębiorstw m.in. zmniejszenie wysokości płaconych składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe.

Symptodem trudności, jakie odczuwały przedsiębiorstwa był w 2002 r. spadek dochodów przypadających na przedsiębiorstwo zatrudniające do 9 osób o 9,5% w porównaniu z rokiem poprzednim, a także ustabilizowanie się rentowności obrotu brutto firm zatrudniających powyżej 9 osób na bardzo niskim poziomie wynoszącym 0,6% w latach 2001–2002. Najbardziej jednak groźną konsekwencją pogorszenia się koniunktury gospodarczej w 2002 r. był drastyczny spadek nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw o prawie 23% licząc w cenach stałych. Spadek ten był o 10 punktów procentowych większy niż spadek obserwowany wcześniej w roku 2001, który oceniany był wtedy jako bardzo poważny.

Bardziej wnikliwa analiza danych charakteryzujących działalność polskich przedsiębiorstw pokazuje jednak, że nie wszystkie przedsiębiorstwa doświadczały w równym stopniu trudności wynikające z pogorszenia koniunktury gospodarczej. Generalnie można powiedzieć, że znacznie lepsze wyniki niż prywatne firmy małe i średnie wykazywały w 2002 r. duże prywatne przedsiębiorstwa. Można nawet powiedzieć więcej. Powstrzymanie w 2002 r. spadkowej tendencji wartości niektórych podstawowych wskaźników charakteryzujących działalność przedsiębiorstw dokonało się głównie, jeżeli nie całkowicie, właśnie dzięki wynikom dużych przedsiębiorstw prywatnych.

Potwierdzają to niektóre wskaźniki omówionych już wcześniej w tym opracowaniu. W 2002 r. liczba pracujących według stanu na koniec grudnia zmniejszyła się w dużych prywatnych firmach zaliczanych do sektora rynkowego o 1,6%, w średnich spadła o 2,6%, natomiast w małych, zatrudniających 10–49 osób aż o 6,5% (w najmniejszych wzrosła o 7,3%). W całej historii badań sektora MSP datującej się od 1995 r. nie zdarzyło się jeszcze nigdy, aby tempo zmian liczby pracujących w dużych firmach prywatnych było korzystniejsze niż w małych zatrudniających od 10 do 49 osób.

W 2002 r. wartość dodana brutto na pracującego w małym prywatnym przedsiębiorstwie wzrosła (ceny stałe) o 3,1%, w prywatnych średnich zmalała o 4,2%, natomiast w dużych prywatnych wzrosła aż o 7,7%. Przychody małych prywatnych przedsiębiorstw zwiększyły się w 2002 r. o 2,7%, średnich o 3%, a dużych o 7,7%. Rentowność obrotu brutto małych firm prowadzących księgi rachunkowe (zatrudniających 10 - 49 osób) zmniejszyła się z 1,1% w 2001 r. do 0,2% w 2002 r., średnich spadła z 1,6% do 1,5% i tylko rentowność dużych prywatnych wzrosła z 0,7% do 1,4%. I wreszcie nakłady inwestycyjne liczone w cenach stałych zmniejszyły się zarówno w małych, jak i średnich prywatnych przedsiębiorstwach o ponad 30% w porównaniu z rokiem 2001, natomiast nakłady inwestycyjne dużych prywatnych firm zmniejszyły się o około 16,5%.

W celu wyjaśnienia opisanych powyżej różnic między wynikami MSP, z jednej strony, a z drugiej wynikami dużych przedsiębiorstw prywatnych należy na początek przypomnieć, że wiele kluczowych dużych firm to spółki z dominującym udziałem kapitału zagranicznego. Przedsiębiorstwa te nie mają żadnych problemów ze zdobyciem środków na rozwój. W razie potrzeby środki na rozwój mogą im dostarczyć zagraniczne spółki-matki. Tempo ich ekspansji w Polsce zależy przede wszystkim od aktualnej chłonności rynku. W wielu dziedzinach takich jak: handel (hipermarkety), łączność (telefonia komórkowa) czy obsługa nieruchomości i firm (pomieszczenia biurowe), podstawowe potrzeby zostały aktualnie zaspokojone. Toteż firmy zagraniczne zmniejszyły tempo inwestowania w tych dziedzinach.

Inaczej wygląda natomiast sytuacja w przemyśle, przede wszystkim w sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*. Ze względu na pogorszenie koniunktury w krajach zachodniej Europy i niższe koszty pracy w Polsce, firmy zagraniczne przenoszą produkcję pewnych wyrobów ze swoich zakładów na Zachodzie do swoich polskich filii. Była to jedna z głównych przyczyn szybkiego wzrostu naszego eksportu w latach 2001–2002 (także w roku 2003). Ten wzrost produkcji na eksport dokonał się dzięki inwestycjom w nowoczesne wyposażenie techniczne i technologie. Tak np. nakłady inwestycyjne w dużych prywatnych firmach zaliczanych do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* wzrosły w 2002 r. o 6%. Nie pociągnęło to jednak za sobą bardziej istotnego wzrostu zatrudnienia⁹, ponieważ stosowane tam nowoczesne technologie są z reguły pracooszczędne.

Zupełnie inna była natomiast sytuacja małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych będących w zdecydowanej większości spółkami z przewagą kapitału krajowego lub własnością krajowych osób fizycznych. Obok ograniczenia popytu na wytwarzane towary i świadczone usługi, firmy te działały w 2002 r. w otoczeniu niesprzyjającym prowadzeniu interesów. Wspomniane otoczenie tworzyły m.in. państwowe i lokalne urzędy, w tym urzędy skarbowe, które zdaniem właścicieli przedsiębiorstw i menedżerów, wyrażanym m.in. w różnego rodzaju ankietach, załatwiają ich sprawy często

⁹ Jak jednak była mowa w rozdziale 9, w zaliczanych do *Przetwórstwa przemysłowego* dużych spółkach z udziałem kapitału zagranicznego obserwowany był jednak w 2002 r. pewien wzrost zatrudnienia. Na koniec 2001 r. liczba tych spółek była równa 482 i wzrosła w 2002 r. do 500 jednostek. Zwiększyła się więc o 3,7%, podczas gdy liczba zatrudnionych w tych spółkach wzrosła z 347,7 tys. do 367,8 tys. osób, czyli o 5,8%. Na koniec 2001 r. pracujący w dużych spółkach z udziałem kapitału zagranicznego stanowili 36,6% ogółu pracujących w dużych firmach zaliczanych do przetwórstwa przemysłowego. Udział ten pod koniec 2002 r. wyniósł już 40,2%.

w sposób niekompetentny i arogancki. Należałoby do tego dodać skargi na opieszałość prokuratury i sądów. Takim praktykom organów władzy sprzyjało pogarszające się ustawodawstwo, nakładające na przedsiębiorców przed rokiem 2002 coraz to nowe obciążenia finansowe i ograniczenia swobody działalności. Pewne zmiany na korzyść przedsiębiorców wprowadzone przez rząd w 2002 r., jak np. rozluźnienie ostrych rygorów kodeksu pracy, okazały się zbyt słabe lub też, w najlepszym przypadku, nie zdążyły ujawnić jeszcze swoich zalet. Eksporterom nie sprzyjał mocny złoty, który zaczął osłabiać się względem euro dopiero w ostatnim kwartale 2002 r. (mocny złoty nie przeszkadzał dużym firmom zagranicznym eksportującym swoje wyroby ze względu na istotne różnice między kosztami pracy w Polsce i na Zachodzie). Banki, które niechętnie udzielały wcześniej kredyty długoterminowe krajowym MSP, otrzymały do tego w 2002 r. dodatkową motywację. Tym bodźcem był wysoki deficyt budżetu państwa i przeznaczona na jego pokrycie emisja bonów skarbowych i rządowych obligacji. Banki, kupując wspomniane bony i obligacje, przeznaczyły na kredyty dla MSP jeszcze mniej środków niż w roku 2001. Było to jedną z podstawowych przyczyn gwałtownego spadku nakładów inwestycyjnych MSP w 2002 r. i zwiększenia się udziału środków własnych jako źródła finansowania inwestycji.

Analizując sytuację polskich przedsiębiorstw w 2002 r. można dojść do wniosku, że nie stanowią one w dalszym ciągu jednorodnej zbiorowości. W zbiorowości tej istnieją wyraźnie trzy segmenty charakteryzujące się odmiennymi warunkami funkcjonowania i szansami rozwoju. Pierwszy segment to przedsiębiorstwa sektora publicznego, drugi – małe i średnie firmy krajowe, a trzeci – duże i średnie przedsiębiorstwa z przewagą kapitału zagranicznego.

Głównym problemem przedsiębiorstw sektora publicznego jest, zdaniem wielu ekonomistów, relatywnie niższa niż w sektorze prywatnym jakość zarządzania i dominacja związków zawodowych wysuwających postulaty roszczeniowe, co w efekcie jest przyczyną niskiej efektywności tych firm. Wspomniane problemy można przezwyciężyć poprzez prywatyzację firm państwowych poprzedzającą restrukturyzację oraz modernizację ich wyposażenia technicznego, aczkolwiek w pewnych „szybkowych” gałęziach, jak np. górnictwo węgla kamiennego, nie doprowadzi to najprawdopodobniej do radykalnej poprawy efektywności.

Przedsiębiorstwa zagraniczne nie doświadczały tak mocno niektórych trudności hamujących ich rozwój, jak firmy krajowe. Nie odczuwały np. tak dotkliwie braku środków na inwestycje, a wzrost produkcji zagranicznych przedsiębiorstw przemysłowych, z uwagi na możliwość eksportu, nie był ograniczony niedostatecznym popytem krajowym. Również wszelkie problemy, wynikające z utrzymującej się niskiej jakości funkcjonowania otoczenia biznesu, duże i średnie przedsiębiorstwa zagraniczne mogą przezwyciężyć łatwiej niż firmy krajowe, ponieważ w spornych kwestiach mogą korzystać z usług najlepszych prawników, a w skrajnych przypadkach odwołać się do instytucji międzynarodowych. Dotyczy to jednak przedsiębiorstw zagranicznych działających w Polsce od dłuższego czasu. Niska jakość funkcjonowania otoczenia biznesu nie sprzyjała jednak napływowi zagranicznego kapitału do Polski (spadek wielkości inwestycji bezpośrednich w 2002 r.), a co za tym idzie – tworzeniu nowych przedsiębiorstw od podstaw, co jest jedną z przyczyn utrzymującej się na bardzo wysokim poziomie stopy bezrobocia.

Wobec stosowania przez duże firmy pracooszczędnych technologii, radykalne obniżenie liczby bezrobotnych możliwe jest głównie poprzez rozwój sektora krajowych MSP. Jednakże trudno obecnie wyrokować o wysokości tempa tego rozwoju w przyszłości ze względu na istnienie wielu niewiadomych. Obrazuje to wyraźnie nawet przedstawiony poniżej bardzo pobieżny przegląd problemów, przed którymi stoją obecnie krajowe MSP.

Bodźcem do przyspieszenia rozwoju MSP było osłabienie krajowej waluty pod koniec 2002 r., a zwłaszcza w roku 2003. Relatywnie słaby złoty jest, jak się wydaje, niezbędny do wzrostu eksportu firm krajowych, ze względu na konkurencję cenową, jaką muszą one stosować, aby zwiększyć sprzedaż za granicą. Firmy te i ich produkty są bowiem z reguły jeszcze zupełnie nieznanne na rynkach zagranicznych, toteż o nabywców muszą walczyć obniżając ceny oferowanych towarów. Jednak oprócz słabszego złotego umożliwiającego konkurencję cenową, krajowe przedsiębiorstwa, aby zwiększyć eksport, muszą zdobyć umiejętności poruszania się na rynkach międzynarodowych, a po drugie zgromadzić środki na inwestycje i wdrażanie innowacji oraz promocję swoich towarów. Z powodu utrzymującego się wysokiego deficytu budżetowego nie należy oczekiwać, że banki wyasygnują w przyszłości wyższe środki na kredyty dla krajowych MSP. Inwestycje będą więc nadal finansowane głównie ze środków własnych, a gromadzeniu tych środków może z kolei sprzyjać obniżenie do 19% podatków od dochodów przedsiębiorstw w 2004 r. oraz podatku od dochodów osobistych płaconych przez właścicieli małych przedsiębiorstw. Nie wszystkie małe i średnie przedsiębiorstwa mogą jednak sprzedawać swoje wyroby i usługi na rynkach zagranicznych. Dla tych firm złą wiadomością jest podwyższenie stawek podatku VAT na szereg wyrobów i rodzajów usług z dniem 1 maja 2004 r. Ograniczy to bez wątpienia dodatkowo i tak już niski krajowy popyt. Wejście Polski do UE umożliwi natomiast finansowanie lub współfinansowanie z funduszy unijnych pewnych zadań inwestycyjnych, zarówno umożliwiających rozwój krajowej infrastruktury, jak i przyspieszających rozwój samych przedsiębiorstw.

Jak więc widać, przyszły rozwój krajowych MSP uzależniony jest od wielu czynników o potencjalnym różnokierunkowym działaniu. O tym, jakie czynniki osiągną przewagę, zadecyduje nie tylko postawa i umiejętności samych przedsiębiorców, ale także splot dodatkowych okoliczności, w tym także natury czysto politycznej, które mogą osłabić lub wzmocnić działanie czynników sprzyjających rozwojowi polskiej gospodarki.

Załącznik 1

Tablica 1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON według sektorów własności oraz sekcji gospodarki – stan w dniu 31.XII.2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		do 49 osób			50-249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10-49		
Ogółem	3 521 189	3 484 461	3 346 870	137 591	30 398	6 330
sektor publiczny	129 422	113 517	74 842	38 675	12 644	3 261
sektor prywatny	3 391 767	3 370 944	3 272 028	98 916	17 754	3 069
C – Górnictwo i kopalnictwo	2 173	1 965	1 687	278	112	96
sektor publiczny	152	53	32	21	28	71
sektor prywatny	2 021	1 912	1 655	257	84	25
D – Przetwórstwo przemysłowe	390 785	380 817	350 404	30 413	7 889	2 079
sektor publiczny	2 827	1 750	1 253	497	633	444
sektor prywatny	387 958	379 067	349 151	29 916	7 256	1 635
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	3 563	2 783	2 104	679	550	230
sektor publiczny	1 408	753	261	492	447	208
sektor prywatny	2 155	2 030	1 843	187	103	22
F – Budownictwo	364 676	361 970	349 035	12 935	2 373	333
sektor publiczny	1 295	964	643	321	276	55
sektor prywatny	363 381	361 006	348 392	12 614	2 097	278
G – Handel i naprawy	1 220 391	1 216 214	1 189 040	27 174	3 747	430
sektor publiczny	1 112	893	625	268	167	52
sektor prywatny	1 219 279	1 215 321	1 188 415	26 906	3 580	378
H – Hotele i restauracje	112 364	111 955	107 631	4 324	353	56
sektor publiczny	1 142	1 058	546	512	71	13
sektor prywatny	111 222	110 897	107 085	3 812	282	43
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	274 863	273 392	269 911	3 481	827	644
sektor publiczny	1 473	614	315	299	355	504
sektor prywatny	273 390	272 778	269 596	3 182	472	140
J – Pośrednictwo finansowe	132 745	131 629	128 711	2 918	972	144
sektor publiczny	918	593	146	447	266	59
sektor prywatny	131 827	131 036	128 565	2 471	706	85
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	527 762	524 108	512 702	11 406	3 195	459
sektor publiczny	50 601	48 835	45 882	2 953	1 555	211
sektor prywatny	477 161	475 273	466 820	8 453	1 640	248
L – Administracja publiczna i obrona narodowa	25 654	22 183	18 051	4 132	2 818	653
sektor publiczny	12 205	8 798	5 063	3 735	2 757	650
sektor prywatny	13 449	13 385	12 988	397	61	3
M – Edukacja	78 453	74 102	53 253	20 849	4 227	124
sektor publiczny	33 069	28 876	10 252	18 624	4 080	113
sektor prywatny	45 384	45 226	43 001	2 225	147	11

cd. tabl. 1

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		do 49 osób			50-249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10-49		
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	160 086	157 578	145 893	11 685	1 677	831
sektor publiczny	15 972	13 855	5 675	8 180	1 313	804
sektor prywatny	144 114	143 723	140 218	3 505	364	27
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	227 453	225 544	218 229	7 315	1 658	251
sektor publiczny	7 248	6 475	4 149	2 326	696	77
sektor prywatny	220 205	219 069	214 080	4 989	962	174
P – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	213	213	212	1	0	0
sektor prywatny	213	213	212	1	0	0
Q – Organizacje i zespoły międzynarodowe	8	8	7	1	0	0
sektor prywatny	8	8	7	1	0	0
Ogółem (sekcje C – K, M, N oraz O)	3 495 314	3 462 057	3 328 600	133 457	27 580	5 677
sektor publiczny	117 217	104 719	69 779	34 940	9 887	2 611
sektor prywatny	3 378 097	3 357 338	3 258 821	98 517	17 693	3 066

Tablica 2. Podmioty gospodarcze nowopowstałe w 2002r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki (wg REGON) – stan w dniu 31.XII.2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		razem	do 49 osób		50–249 osób	powyżej 249 osób
			z tego			
			do 9	10–49		
Ogółem	287 040	285 910	277 629	8 281	996	134
sektor publiczny	14 489	14 025	10 949	3 076	389	75
sektor prywatny	272 551	271 885	266 680	5 205	607	59
C – Górnictwo i kopalnictwo	158	154	121	33	4	0
sektor publiczny	3	2	0	2	1	0
sektor prywatny	155	152	121	31	3	0
D – Przetwórstwo przemysłowe	23 400	23 073	21 688	1 385	289	38
sektor publiczny	51	37	28	9	9	5
sektor prywatny	23 349	23 036	21 660	1 376	280	33
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	280	247	199	48	27	6
sektor publiczny	80	53	21	32	23	4
sektor prywatny	200	194	178	16	4	2
F – Budownictwo	21 048	21 010	20 574	436	35	3
sektor publiczny	22	17	11	6	5	0
sektor prywatny	21 026	20 993	20 563	430	30	3
G – Handel i naprawy	101 247	101 159	99 960	1 199	86	2
sektor publiczny	23	22	20	2	1	0
sektor prywatny	101 224	101 137	99 940	1 197	85	2
H – Hotele i restauracje	12 025	12 012	11 657	355	13	0
sektor publiczny	237	237	147	90	0	0
sektor prywatny	11 788	11 775	11 510	265	13	0
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	14 659	14 614	14 476	138	33	12
sektor publiczny	48	18	11	7	20	10
sektor prywatny	14 611	14 596	14 465	131	13	2
J – Pośrednictwo finansowe	13 789	13 738	13 475	263	46	5
sektor publiczny	17	16	6	10	1	0
sektor prywatny	13 772	13 722	13 469	253	45	5
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	57 296	57 161	56 261	900	121	14
sektor publiczny	5 992	5 903	5 507	396	80	9
sektor prywatny	51 304	51 258	50 754	504	41	5
L – Administracja publiczna i obrona narodowa	1 753	1 609	1 258	351	108	36
sektor publiczny	625	491	197	294	98	36
sektor prywatny	1 128	1 118	1 061	57	10	0
M – Edukacja	10 508	10 398	8 196	2 202	108	2
sektor publiczny	5 734	5 634	3 684	1 950	98	2
sektor prywatny	4 774	4 764	4 512	252	10	0
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	10 047	9 955	9 393	562	81	11
sektor publiczny	684	633	433	200	42	9
sektor prywatny	9 363	9 322	8 960	362	39	2

cd. tabl. 2

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		razem	do 49 osób		50-249 osób	powyżej 249 osób
			z tego			
			do 9	10-49		
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	20 813	20 763	20 354	409	45	5
sektor publiczny	973	962	884	78	11	0
sektor prywatny	19 840	19 801	19 470	331	34	5
P – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	15	15	15	0	0	0
sektor prywatny	15	15	15	0	0	0
Q – Organizacje i zespoły międzynarodowe	2	2	2	0	0	0
sektor prywatny	2	2	2	0	0	0
Ogółem (sekcje C – K, M, N oraz O)	285 270	284 284	276 354	7 930	888	98
sektor publiczny	13 864	13 534	10 752	2 782	291	39
sektor prywatny	271 406	270 750	265 602	5 148	597	59

Tablica 3. Podmioty gospodarcze zlikwidowane w 2002 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki (wg REGON) – stan w dniu 31.XII.2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		razem	do 49 osób		50–249 osób	powyżej 249 osób
			z tego			
			do 9	10–49		
Ogółem	141 775	140 675	136 373	4 302	914	186
sektor publiczny	3 929	3 329	2 104	1 225	494	106
sektor prywatny	137 846	137 346	134 269	3 077	420	80
C – Górnictwo i kopalnictwo	71	64	56	8	5	2
sektor publiczny	15	9	5	4	5	1
sektor prywatny	56	55	51	4	0	1
D – Przetwórstwo przemysłowe	15 515	15 254	14 246	1 008	192	69
sektor publiczny	195	170	124	46	16	9
sektor prywatny	15 320	15 084	14 122	962	176	60
E – Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	140	119	99	20	13	8
sektor publiczny	39	21	7	14	10	8
sektor prywatny	101	98	92	6	3	0
F – Budownictwo	15 974	15 910	15 496	414	56	8
sektor publiczny	70	38	25	13	28	4
sektor prywatny	15 904	15 872	15 471	401	28	4
G – Handel i naprawy	53 482	53 395	52 573	822	79	8
sektor publiczny	58	45	22	23	9	4
sektor prywatny	53 424	53 350	52 551	799	70	4
H – Hotele i restauracje	5 871	5 864	5 659	205	6	1
sektor publiczny	107	104	49	55	3	0
sektor prywatny	5 764	5 760	5 610	150	3	1
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	9 246	9 209	9 101	108	27	10
sektor publiczny	50	26	17	9	16	8
sektor prywatny	9 196	9 183	9 084	99	11	2
J – Pośrednictwo finansowe	6 237	6 139	5 940	199	92	6
sektor publiczny	31	16	9	7	14	1
sektor prywatny	6 206	6 123	5 931	192	78	5
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	18 790	18 683	18 363	320	100	7
sektor publiczny	612	530	423	107	77	5
sektor prywatny	18 178	18 153	17 940	213	23	2
L – Administracja publiczna i obrona narodowa	717	603	445	158	85	29
sektor publiczny	660	546	391	155	85	29
sektor prywatny	57	57	54	3	0	0
M – Edukacja	2 766	2 596	2 102	494	166	4
sektor publiczny	1 245	1 078	627	451	163	4
sektor prywatny	1 521	1 518	1 475	43	3	0
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	2 841	2 751	2 381	370	59	31
sektor publiczny	623	543	268	275	49	31
sektor prywatny	2 218	2 208	2 113	95	10	0

cd. tabl. 3

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		do 49 osób			50-249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10-49		
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	10 117	10 080	9 904	176	34	3
sektor publiczny	224	203	137	66	19	2
sektor prywatny	9 893	9 877	9 767	110	15	1
P – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	8	8	8	0	0	0
sektor prywatny	8	8	8	0	0	0
Ogółem (sekcje C – K, M, N oraz O)	141 050	140 064	135 920	4 144	829	157
sektor publiczny	3 269	2 783	1 713	1 070	409	77
sektor prywatny	137 781	137 281	134 207	3 074	420	80

Tablica 4. Pracujący w gospodarce narodowej – stan w dniu 31.XII.2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego w podmiotach zatrudniających				
		do 49 osób			50–249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10–49		
Ogółem	10 290 180	4 725 893	2 816 694	1 909 199	2 280 288	3 283 999
sektor publiczny	3 541 708	720 039	68 872	651 167	1 004 542	1 817 127
sektor prywatny	6 748 472	4 005 854	2 747 822	1 258 032	1 275 746	1 466 872
C – Górnictwo i kopalnictwo	209 020	5 948	2 457	3 491	11 665	191 407
sektor publiczny	170 526	429	0	429	3 262	166 835
sektor prywatny	38 494	5 519	2 457	3 062	8 403	24 572
D - Przetwórstwo przemysłowe	2 440 780	853 872	413 248	440 624	672 339	914 569
sektor publiczny	248 006	7 584	175	7 409	62 327	178 095
sektor prywatny	2 192 774	846 288	413 073	433 215	610 012	736 474
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	238 081	18 802	3 153	15 649	49 721	169 558
sektor publiczny	214 582	13 326	652	12 674	41 399	159 857
sektor prywatny	23 499	5 476	2 501	2 975	8 322	9 701
F – Budownictwo	676 531	434 165	274 293	159 872	155 792	86 574
sektor publiczny	41 157	6 359	132	6 227	17 451	17 347
sektor prywatny	635 374	427 806	274 161	153 645	138 341	69 227
G – Handel i naprawy	1 998 028	1 519 403	1 156 653	362 750	252 254	226 371
sektor publiczny	27 679	3 588	21	3 567	7 736	16 355
sektor prywatny	1 970 349	1 515 815	1 156 632	359 183	244 518	210 016
H – Hotele i restauracje	210 950	164 281	113 848	50 433	17 078	29 591
sektor publiczny	17 487	11 294	1 711	9 583	3 250	2 943
sektor prywatny	193 463	152 987	112 137	40 850	13 828	26 648
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	724 662	245 222	197 118	48 104	73 830	405 610
sektor publiczny	356 910	6 609	370	6 239	34 365	315 936
sektor prywatny	367 752	238 613	196 748	41 865	39 465	89 674
J – Pośrednictwo finansowe	290 001	75 074	50 589	24 485	31 334	183 593
sektor publiczny	76 493	867	49	818	1 281	74 345
sektor prywatny	213 508	74 207	50 540	23 667	30 053	109 248
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	897 131	497 741	337 642	160 099	186 636	212 754
sektor publiczny	173 929	63 551	12 743	50 808	59 226	51 152
sektor prywatny	723 202	434 190	324 899	109 291	127 410	161 602
L – Administracja publiczna i obrona narodowa	522 211	99 439	5 818	93 621	220 155	202 617
sektor publiczny	521 043	98 495	5 415	93 080	219 931	202 617
sektor prywatny	1 168	944	403	541	224	0
M – Edukacja	894 591	313 261	34 866	278 395	369 943	211 387
sektor publiczny	847 477	280 481	14 354	266 127	360 022	206 974
sektor prywatny	47 114	32 780	20 512	12 268	9 921	4 413
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	851 665	290 818	104 506	186 312	152 704	408 143
sektor publiczny	706 096	166 795	20 276	146 519	135 387	403 914
sektor prywatny	145 569	124 023	84 230	39 793	17 317	4 229

cd. tabl. 4

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego w podmiotach zatrudniających				
		razem	do 49 osób		50-249 osób	powyżej 249 osób
			z tego			
			do 9	10-49		
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	336 529	207 867	122 503	85 364	86 837	41 825
sektor publiczny	140 323	60 661	12 974	47 687	58 905	20 757
sektor prywatny	196 206	147 206	109 529	37 677	27 932	21 068
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	8 021 713	4 022 375	2 671 504	1 350 871	1 537 486	2 461 852
sektor publiczny	1 467 092	174 268	28 827	145 441	289 202	1 003 622
sektor prywatny	6 554 621	3 848 107	2 642 677	1 205 430	1 248 284	1 458 230
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L, M, N)	2 268 467	703 518	145 190	558 328	742 802	822 147
sektor publiczny	2 074 616	545 771	40 045	505 726	715 340	813 505
sektor prywatny	193 851	157 747	105 145	52 602	27 462	8 642

Tablica 5. Przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego w podmiotach zatrudniających				
		razem	do 49 osób		50-249 osób	powyżej 249 osób
			z tego			
			do 9	10 - 49		
Ogółem	8 564 908	3 157 133	1 386 901	1 770 232	2 210 849	3 196 926
sektor publiczny	3 498 590	723 273	108 918	614 355	977 478	1 797 839
sektor prywatny	5 066 318	2 433 860	1 277 983	1 155 877	1 233 371	1 399 087
C – Górnictwo i kopalnictwo	210 998	5 133	1 444	3 689	11 831	194 034
sektor publiczny	173 877	721	0	721	3 380	169 776
sektor prywatny	37 121	4 412	1 444	2 968	8 451	24 258
D – Przetwórstwo przemysłowe	2 220 784	666 892	257 236	409 656	654 821	899 071
sektor publiczny	257 733	13 224	2 665	10 559	65 226	179 283
sektor prywatny	1 963 051	653 668	254 571	399 097	589 595	719 788
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	238 683	18 773	3 426	15 347	48 710	171 200
sektor publiczny	214 135	13 202	858	12 344	40 550	160 383
sektor prywatny	24 548	5 571	2 568	3 003	8 160	10 817
F – Budownictwo	545 544	303 174	146 573	156 601	158 908	83 462
sektor publiczny	38 807	7 141	579	6 562	18 016	13 650
sektor prywatny	506 737	296 033	145 994	150 039	140 892	69 812
G – Handel i naprawy	1 291 090	852 810	517 267	335 543	241 568	196 712
sektor publiczny	27 971	3 724	98	3 626	7 680	16 567
sektor prywatny	1 263 119	849 086	517 169	331 917	233 888	180 145
H – Hotele i restauracje	136 291	94 902	50 154	44 748	16 329	25 060
sektor publiczny	17 817	11 441	2 175	9 266	3 288	3 088
sektor prywatny	118 474	83 461	47 979	35 482	13 041	21 972
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	601 877	120 551	71 758	48 793	74 374	406 952
sektor publiczny	356 403	9 143	2 166	6 977	34 268	312 992
sektor prywatny	245 474	111 408	69 592	41 816	40 106	93 960
J – Pośrednictwo finansowe	236 981	34 709	16 413	18 296	27 456	174 816
sektor publiczny	72 203	989	276	713	1 011	70 203
sektor prywatny	164 778	33 720	16 137	17 583	26 445	104 613
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	671 295	296 769	147 302	149 467	176 446	198 080
sektor publiczny	162 932	56 442	9 565	46 877	55 376	51 114
sektor prywatny	508 363	240 327	137 737	102 590	121 070	146 966
L – Administracja publiczna i obrona narodowa	507 922	96 573	5 244	91 329	213 276	198 073
sektor publiczny	507 226	95 992	4 902	91 090	213 161	198 073
sektor prywatny	696	581	342	239	115	0
M – Edukacja	867 057	305 970	49 748	256 222	355 961	205 126
sektor publiczny	835 969	289 955	43 055	246 900	345 427	200 587
sektor prywatny	31 088	16 015	6 693	9 322	10 534	4 539
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	776 359	222 145	59 739	162 406	149 099	405 115
sektor publiczny	700 314	164 999	30 454	134 545	133 553	401 762
sektor prywatny	76 045	57 146	29 285	27 861	15 546	3 353

cd. tabl. 5

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego w podmiotach zatrudniających				
		razem	do 49 osób		50-249 osób	powyżej 249 osób
			z tego			
			do 9	10 - 49		
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	260 027	138 732	60 597	78 135	82 070	39 225
sektor publiczny	133 203	56 300	12 125	44 175	56 542	20 361
sektor prywatny	126 824	82 432	48 472	33 960	25 528	18 864
Sektor rynkowy (sekcje C – K oraz O)	6 413 570	2 532 445	1 272 170	1 260 275	1 492 513	2 388 612
sektor publiczny	1 455 081	172 327	30 507	141 820	285 337	997 417
sektor prywatny	4 958 489	2 360 118	1 241 663	1 118 455	1 207 176	1 391 195
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L, M, N)	2 151 338	624 688	114 731	509 957	718 336	808 314
sektor publiczny	2 043 509	550 946	78 411	472 535	692 141	800 422
sektor prywatny	107 829	73 742	36 320	37 422	26 195	7 892

Tablica 6. Wartość dodana brutto wytworzona w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 2001 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem PKB	Wartość dodana brutto ogółem	Wartość dodana wytworzona przez przedsiębiorstwa*	W tym wartość dodana brutto z tego przedsiębiorstwa															
				male (0-49 zatrud.)				w tym do 9 zatrud.				średnie (50-249 zatrud.)				duże (pow. 249 zatrud.)			
				z tego		z tego		z tego		z tego		z tego		z tego		z tego			
				razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny				
Ogółem	750 785,9	657 843,5	517 172,2	299 671,1	2 559,4	297 111,7	235 046,1	282,0	234 764,1	10 100,1	57 305,0	150 096,0	60 907,6	89 188,4					
Ogółem bez sekcji A i B	633 481,7	512 193,4	512 193,4	297 453,0	2 495,1	294 957,9	234 043,4	281,7	233 761,7	9 732,9	56 797,4	148 210,1	59 220,6	88 989,5					
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	24 458,5	4 775,8	4 775,8	2 082,1	62,2	2 019,9	912,1	0,0	912,1	361,9	497,9	1 833,9	1 635,0	198,9					
B. Rybołówstwo i rybactwo	203,3	203,0	203,0	136,0	2,1	133,9	90,6	0,3	90,3	5,3	9,7	52,0	52,0	0,0					
C+D+E. Przemysł	158 205,0	157 535,5	157 535,5	39 307,7	926,5	38 381,2	19 648,2	0,0	19 648,2	3 736,2	23 351,5	91 138,1	39 056,6	52 081,5					
C. Górniczo i kopalnictwo	15 911,7	15 911,4	15 911,4	254,9	17,0	237,9	101,7	0,0	101,7	236,0	457,9	14 962,6	12 980,4	1 982,2					
D. Przetwórstwo przemysłowe	118 005,1	117 945,7	117 945,7	37 757,5	277,6	37 479,9	19 162,7	0,0	19 162,7	1 345,6	22 410,5	56 432,1	7 363,6	49 068,5					
E. Wywarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	24 288,2	23 676,4	23 676,4	1 295,3	631,9	663,4	383,8	0,0	383,8	2 154,6	483,1	19 743,4	18 712,6	1 030,8					
F. Budownictwo	47 442,2	46 808,2	46 808,2	32 475,5	230,8	32 244,7	24 875,2	50,8	24 824,4	7 889,6	646,6	6 443,1	363,9	6 079,2					
G. Handel i naprawy	135 237,0	135 209,1	135 209,1	114 183,8	291,9	113 891,9	99 023,3	98,6	98 924,7	11 251,9	643,1	9 773,4	973,9	8 799,5					
H. Hotele i restauracje	8 365,9	7 896,1	7 896,1	6 058,8	62,2	5 996,6	4 036,1	6,7	4 029,4	558,4	106,4	1 278,9	150,6	1 128,3					
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	48 101,7	45 879,1	45 879,1	16 380,3	200,1	16 180,2	13 646,6	8,3	13 638,3	3 671,2	1 177,6	25 827,6	12 690,9	13 136,7					
J. Pośrednictwo finansowe	14 263,6	14 258,1	14 258,1	5 156,6	19,7	5 136,9	2 126,9	0,0	2 126,9	5 197,4	1 351,0	3 904,1	906,3	2 997,8					
K. Obsługa nieruchomości, firm, nauka	86 174,2	82 350,5	82 350,5	66 177,6	561,4	65 616,2	56 461,2	114,9	56 346,3	9 431,2	1 557,2	6 741,7	2 796,4	3 945,3					
L. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	46 567,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0					
M. Edukacja	33 518,9	2 725,8	2 725,8	2 531,4	8,4	2 523,0	979,7	0,0	979,7	153,1	11,3	41,3	3,6	37,7					
N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	27 015,6	4 247,1	4 247,1	3 539,0	19,5	3 519,5	2 785,6	0,0	2 785,6	339,5	65,0	368,6	237,0	131,6					
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	28 284,9	15 280,4	15 280,4	11 636,8	174,6	11 462,2	10 455,1	2,4	10 452,7	950,3	438,5	2 693,3	2 041,4	651,9					
P. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	5,5	5,5	5,5	5,5	0,0	5,5	5,5	0,0	5,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0					

* Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, komandytowo-akcyjne, partnerskie, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

Tablica 7. Wartość dodana brutto wytworzona w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 2002 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem PKB	W tym wartość dodana brutto z tego przedsiębiorstwa													
		Wartość dodana brutto ogółem						średnie (50-249 zatr.)						duże (pow. 249 zatr.)	
		z tego			w tym do 9 zatr.			razem			z tego			razem	
		razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny
Ogółem	771112,8	673575,1	532 902,6	313557,2	2 875,6	310681,6	250867,4	365,8	250501,6	63 174,4	9 639,2	53 535,2	156171	62 917,9	93 253,1
Ogółem bez sekcji A i B		652279,4	528 417,1	311651,9	2 819,2	308832,7	249945,9	364,9	249581	62 353,1	9 375,7	52 977,4	154412,1	61 389,1	93 023,0
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	21 102,3	4 300,1	1 776,5	53,3	1 223,2	831,8	0,0	831,8	0,0	810,3	257,7	552,6	1 713,3	1 483,2	230,1
B. Rybołówstwo i rybactwo	193,4	185,4	128,8	3,1	125,7	89,7	0,9	88,8	0,0	11,0	5,8	5,2	45,6	45,6	0,0
C+D+E. Przemysł	160878,2	143206,2	160 384,7	38 563,5	1 056,1	37 507,4	20 258,0	0,0	20 258,0	26 614,6	4 070,0	22 544,6	95 206,6	41 560,8	53 645,8
C. Górnictwo i kopalnictwo	15 338,1	15 338,0	366,4	36,9	329,5	107,3	0,0	107,3	0,0	840,8	255,8	585,0	14 130,8	11 716,4	2 414,4
D. Przetwórstwo przemysłowe	118632,2	118 582,1	36 910,4	469,7	36 440,7	19 731,1	0,0	19 731,1	0,0	23 397,5	1 980,1	21 417,4	58 274,2	8 721,4	49 552,8
E. Wytworzenie i zapatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	26 907,9	26 464,6	1 286,7	549,5	737,2	419,6	0,0	419,6	0,0	2 376,3	1 834,1	542,2	22 801,6	21 123,0	1 678,6
F. Budownictwo	44 244,1	43 577,0	32 344,2	172,2	32 172,0	24 460,9	53,0	24 407,9	5 786,2	5 786,2	509,2	5 277,0	5 446,6	345,3	5 101,3
G. Handel i naprawy**	143206,2	143 215,2	123017,1	258,9	122758,2	105571,9	118,1	105453,8	10 204,2	10 204,2	610,9	9 593,3	9 993,9	753,5	9 240,4
H. Hotele i restauracje	8 158,7	7 723,4	6 051,9	61,2	5 990,7	4 271,1	7,8	4 263,3	568,7	568,7	68,2	490,5	1 112,8	134,8	978,0
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	53 387,0	51 185,9	17 465,8	155,4	17 310,4	14 810,7	9,1	14 801,6	4 342,8	4 342,8	1 241,1	3 101,7	29 377,3	13 790,6	15 586,7
J. Pośrednictwo finansowe	11 092,2	11 063,9	4 898,1	13,1	4 885,0	2 825,8	0,0	2 825,8	3 012,4	3 012,4	376,2	2 636,2	3 153,4	61,4	3 092,0
K. Obsługa nieruchomości i firm; nauka	91 458,9	87 751,7	71 024,5	865,3	70 159,2	62 833,1	174,8	62 658,3	10 163,3	10 163,3	1 819,8	8 343,5	6 563,9	2 240,2	4 323,7
L. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	46 916,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
M. Edukacja	34 867,9	2 879,8	2 701,4	5,0	2 696,4	1 120,1	0,0	1 120,1	168,2	168,2	17,9	150,3	10,2	0,0	10,2

cd. tabl. 7

Wyszczególnienie	Ogółem PKB	W tym wartość dodana brutto z tego przedsiębiorstwa													
		Wartość dodana brutto ogółem	Wartość dodana wytworzona przez przedsiębiorstwa*	male (0-49 zatr.)			w tym do 9 zatr.			średnie (50-249 zatr.)			duże (pow. 249 zatr.)		
				razem	z tego publiczny	sektor prywatny	razem	z tego publiczny	sektor prywatny	razem	z tego publiczny	sektor prywatny	razem	z tego publiczny	sektor prywatny
N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna		27 548,6	4 462,5	20,1	3 643,3	2 927,9	0,0	2 927,9	97,4	327,1	374,6	232,4	142,2		
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna		30 515,9	16 167,3	211,9	11 704,4	10 860,7	2,1	10 858,6	565,0	513,2	3 172,8	2 270,1	902,7		
P. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników		5,7	5,7	0,0	5,7	5,7	0,0	5,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		

* Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, komandytowo-akcyjne, partnerskie, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

** Wartość dodana ogółem wytworzona w sekcji Handel i naprawy jest niższa niż wartość dodana wytworzona przez przedsiębiorstwa, ponieważ niektóre jednostki budżetowe zrealizowały w 2002 r. ujemną wartość dodaną brutto.

Tablica 8. Liczba przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10-49 osób	50-249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	40 033	24 651	12 659	2 723
sektor publiczny	3 633	1 271	1 678	684
sektor prywatny	36 400	23 380	10 981	2 039
C – Górnictwo i kopalnictwo	222	83	98	41
sektor publiczny	61	12	23	26
sektor prywatny	161	71	75	15
D – Przetwórstwo przemysłowe	13 527	6 369	5 680	1 478
sektor publiczny	897	212	454	231
sektor prywatny	12 630	6 157	5 226	1 247
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	855	303	402	150
sektor publiczny	683	219	327	137
sektor prywatny	172	84	75	13
F – Budownictwo	4 212	2 605	1 438	169
sektor publiczny	263	102	142	19
sektor prywatny	3 949	2 503	1 296	150
G – Handel i naprawy	12 546	9 723	2 540	283
sektor publiczny	200	109	70	21
sektor prywatny	12 346	9 614	2 470	262
H – Hotele i restauracje	x	399	153	x
sektor publiczny	x	40	20	x
sektor prywatny	x	359	133	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	1 795	1 050	536	209
sektor publiczny	411	85	196	130
sektor prywatny	1 384	965	340	79
J – Pośrednictwo finansowe	234	178	x	x
sektor publiczny	19	15	x	x
sektor prywatny	215	163	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	4 397	2 790	1 314	293
sektor publiczny	611	269	259	83
sektor prywatny	3 786	2 521	1 055	210
M – Edukacja	x	123	x	x
sektor publiczny	x	39	x	–
sektor prywatny	x	84	x	x
N – Ochrona zdrowia	710	537	146	27
sektor publiczny	68	25	26	17
sektor prywatny	642	512	120	10
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	805	491	281	33
sektor publiczny	304	144	147	13
sektor prywatny	501	347	134	20

Tablica 9. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	1 147 935,0	203 188,4	335 689,2	609 057,4
sektor publiczny	231 494,4	9 454,8	29 550,9	192 488,7
sektor prywatny	916 440,6	193 733,6	306 138,3	416 568,7
C – Górnictwo i kopalnictwo	26 796,3	1 444,4	1 840,0	23 511,9
sektor publiczny	19 867,5	1 188,8	397,1	18 281,6
sektor prywatny	6 928,8	255,6	1 442,9	5 230,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	418 560,3	35 273,1	113 898,2	269 389,0
sektor publiczny	51 673,0	1 455,2	9 147,6	41 070,2
sektor prywatny	366 887,3	33 817,9	104 750,6	228 318,8
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	93 062,4	2 041,4	7 529,0	83 492,0
sektor publiczny	86 494,6	1 531,6	6 085,3	78 877,7
sektor prywatny	6 567,8	509,8	1 443,7	4 614,3
F – Budownictwo	55 960,8	11 248,0	24 967,9	19 744,9
sektor publiczny	2 843,4	321,8	1 476,8	1 044,8
sektor prywatny	53 117,4	10 926,2	23 491,1	18 700,1
G – Handel i naprawy	382 457,2	121 615,0	142 239,2	118 603,0
sektor publiczny	22 738,7	2 555,0	5 238,6	14 945,1
sektor prywatny	359 718,5	119 060,0	137 000,6	103 657,9
H – Hotele i restauracje	x	816,3	1 149,0	x
sektor publiczny	x	81,1	142,8	x
sektor prywatny	x	735,2	1 006,2	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	83 097,5	7 303,3	11 698,0	64 096,2
sektor publiczny	30 536,7	482,8	2 658,9	27 395,0
sektor prywatny	52 560,8	6 820,5	9 039,1	36 701,2
J – Pośrednictwo finansowe	10 283,5	6 020,4	x	x
sektor publiczny	538,1	370,2	x	x
sektor prywatny	9 745,4	5 650,2	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	57 440,0	14 647,9	25 659,7	17 132,4
sektor publiczny	8 860,7	969,7	2 708,7	5 182,3
sektor prywatny	48 579,3	13 678,2	22 951,0	11 950,1
M – Edukacja	x	311,5	x	x
sektor publiczny	x	120,0	x	x
sektor prywatny	x	191,5	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	2 283,9	828,8	783,0	672,1
sektor publiczny	646,3	43,4	194,7	408,2
sektor prywatny	1 637,6	785,4	588,3	263,9
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	12 675,4	1 638,3	3 229,0	7 808,1
sektor publiczny	6 557,9	335,2	1 276,3	4 946,4
sektor prywatny	6 117,5	1 303,1	1 952,7	2 861,7

Tablica 10. Wynik finansowy brutto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	7 254,8	-72,6	4 631,0	2 696,4
sektor publiczny	-4 278,0	-570,3	-193,2	-3 514,5
sektor prywatny	11 532,8	497,7	4 824,2	6 210,9
C – Górnictwo i kopalnictwo	-149,3	-13,6	35,4	-171,1
sektor publiczny	-468,1	-7,8	34,2	-494,5
sektor prywatny	318,8	-5,8	1,2	323,4
D – Przetwórstwo przemysłowe	7 156,4	54,3	2 458,7	4 643,4
sektor publiczny	-3 087,3	-421,5	-303,1	-2 362,7
sektor prywatny	10 243,7	475,8	2 761,8	7 006,1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	939,1	46,9	77,7	814,5
sektor publiczny	600,0	4,8	61,6	533,6
sektor prywatny	339,1	42,1	16,1	280,9
F – Budownictwo	-630,2	-6,5	-348,5	-275,2
sektor publiczny	-188,5	-5,7	-67,5	-115,3
sektor prywatny	-441,7	-0,8	-281,0	-159,9
G – Handel i naprawy	1 952,7	1 346,0	1 264,8	-658,1
sektor publiczny	-905,2	-38,9	-7,7	-858,6
sektor prywatny	2 857,9	1 384,9	1 272,5	200,5
H – Hotele i restauracje	x	-66,0	-56,3	x
sektor publiczny	x	-4,8	-5,2	x
sektor prywatny	x	-61,2	-51,1	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	-4 061,9	-1 920,5	275,9	-2 417,3
sektor publiczny	-1 571,1	16,3	-12,3	-1 575,1
sektor prywatny	-2 490,8	-1 936,8	288,2	-842,2
J – Pośrednictwo finansowe	568,0	-63,3	x	x
sektor publiczny	352,4	-164,2	x	x
sektor prywatny	215,6	100,9	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	709,3	502,3	788,8	-581,8
sektor publiczny	513,9	9,8	89,0	415,1
sektor prywatny	195,4	492,5	699,8	-996,9
M – Edukacja	x	56,6	x	x
sektor publiczny	x	37,8	x	x
sektor prywatny	x	18,8	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	27,2	17,5	9,5	0,2
sektor publiczny	5,2	-0,3	-1,3	6,8
sektor prywatny	22,0	17,8	10,8	-6,6
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	661,9	-26,3	111,5	576,7
sektor publiczny	427,3	4,2	-19,1	442,2
sektor prywatny	234,6	-30,5	130,6	134,5

Tablica 11. Zysk brutto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10-49 osób	50-249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	44 555,9	7 597,7	13 479,0	23 479,2
sektor publiczny	6 186,0	317,3	934,8	4 933,9
sektor prywatny	38 369,9	7 280,4	12 544,2	18 545,3
C – Górnictwo i kopalnictwo	854,1	25,3	163,1	665,7
sektor publiczny	414,9	4,7	94,2	316,0
sektor prywatny	439,2	20,6	68,9	349,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	19 649,7	1 720,8	6 050,1	11 878,8
sektor publiczny	961,7	37,9	226,4	697,4
sektor prywatny	18 688,0	1 682,9	5 823,7	11 181,4
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 000,1	89,7	226,0	1 684,4
sektor publiczny	1 577,1	29,4	165,1	1 382,6
sektor prywatny	423,0	60,3	60,9	301,8
F – Budownictwo	1 929,4	547,1	1 012,7	369,6
sektor publiczny	58,7	16,5	34,0	8,2
sektor prywatny	1 870,7	530,6	978,7	361,4
G – Handel i naprawy	8 522,1	3 027,1	3 292,0	2 203,0
sektor publiczny	202,6	19,1	92,9	90,6
sektor prywatny	8 319,5	3 008,0	3 199,1	2 112,4
H – Hotele i restauracje	x	31,6	47,3	x
sektor publiczny	x	3,8	2,5	x
sektor prywatny	x	27,8	44,8	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	5 403,5	432,3	938,2	4 033,0
sektor publiczny	1 104,0	35,2	70,0	998,8
sektor prywatny	4 299,5	397,1	868,2	3 034,2
J – Pośrednictwo finansowe	1 165,0	271,3	x	x
sektor publiczny	528,2	11,6	x	x
sektor prywatny	636,8	259,7	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	3 698,0	1 239,1	1 265,0	1 193,9
sektor publiczny	748,5	102,4	160,0	486,1
sektor prywatny	2 949,5	1 136,7	1 105,0	707,8
M – Edukacja	x	61,7	x	x
sektor publiczny	x	38,3	x	x
sektor prywatny	x	23,4	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	78,0	36,6	28,2	13,2
sektor publiczny	12,7	0,6	2,9	9,2
sektor prywatny	65,3	36,0	25,3	4,0
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	908,3	115,1	201,0	592,2
sektor publiczny	503,5	17,8	43,5	442,2
sektor prywatny	404,8	97,3	157,5	150,0

Tablica 12. Strata brutto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	37 300,1	7 669,5	8 847,9	20 782,7
sektor publiczny	10 463,4	887,1	1 127,9	8 448,4
sektor prywatny	26 836,7	6 782,4	7 720,0	12 334,3
C – Górnictwo i kopalnictwo	1 003,5	38,9	127,7	836,9
sektor publiczny	883,1	12,5	60,0	810,6
sektor prywatny	120,4	26,4	67,7	26,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	12 493,2	1 666,4	3 591,4	7 235,4
sektor publiczny	4 048,9	459,3	529,5	3 060,1
sektor prywatny	8 444,3	1 207,1	3 061,9	4 175,3
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 061,0	42,8	148,3	869,9
sektor publiczny	977,1	24,6	103,5	849,0
sektor prywatny	83,9	18,2	44,8	20,9
F – Budownictwo	2 559,5	553,5	1 361,2	644,8
sektor publiczny	247,2	22,2	101,5	123,5
sektor prywatny	2 312,3	531,3	1 259,7	521,3
G – Handel i naprawy	6 569,4	1 681,0	2 027,2	2 861,2
sektor publiczny	1 107,8	57,9	100,6	949,3
sektor prywatny	5 461,6	1 623,1	1 926,6	1 911,9
H – Hotele i restauracje	x	97,5	103,4	x
sektor publiczny	x	8,5	7,6	x
sektor prywatny	x	89,0	95,8	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	9 465,3	2 352,7	662,3	6 450,3
sektor publiczny	2 675,1	18,9	82,3	2 573,9
sektor prywatny	6 790,2	2 333,8	580,0	3 876,4
J – Pośrednictwo finansowe	597,1	334,6	x	x
sektor publiczny	175,8	175,8	x	x
sektor prywatny	421,3	158,8	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	2 988,8	736,7	476,4	1 775,7
sektor publiczny	234,6	92,5	71,1	71,0
sektor prywatny	2 754,2	644,2	405,3	1 704,7
M – Edukacja	x	5,0	x	x
sektor publiczny	x	0,4	x	x
sektor prywatny	x	4,6	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	50,7	19,1	18,6	13,0
sektor publiczny	7,4	0,9	4,1	2,4
sektor prywatny	43,3	18,2	14,5	10,6
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	246,3	141,3	89,5	15,5
sektor publiczny	76,2	13,6	62,6	0,0
sektor prywatny	170,1	127,7	26,9	15,5

Tablica 13. Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego brutto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	10 002,3	1 357,8	2 893,7	5 750,8
sektor publiczny	1 950,0	57,9	202,3	1 689,8
sektor prywatny	8 052,3	1 299,9	2 691,4	4 061,0
C – Górnictwo i kopalnictwo	196,0	5,6	16,4	174,0
sektor publiczny	118,2	0,7	0,7	116,8
sektor prywatny	77,8	4,9	15,7	57,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	4 082,3	295,1	1 139,1	2 648,1
sektor publiczny	224,9	8,8	37,2	178,9
sektor prywatny	3 857,4	286,3	1 101,9	2 469,2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	613,2	9,5	61,3	542,4
sektor publiczny	560,5	7,3	57,2	496,0
sektor prywatny	52,7	2,2	4,1	46,4
F – Budownictwo	422,8	93,3	243,7	85,8
sektor publiczny	15,4	2,9	8,1	4,4
sektor prywatny	407,4	90,4	235,6	81,4
G – Handel i naprawy	1 726,8	538,7	751,7	436,4
sektor publiczny	66,2	1,7	25,2	39,3
sektor prywatny	1 660,6	537,0	726,5	397,1
H – Hotele i restauracje	x	4,6	14,4	x
sektor publiczny	x	1,1	1,1	x
sektor prywatny	x	3,5	13,3	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	1 441,1	121,2	256,9	1 063,0
sektor publiczny	385,7	6,6	21,7	357,4
sektor prywatny	1 055,4	114,6	235,2	705,6
J – Pośrednictwo finansowe	214,5	66,3	x	x
sektor publiczny	23,6	-0,8	x	x
sektor prywatny	190,9	67,1	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	885,0	186,1	285,8	413,1
sektor publiczny	324,2	23,6	26,5	274,1
sektor prywatny	560,8	162,5	259,3	139,0
M – Edukacja	x	3,1	x	x
sektor publiczny	x	0,7	x	x
sektor prywatny	x	2,4	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	19,1	8,6	6,1	4,4
sektor publiczny	5,1	0,3	1,0	3,8
sektor prywatny	14,0	8,3	5,1	0,6
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	323,6	25,7	55,9	242,0
sektor publiczny	221,6	5,0	15,2	201,4
sektor prywatny	102,0	20,7	40,7	40,6

Tablica 14. Podatek dochodowy od osób prawnych lub fizycznych w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	9 416,3	1 313,7	2 846,9	5 255,7
sektor publiczny	1 451,9	50,0	187,7	1 214,2
sektor prywatny	7 964,4	1 263,7	2 659,2	4 041,5
C – Górnictwo i kopalnictwo	169,7	5,0	16,2	148,5
sektor publiczny	92,0	0,1	0,6	91,3
sektor prywatny	77,7	4,9	15,6	57,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	4 001,1	287,1	1 116,8	2 597,2
sektor publiczny	173,9	6,5	31,2	136,2
sektor prywatny	3 827,2	280,6	1 085,6	2 461,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	528,5	8,9	60,0	459,6
sektor publiczny	476,3	7,2	55,9	413,2
sektor prywatny	52,2	1,7	4,1	46,4
F – Budownictwo	404,2	88,9	238,4	76,9
sektor publiczny	13,9	2,7	7,1	4,1
sektor prywatny	390,3	86,2	231,3	72,8
G – Handel i naprawy	1 697,5	523,5	744,6	429,4
sektor publiczny	56,7	0,9	22,7	33,1
sektor prywatny	1 640,8	522,6	721,9	396,3
H – Hotele i restauracje	x	4,4	13,9	x
sektor publiczny	x	1,1	1,0	x
sektor prywatny	x	3,3	12,9	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	1 383,5	120,1	254,7	1 008,7
sektor publiczny	330,4	6,3	20,8	303,3
sektor prywatny	1 053,1	113,8	233,9	705,4
J – Pośrednictwo finansowe	206,8	60,9	x	x
sektor publiczny	20,9	-1,2	x	x
sektor prywatny	185,9	62,1	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	639,1	178,2	278,2	182,7
sektor publiczny	89,9	20,8	24,0	45,1
sektor prywatny	549,2	157,4	254,2	137,6
M – Edukacja	x	2,7	x	x
sektor publiczny	x	0,3	x	x
sektor prywatny	x	2,4	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	17,7	8,3	6,0	3,4
sektor publiczny	4,0	0,3	0,9	2,8
sektor prywatny	13,7	8,0	5,1	0,6
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	291,7	25,7	55,6	210,4
sektor publiczny	189,9	5,0	14,9	170,0
sektor prywatny	101,8	20,7	40,7	40,4

Tablica 15. Wynik finansowy netto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	-2 747,3	-1 430,3	1 737,3	-3 054,3
sektor publiczny	-6 227,9	-628,2	-395,5	-5 204,2
sektor prywatny	3 480,6	-802,1	2 132,8	2 149,9
C – Górnictwo i kopalnictwo	-345,5	-19,3	19,0	-345,2
sektor publiczny	-586,4	-8,6	33,5	-611,3
sektor prywatny	240,9	-10,7	-14,5	266,1
D – Przetwórstwo przemysłowe	3 074,2	-240,8	1 319,6	1 995,4
sektor publiczny	-3 312,2	-430,3	-340,3	-2 541,6
sektor prywatny	6 386,4	189,5	1 659,9	4 537,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	325,9	37,4	16,4	272,1
sektor publiczny	39,5	-2,5	4,4	37,6
sektor prywatny	286,4	39,9	12,0	234,5
F – Budownictwo	-1 053,0	-99,8	-592,2	-361,0
sektor publiczny	-203,9	-8,6	-75,6	-119,7
sektor prywatny	-849,1	-91,2	-516,6	-241,3
G – Handel i naprawy	225,8	807,3	513,1	-1 094,6
sektor publiczny	-971,5	-40,6	-32,9	-898,0
sektor prywatny	1 197,3	847,9	546,0	-196,6
H – Hotele i restauracje	x	-70,6	-70,7	x
sektor publiczny	x	-5,9	-6,3	x
sektor prywatny	x	-64,7	-64,4	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	-5 503,0	-2 041,7	19,0	-3 480,3
sektor publiczny	-1 956,9	9,6	-34,0	-1 932,5
sektor prywatny	-3 546,1	-2 051,3	53,0	-1 547,8
J – Pośrednictwo finansowe	353,6	-129,5	x	x
sektor publiczny	328,9	-163,4	x	x
sektor prywatny	24,7	33,9	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	-175,8	316,2	502,9	-994,9
sektor publiczny	189,7	-13,7	62,4	141,0
sektor prywatny	-365,5	329,9	440,5	-1 135,9
M – Edukacja	x	53,5	x	x
sektor publiczny	x	37,2	x	x
sektor prywatny	x	16,3	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	8,1	9,0	3,3	-4,2
sektor publiczny	0,1	-0,6	-2,3	3,0
sektor prywatny	8,0	9,6	5,6	-7,2
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	338,1	-52,0	55,5	334,6
sektor publiczny	205,7	-0,8	-34,3	240,8
sektor prywatny	132,4	-51,2	89,8	93,8

Tablica 16. Zysk netto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	33 892,1	6 254,0	10 528,9	17 109,2
sektor publiczny	4 168,0	257,9	727,5	3 182,6
sektor prywatny	29 724,1	5 996,1	9 801,4	13 926,6
C – Górnictwo i kopalnictwo	654,9	19,9	143,9	491,1
sektor publiczny	300,4	3,9	93,1	203,4
sektor prywatny	354,5	16,0	50,8	287,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	15 350,5	1 415,1	4 884,3	9 051,1
sektor publiczny	678,9	29,3	186,2	463,4
sektor prywatny	14 671,6	1 385,8	4 698,1	8 587,7
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 357,4	80,2	159,7	1 117,5
sektor publiczny	994,5	22,6	108,3	863,6
sektor prywatny	362,9	57,6	51,4	253,9
F – Budownictwo	1 477,1	450,5	762,3	264,3
sektor publiczny	45,0	13,7	25,3	6,0
sektor prywatny	1 432,1	436,8	737,0	258,3
G – Handel i naprawy	6 658,7	2 479,8	2 522,7	1 656,2
sektor publiczny	132,6	15,0	67,5	50,1
sektor prywatny	6 526,1	2 464,8	2 455,2	1 606,1
H – Hotele i restauracje	x	26,8	34,0	x
sektor publiczny	x	2,6	1,5	x
sektor prywatny	x	24,2	32,5	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	3 708,9	359,3	684,3	2 665,3
sektor publiczny	723,8	29,0	50,7	644,1
sektor prywatny	2 985,1	330,3	633,6	2 021,2
J – Pośrednictwo finansowe	970,2	205,5	x	x
sektor publiczny	503,6	11,4	x	x
sektor prywatny	466,6	194,1	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	2 799,3	1 041,2	958,7	799,4
sektor publiczny	430,0	79,5	129,8	220,7
sektor prywatny	2 369,3	961,7	828,9	578,7
M – Edukacja	x	58,6	x	x
sektor publiczny	x	37,6	x	x
sektor prywatny	x	21,0	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	59,1	28,3	22,0	8,8
sektor publiczny	7,6	0,4	1,8	5,4
sektor prywatny	51,5	27,9	20,2	3,4
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	584,2	88,8	144,9	350,5
sektor publiczny	282,0	12,9	28,3	240,8
sektor prywatny	302,2	75,9	116,6	109,7

Tablica 17. Strata netto w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	36 638,9	7 684,0	8 791,5	20 163,4
sektor publiczny	10 395,6	885,9	1 122,9	8 386,8
sektor prywatny	26 243,3	6 798,1	7 668,6	11 776,6
C – Górnictwo i kopalnictwo	1 000,3	39,2	124,9	836,2
sektor publiczny	886,9	12,5	59,7	814,7
sektor prywatny	113,4	26,7	65,2	21,5
D – Przetwórstwo przemysłowe	12 276,4	1 655,8	3 564,8	7 055,8
sektor publiczny	3 991,2	459,6	526,6	3 005,0
sektor prywatny	8 285,2	1 196,2	3 038,2	4 050,8
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 031,5	42,8	143,3	845,4
sektor publiczny	954,9	25,1	103,8	826,0
sektor prywatny	76,6	17,7	39,5	19,4
F – Budownictwo	2 530,1	550,3	1 354,5	625,3
sektor publiczny	248,9	22,3	100,9	125,7
sektor prywatny	2 281,2	528,0	1 253,6	499,6
G – Handel i naprawy	6 432,9	1 672,5	2 009,6	2 750,8
sektor publiczny	1 104,1	55,6	100,4	948,1
sektor prywatny	5 328,8	1 616,9	1 909,2	1 802,7
H – Hotele i restauracje	x	97,4	104,7	x
sektor publiczny	x	8,5	7,8	x
sektor prywatny	x	88,9	96,9	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	9 211,7	2 400,9	665,2	6 145,6
sektor publiczny	2 680,5	19,3	84,6	2 576,6
sektor prywatny	6 531,2	2 381,6	580,6	3 569,0
J – Pośrednictwo finansowe	616,7	335,1	x	x
sektor publiczny	174,8	174,8	x	x
sektor prywatny	441,9	160,3	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	2 975,0	724,9	455,8	1 794,3
sektor publiczny	240,3	93,2	67,4	79,7
sektor prywatny	2 734,7	631,7	388,4	1 714,6
M – Edukacja	x	5,1	x	x
sektor publiczny	x	0,4	x	x
sektor prywatny	x	4,7	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	50,9	19,2	18,7	13,0
sektor publiczny	7,4	0,9	4,1	2,4
sektor prywatny	43,5	18,3	14,6	10,6
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	246,1	140,8	89,4	15,9
sektor publiczny	76,4	13,7	62,7	0,0
sektor prywatny	169,7	127,1	26,7	15,9

Tablica 18. Zobowiązania długoterminowe w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	158 464,9	24 875,0	32 386,3	101 203,6
sektor publiczny	44 781,4	935,0	1 893,4	41 953,0
sektor prywatny	113 683,5	23 940,0	30 492,9	59 250,6
C – Górnictwo i kopalnictwo	3 339,3	63,6	181,1	3 094,6
sektor publiczny	1 814,8	0,5	61,6	1 752,7
sektor prywatny	1 524,5	63,1	119,5	1 341,9
D – Przetwórstwo przemysłowe	33 589,6	2 605,9	9 261,2	21 722,5
sektor publiczny	3 850,6	72,5	327,6	3 450,5
sektor prywatny	29 739,0	2 533,4	8 933,6	18 272,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	21 404,6	695,5	665,5	20 043,6
sektor publiczny	20 315,2	121,2	417,8	19 776,2
sektor prywatny	1 089,4	574,3	247,7	267,4
F – Budownictwo	4 573,2	3 290,7	932,9	349,6
sektor publiczny	405,0	144,0	174,4	86,6
sektor prywatny	4 168,2	3 146,7	758,5	263,0
G – Handel i naprawy	16 505,1	4 626,8	5 328,9	6 549,4
sektor publiczny	567,9	4,6	97,6	465,7
sektor prywatny	15 937,2	4 622,2	5 231,3	6 083,7
H – Hotele i restauracje	x	232,4	606,7	x
sektor publiczny	x	5,8	30,3	x
sektor prywatny	x	226,6	576,4	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	50 861,7	551,4	5 797,2	44 513,1
sektor publiczny	15 901,5	11,4	147,9	15 742,2
sektor prywatny	34 960,2	540,0	5 649,3	28 770,9
J – Pośrednictwo finansowe	8 219,3	3 515,3	x	x
sektor publiczny	449,5	34,6	x	x
sektor prywatny	7 769,8	3 480,7	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	17 405,3	8 783,6	5 714,2	2 907,5
sektor publiczny	1 124,6	481,2	404,7	238,7
sektor prywatny	16 280,7	8 302,4	5 309,5	2 668,8
M – Edukacja	x	27,7	x	x
sektor publiczny	x	3,6	x	x
sektor prywatny	x	24,1	x	x
N – Ochrona zdrowia	161,5	64,7	54,4	42,4
sektor publiczny	9,3	0,6	2,0	6,7
sektor prywatny	152,2	64,1	52,4	35,7
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	1 177,8	417,4	435,7	324,7
sektor publiczny	297,5	55,0	228,0	14,5
sektor prywatny	880,3	362,4	207,7	310,2

Tablica 19. Zobowiązania krótkoterminowe w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób (w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		10–49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	344 139,0	60 492,0	93 199,2	190 447,8
sektor publiczny	89 620,8	5 482,4	10 112,3	74 026,1
sektor prywatny	254 518,2	55 009,6	83 086,9	116 421,7
C – Górnictwo i kopalnictwo	23 611,3	739,0	1 128,5	21 743,8
sektor publiczny	21 411,6	604,6	678,1	20 128,9
sektor prywatny	2 199,7	134,4	450,4	1 614,9
D – Przetwórstwo przemysłowe	130 737,2	13 217,9	34 979,0	82 540,3
sektor publiczny	23 978,0	2 889,3	4 508,8	16 579,9
sektor prywatny	106 759,2	10 328,6	30 470,2	65 960,4
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	21 561,0	612,6	2 033,6	18 914,8
sektor publiczny	19 766,0	316,6	1 607,7	17 841,7
sektor prywatny	1 795,0	296,0	425,9	1 073,1
F – Budownictwo	19 120,2	4 243,8	8 143,6	6 732,8
sektor publiczny	1 155,3	93,4	490,3	571,6
sektor prywatny	17 964,9	4 150,4	7 653,3	6 161,2
G – Handel i naprawy	85 545,9	27 922,8	31 117,0	26 506,1
sektor publiczny	5 197,8	597,8	1 077,7	3 522,3
sektor prywatny	80 348,1	27 325,0	30 039,3	22 983,8
H – Hotele i restauracje	x	249,0	301,6	x
sektor publiczny	x	11,4	24,0	x
sektor prywatny	x	237,6	277,6	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	31 644,8	1 623,5	3 928,8	26 092,5
sektor publiczny	14 042,8	217,4	544,8	13 280,6
sektor prywatny	17 602,0	1 406,1	3 384,0	12 811,9
J – Pośrednictwo finansowe	8 679,4	4 899,5	x	x
sektor publiczny	684,3	224,0	x	x
sektor prywatny	7 995,1	4 675,5	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	19 571,4	6 236,8	7 914,2	5 420,4
sektor publiczny	2 471,7	439,2	915,8	1 116,7
sektor prywatny	17 099,7	5 797,6	6 998,4	4 303,7
M – Edukacja	x	32,7	x	x
sektor publiczny	x	7,2	x	x
sektor prywatny	x	25,5	x	x
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	426,3	160,2	147,4	118,7
sektor publiczny	113,7	7,5	39,8	66,4
sektor prywatny	312,6	152,7	107,6	52,3
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	1 990,1	554,2	601,6	834,3
sektor publiczny	693,7	74,0	194,7	425,0
sektor prywatny	1 296,4	480,2	406,9	409,3

Tablica 20. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w 2002 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Gospodarka narodowa ogółem	W tym przedsiębiorstwa				powyżej 249 osób
		Ogółem	o liczbie zatrudnionych			
			do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	
Ogółem	106 987 974	72 229 054	18 260 076	9 889 780	13 352 774	40 616 204
w tym: budynki i budowle	56 857 485	28 857 143	9 337 468	4 708 882	5 803 743	13 715 932
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	38 124 228	33 908 855	4 270 652	2 076 333	5 684 730	23 965 377
w tym zespoły komputerowe	3 581 033	3 200 034	216 093	11 853	511 614	2 472 327
środki transportu	10 702 685	8 390 980	4 446 407	3 091 011	1 690 250	2 254 323
C – Górnictwo i kopalnictwo	2 307 963	2 247 963	43 647	17 301	92 487	2 111 829
w tym: budynki i budowle	1 006 390	1 006 390	6 810	1 478	30 975	968 605
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1 190 750	1 160 750	30 151	10 473	57 359	1 073 240
w tym zespoły komputerowe	37 013	37 013	1 380	12	1 292	34 341
środki transportu	100 571	70 571	5 820	5 022	3 368	61 383
D – Przetwórstwo przemysłowe	23 068 040	21 629 921	2 795 856	988 021	4 960 999	13 873 066
w tym: budynki i budowle	5 846 780	5 843 552	1 002 297	332 660	1 551 253	3 290 002
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	15 241 128	14 037 398	1 195 049	374 002	3 007 526	9 834 823
w tym zespoły komputerowe	480 901	480 857	38 652	1 509	104 053	338 152
środki transportu	1 620 689	1 389 529	573 419	289 585	342 544	473 566
E – Wywarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	9 245 665	7 936 023	368 773	246 507	817 295	6 749 955
w tym: budynki i budowle	5 128 261	3 886 050	259 890	193 505	444 485	3 181 675
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3 768 030	3 718 690	101 793	50 193	351 768	3 265 129
w tym zespoły komputerowe	149 145	141 948	1 768	13	16 653	123 527
środki transportu	102 408	93 639	5 771	2 730	15 569	72 299
F – Budownictwo	8 157 069	2 625 485	1 905 303	691 963	497 268	222 914
w tym: budynki i budowle	6 677 765	1 562 201	1 270 878	373 647	217 345	73 978
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	786 690	564 014	274 033	138 927	191 848	98 133
w tym zespoły komputerowe	72 728	35 353	10 616	322	11 361	13 376
środki transportu	489 891	367 912	252 429	179 207	73 841	41 642
G – Handel i naprawy	11 641 516	10 815 382	4 663 203	2 643 343	2 017 861	4 134 318
w tym: budynki i budowle	4 682 068	4 438 354	1 986 074	963 091	796 368	1 655 912
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 244 281	4 014 754	1 079 662	540 264	782 944	2 152 148
w tym zespoły komputerowe	452 238	451 776	59 470	1 793	110 648	281 658
środki transportu	2 624 915	2 272 375	1 576 849	1 138 584	423 002	272 524
H – Hotele i restauracje	1 104 358	881 393	337 288	196 393	204 003	340 102
w tym: budynki i budowle	733 189	588 898	213 227	122 730	148 258	227 413
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	289 115	223 110	77 175	39 533	42 395	103 540
w tym zespoły komputerowe	17 582	16 295	2 910	78	4 429	8 956
środki transportu	64 610	52 315	43 926	34 121	4 669	3 720

cd. tabl. 20.

Wyszczególnienie	Gospodarka narodowa ogółem	W tym przedsiębiorstwa				
		Ogółem	o liczbie zatrudnionych			
			do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	powyżej 249 osób
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	11 759 373 3 077 259 5 523 733 597 089 3 050 120	10 477 233 2 695 699 5 298 524 585 486 2 375 662	1 157 841 294 777 203 340 10 614 957 255	1 171 399 206 891 130 340 205 833 962	947 468 194 968 375 492 45 179 352 127	8 071 924 2 205 964 4 719 660 529 693 1 066 280
J – Pośrednictwo finansowe w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	4 334 818 1 263 860 2 180 658 1 039 475 881 650	3 252 088 761 451 1 830 397 1 039 475 651 590	616 413 142 035 220 020 29 980 252 595	201 805 31 966 99 781 1 567 69 874	528 280 72 222 164 371 65 028 290 811	2 107 385 547 194 1 446 006 944 487 108 184
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	21 754 491 18 246 223 2 155 634 242 348 1 275 694	9 077 917 6 445 364 1 724 335 231 094 835 716	5 033 722 3 653 337 734 582 39 122 611 049	3 108 568 2 174 915 517 195 1 618 407 193	2 382 939 1 845 560 391 855 92 056 117 553	1 661 256 946 467 597 898 99 916 107 114
L – Administracja publiczna i obrona narodowa w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	2 438 697 1 825 146 455 118 168 715 116 558	5 233 3 787 828 83 265	200 19 52 3 129	200 19 52 3 129	5 033 3 768 776 80 136	71 363 59 448 10 616 5 885 1 203
M – Edukacja w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	3 831 843 3 101 476 610 694 151 257 69 074	441 817 278 372 108 871 48 213 47 920	138 377 69 058 28 347 6 347 40 180	66 230 22 610 14 141 757 29 476	232 077 149 866 69 908 35 981 6 537	71 363 59 448 10 616 5 885 1 203
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	2 120 572 1 013 239 957 957 51 280 136 166	1 408 646 579 913 711 484 37 615 108 408	334 664 123 540 129 670 2 887 80 625	253 565 85 019 93 336 108 75 166	186 414 74 752 102 797 8 948 7 059	887 568 381 621 479 017 25 780 20 724
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	5 223 569 4 255 839 720 440 121 262 170 339	1 429 953 767 112 515 700 94 826 125 078	564 789 315 526 196 746 12 344 46 360	294 685 200 370 68 148 3 871 26 091	480 640 273 933 145 694 15 906 53 034	384 524 177 663 173 280 66 576 25 684

Tablica 21. Nakłady inwestycyjne w sektorze publicznym w 2002 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Gospodarka narodowa ogółem	W tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych				powyżej 249 osób
		Ogółem	w tym do			
			do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	
Ogółem	34 465 605	17 423 355	894 220	283 747	1 947 070	14 582 065
w tym: budynki i budowle	22 870 779	8 014 115	634 469	187 652	956 799	6 422 847
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	9 143 631	7 621 808	203 644	78 445	743 539	6 674 625
w tym zespoły komputerowe	1 136 696	755 697	18 090	1 412	73 581	664 026
środki transportu	1 889 677	1 457 404	49 885	17 096	233 137	1 174 382
C – Górnictwo i kopalnictwo	1 832 190	1 832 190	92	0	8 015	1 824 083
w tym: budynki i budowle	851 427	851 427	16	0	374	851 037
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	919 148	919 148	76	0	7 310	911 762
w tym zespoły komputerowe	22 996	22 996	73	0	297	22 526
środki transportu	58 207	58 207	0	0	294	57 913
D – Przetwórstwo przemysłowe	1 557 001	1 556 624	86 004	18 071	219 289	1 251 331
w tym: budynki i budowle	518 921	518 850	61 614	9 470	60 786	396 450
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	957 197	956 926	20 081	6 768	147 633	789 212
w tym zespoły komputerowe	38 247	38 203	1 230	319	7 788	29 185
środki transportu	35 274	35 240	3 676	1 641	8 627	22 937
E – Wytworzenie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	7 906 693	7 130 563	101 094	5 938	672 654	6 356 815
w tym: budynki i budowle	4 163 824	3 454 941	60 021	4 749	380 256	3 014 664
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3 406 459	3 357 257	38 493	1 133	275 469	3 043 295
w tym zespoły komputerowe	138 819	131 622	1 269	8	11 032	119 321
środki transportu	92 592	83 869	2 412	55	13 372	68 085
F – Budownictwo	5 515 622	187 480	86 577	26 490	71 800	29 103
w tym: budynki i budowle	5 268 113	154 002	79 974	22 576	55 744	18 284
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	146 348	25 168	4 803	2 492	11 690	8 675
w tym zespoły komputerowe	39 388	2 013	265	0	886	862
środki transportu	28 922	7 436	1 723	1 411	3 706	2 007
G – Handel i naprawy	222 310	182 725	15 088	1 819	52 922	114 715
w tym: budynki i budowle	107 832	70 880	4 465	774	26 776	39 654
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	84 093	81 948	8 414	406	14 702	58 832
w tym zespoły komputerowe	21 192	4 368	1	1	3 149	13 213
środki transportu	29 096	28 961	2 209	639	11 306	15 446
H – Hotele i restauracje	105 398	53 579	9 476	215	23 151	20 952
w tym: budynki i budowle	74 786	35 023	7 939	90	18 738	8 346
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	27 631	16 621	1 231	86	4 138	11 252
w tym zespoły komputerowe	4 109	2 822	104	0	379	2 339
środki transportu	1 769	1 097	226	39	266	605

cd. tabl. 21

Wyszczególnienie	Gospodarka narodowa ogółem	W tym przedsiębiorstwa				powyżej 249 osób
		o liczbie zatrudnionych				
		Ogółem	do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	3 441 827 1 514 559 633 238 61 144 1 277 416	2 811 069 1 133 575 608 637 49 541 1 053 156	109 440 60 547 37 929 739 10 901	81 738 46 513 29 972 0 123 573	218 892 65 127 29 972 5 272 123 573	2 482 737 1 007 901 540 736 43 530 918 682
J – Pośrednictwo finansowe w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	830 318 273 053 529 747 344 360 26 873	827 642 270 666 529 511 344 360 26 820	22 504 14 786 5 045 659 2 592	5 455 858 3 099 0 1 497	21 141 2 822 16 779 14 657 1 540	783 997 253 058 507 687 329 044 22 688
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	1 345 909 936 729 323 558 44 154 75 761	958 262 606 028 278 903 32 900 67 908	241 786 208 408 21 791 3 276 9 346	69 395 52 252 10 713 162 6 179	205 043 108 440 62 095 10 925 33 708	511 433 289 180 195 017 18 699 24 854
L – Administracja publiczna i obrona narodowa w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	2 423 148 1 813 861 453 873 168 635 113 892	99 0 35 3 64	35 0 35 0 0	0 0 0 0 0	64 0 0 0 64	
M – Edukacja w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	3 425 018 2 842 158 506 103 105 379 32 640	44 124 25 621 5 913 2 335 12 418	32 970 20 788 3 519 1 134 8 491	1 047 176 520 0 351	11 151 4 833 2 391 1 201 3 927	3 0 3 0 0
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	1 661 739 908 483 707 296 46 911 34 101	1 073 535 478 118 561 554 33 246 26 373	58 952 47 291 10 560 1 156 904	42 603 40 578 1 934 88 89	138 176 53 550 77 384 7 073 6 128	876 407 377 277 473 610 25 017 19 341
O – Pozostała działalność: usługa komunalna, społeczna i indywidualna w tym: budynki i budowle maszynny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	4 198 432 3 597 033 448 940 101 362 83 134	765 463 414 984 280 187 74 926 55 855	130 202 68 620 51 667 3 814 7 405	30 976 9 616 18 806 834 2 516	304 772 179 368 93 976 10 822 26 626	330 489 166 996 134 544 60 290 21 824

Tablica 22. Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w 2002 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Gospodarka narodowa ogółem	W tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych				powyżej 249 osób
		Ogółem	do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	
Ogółem	72 522 369	54 805 699	17 365 856	9 606 033	11 405 704	26 034 139
w tym: budynki i budowle	33 886 716	20 843 028	8 702 999	4 521 230	4 846 944	7 293 085
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	28 980 597	26 287 047	4 067 008	1 997 888	4 941 194	17 278 845
w tym zespoły komputerowe	2 444 337	2 444 337	198 003	10 441	438 033	1 808 301
środki transportu	8 813 008	6 933 576	4 396 522	3 073 915	1 079 941	1 079 941
C – Górnictwo i kopalnictwo	475 773	415 773	43 555	17 301	84 472	287 746
w tym: budynki i budowle	154 963	154 963	6 794	1 478	30 601	117 568
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	271 602	241 602	30 075	10 473	50 049	161 478
w tym zespoły komputerowe	14 017	14 017	1 307	12	895	11 815
środki transportu	42 364	12 364	5 820	5 022	3 074	3 470
D – Przemysłowe	21 511 039	20 073 297	2 709 852	979 950	4 741 710	12 621 735
w tym: budynki i budowle	5 327 859	5 324 702	940 683	323 190	1 490 467	2 893 552
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	14 283 931	13 080 472	1 174 968	367 234	2 859 893	9 045 611
w tym zespoły komputerowe	442 654	442 654	37 422	1 190	96 265	308 967
środki transportu	1 585 415	1 354 289	569 743	287 944	333 917	450 629
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 338 972	805 460	267 679	240 569	144 641	393 140
w tym: budynki i budowle	864 437	431 109	199 869	188 756	64 229	167 011
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	361 571	361 433	63 300	49 060	76 299	221 834
w tym zespoły komputerowe	10 326	10 326	499	5	5 621	4 206
środki transportu	9 816	9 770	3 359	2 675	2 197	4 214
F – Budownictwo	2 641 447	2 438 005	1 818 726	665 473	425 468	193 811
w tym: budynki i budowle	1 409 652	1 408 199	1 190 904	351 071	161 601	55 694
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	640 342	538 846	269 230	136 435	180 158	89 458
w tym zespoły komputerowe	33 340	33 340	10 351	322	10 475	12 514
środki transportu	460 969	360 476	250 706	177 796	70 135	39 635
G – Handel i naprawy	11 419 206	10 632 657	4 648 115	2 641 524	1 964 939	4 019 603
w tym: budynki i budowle	4 574 236	4 367 474	1 981 609	962 317	769 607	1 616 258
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 160 188	3 932 806	1 071 248	539 858	769 242	2 093 316
w tym zespoły komputerowe	431 046	431 046	55 102	1 792	107 499	268 445
środki transportu	2 595 819	2 243 414	1 574 640	1 137 945	411 696	257 078
H – Hotele i restauracje	998 960	827 814	327 812	196 178	180 852	319 150
w tym: budynki i budowle	658 403	553 875	205 288	122 640	129 520	219 067
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	261 484	206 489	75 944	39 447	36 257	92 288
w tym zespoły komputerowe	13 473	13 473	2 806	78	4 050	6 617
środki transportu	62 841	51 218	43 700	34 082	4 403	3 115

cd. tabl. 22

Wyszczególnienie	Gospodarka narodowa ogółem	W tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych				
		Ogółem	do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	powyżej 249 osób
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	8 317 546 1 562 700 4 890 495 535 945 1 772 704	7 666 164 1 562 124 4 689 887 535 945 1 322 506	1 348 401 234 230 165 443 9 875 946 354	1 089 661 160 378 97 852 205 831 283	728 576 129 831 345 520 39 907 228 554	5 589 187 1 198 063 4 178 924 486 163 147 598
J – Pośrednictwo finansowe w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	3 504 500 990 807 1 650 911 695 115 854 777	2 424 446 490 785 1 300 886 695 115 624 770	593 909 127 249 214 975 29 321 250 003	196 350 31 108 96 682 1 567 68 377	507 149 69 400 147 592 50 371 289 271	1 323 388 294 136 938 319 615 423 85 496
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	20 408 582 17 309 494 1 832 076 198 194 1 199 933	8 119 655 5 639 336 1 445 432 198 194 767 808	4 791 936 3 444 929 712 791 35 846 601 703	3 039 173 2 122 663 506 482 1 456 401 014	2 177 896 1 737 120 329 760 81 131 83 845	1 149 823 657 287 402 881 81 217 82 260
L – Administracja publiczna i obrona narodowa w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	15 549 11 285 1 245 80 2 666	5 134 3 787 793 201	165 19 17 0 129	4 969 3 768 776 80 72		
M – Edukacja w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	406 825 259 318 104 591 45 878 36 434	397 693 252 751 102 958 45 878 35 502	105 407 48 270 24 828 5 213 31 689	65 183 22 434 13 621 757 29 125	220 926 145 033 67 517 34 780 2 610	71 360 59 448 10 613 5 885 1 203
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	458 833 104 756 250 661 4 369 102 065	335 111 101 795 149 930 4 369 82 035	275 712 76 249 119 110 1 731 79 721	210 962 44 441 91 402 20 75 077	48 238 21 202 25 413 1 875 931	11 161 4 344 5 407 763 1 383
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia w tym zespoły komputerowe środki transportu	1 025 137 658 806 271 500 19 900 87 205	664 490 352 128 235 513 19 900 69 223	434 587 246 906 145 079 8 530 38 955	263 709 190 754 49 342 3 037 23 575	175 868 94 565 51 718 5 084 26 408	54 035 10 657 38 716 6 286 3 860

Tablica 23. Nakłady inwestycyjne w 2002r. w przedsiębiorstwach ogółem według źródeł finansowania (w tys. zł)

	Nakłady inwestycyjne ogółem	Z tego finansowane ze źródeł				Nakłady nie sfinansowane		
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	Środki bezzpośred. z zagranicy		w tym kredyt bankowy	Inne źródła razem
WYSZCZEGÓLNIENIE								
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 10 – 49 osób	62 361 472	43 679 296	1 124 621	7 863 808	4 535 336	2 525 872	1 192 936	3 965 475
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50 – 249 osób	8 364 319	5 752 936	106 136	1 326 934	838 333	591 361	131 220	208 760
c – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	13 344 653	10 227 026	217 007	1 738 885	612 204	327 909	281 482	268 049
	40 652 500	27 699 334	801 478	4 797 989	3 084 799	1 606 602	780 234	3 488 666
C – Górnictwo i kopalnictwo	2 140 790	1 876 239	10 673	58 639	597	434	4 662	189 980
a	26 744	23 293	0	2 314	0	0	1 041	96
b	94 303	78 314	215	12 650	597	434	0	2 527
c	2 019 743	1 774 632	10 458	43 675	0	0	3 621	187 357
D – Przetwórstwo przemysłowe	20 578 579	14 997 257	58 552	2 456 552	1 394 393	196 069	589 403	1 082 422
a	1 771 671	1 393 806	11 936	262 985	48 137	243	35 332	19 465
b	4 947 604	3 842 678	15 571	627 100	297 309	117 233	58 402	106 544
c	13 859 304	9 760 773	31 045	1 566 457	1 048 947	78 593	495 669	956 413
E – Wytworzenie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	8 322 204	5 423 423	48 342	1 436 699	420 898	401 517	199 041	793 801
a	116 650	61 294	181	8 021	21 573	14 277	12 484	13 097
b	885 944	709 483	16 691	91 284	15 530	5 115	2 594	50 362
c	7 319 610	4 652 646	31 470	1 337 394	383 795	382 125	183 963	730 342
F – Budownictwo	2 227 724	1 112 276	7 896	331 231	517 211	511 817	11 456	247 654
a	1 212 945	319 083	7 541	255 941	515 169	511 817	5 366	109 845
b	652 680	567 644	348	70 013	1 985	0	3 200	9 490
c	362 099	225 549	7	5 277	57	0	2 890	128 319
G – Handel i naprawy	7 982 347	6 556 976	10 551	828 951	492 334	15 688	48 301	45 234
a	2 069 642	1 553 010	4 104	331 200	161 595	4 880	9 799	9 934
b	2 035 307	1 680 798	4 155	217 041	78 300	10 106	32 373	22 635
c	3 877 398	3 323 168	2 292	280 710	252 439	702	6 124	12 665
H – Hotele i restauracje	699 774	542 015	2 271	113 963	17 455	10 600	19 945	4 125
a	125 404	70 587	1 993	50 184	0	0	1 576	1 064
b	261 100	184 526	238	40 502	17 416	10 600	15 691	2 727
c	313 270	286 902	40	23 277	39	0	2 678	334
I – Transport, gospod. magazynowa i łączność	9 352 495	4 708 064	223 084	1 623 801	1 312 155	1 146 124	37 135	1 448 256
a	283 385	214 326	5 895	50 045	3 506	942	5 919	3 694
b	849 955	619 115	20 768	132 763	10 947	0	17 161	49 201
c	8 219 155	3 874 623	196 421	1 440 993	1 297 702	1 145 182	14 055	1 395 361

cd. tabl. 23

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 10 – 49 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50 – 249 osób c – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Nakłady inwestycyjne ogółem	Z tego finansowane ze źródeł				Nakłady nie sfinansowane		
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	Środki bezpośred, z zagranicy		w tym kredyt bankowy	Inne źródła razem
J – Pośrednictwo finansowe	3 064 288	2 663 303	4 117	81 072	244 490	221 125	66 698	4 608
a	421 315	271 655	2 714	57 392	82 567	59 202	3 708	3 279
b	530 463	285 144	240	21 417	161 923	161 923	60 759	980
c	2 112 510	2 106 504	1 163	2 263	0	0	2 231	349
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	5 639 191	4 445 501	190 004	689 878	121 629	21 893	118 218	73 961
a	1 948 000	1 640 807	12 172	212 739	1 878	0	44 669	35 735
b	2 287 897	1 741 591	36 606	403 733	23 908	21 893	70 122	11 937
c	1 403 294	1 063 103	141 226	73 406	95 843	0	3 427	26 289
L – Administracja publiczna i obrona narodowa	461	356	0	105	0	0	0	0
a	200	200	0	0	0	0	0	0
b	261	156	0	105	0	0	0	0
M – Edukacja	367 024	267 688	4 589	92 760	12	0	597	1 378
a	68 786	56 231	309	11 064	12	0	187	983
b	229 985	144 099	4 280	81 123	0	0	264	219
c	68 253	67 358	0	573	0	0	146	176
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	1 111 743	527 676	402 643	48 807	9 690	605	66 642	56 285
a	81 725	54 328	7 628	12 023	2 888	0	2 268	2 590
b	183 073	115 758	35 026	17 099	825	605	9 510	4 855
c	846 945	357 590	359 989	19 685	5 977	0	54 864	48 840
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	874 852	558 522	161 899	101 350	4 472	0	30 838	17 771
a	237 852	94 316	51 663	73 016	1 008	0	8 871	8 978
b	386 081	257 720	82 869	24 055	3 464	0	11 401	6 572
c	250 919	206 486	27 367	4 279	0	0	10 566	2 221

Tablica 24. Nakłady inwestycyjne w 2002r. w przedsiębiorstwach publicznych według źródeł finansowania (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nakłady inwestycyjne ogółem	z tego finansowane ze źródeł					Nakłady nie sfinansowane
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	Środki bezzasad, z zagranicy	w tym kredyt bankowy	
a - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 10-49 osób	17 142 850	11 546 178	1 057 263	2 203 693	666 946	479 236	1 323 764
b - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób	612 728	334 504	86 108	123 204	21 991	14 277	18 666
c - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	1 948 973	1 402 766	187 533	219 699	23 158	1 245	40 872
OGÓŁEM	14 581 149	9 808 908	783 622	1 860 790	621 797	463 714	1 230 153
C - Górnictwo i kopalnictwo	1 598 099	1 438 815	10 458	7 060	434	434	137 711
a	156	156	0	0	0	0	0
b	8 425	4 746	0	3 245	434	434	0
c	1 589 518	1 433 913	10 458	3 815	0	0	137 711
D - Przetwórstwo przemysłowe	1 515 754	1 006 046	26 176	326 133	55 952	42 916	73 994
a	70 051	45 610	7 064	2 765	0	0	11 899
b	217 746	171 619	677	28 651	10 258	0	5 540
c	1 227 957	788 817	18 435	294 717	45 694	42 916	65 741
E - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	7 775 128	5 070 706	48 260	1 325 686	415 989	396 608	721 088
a	88 816	41 771	99	6 065	21 573	14 277	12 066
b	760 274	613 264	16 691	67 974	10 621	206	49 530
c	6 926 038	4 415 671	31 470	1 251 647	383 795	382 125	659 492
F - Budownictwo	295 457	120 458	6 701	53 117	0	0	113 925
a	60 214	21 047	6 694	31 093	0	0	867
b	55 514	32 821	0	21 824	0	0	126
c	179 729	66 590	7	200	0	0	112 932
G - Handel i naprawy	138 099	122 094	2 192	10 527	0	0	1 611
a	27 838	27 677	0	161	0	0	0
b	55 768	48 763	0	5 157	0	0	238
c	54 493	45 654	2 192	5 209	0	0	1 373
H - Hotele i restauracje	34 618	28 230	9	5 308	0	0	202
a	9 116	6 706	9	1 532	0	0	869
b	22 361	18 383	0	3 776	0	0	202
c	3 141	3 141	0	0	0	0	0
I - Transport, gospod. magazynowa i łączność	2 483 418	1 663 394	219 490	292 907	95 808	38 673	185 332
a	26 366	18 204	5 857	1 518	0	0	53
b	248 814	171 400	17 230	42 688	0	0	7 098
c	2 208 238	1 479 790	196 403	248 701	95 808	38 673	182 181

cd. tabl. 24

	Nakłady inwestycyjne ogółem	z tego finansowane ze źródeł					Nakłady nie sfinansowane
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	Środki bezpośred. z zagranicy	w tym kredyt bankowy	
WYSZCZEGÓLNIENIE							
a - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 10-49 osób	838 091	831 786	3 797	0	0	0	349
b - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób	19 788	17 074	2 714	0	0	0	0
c - przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	21 141	21 141	0	0	0	0	0
	797 162	793 571	1 083	0	0	0	349
J - Pośrednictwo finansowe							
a	909 476	465 612	179 284	137 908	91 727	0	9 633
b	169 591	82 753	8 532	72 937	65	0	3 211
c	187 483	112 150	34 534	31 606	1 139	0	5 459
	552 402	270 709	136 218	33 365	90 523	0	963
K - Obsługa nieruchomości i firm; nauka							
a	99	44	0	55	0	0	0
b	35	35	0	0	0	0	0
	64	9	0	55	0	0	0
L - Administracja publiczna i obrona narodowa							
a	40 154	35 592	2 813	1 500	0	0	0
b	29 083	27 330	4	1 500	0	0	0
	11 071	8 262	2 809	0	0	0	0
M - Edukacja							
a	992 619	443 143	398 518	26 392	6 645	605	53 254
b	16 342	9 057	5 243	623	8	0	421
c	139 348	85 460	33 286	6 912	660	605	3 993
	836 929	348 626	359 989	18 857	5 977	0	48 840
O - Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna							
a	521 838	314 258	159 565	17 100	391	0	6 737
b	95 332	37 084	49 892	5 010	345	0	2 797
c	220 964	82 306	7 811	46	46	0	10 430
	205 542	162 426	27 367	4 279	0	0	10 560

Tablica 25. Nakłady inwestycyjne w 2002 r. w przedsiębiorstwach prywatnych według źródeł finansowania (w tys. zł)

	Nakłady inwestycyjne ogółem	z tego finansowane ze źródeł					Nakłady nie sfinansowane
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	Środki bezpośrednio z zagranicy	w tym kredyt bankowy	
WYSZCZEGÓLNIENIE							
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 10–49 osób	45 218 622	32 133 118	67 358	5 660 115	3 868 390	2 046 636	847 930
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób	7 751 591	5 418 432	20 028	1 203 730	816 342	577 084	102 965
c – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	11 395 680	8 824 260	29 474	1 519 186	589 046	326 664	240 610
	26 071 351	17 890 426	17 856	2 937 199	2 463 002	1 142 888	504 355
C – Górnictwo i kopalnictwo	542 691	437 424	215	51 579	163	0	1 041
a	26 588	23 137	0	2 314	0	0	1 041
b	85 878	73 568	215	9 405	163	0	2 527
c	430 225	340 719	0	39 860	0	0	49 646
D – Przetwórstwo przemysłowe	19 062 825	13 991 211	32 376	2 130 419	1 338 441	153 153	561 950
a	1 701 620	1 348 196	4 872	260 230	48 137	243	23 433
b	4 729 858	3 671 059	14 894	598 449	287 051	117 233	57 401
c	12 631 347	8 971 956	12 610	1 271 740	1 003 253	35 677	481 116
E – Wytworzenie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	547 076	352 717	82	111 013	4 909	4 909	5 642
a	27 834	19 523	82	1 956	0	0	5 242
b	125 670	96 219	0	23 310	4 909	4 909	400
c	393 572	236 975	0	85 747	0	0	70 850
F – Budownictwo	1 932 267	991 818	1 195	278 114	517 211	511 817	10 200
a	1 152 731	298 036	847	224 848	515 169	511 817	4 853
b	597 166	534 823	348	48 189	1 985	0	2 457
c	182 370	158 959	0	5 077	57	0	2 890
G – Handel i naprawy	7 844 248	6 434 882	8 359	818 424	492 334	15 688	46 626
a	2 041 804	1 525 333	4 104	331 039	161 595	4 880	9 799
b	1 979 539	1 632 035	4 155	211 884	78 300	10 106	30 768
c	3 822 905	3 277 514	100	275 501	252 439	702	6 059
H – Hotele i restauracje	665 156	513 785	2 262	108 655	17 455	10 600	19 076
a	116 288	63 881	1 984	48 652	0	0	707
b	238 739	166 143	238	36 726	17 416	10 600	15 691
c	310 129	283 761	40	23 277	39	0	2 678
I – Transport, gospod. magazynowa i łączność	6 869 077	3 038 670	3 594	1 330 894	1 216 347	1 107 451	20 648
a	257 019	196 122	38	48 527	3 506	942	5 185
b	601 141	447 715	3 538	90 075	10 947	0	6 763
c	6 010 917	2 394 833	18	1 192 292	1 201 894	1 106 509	8 700

cd. tabl. 25

	Nakłady inwestycyjne ogółem	z tego finansowane ze źródeł					Nakłady nie sfinansowane	
		Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki kredytowe	Środki bezpośred. z zagranicy	w tym kredyt bankowy		Inne źródła razem
WYSZCZEGÓLNIENIE								
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 10–49 osób	2 226 197	1 831 517	320	81 072	244 490	221 125	64 539	4 239
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób	4 729 715	3 979 889	10 720	551 970	29 902	21 893	108 585	48 649
c – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	1 778 409	1 558 054	3 640	139 802	1 813	0	41 458	33 642
J – Pośrednictwo finansowe	2 100 414	1 629 441	2 072	372 127	22 769	21 893	64 663	9 342
a	850 892	792 394	5 008	40 041	5 320	0	2 464	5 665
b								
c								
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka								
a	362	312	0	50	0	0	0	0
b	165	165	0	0	0	0	0	0
c	197	147	0	50	0	0	0	0
L – Administracja publiczna i obrona narodowa								
a	326 870	232 096	1 776	91 260	12	0	597	1 129
b	39 703	28 901	305	9 564	12	0	187	734
c	218 914	135 837	1 471	81 123	0	0	264	219
M – Edukacja	68 253	67 358	0	573	0	0	146	176
a	119 124	84 533	4 125	22 415	3 045	0	1 975	3 031
b	65 383	45 271	2 385	11 400	2 880	0	1 278	2 169
c	43 725	30 298	1 740	10 187	165	0	473	862
N – Ochrona zdrowia i opieka społeczna	10 016	8 964	0	828	0	0	224	0
a	353 014	244 264	2 334	84 250	4 081	0	7 051	11 034
b	142 520	57 232	1 771	68 006	663	0	6 074	8 774
c	165 117	142 972	563	16 244	3 418	0	971	949
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	45 377	44 060	0	0	0	0	6	1 311

Tablica 26. Nakłady na innowacje w 2002 r. według źródeł pozyskania środków (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Liczba przedsię- biorstw	Nakłady na innowacje				
		ogółem	z tego środki			
			własne	otrzymane z budżetu	pozyskane z zagranicy	kredyty bankowe
o g ó ł e m						
OGÓŁEM			9053042,3	140300,8	99546,4	3100639,0
a	3117	13848114,2	1672131,9	15402,7	10377,1	546218,8
b	2127	2482078,0	7380910,4	124898,1	89169,3	2554420,2
C – Górnictwo i kopalnictwo	49	320428,6	262637,9	1514,6	-	47275,2
a	25	37183,0	29320,2	159,4	-	7451,2
b	24	283245,6	233317,7	1355,2	-	39823,9
D - Przetwórstwo przemysłowe	2903	12270381,5	8118377,5	128990,5	91685,8	2596249,0
a	2007	2308652,6	1562008,6	12673,1	3931,0	501115,4
b	896	9961728,9	6556368,9	116317,4	87754,8	2095133,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	165	1257304,1	672026,9	9795,7	7860,6	457114,8
a	95	136242,4	80803,1	2570,2	6446,1	37652,1
b	70	1121061,7	591223,8	7225,5	1414,5	419462,7
sektor publiczny						
OGÓŁEM			1477224,6	100769,3	x	800306,2
a	561	2534066,0	116391,0	3544,1	x	185778,1
b	296	323978,4	1360833,6	97225,2	x	614528,1
C – Górnictwo i kopalnictwo	25	107087,3	103904,3	944,6	-	-
a	9	1235,7	1051,2	49,4	-	-
b	16	105851,6	102853,1	895,2	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	402	1444015,0	840565,6	90029,0	x	469310,3
a	215	264338,9	77445,1	924,5	x	176139,7
b	187	1179676,1	763120,5	89104,5	x	293170,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	134	982963,7	532754,7	9795,7	x	330995,9
a	72	58403,8	37894,7	2570,2	x	9638,4
b	62	924559,9	494860,0	7225,5	x	321357,5
sektor prywatny						
OGÓŁEM			7575817,7	39531,5	x	2300332,8
a	2556	11314048,2	1555740,9	11858,6	x	360440,7
b	1831	2158099,6	6020076,8	27672,9	x	1939892,1
C – Górnictwo i kopalnictwo	24	213341,3	158733,6	570,0	-	47275,2
a	16	35947,3	28269,0	110,0	-	7451,3
b	8	177394,0	130464,6	460,0	-	39823,9
D – Przetwórstwo przemysłowe	2501	10826366,5	7277811,9	38961,5	x	2126938,7
a	1792	2044313,7	1484563,5	11748,6	x	324975,7
b	709	8782052,8	5793248,4	27212,9	x	1801963,0
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	31	274340,4	139272,2	-	-	126118,9
a	23	77838,6	42908,4	-	-	28013,7
b	8	196501,8	96363,8	-	-	98105,2

Tablica. 27a. Nakłady na innowacje rozdysponowane w 2002 r. (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Nakłady poniesione na					
	Działalność badawczo-rozwojową	z tego		Zakup gotowej technologii w postaci dokumentacji i praw	Projektowanie przemysłowe i pozostałe przygotowania do innowacji	Oprogramowanie
		nakłady wewnętrzne	nakłady zewnętrzne			
OGÓŁEM	1286907,1	963999,4	322907,7	413473,9	218237,9	223394,8
a	158330,5	132232,8	26097,7	133522,4	62720,4	35525,7
b	1128576,6	831766,6	296810,0	279951,5	155517,5	187869,1
C – Górnictwo i kopalnictwo	16421,5	2279,9	14141,6	7190,5	965,0	2873,6
a	348,1	288,1	60,0	-	125,4	51,0
b	16073,4	1991,8	14081,6	7190,5	839,6	2822,6
D - Przetwórstwo przemysłowe	1243074,8	953261,0	289813,8	377092,7	204525,7	188764,3
a	157455,7	131676,4	25779,3	133466,5	62521,4	33199,0
b	1085619,1	821584,6	264034,5	243626,2	142004,3	155565,3
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	27410,8	8458,5	18952,3	29190,7	12747,2	31756,9
a	526,7	268,3	258,4	55,9	73,6	2275,7
b	26884,1	8190,2	18693,9	29134,8	12673,6	29481,2
OGÓŁEM	404173,0	347244,8	56928,2	125137,5	68366,2	40568,5
a	14345,6	12902,6	1443,0	54075,4	2500,0	2624,3
b	389827,4	334342,2	55485,2	71062,1	65866,2	37944,2
C – Górnictwo i kopalnictwo	6191,2	2030,5	4160,7	451,6	829,6	1704,6
a	69,4	69,4	-	-	-	13,0
b	6121,8	1961,1	4160,7	451,6	829,6	1691,6
D – Przetwórstwo przemysłowe	371402,2	337012,0	34390,2	98019,4	56377,7	8221,8
a	14226,2	12791,1	1435,1	54019,5	2483,1	1139,7
b	357176,0	324220,9	32955,1	43999,9	53894,6	7082,1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	26579,6	8202,3	18377,3	26666,5	11158,9	30642,1
a	50,0	42,1	7,9	55,9	16,9	1471,6
b	26529,6	8160,2	18369,4	26610,6	11142,0	29170,5
OGÓŁEM	882734,1	616754,6	265979,5	288336,4	149871,7	182826,3
a	143984,9	119330,2	24654,7	79447,0	60220,4	32901,4
b	738749,2	497424,4	241324,8	208889,4	89651,3	149924,9
C – Górnictwo i kopalnictwo	10230,3	249,4	9980,9	6738,9	135,4	1169,0
a	278,7	218,7	60,0	-	0,0	38,0
b	9951,6	30,7	9920,9	6738,9	149871,7	1131,0
D – Przetwórstwo przemysłowe	871672,6	616249,0	255423,6	279073,3	148148,0	180542,5
a	143229,5	118885,3	24344,2	79447,0	60038,3	32059,3
b	728443,1	497363,7	231079,4	199626,3	88109,7	148483,2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	831,2	256,2	575,0	2524,2	89833,4	1114,8
a	476,7	226,2	-231079,4	-	-88109,7	804,1
b	354,5	30,0	255423,6	2524,2	148148,0	310,7

Tablica. 27b. Nakłady na innowacje rozdysponowane w 2002 r. (w tys. zł) - dok.

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Nakłady inwestycyjne					
	na środki trwałe	z tego			Nakłady poniesione na	
		budynki i budowle oraz grunty	maszyny i urządzenia techniczne	środki transportu	w tym z importu	szkolenie personelu
o g ó ł e m						
OGÓŁEM	11470748,2	2778658,8	8692089,4	4494357,0	26609,0	208743,3
a	2065945,1	553279,7	1512665,4	526012,7	3527,1	22506,8
b	9404803,1	2225379,1	7179424,0	3968344,3	23081,9	186236,5
C – Górnictwo i kopalnictwo	292929,3	149435,1	143494,2	16474,6	10,5	38,2
a	36626,5	18188,6	18437,9	10725,0	7,0	25,0
b	256302,8	131246,5	125056,3	5749,6	3,5	13,2
D – Przetwórstwo przemysłowe	1002292,3	2261754,8	7761168,2	4330661,7	25449,1	208551,9
a	1896035,3	474420,0	1421615,3	512481,7	3494,1	22480,6
b	8126887,7	1787334,8	6339552,9	3818180,0	21955,0	186071,3
E – Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	1154895,9	367468,9	787427,0	147220,7	1149,4	153,2
a	133283,3	60671,1	72612,2	2806,0	26,0	1,2
b	1021612,6	306797,8	714814,8	144414,7	1123,4	152,0
sektor publiczny						
OGÓŁEM	1876294,5	488828,5	1387466,0	240090,1	2571,7	16954,6
a	244917,8	35510,3	209407,5	18915,3	173,6	5341,7
b	1631376,7	453318,2	1178058,5	221174,8	2398,1	11612,9
C – Górnictwo i kopalnictwo	97897,3	52118,3	45779,0	987,9	3,5	9,5
a	1153,3	124,0	1029,3	55,0	-	-
b	96744,0	51994,3	44749,7	932,9	3,5	9,5
D – Przetwórstwo przemysłowe	891618,2	182898,7	708719,5	119927,7	1583,8	16791,9
a	186966,7	6740,5	180226,2	18477,5	163,2	5340,5
b	704651,5	176158,2	528493,3	101450,2	1420,6	11451,4
E – Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	886779,0	253811,5	632967,5	119174,5	984,4	153,2
a	56797,8	28645,8	28152,0	382,8	10,4	1,2
b	829981,2	225165,7	604815,5	118791,7	974,0	152,0
sektor prywatny						
OGÓŁEM	9594453,7	2289830,3	7304623,4	4254266,9	24037,3	191788,7
a	1821027,3	517769,4	1303257,9	507097,4	3353,5	17165,1
b	7773426,4	1772060,9	6001365,5	3747169,5	20683,8	174623,6
C – Górnictwo i kopalnictwo	195032,0	97316,8	97715,2	15486,7	7,0	28,7
a	35473,2	18064,6	17408,6	10670,0	7,0	25,0
b	159558,8	79252,2	80306,6	4816,7	-	3,7
D – Przetwórstwo przemysłowe	9131304,8	2078856,1	7052448,7	4210734,0	23865,3	191760,0
a	1709068,6	467679,5	1241389,1	494004,2	3330,9	17140,1
b	7422236,2	1611176,6	5811059,6	3716729,8	20534,4	174619,9
E – Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	268116,9	113657,4	154459,5	28046,2	165,0	-
a	76485,5	32025,3	44460,2	2423,2	15,6	-
b	191631,4	81632,1	109999,3	25623,0	149,4	-

Tablica 28a. Przedsiębiorstwa, które zakupiły nowe technologie w 2002r., według krajów zakupu

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba przedsiębiorstw które zakupiły technologie	w tym:		Licencje						
		Polska	zagranica	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie	
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób	866	564	481	116	81	10	22	1	5	
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	443	286	222	59	31	5	8	-	2	
	423	278	259	57	50	5	14	1	3	
C – Górnictwo i kopalnictwo	12	11	2	5	-	-	-	-	-	
a	3	2	1	1	-	-	-	-	-	
b	9	9	1	4	-	-	-	-	-	
D – Przetwórstwo przemysłowe	789	496	461	87	77	10	19	1	4	
a	414	262	215	49	31	5	8	-	2	
b	375	234	246	38	46	5	11	1	2	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	65	57	18	24	4	-	3	-	1	
a	26	22	6	9	-	-	-	-	-	
b	39	35	12	15	4	-	3	-	1	
					sektor publiczny					
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	148	127	50	37	12	3	4	-	2	
a	46	40	9	12	1	1	-	-	1	
b	102	87	41	25	11	2	4	-	1	
C - Górnictwo i kopalnictwo	8	8	-	4	-	-	-	-	-	
a	1	1	-	1	-	-	-	-	-	
b	7	7	-	3	-	-	-	-	-	
D – Przetwórstwo przemysłowe	89	75	36	14	8	3	1	-	1	
a	25	22	5	5	1	1	-	-	1	
b	64	53	31	9	7	2	1	-	-	

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Liczba przedsiębiorstw które zakupiły technologie	w tym:		Licencje					
		Polska	zagranica	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	51	44	14	19	4	-	3	-	1
a	20	17	4	6	-	-	-	-	-
b	31	27	10	13	4	-	3	-	1
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	718	437	431	79	69	7	18	1	3
a	397	246	213	47	30	4	8	-	1
b	321	191	218	32	39	3	10	1	2
C – Górnictwo i kopalnictwo	4	3	2	1	-	-	-	-	-
a	2	1	1	-	-	-	-	-	-
b	2	2	1	1	-	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	700	421	425	73	69	7	18	1	3
a	389	240	210	44	30	4	8	-	1
b	311	181	215	29	39	3	10	1	2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	14	13	4	5	-	-	-	-	-
a	6	5	2	3	-	-	-	-	-
b	8	8	2	2	-	-	-	-	-

sektor prywatny

Tablica 28b. Przedsiębiorstwa, które zakupiły nowe technologie w 2002r., według krajów zakupu – c.d.

	Prace badawczo-rozwojowe					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50 - 249 osób	185	38	7	1		
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	84	12	3		1	
	101	26	4	1	1	
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)			ogółem			
a	6	1	-	-	-	-
b	1	1	-	-	-	-
	5	1	-	-	-	-
C – Górnictwo i kopalnictwo						
a	168	37	7	1	1	
b	81	12	3			
	87	25	4	1	1	
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	11	-	-	-	-	-
b	2	-	-	-	-	-
	9	-	-	-	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	48	2	1	-	-	-
b	11	-	-	-	-	-
	37	2	1	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)			sektor publiczny			
a	4	-	-	-	-	-
b	4	-	-	-	-	-
	8	-	-	-	-	-
C – Górnictwo i kopalnictwo						
a	37	2	1	-	-	-
b	11	-	-	-	-	-
	26	2	1	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	11	-	-	-	-	-
b	2	2	1	-	-	-
	13	4	2	-	-	-

	Prace badawczo-rozwojowe					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50 - 249 osób						
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób						
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	7	-	-	-	-	-
a						
b	7	-	-	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	137	36	6	1	1	-
a	73	12	3	-	-	-
b	64	24	3	1	1	-
C – Górnictwo i kopalnictwo	2	1	-	-	-	-
a	1	-	-	-	-	-
b	1	1	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	131	35	6	1	1	-
a	70	12	3	-	-	-
b	61	23	3	1	1	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4	-	-	-	-	-
a	2	-	-	-	-	-
b	2	-	-	-	-	-
			sektor prywatny			

Tablica 28c. Przedsiębiorstwa, które zakupiły nowe technologie w 2002 r., według krajów zakupu – c.d.

	Środki automatyzacji					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób						
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób						
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)			o g ó ł e m			
a	232	322	27	14	2	4
b	114	144	18	1	1	2
	118	178	9	13	1	2
C – Górnictwo i kopalnictwo						
a	6	1	-	-	-	-
b	6	1	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	204	312	26	14	2	4
b	103	138	18	1	1	2
	101	174	8	13	1	2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	22	9	1	-	-	-
b	11	5	-	-	-	-
	11	4	1	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)			sektor publiczny			
a	52	28	-	2	-	-
b	14	4	-	-	-	-
	38	24	-	2	-	-
C – Górnictwo i kopalnictwo						
a	5	-	-	-	-	-
b	5	-	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	31	21	-	2	-	-
b	5	1	-	-	-	-
	26	20	-	2	-	-

cd. tabl. 28c.

WYSZCZEGÓLNIENIE		Środki automatyzacji						
		Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie	
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób		16	7	-	-	-	-	
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób		9	3	-	-	-	-	
		7	4	-	-	-	-	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę								
				sektor prywatny				
OGÓLEM (sekcje C, D, E)		180	294	27	12	2	4	
	a	100	140	18	1	1	2	
	b	80	154	9	11	1	2	
C – Górnictwo i kopalnictwo		1	1	-	-	-	-	
	a	-	1	-	-	-	-	
	b	1	-	-	-	-	-	
D – Przetwórstwo przemysłowe		173	291	26	12	2	4	
	a	98	137	18	1	1	2	
	b	75	154	8	11	1	2	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		6	2	1	-	-	-	
	a	2	2	-	-	-	-	
	b	4	-	1	-	-	-	

Tablica 28d. Przedsiębiorstwa, które zakupiły nowe technologie w 2002 r., według krajów zakupu – c.d.

	Usługi konsultingowe					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób						
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób						
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	159	110	6	10	1	2
	72	48	1	1	-	1
	87	62	5	9	1	1
C – Górnictwo i kopalnictwo	3	-	-	-	-	-
	a	-	-	-	-	-
	b	3	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	136	109	6	10	1	2
	a	67	1	1	1	1
	b	69	61	9	1	1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	20	1	-	-	-	-
	a	5	-	-	-	-
	b	15	1	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	28	-	1	2	-	-
	a	5	-	1	-	-
	b	23	1	1	-	-
C – Górnictwo i kopalnictwo	3	-	-	-	-	-
	a	-	-	-	-	-
	b	3	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	13	-	1	2	-	-
	a	3	-	1	-	-
	b	10	1	1	-	-

	Usługi konsultingowe					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób	12	-	-	-	-	-
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	2	-	-	-	-	-
	10	-	-	-	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	131	110	5	8	1	2
b	67	48	1	-	-	1
	64	62	4	8	1	1
			sektor prywatny			
OGÓLEM (sekcje C, D, E)						
a	-	-	-	-	-	-
b	-	-	-	-	-	-
C – Górnictwo i kopalnictwo						
a	123	109	5	8	1	2
b	64	48	1	-	-	1
	59	61	4	8	1	1
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	8	1	-	-	-	-
b	3	-	-	-	-	-
	5	1	-	-	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a						
b						

Tablica 28e. Przedsiębiorstwa, które zakupiły nowe technologie w 2002 r., według krajów zakupu. – dok.

	WYSZCZEGÓLNIENIE						Inne			
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie				
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób							o g ół e m			
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób										
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	68	44	4	2						
a	33	17	1	1						
b	35	27	3	1						
C – Górnictwo i kopalnictwo	2	-	-	-						
a	-	-	-	-						
b	2	-	-	-						
D – Przetwórstwo przemysłowe	56	40	3	2						
a	29	16	1	1						
b	27	24	2	1						
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	10	4	1	-						
a	4	1	-	-						
b	6	3	1	-						
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	11	10	1	-			sektor publiczny			
a	3	2	-	-						
b	8	8	1	-						
C – Górnictwo i kopalnictwo	1	-	-	-						
a	-	-	-	-						
b	1	-	-	-						
D – Przetwórstwo przemysłowe	3	6	1	-						
a	-	1	-	-						
b	3	5	1	-						

	Inne					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób						
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób						
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	7	4	-	-	-	-
a	3	1	-	-	-	-
b	4	3	-	-	-	-
			sektor prywatny			
OGÓLEM (sekcje C, D, E)	57	34	3	2	-	-
a	30	15	1	1	-	-
b	27	19	2	1	-	-
C – Górnictwo i kopalnictwo	1	-	-	-	-	-
a	-	-	-	-	-	-
b	1	-	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	53	34	2	2	-	-
a	29	15	1	1	-	-
b	24	19	1	1	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	3	-	1	-	-	-
a	1	-	-	-	-	-
b	2	-	1	-	-	-

Tablica 29a. Środki automatyzacji procesów produkcyjnych w 2002 r.

	WYSZCZEGÓLNIENIE		Liczba przedsiębiorstw posiadających środki automatyzacji	Wyposażenie przedsiębiorstw (w sztukach)			
	a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób			Linie produkcyjne		Roboty i manipulatory przemysłowe w tym roboty przemysłowe	
	b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób			automatyczne	sterowane komputerem		razem
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	a	3113	7802	5848	2319	1160	
	b	1983	2853	1966	602	338	
		1130	4949	3882	1717	822	
C – Górnictwo i kopalnictwo	a	43	132	190	7	6	
	b	20	26	23	-	-	
		23	106	167	7	6	
D – Przetwórstwo przemysłowe	a	2824	7377	5328	2308	1153	
	b	1816	2692	1860	600	337	
		1008	4685	3468	1708	816	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	246	293	330	4	1	
	b	147	135	83	2	1	
		99	158	247	2	-	
			sektor publiczny				
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	a	591	1115	1067	182	65	
	b	293	285	165	13	4	
		298	830	902	169	61	
C – Górnictwo i kopalnictwo	a	21	15	15	7	6	
	b	3	2	4	-	-	
		18	13	11	7	6	
D – Przetwórstwo przemysłowe	a	355	840	770	171	58	
	b	162	157	94	11	3	
		193	683	676	160	55	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	215	260	282	4	1	
	b	128	126	67	2	1	
		87	134	215	2	-	

cd. tabl. 29a.

	WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Liczba przedsiębiorstw posiadających środki automatyzacji	Wyposażenie przedsiębiorstw (w sztukach)			
			Linie produkcyjne		Roboty i manipulatory przemysłowe	
			automatyczne	sterowane komputerem	razem	w tym roboty przemysłowe
sektor prywatny						
OGÓLEM (sekcje C, D, E)	a	2522	6687	4781	2137	1095
	b	1690	2568	1801	589	334
		832	4119	2980	1548	761
C – Górnictwo i kopalnictwo	a	22	117	175	-	-
	b	17	24	19	-	-
		5	93	156	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	a	2469	6537	4558	2137	1095
	b	1654	2535	1766	589	334
		815	4002	2792	1548	761
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	31	33	48	-	-
	b	19	9	16	-	-
		12	24	32	-	-

Tablica 29b. Środki automatyzacji procesów produkcyjnych w 2002r. dok.

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób		Wyposażenie przedsiębiorstw		
		(w sztukach)		
		Centra obróbkowe	Obrabiarki laserowe	Komputery do sterowania i regulacji procesami techn.
		o g ó ł e m		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)		2553	240	18626
	a	1033	124	3757
	b	1520	116	14869
C – Górnictwo i kopalnictwo		10	10	741
	a	-	-	45
	b	10	10	696
D – Przetwórstwo przemysłowe		2538	229	14719
	a	1032	124	3343
	b	1506	105	11376
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		5	1	3166
	a	1	-	369
	b	4	1	2797
		sektor publiczny		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)		445	25	5332
	a	113	2	665
	b	332	23	4667
C – Górnictwo i kopalnictwo		9	10	218
	a	-	-	6
	b	9	10	212
D – Przetwórstwo przemysłowe		431	14	2517
	a	112	2	362
	b	319	12	2155
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		5	1	2597
	a	1	-	297
	b	4	1	2300
		sektor prywatny		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)		2108	215	13294
	a	920	122	3092
	b	1188	93	10202
C – Górnictwo i kopalnictwo		1	-	523
	a	-	-	39
	b	1	-	484
D – Przetwórstwo przemysłowe		2107	215	12202
	a	920	122	2981
	b	1187	93	9221
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		-	-	569
	a	-	-	72
	b	-	-	497

Tablica 30. Przedsiębiorstwa posiadające zagraniczne rozwiązania naukowo-techniczne w 2002 r. (liczba przedsiębiorstw)

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Przedsiębiorstwa badane	Przedsiębiorstwa, które posiadały zagraniczne rozwiązania naukowo-techniczne				
		ogółem	w tym na podstawie			
			umowy licencyjnej	franchisingu	innych uzgodnień	bezpośrednich inwestycji zagranicznych
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	8488	296	196	10	80	34
a	6752	150	88	9	45	16
b	1736	146	108	1	35	18
C – Górnictwo i kopalnictwo	144	1	-	1	-	-
a	101	1	-	1	-	-
b	43	-	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	7780	284	188	9	78	33
a	6239	146	87	8	44	15
b	1541	138	101	1	34	18
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	564	11	8	-	2	1
a	412	3	1	-	1	1
b	152	8	7	-	1	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	1229	42	30	1	11	1
a	795	10	7	1	2	-
b	434	32	23	-	9	1
C – Górnictwo i kopalnictwo	53	-	-	-	-	-
a	26	-	-	-	-	-
b	27	-	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	704	33	22	1	10	1
a	435	9	6	1	2	-
b	269	24	16	-	8	1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	472	9	8	-	1	-
a	334	1	1	-	-	-
b	138	8	7	-	1	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	7259	254	166	9	69	33
a	5957	140	81	8	43	16
b	1302	114	85	1	26	17
C – Górnictwo i kopalnictwo	91	1	-	1	-	-
a	75	1	-	1	-	-
b	16	-	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	7076	251	166	8	68	32
a	5804	137	81	7	42	15
b	1272	114	85	1	26	17
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	92	2	-	-	1	1
a	78	2	-	-	1	1
b	14	-	-	-	-	-

Tablica 31. Zagraniczne rozwiązania naukowo-techniczne w 2002 r. (liczba rozwiązań)

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych 50-249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Przedsię- bior- stwa badane	Zagraniczne rozwiązania na podstawie			
		umowy licencyjnej	franchisingu	innych uzgodnień	bezpośrednich inwestycji zagranicznych
ogółem					
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	8488	775	13	181	409
a	6752	190	12	64	29
b	1736	585	1	117	380
C – Górnictwo i kopalnictwo	144	-	1	-	-
a	101	-	1	-	-
b	43	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	7780	745	12	178	406
a	6239	189	11	63	26
b	1541	556	1	115	380
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	564	30	-	3	3
a	412	1	-	1	3
b	152	29	-	2	-
sektor publiczny					
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	1229	74	1	18	1
a	795	8	1	2	-
b	434	66	-	16	1
C – Górnictwo i kopalnictwo	53	-	-	-	-
a	26	-	-	-	-
b	27	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	704	44	1	16	1
a	435	7	1	2	-
b	269	37	-	14	1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	472	30	-	2	-
a	334	1	-	-	-
b	138	29	-	2	-
sektor prywatny					
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	7259	701	12	163	408
a	5957	182	11	62	29
b	1302	519	1	101	379
C – Górnictwo i kopalnictwo	91	-	1	-	-
a	75	-	1	-	-
b	16	-	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	7076	701	11	162	405
a	5804	182	10	61	26
b	1272	519	1	101	379
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	92	-	-	1	3
a	78	-	-	1	3
b	14	-	-	-	-

Tablica 32a. Przedsiębiorstwa, które sprzedały nowe technologie w 2002 r., według krajów sprzedaży.

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Liczba przedsiębiorstw które sprzedały technologie	w tym:		Licencje						
		Polska	za-granica	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie	
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	84	55	36	18	2	4	1	4	4	
a	33	22	15	8	3	1	1	2	2	
b	51	33	21	10	2	1	1	2	2	
D – Przetwórstwo przemysłowe	78	49	35	15	1	4	1	4	4	
a	30	19	15	7	-	3	-	2	2	
b	48	30	20	8	1	1	1	2	2	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	6	6	1	3	1	-	-	-	-	
a	3	3	-	1	-	-	-	-	-	
b	3	3	1	2	1	-	-	-	-	
				ogółem						
				sektor publiczny						
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	18	16	4	6	1	-	-	-	1	
a	4	4	-	2	-	-	-	-	-	
b	14	12	4	4	1	-	-	-	1	
D – Przetwórstwo przemysłowe	13	11	3	3	-	-	-	-	1	
a	1	1	-	1	-	-	-	-	-	
b	12	10	3	2	-	-	-	-	1	
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	5	5	1	3	1	-	-	-	-	
a	3	3	-	1	-	-	-	-	-	
b	2	2	1	2	1	-	-	-	-	

cd. tabl. 32a

	Liczba przedsiębiorstw, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób	Liczba przedsiębiorstw, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	w tym:		Licencje							
			Polska	za-granica	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie		
											sektor prywatny	
OGÓLEM (sekcje C, D, E)	66	39	32	12	1	4	1	3	1	3	2	1
a	29	18	15	6	-	3	-	2	-	-	-	-
b	37	21	17	6	1	1	1	1	1	1	1	1
D – Przetwórstwo przemysłowe	65	38	32	12	1	4	1	3	1	3	2	1
a	29	18	15	6	-	3	-	2	-	-	-	-
b	36	20	17	6	1	1	1	1	1	1	1	1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablica 32b. Przedsiębiorstwa, które sprzedały nowe technologie w 2002 r., według krajów sprzedaży. - c.d.

	Prace badawczo-rozwojowe					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób	19	10	3	1	-	-
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	8	5	5	5	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	11	5	3	1	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	19	10	3	1	-	-
a	8	5	5	5	-	-
b	11	5	3	1	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-	-	-	-	-
a	-	-	-	-	-	-
b	-	-	-	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	7	-	2	-	-	-
a	7	-	2	-	-	-
b	7	-	2	-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	7	-	2	-	-	-
a	-	-	-	-	-	-
b	7	-	2	-	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-	-	-	-	-
a	-	-	-	-	-	-
b	-	-	-	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	12	10	1	1	-	-
a	8	5	1	1	-	-
b	4	5	1	1	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe	12	10	1	1	-	-
a	8	5	1	1	-	-
b	4	5	1	1	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-	-	-	-	-
a	-	-	-	-	-	-
b	-	-	-	-	-	-

Tablica 32c. Przedsiębiorstwa, które sprzedały nowe technologie w 2002 r., według krajów sprzedaży – c.d.

	Środki automatyzacji					
	Polaka	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób	14	3				2
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	4	1				1
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	10	2				1
D – Przetwórstwo przemysłowe	14	3				2
a	4	1				1
b	10	2				1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-				-
a	-	-				-
b	-	-				-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	1	-				-
a	-	-				-
b	1	-				-
D – Przetwórstwo przemysłowe	1	-				-
a	-	-				-
b	1	-				-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-				-
a	-	-				-
b	-	-				-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	13	3				2
a	4	1				1
b	9	2				1
D – Przetwórstwo przemysłowe	13	3				2
a	4	1				1
b	9	2				1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-				-
a	-	-				-
b	-	-				-

Tablica 32d. Przedsiębiorstwa, które sprzedały nowe technologie w 2002 r., według krajów sprzedaży – c.d.

	Usługi konsultingowe					
	Polska	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób						
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób						
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	9	5	ogółem	1	-	-
a	3	-		-	-	-
b	6	5		1	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	5	4		1	-	-
b	4	4		1	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	4	1		-	-	-
b	2	1		-	-	-
	2	1		-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	4	1	sektor publiczny	-	-	-
a	2	-		-	-	-
b	2	1		-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	1	-		-	-	-
b	1	-		-	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	3	1		-	-	-
b	2	1		-	-	-
	1	1		-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	5	4	sektor prywatny	1	-	-
a	1	-		1	-	-
b	4	4		1	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	4	4		1	-	-
b	1	4		1	-	-
	3	4		1	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	1	-		-	-	-
b	1	-		-	-	-

Tablica 32e. Przedsiębiorstwa, które sprzedały nowe technologie w 2002 r., według krajów sprzedaży – dok.

	Inne					
	Polaka	Kraje Unii Europejskiej	Inne kraje europejskie	USA	Japonia	Inne kraje pozaeuropejskie
WYSZCZEGÓLNIENIE						
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób						
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób						
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	3	-	ogółem	1	-	1
a	2	-		1	-	1
b	1	-		-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	2	-		1	-	1
b	2	-		1	-	1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	1	-		-	-	-
b	1	-	sektor publiczny	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)						
a	-	-		-	-	-
b	-	-		-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	-	-		-	-	-
b	-	-		-	-	-
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	-	-		-	-	-
b	-	-	sektor prywatny	-	-	-
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	3	-		1	-	1
a	2	-		1	-	1
b	1	-		-	-	-
D – Przetwórstwo przemysłowe						
a	2	-		1	-	1
b	2	-		1	-	1
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę						
a	1	-		-	-	-
b	1	-		-	-	-

cd. tabl. 33

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Przedsiębiorstwa badane	Przedsiębiorstwa			Licencje (liczba rozwiązań)		
		które kupiły licencje za granicą	które sprzedały licencje	w tym za granicę	kupione za granicą	sprzedane	w tym za granicę
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	472	5	3	1	5	4
	b	334 138	- 5	1 2	- 1	- 5	2 2
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	a	7259	93	21	9	93	228
	b	5957 1302	43 50	11 10	5 4	43 50	207 21
C – Górnictwo i kopalnictwo	a	91	-	-	-	-	-
	b	75 16	- -	- -	- -	- -	- -
D – Przetwórstwo przemysłowe	a	7076	93	21	9	93	228
	b	5804 1272	43 50	11 10	5 4	43 50	207 21
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	92	-	-	-	-	-
	b	78 14	- -	- -	- -	- -	- -

cd. tabl. 34a

	Przedsiębiorstwa posiadające					Ogółem		Pracownicy korzystający z:	
	sieci komputerowe lokalne (LAN)		elektroniczną wymianę danych (syst. EDI)	system CAD/CAM	własne strony www	komputerów osobistych (PC)	komputerów osobistych z dostępem do internetu	Pracownicy korzystający z:	
	395	108	119	288	60540			33266	
WYSZCZEGÓLNIENIE									
a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50-249 osób	262	57	47	159	49883	8494	4618		
b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	133	51	72	129	159376	52046	28648		
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę									
a	395	108	119	288		60540	33266		
b	262	57	47	159		49883	8494		
	133	51	72	129		159376	52046		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)									
a	4 508	1 385	1 417	4 405	18 370 049	2 373 84	1 334 11		
b	3 384	921	849	3 412	8 100 54	8 483 0	4 98 95		
	1 124	464	568	993	10 269 96	1 525 54	8 35 16		
C – Górnictwo i kopalnictwo									
a	64	23	13	68	10 814 4	5 795	2 455		
b	49	18	8	52	7 748	1 073	511		
	15	5	5	16	1 003 96	4 722	1 944		
D – Przetwórstwo przemysłowe									
a	4 377	1 342	1 387	4 293	17 115 17	2 263 37	1 278 22		
b	3 280	889	832	3 327	7 946 46	8 209 7	4 83 18		
	1 097	453	555	966	9 168 71	1 442 40	7 95 04		
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę									
a	67	20	17	44	17 389	5 252	3 134		
b	55	14	9	33	7 660	1 660	1 066		
	12	6	8	11	9 729	3 592	2 068		

Tablica 34b. Media elektroniczne w przemyśle w 2002 r. c.d.

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób		Przedsiębiorstwa korzystające z internetu			
		w celu			
		poszukiwania informacji	monitorowania rynku	przewodzenia marketingu	udostępniania informacji
		o g ó ł e m			
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)		6787	4041	3620	3692
a		5210	2878	2617	2703
b		1577	1163	1003	989
C – Górnictwo i kopalnictwo		127	81	79	81
a		86	49	48	52
b		41	32	31	29
D – Przetwórstwo przemysłowe		6152	3672	3420	3416
a		4761	2651	2516	2548
b		1391	1021	904	868
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		508	288	121	195
a		363	178	53	103
b		145	110	68	92
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)		1112	727	563	619
a		693	400	298	342
b		419	327	265	277
C – Górnictwo i kopalnictwo		51	32	29	33
a		24	11	10	14
b		27	21	19	19
D – Przetwórstwo przemysłowe		635	456	431	415
a		375	250	250	243
b		260	206	181	172
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		426	239	103	171
a		294	139	38	85
b		132	100	65	86
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)		5675	3314	3057	3073
a		4517	2478	2319	2361
b		1158	836	738	712
C – Górnictwo i kopalnictwo		76	49	50	48
a		62	38	38	38
b		14	11	12	10
D – Przetwórstwo przemysłowe		5517	3216	2989	3001
a		4386	2401	2266	2305
b		1131	815	723	696
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		82	49	18	24
a		69	39	15	18
b		13	10	3	6

Tablica 34c. Media elektroniczne w przemyśle w 2002 r. c.d.

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Przedsiębiorstwa korzystające z internetu		
	w celu		
	dokonywania zakupów wyrobów i usług	sprzedaży swoich wyrobów i usług	komunikowania się z bankiem
	o g ó ł e m		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	1152	694	4523
a	778	492	3389
b	374	202	1134
C – Górnictwo i kopalnictwo	19	11	83
a	11	9	51
b	8	2	32
D – Przetwórstwo przemysłowe	1032	658	4167
a	703	471	3158
b	329	187	1009
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	101	25	273
a	64	12	180
b	37	13	93
	sektor publiczny		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	191	93	650
a	107	55	384
b	84	38	266
C – Górnictwo i kopalnictwo	9	4	25
a	3	2	6
b	6	2	19
D – Przetwórstwo przemysłowe	97	66	403
a	53	41	240
b	44	25	163
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	85	23	222
a	51	12	138
b	34	11	84
	sektor prywatny		
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	961	601	3873
a	671	437	3005
b	290	164	868
C – Górnictwo i kopalnictwo	10	7	58
a	8	7	45
b	2	-	13
D – Przetwórstwo przemysłowe	935	592	3764
a	650	430	2918
b	285	162	846
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	16	2	51
a	13	-	42
b	3	2	9

Tablica 34d. Media elektroniczne w przemyśle w 2002 r. c.d.

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do internetu						
	Ogółem	w tym rodzaj dostępu					
		za pomocą modemu analogo- wego	ISDN	SDI	połączenie bezpře- wo- dowe	w tym za pomocą telefonu komórko- wego	inna możliwość
o g ó ł e m							
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	7333	3630	1608	2122	315	247	1310
a	5691	3031	1240	1623	200	170	664
b	1642	599	368	499	115	77	646
C – Górnictwo i kopalnictwo	134	79	30	25	1	1	32
a	91	57	26	15	1	1	9
b	43	22	4	10	-	-	23
D – Przetwórstwo przemysłowe	6663	3322	1501	1904	292	235	1135
a	5214	2784	1162	1453	187	163	601
b	1449	538	339	451	105	72	534
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	536	229	77	193	22	11	143
a	386	190	52	155	12	6	54
b	150	39	25	38	10	5	89
sektor publiczny							
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	1167	557	193	391	48	31	266
a	739	383	112	259	25	17	90
b	428	174	81	132	23	14	176
C – Górnictwo i kopalnictwo	51	29	7	9	-	-	19
a	24	16	5	4	-	-	2
b	27	13	2	5	-	-	17
D – Przetwórstwo przemysłowe	665	337	116	211	30	22	130
a	401	212	61	121	16	12	51
b	264	125	55	90	14	10	79
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	451	191	70	171	18	9	117
a	314	155	46	134	9	5	37
b	137	36	24	37	9	4	80
sektor prywatny							
OGÓŁEM (sekcje C, D, E)	6166	3073	1415	1731	267	216	1044
a	4952	2648	1128	1364	175	153	574
b	1214	425	287	367	92	63	470
C – Górnictwo i kopalnictwo	83	50	23	16	1	1	13
a	67	41	21	11	1	1	7
b	16	9	2	5	-	-	6
D – Przetwórstwo przemysłowe	5998	2985	1385	1693	262	213	1005
a	4813	2572	1101	1332	171	151	550
b	1185	413	284	361	91	62	455
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	85	38	7	22	4	2	26
a	72	35	6	21	3	1	17
b	13	3	1	1	1	1	9

Tablica 35. Nowe i zmodernizowane wyroby wprowadzone na rynek w latach 2000–2002

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Liczba przedsiębiorstw, które		Wartość sprzedaży (w tys zł)	
	wprowadziły nowe wyroby	uruchomiły wyroby nowe w skali rynku	wyrobów nowych i zmodernizo- wanych	w tym
				na eksport
OGÓŁEM	2071	591	67239751,8	24595603,2
a	1360	357	11473408,2	3458094,9
b	711	234	55766343,6	21137508,3
C – Górnictwo i kopalnictwo	16	5	641450,4	14257,1
a	9	2	33994,5	10167,1
b	7	3	607455,9	4090,0
D – Przetwórstwo przemysłowe	2049	584	66337394,6	24581346,1
a	1348	354	11263726,1	3447927,8
b	701	230	55073668,5	21133418,3
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	6	2	260906,8	-
a	3	1	175687,6	-
b	3	1	85219,2	-
sektor publiczny				
OGÓŁEM	291	99	6706567,9	1326117,8
a	154	45	995304,5	87415,5
b	137	54	5711263,4	1238702,3
C - Górnictwo i kopalnictwo	7	3	613579,2	717,6
a	2	1	10930,7	658,0
b	5	2	602648,5	59,6
D - Przetwórstwo przemysłowe	279	94	5996082,3	1325400,2
a	150	43	972686,6	86757,5
b	129	51	5023395,7	1238642,7
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	5	2	96906,4	-
a	2	1	11687,2	-
b	3	1	85219,2	-
sektor prywatny				
OGÓŁEM	1780	492	60533183,9	23269485,4
a	1206	312	10478103,7	3370679,4
b	574	180	50055080,2	19898806,0
C – Górnictwo i kopalnictwo	9	2	27871,2	13539,5
a	7	1	23063,8	9509,1
b	2	1	4807,4	4030,4
D – Przetwórstwo przemysłowe	1770	490	60341312,3	23255945,9
a	1198	311	10291039,5	3361170,3
b	572	179	50050272,8	19894775,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1	-	164000,4	-
a	1	-	164000,4	-
b	-	-	-	-

Tablica 36. Nakłady na technologie informacyjne w 2002 r. (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE a – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi 50–249 osób b – przedsiębiorstwa, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 249 osób	Nakłady na technologie informacyjne				
	Ogółem	z tego			
		sprzęt informatyczny	oprogramowanie	pozostałe	w tym szkolenie informat. personelu
OGÓŁEM	2802919.8	1292690.5	961670.7	548558.6	63798.5
a	1017747.7	583437.7	372451.5	61858.5	28036.2
b	1785172.1	709252.8	589219.2	486700.1	35762.3
C – Górnictwo i kopalnictwo	105495.7	39428.4	15218.9	50848.4	1669.7
a	1668.3	749.7	614.2	304.4	36.3
b	103827.4	38678.7	14604.7	50544.0	1633.4
D – Przetwórstwo przemysłowe	1951907.2	991891.6	681944.8	278070.8	55191.5
a	890280.0	546641.6	283946.6	59691.8	27593.9
b	1061627.2	445250.0	397998.2	218379.0	27597.6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	745516.9	261370.5	264507.0	219639.4	6937.3
a	125799.4	36046.4	87890.7	1862.3	406.0
b	619717.5	225324.1	176616.3	217777.1	6531.3
			o g ó ł e m		
OGÓŁEM	1064476.6	383603.2	396478.0	284395.4	24142.3
a	128232.1	35506.1	90035.5	2690.5	574.5
b	936244.5	348097.1	306442.5	281704.9	23567.8
C – Górnictwo i kopalnictwo	29480.7	13326.6	5601.8	10552.3	910.6
a	361.5	158.5	150.1	52.9	17.5
b	29119.2	13168.1	5451.7	10499.4	893.1
D – Przetwórstwo przemysłowe	309497.0	120576.2	133748.9	55171.9	16745.1
a	9217.9	5019.2	3117.1	1081.6	279.7
b	300279.1	115557.0	130631.8	54090.3	16465.4
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	725498.9	249700.4	257127.3	218671.2	6486.6
a	118652.7	30328.4	86768.3	1556.0	277.3
b	606846.2	219372.0	170359.0	217115.2	6209.3
			sektor publiczny		
OGÓŁEM	1738443.2	909087.3	565192.7	264163.2	39656.2
a	889515.6	547931.6	282416.0	59168.0	27461.7
b	848927.6	361155.7	282776.7	204995.2	12194.5
C – Górnictwo i kopalnictwo	76015.0	26101,8	9617,1	40296.1	759.1
a	1306.8	591.2	464.1	251.5	18.8
b	74708,2	25510,6	9153,0	40044,6	740.3
D – Przetwórstwo przemysłowe	1642410.2	871315.4	548195.9	222898.9	38446.4
a	881062.1	541622.4	280829.5	58610.2	27314.2
b	761348.1	329693.0	267366.4	164288.7	11132.2
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	20018.0	11670,1	7379.7	968.2	450.7
a	7146.7	5718,0	1122.4	306.3	128.7
b	12871.3	5952,1	6257.3	661.9	322.0
			sektor prywatny		

Załącznik 2

Tablica 1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane w rejestrze REGON według form prawnych w latach 1998–2002 (bez sekcji L, P, Q)

	Symbol i rodzaj formy prawnej	sektor publiczny				sektor prywatny					
		1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
	OGÓŁEM	70 380	83 966	92 596	105 077	117 217	2 709 093	2 914 490	3 069 950	3 243 047	3 378 097
01	Organy władzy, administracji rządowej	283	261	126	107	174	-	-	-	-	-
02	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	11	230	103	42	28	-	-	-	-	-
03	Wspólnoty samorządowe	4 421	1 270	818	318	118	-	-	-	-	-
06	Sądy i trybunały	9	8	7	2	2	-	-	-	-	-
09	Skarb państwa	1	2	2	2	1	-	-	-	-	-
15	Spółki partnerskie	-	-	-	-	-	-	-	-	225	475
16	Spółki akcyjne	2 278	1 974	2 499	2 514	2 474	7 409	8 615	9 518	10 668	10 885
17	Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	3 483	3 749	3 992	4 327	4 391	123 211	133 609	145 165	160 188	168 173
18	Spółki jawne	9	9	7	8	9	815	796	823	7 594	20 567
19	Spółki cywilne	5	22	37	17	14	268 877	288 132	303 291	298 436	286 793
20	Spółki komandytowe	-	-	-	-	-	290	346	430	546	660
21	Spółki komandytowo-akcyjne	-	-	-	-	-	-	-	-	4	18
23	Spółki inne*	70	73	75	76	76	-	518	548	573	587
24	Przedsiębiorstwa państwowe	3 554	3 128	2 907	2 483	2 367	-	-	-	-	-
25	Przedsiębiorstwa komunalne	206	155	123	2	-	-	-	-	-	-
28	Państwowe jednostki organizacyjne	13 425	9 499	6 868	5 704	4 529	-	-	-	-	-
29	Gminne samorządowe jednostki organizacyjne	32 428	39 721	39 749	40 031	42 840	2	-	2	1	-
30	Powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne	42	5 018	7 391	10 255	16 340	-	-	-	-	-
31	Wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne	4	640	876	964	1 075	-	-	-	-	-
40	Spółdzielnie	-	-	-	-	-	16 527	16 438	16 235	16 610	16 627
48	Fundacje	-	-	-	-	-	5 183	5 471	5 749	6 369	6 945
49	Fundusze	53	48	48	45	42	6	66	95	132	154
50	Kościół katolicki	1	1	1	-	-	14 433	14 828	15 146	15 967	16 252
51	Inne kościoły i związki wyznaniowe	-	-	-	-	-	1 064	1 143	1 182	1 275	1 359
55	Stowarzyszenia	1	-	-	-	-	25 944	30 232	36 274	42 648	46 766
60	Organizacje społecznie oddzielnie nie wymienione	-	-	-	1	-	1 024	5 220	9 084	9 527	6 553
70	Partie polityczne	-	-	-	-	-	380	409	439	486	495
72	Związki zawodowe	-	-	-	-	-	11 034	12 850	14 257	16 295	17 687
73	Organizacje pracodawców	-	-	-	-	-	127	151	176	208	227
76	Samorząd gospodarczy i zawodowy	-	-	-	1	-	2 106	2 258	2 369	3 872	4 308
79	Oddziały przedsiębiorców zagranicznych	-	-	-	-	-	-	-	-	117	223
80	Przedstawicielstwa zagraniczne	-	-	-	-	-	1 686	1 739	1 767	1 846	1 802
85	Wspólnoty mieszkaniowe	10 085	18 142	26 959	38 178	42 736	8 256	14 328	21 511	32 071	37 878
99	Bez szczególnej formy prawnej	10	15	7	1	1	2 220 220	2 377 339	2 485 890	2 617 390	2 732 663
	OGÓŁEM PRZEDSIĘBIORSTWA**	9 545	9 052	9 572	9 352	9 256	2 637 349	2 825 275	2 961 352	3 111 661	3 236 861

* Spółki przewidziane przepisami innych ustaw niż Kodeks handlowy i Kodeks cywilny lub formy, do których stosują się określone przepisy o spółkach.

** Zgodnie z określeniem podanym we Wstępie do niniejszego opracowania, mianem przedsiębiorstw nazywane są podmioty o następujących symbolach form prawnych: 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 40 i 99.

Tablica 2. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 2002 r.

Wyszczególnienie	Liczba przedsiębiorstw aktywnych				
	ogółem	I. zatrud. 0-49	w tym I. zatrud. 0-9	I. zatrud. 50-249	I. zatrud. >249
Ogółem	1 735 424	1 719 615	1 682 473	13 086	2 723
sektor publiczny	3 679	1 317	46	1 678	684
sektor prywatny	1 731 745	1 718 298	1 682 427	11 408	2 039
C – Górnictwo i kopalnictwo	1 478	1 338	1 233	99	41
sektor publiczny	61	12	-	23	26
sektor prywatny	1 417	1 326	1 233	76	15
D – Przetwórstwo przemysłowe	208 329	200 895	188 331	5 956	1 478
sektor publiczny	910	225	13	454	231
sektor prywatny	207 419	200 670	188 318	5 502	1 247
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 060	1 508	1 194	402	150
sektor publiczny	686	222	3	327	137
sektor prywatny	1 374	1 286	1 191	75	13
F – Budownictwo	182 577	180 955	176 816	1 453	169
sektor publiczny	267	106	4	142	19
sektor prywatny	182 310	180 849	176 812	1 311	150
G – Handel i naprawy	624 362	621 524	609 886	2 555	283
sektor publiczny	203	112	3	70	21
sektor prywatny	624 159	621 412	609 883	2 485	262
H – Hotele i restauracje	55 512	55 321	54 089	x	x
sektor publiczny	66	41	1	x	x
sektor prywatny	55 446	55 280	54 088	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	151 928	151 182	149 773	537	209
sektor publiczny	415	89	4	196	130
sektor prywatny	151 513	151 093	149 769	341	79
J – Pośrednictwo finansowe	54 970	54 913	54 716	x	x
sektor publiczny	19	15	-	x	x
sektor prywatny	54 951	54 898	54 716	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	266 433	264 738	261 264	1 402	293
sektor publiczny	625	283	14	259	83
sektor prywatny	265 808	264 455	261 250	1 143	210
M – Edukacja	24 742	24 711	24 516	x	x
sektor publiczny	51	39	-	x	x
sektor prywatny	24 691	24 672	24 516	x	x
N – Ochrona zdrowia	92 093	91 914	90 740	152	27
sektor publiczny	68	25	-	26	17
sektor prywatny	92 025	91 889	90 740	126	10
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	70 940	70 616	69 915	291	33
sektor publiczny	308	148	4	147	13
sektor prywatny	70 632	70 468	69 911	144	20

Tablica 3. Przeciętna liczba pracujących w gospodarce narodowej w 2002 r. (w tys. osób)

Wyszczególnienie	Ogółem	z tego w podmiotach zatrudniających		
		do 49 osób	50–249 osób	powyżej 249 osób
Ogółem	10 675,0	5 226,6	2 210,9	3 237,5
sektor publiczny	3 539,0	723,1	977,6	1 838,3
sektor prywatny	7 136,0	4 503,5	1 233,3	1 399,2
C – Górnictwo i kopalnictwo	212,7	6,7	11,9	194,1
sektor publiczny	173,9	0,7	3,4	169,8
sektor prywatny	38,8	6,0	8,5	24,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	2 486,0	932,1	654,8	899,1
sektor publiczny	257,7	13,2	65,2	179,3
sektor prywatny	2 228,3	918,9	589,6	719,8
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	240,0	20,0	48,8	171,2
sektor publiczny	214,2	13,2	40,6	160,4
sektor prywatny	25,8	6,8	8,2	10,8
F – Budownictwo	750,5	508,1	158,9	83,5
sektor publiczny	38,8	7,1	18,0	13,7
sektor prywatny	711,7	501,0	140,9	69,8
G – Handel i naprawy	2 077,8	1 639,5	241,6	196,7
sektor publiczny	28,0	3,7	7,7	16,6
sektor prywatny	2 049,8	1 635,8	233,9	180,1
H – Hotele i restauracje	211,4	170,0	16,3	25,1
sektor publiczny	17,8	11,4	3,3	3,1
sektor prywatny	193,6	158,6	13,0	22,0
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	762,4	281,0	74,4	407,0
sektor publiczny	356,4	9,1	34,3	313,0
sektor prywatny	406,0	271,9	40,1	94,0
J – Pośrednictwo finansowe	298,1	95,9	27,4	174,8
sektor publiczny	72,2	1,0	1,0	70,2
sektor prywatny	225,9	94,9	26,4	104,6
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	952,2	577,6	176,5	198,1
sektor publiczny	162,9	56,4	55,4	51,1
sektor prywatny	789,3	521,2	121,1	147,0
L – Administracja publiczna	548,2	96,6	213,3	238,3
sektor publiczny	547,5	96,0	213,2	238,3
sektor prywatny	0,7	0,6	0,1	-
M – Edukacja	893,7	332,7	355,9	205,1
sektor publiczny	836,0	290,0	345,4	200,6
sektor prywatny	57,7	42,7	10,5	4,5
N – Ochrona zdrowia	880,0	325,7	149,1	405,2
sektor publiczny	700,4	165,0	133,6	401,8
sektor prywatny	179,6	160,7	15,5	3,4
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	362,0	240,7	82,0	39,3
sektor publiczny	133,2	56,3	56,5	20,4
sektor prywatny	228,8	184,4	25,5	18,9
Sektor rynkowy (sekcje C–K oraz O)	8 353,1	4 471,6	1 492,6	2 388,9
sektor publiczny	1 455,1	172,1	285,4	997,6
sektor prywatny	6 898,0	4 299,5	1 207,2	1 391,3
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L, M, N)	2 321,9	755,0	718,3	848,6
sektor publiczny	2 083,9	551,0	692,2	840,7
sektor prywatny	238,0	204,0	26,1	7,9

Tablica 4. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2002 r. według sektorów własności i sekcji gospodarki (ceny bieżące – w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		do 49 osób	50-249 osób	ponad 249 osób
Ogółem	1 653 513,9	707 652,2	336 804,3	609 057,4
sektor publiczny	231 581,4	9 541,7	29 551,0	192 488,7
sektor prywatny	1 421 932,5	698 110,5	307 253,3	416 568,7
C – Górnictwo i kopalnictwo	27 178,5	1 824,1	1 842,5	23 511,9
sektor publiczny	19 867,5	1 188,8	397,1	18 281,6
sektor prywatny	7 311,0	635,3	1 445,4	5 230,3
D – Przetwórstwo przemysłowe	473 484,8	89 426,8	114 669,0	269 389,0
sektor publiczny	51 700,9	1 483,1	9 147,6	41 070,2
sektor prywatny	421 783,9	87 943,7	105 521,4	228 318,8
E – Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	94 205,2	3 184,2	7 529,0	83 492,0
sektor publiczny	86 513,4	1 550,4	6 085,3	78 877,7
sektor prywatny	7 691,8	1 633,8	1 443,7	4 614,3
F – Budownictwo	90 454,8	45 691,9	25 018,0	19 744,9
sektor publiczny	2 844,9	323,3	1 476,8	1 044,8
sektor prywatny	87 609,9	45 368,6	23 541,2	18 700,1
G – Handel i naprawy	666 648,1	405 746,2	142 298,9	118 603,0
sektor publiczny	22 742,7	2 559,0	5 238,6	14 945,1
sektor prywatny	643 905,4	403 187,2	137 060,3	103 657,9
H – Hotele i restauracje	11 327,0	7 442,6	x	x
sektor publiczny	524,2	81,9	x	x
sektor prywatny	10 802,8	7 360,7	x	x
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność	110 528,7	34 729,5	11 703,0	64 096,2
sektor publiczny	30 541,5	487,6	2 658,9	27 395,0
sektor prywatny	79 987,2	34 241,9	9 044,1	36 701,2
J – Pośrednictwo finansowe	50 563,5	46 298,3	x	x
sektor publiczny	538,0	370,2	x	x
sektor prywatny	50 025,5	45 928,1	x	x
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka	100 013,0	57 065,2	25 815,4	17 132,4
sektor publiczny	8 887,9	996,9	2 708,7	5 182,3
sektor prywatny	91 125,1	56 068,3	23 106,7	11 950,1
M – Edukacja	2 526,7	2 188,8	x	x
sektor publiczny	214,3	120,0	x	x
sektor prywatny	2 312,4	2 068,8	x	x
N – Ochrona zdrowia	9 266,5	7 800,2	794,2	672,1
sektor publiczny	646,3	43,4	194,7	408,2
sektor prywatny	8 620,2	7 756,8	599,5	263,9
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	17 317,1	6 254,4	3 254,6	7 808,1
sektor publiczny	6 559,8	337,1	1 276,3	4 946,4
sektor prywatny	10 757,3	5 917,3	1 978,3	2 861,7

Tablica 5. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w przedsiębiorstwach różnej wielkości należących do sektora rynkowego wg sekcji gospodarki w 2002 r. (ceny bieżące – w tys. zł)

	sektor rynkowy ogółem				z tego							
	sektor rynkowy publiczny				sektor rynkowy prywatny							
	ogółem	l.zatr. 0-49	l.zatr. 50-249	l.zatr. >249	ogółem	l.zatr. 0-49	l.zatr. 50-249	l.zatr. >249				
Ogółem	8,8	4,4	8,4	16,1	11,1	4,6	6,2	13,7	8,2	4,4	8,9	17,8
w tym: budynki i budowlie	3,5	2,3	3,6	5,4	5,1	3,3	3,1	6,0	3,1	2,2	3,7	5,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4,1	1,0	3,6	9,5	4,8	1,1	2,3	6,2	4,0	1,0	3,9	11,8
środki transportu	1,0	1,1	1,1	0,9	1,0	0,2	0,8	1,2	1,0	1,1	1,2	0,7
C – Górnictwo i kopalnictwo	10,8	7,3	7,9	11,0	10,7	0,2	2,5	10,9	10,8	7,9	10,1	11,7
w tym: budynki i budowlie	4,8	1,1	2,7	5,1	5,0	0,0	0,1	5,1	4,0	1,2	3,6	4,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	5,6	5,1	4,9	5,6	5,4	0,2	2,2	5,5	6,3	5,4	6,0	6,6
środki transportu	0,3	1,0	0,3	0,3	0,3	0,0	0,1	0,3	0,3	1,1	0,4	0,1
D – Przetwórstwo przemysłowe	8,9	3,3	7,4	15,2	6,3	11,3	3,5	7,0	9,2	3,2	7,8	17,1
w tym: budynki i budowlie	2,4	1,2	2,3	3,6	2,1	8,1	1,0	2,2	2,4	1,1	2,4	3,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	5,8	1,4	4,5	10,8	3,9	2,6	2,4	4,4	6,0	1,4	4,7	12,3
środki transportu	0,6	0,7	0,5	0,5	0,1	0,5	0,1	0,1	0,6	0,7	0,5	0,6
E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	33,3	19,6	16,4	39,8	33,2	7,6	16,2	39,8	34,3	48,9	17,4	40,5
w tym: budynki i budowlie	16,3	13,8	8,9	18,8	16,1	4,5	9,2	18,9	18,3	36,5	7,7	17,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	15,6	5,4	7,1	19,3	15,6	2,9	6,7	19,0	15,4	11,6	9,2	22,9
środki transportu	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2	0,3	0,4	0,4	0,6	0,3	0,4
F – Budownictwo	3,9	4,4	3,2	2,6	4,6	13,6	4,1	1,7	3,8	4,3	3,1	2,8
w tym: budynki i budowlie	2,3	2,9	1,4	0,9	3,7	12,6	3,2	1,1	2,2	2,8	1,2	0,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,8	0,6	1,2	1,1	0,6	0,8	0,7	0,5	0,8	0,6	1,3	1,3
środki transportu	0,5	0,6	0,5	0,5	0,2	0,3	0,2	0,1	0,6	0,6	0,5	0,6
G – Handel i naprawy	5,4	3,1	8,0	18,3	6,6	4,2	6,8	7,0	5,4	3,1	8,0	19,1
w tym: budynki i budowlie	2,2	1,3	3,2	7,3	2,6	1,2	3,5	2,4	2,2	1,3	3,1	7,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2,0	0,7	3,1	9,5	3,0	2,3	1,9	3,6	2,0	0,7	3,1	10,0
środki transportu	1,1	1,0	1,7	1,2	1,0	0,6	1,5	0,9	1,1	1,0	1,7	1,2
H – Hotele i restauracje	4,2	2,1	11,9	11,5	3,1	0,8	7,1	7,1	4,3	2,1	13,1	12,0
w tym: budynki i budowlie	2,8	1,3	8,7	7,7	2,0	0,7	5,8	2,8	2,9	1,3	9,4	8,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,1	0,5	2,5	3,5	1,0	0,1	1,3	3,8	1,1	0,5	2,8	3,5
środki transportu	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,1

cd. tabl. 5.

	sektor rynkowy ogółem						z tego					
	sektor rynkowy publiczny			sektor rynkowy prywatny			sektor rynkowy publiczny			sektor rynkowy prywatny		
	ogółem	I.zatr. 0-49	I.zatr. 50-249	I.zatr. >249	ogółem	I.zatr. 0-49	I.zatr. 50-249	I.zatr. >249	ogółem	I.zatr. 0-49	I.zatr. 50-249	I.zatr. >249
I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia środki transportu	14,5 3,7 7,3 3,3	5,9 1,2 0,8 3,9	12,8 2,6 5,1 4,8	19,9 5,4 11,6 2,6	7,9 3,2 1,7 3,0	16,6 9,2 5,7 1,6	6,4 1,9 0,9 3,6	7,9 3,2 1,7 2,9	20,8 4,2 12,8 3,6	5,7 1,0 0,7 4,0	18,5 3,3 8,8 5,8	62,3 13,4 46,6 1,6
J – Pośrednictwo finansowe w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia środki transportu	11,2 2,6 6,3 2,2	8,2 1,9 2,9 3,4	16,9 2,3 5,2 9,3	11,5 3,0 7,9 0,6	10,8 3,5 6,9 0,4	26,0 17,1 5,8 3,0	16,5 2,2 13,1 1,2	10,5 3,4 6,8 0,3	11,4 2,3 6,1 2,9	8,0 1,7 2,9 3,4	16,9 2,3 4,9 9,6	12,1 2,7 8,6 0,8
K – Obsługa nieruchomości i firm; nauka w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia środki transportu	10,1 7,2 1,9 0,9	10,1 7,3 1,5 1,2	12,8 9,9 2,1 0,6	7,8 4,4 2,8 0,5	5,5 3,5 1,6 0,4	3,8 3,3 0,3 0,1	3,5 1,8 1,0 0,6	10,0 5,7 3,8 0,5	11,2 8,1 2,0 1,1	11,0 7,9 1,6 1,4	17,1 13,6 2,6 0,7	7,1 4,1 2,5 0,5
O – Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia środki transportu	4,2 2,3 1,5 0,4	2,7 1,5 0,9 0,2	5,5 3,2 1,7 0,6	9,2 4,2 4,1 0,6	5,5 3,0 2,0 0,4	2,1 1,1 0,9 0,1	5,2 3,0 1,6 0,5	15,9 8,0 6,5 1,1	3,4 1,8 1,2 0,4	3,0 1,7 1,0 0,3	6,3 3,4 1,9 0,9	2,6 0,5 1,8 0,2
Sektor rynkowy bez sekcji K w tym: budynki i budowle maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia środki transportu	8,6 3,0 4,4 1,0	3,6 1,6 1,0 1,1	7,8 2,8 3,8 1,2	16,9 5,5 10,2 0,9	11,9 5,3 5,2 1,0	5,1 3,2 1,5 0,3	6,9 3,4 2,6 0,8	13,9 6,0 6,3 1,2	7,9 2,5 4,2 1,0	3,6 1,5 0,9 1,1	8,0 2,6 4,0 1,2	19,1 5,1 13,0 0,8